

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

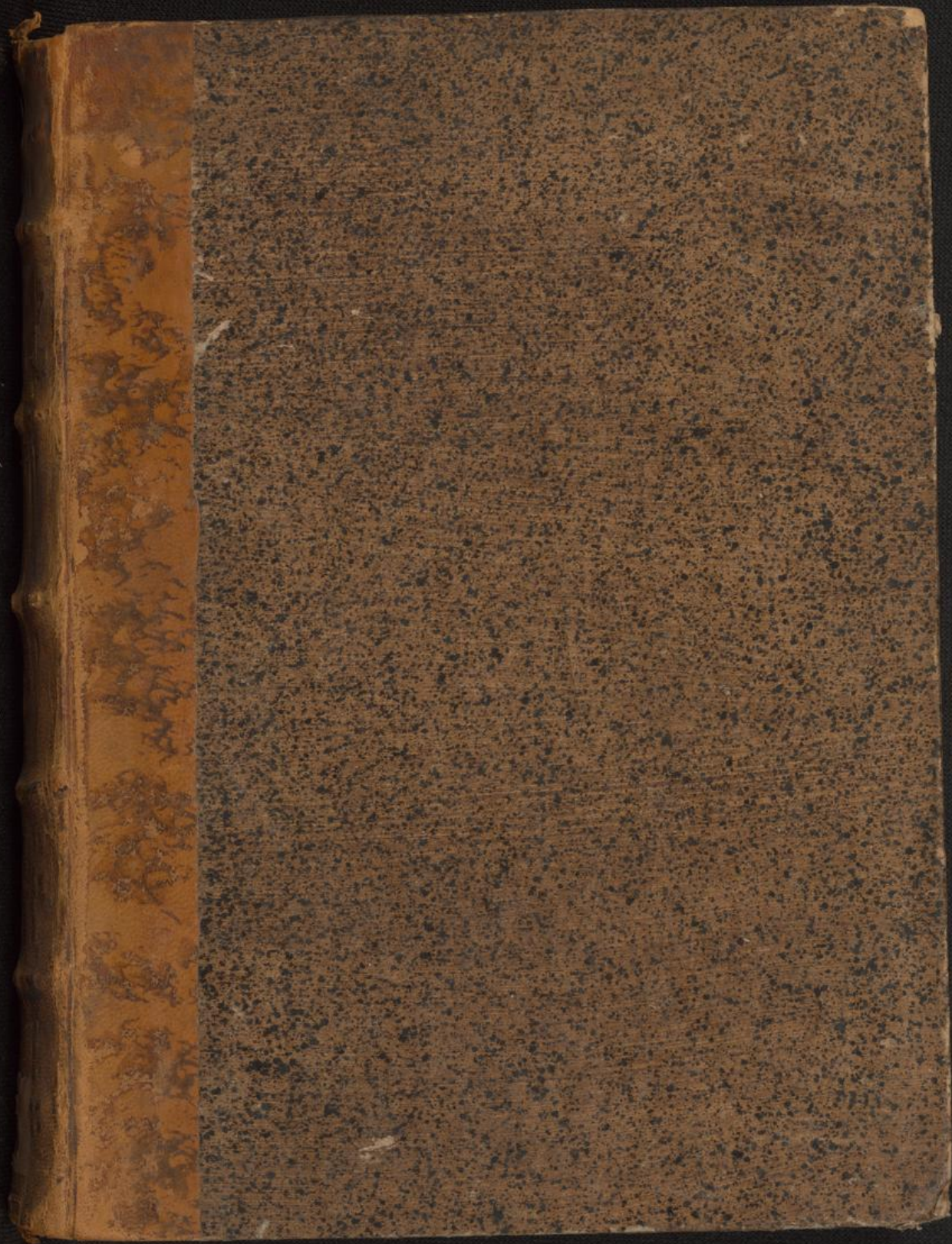
Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Annotationes quaedam selectissimae, in quatuor Libros
Institutionum Imperialium Diui Iustiniani, Dictatae per
Clarissimum atque Consultissimum Ju: v: Doctorem,
Dominum Wolfgangum Zengerum, Priuata ...**

Zenger, Wolfgang

[S.l.], 1565

[urn:nbn:de:bsz:31-284457](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-284457)

~~Duch 129~~
Rastatt 39

210

113

1

prohibita in re hinc pro exheredatione. l. Filiam
proheritam. c. de Inoff. test.

Fr. G. p. hinc in rem ut eam exheredare, & tale testis
fieri potest preclari. l. Cum filium. c. de Inoff. test.

Non videtur filia in gratia in rem committere, que na
uult a matris suo disruptore. arg. l. Cum de pietatis
c. de Inoff. test.

Non nisi si in gratia eo quod contra matris
voluntatem cum in suo solit concordiam. arg. l.
Filiam in orbitate. c. de Inoff. test.

Filiam in orbitate presumpit esse in gratia donec
liberum exheredati presumpit esse in gratia donec
bent se esse gratias. arg. l. Si in 28. c. de Inoff. test.

Qualitatem possessionis conusptus Reus in dicio non tenet
Quem nisi in possessione hereditatis. arg. l. Cogi possessionem
c. de prob. hered.

In Legatione iuris ei qui negat in dicio probatio.
Arg. l. Ab ea parte. & ibi Bart. ff. de prob. hered. Falli
in Minore. ut f. spec. in ff. de prob. & probare
aut. vers. Legatione aut iuris.

Si p. hinc in cumbit arg. hinc non nisi p. hinc
sione illius iuris quod asserit, quod est ut in iuris
circa personam. sed utro in iuris Reus. l. in l. Si
& sed si grat. ff. si servit. utru.

Nota quod Reus potest in se assumere ius pro
bationis, & hoc generaliter intelligitur in dicio
ca. f. gl. in l. circa eam. ff. de prob.

Causa emissa repetit per acti onem incerti, 7 aditionem
in fuitam. arto. l. partis tertiae ff. de pser. Verbi.

Mala fides aut horis semper nocet vniuersali successori per
gl. M. in l. cum qui §. in hac ff. de publ. 7 l. 2. l. de v. sac. pro
hered.

Quod in ingratitudo ea est, quae excludit agere
testi inofficiosi. l. freres aut sorores. C. de inoff. test. si quis
eadem ingratitudo excludit filios, quoniam quia pater
intendit contra donationes parentum inofficiosas. §. gl.
in l. fin. C. de inoff. donat.

§. Culpam donatarij: eiq. cui donatum est, ut pote, si
donatarij sit iniquitas contra donante, aut ab eum iniuri-
ria afficiat, deducat in pectus capitis ut fortunam
aut aliud, quod tale committat, tunc est ingratitudine per
donator renouare id, quod largitus est, §. l. 1. cum capibus
tot. tit. C. de reuoc. don.

Itabens duo remedia, 7 succumbens in iure, non punitur
at sibi in alio. l. eum §. 7 l. Contra matres. 7 ibi sic
fol. 481. C. de inoff. test.

Turpitudine non potest obijci alteri, qua ipse obijciens laborat.
l. quoniam. C. de Heret. 7 Manich. l. in arena. 7 ibi sic
fol. 477. C. de inoff. test.

Si quis post delictum se emendat, perinde habet, ac si
numquam deliquisset. per tex. 7 ibi Bart. in l. Imperator.
C. de Auct. l. in arena. 7 ibi sic. fol. 477. C. de inoff. test.

Actor sortitur sequi ubi res est, §. l. Actor. C. vbi res
ad. 7 ibi sic. fol. 448. §. non quia res ad rem datur ex
presenti possessione, ita dicit tex. in l. Non alias. ff. de iud.
§. non est agendum, vbi res sunt posita. l. quod legat.
in fin. ff. de re iud.

In qualibet dispositione hoc primum & considerandum
& ab eo etiam denominatio facienda, quod est principium
& gl. 1. in l. si quis nec cam. ff. si cert. pet. & l. cui exceptio
nem. ff. de cond. indeb.

Allegas dolam, culpam, ut in gratitudinem tenet illam
proare. l. credo. C. de inof. test. l. quoslibet. & quid dolo. ff. de
probat. l. as. in l. diem funesto. Col. 2. ff. de off. Assess.

Quamvis circa eandem rem duae sunt res finales assignatae
tunc licet cesset una si tamen adhuc alia durat, tunc habet locum
dispositio. lex. & gl. ibid. in verb. Alia res. & Affinitatis.
Instit. de nupt. & in l. si uxori. & fin. ff. de Qual. cred.

Improbitas de iure interrogantibus, benigne & humaniter
respondendum. l. Responsam. C. de Transact. l. Quibus
& ibi sich. fol. 518. & Alon. de Ros. C. de Impub. & alijs
substit.

Ubi nulla est aditio, ibi non potest intelligi ex
hereditatis. l. 3. & fin. ff. de Lib. & posth.

In re cor potior est conditio prohibentis. l. sabinus. ff. cor di.
uid. l. pen. C. cor diuid.

B. Donatio facta migratis potest per parentes re-
vocari. l. His pars. & ibi gl. C. de revoc. don.

Donare est iactare & perdere suam. l. si p. fidi. &
ibi sich. fol. 1483. cum alijs ibid. allegatis. & p. fidi. fac. de
Aren. C. de don. ant. nupt.

Legibus prohibita & non concessa iuramento non
confirmantur. per l. non dabim. C. de Legib. sich. in
& simplices etenim in Auth. permissa. fol. 1506.
C. de donat. ant. nupt.

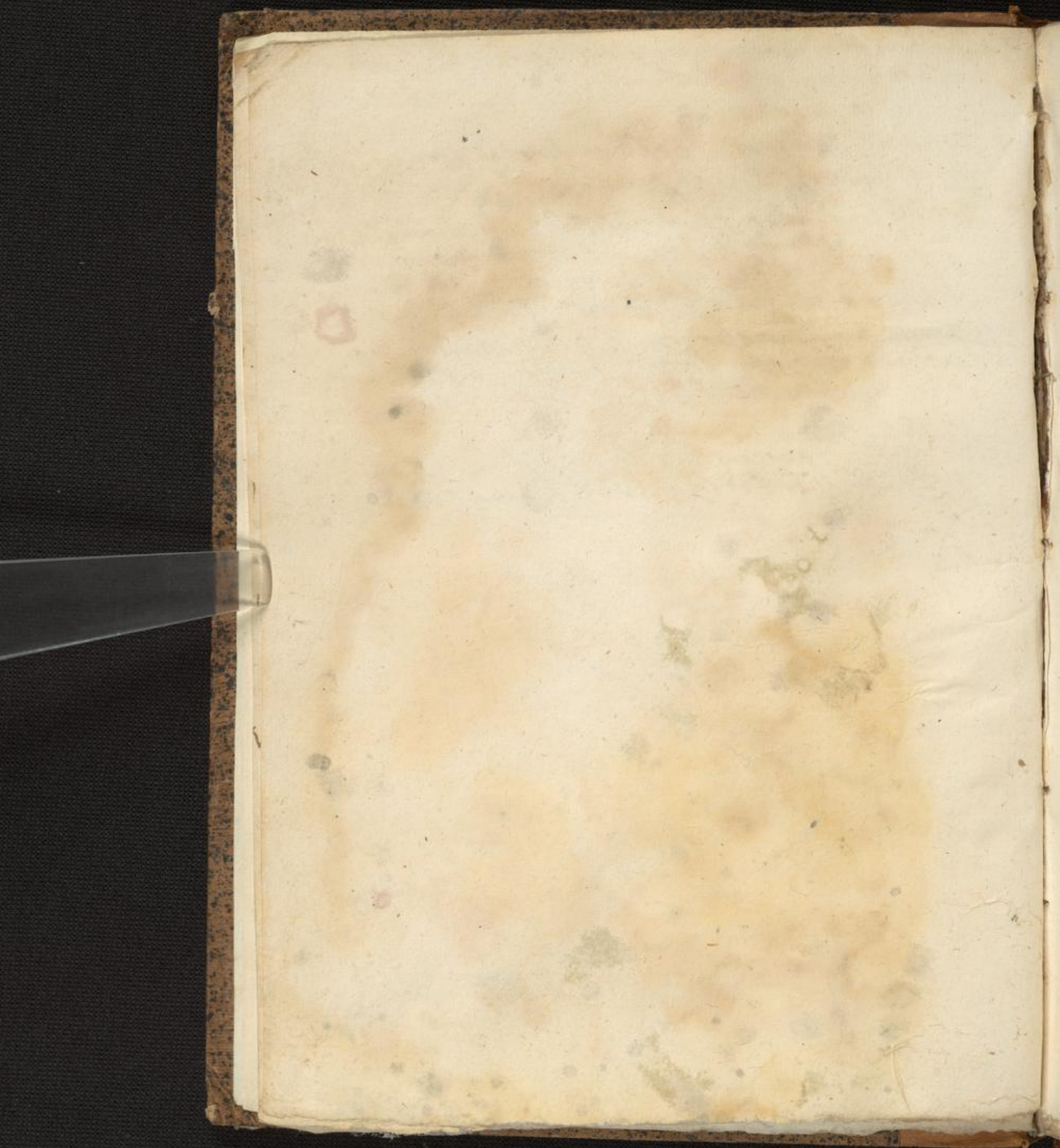
1 pactum de futura successione, quia est contra bonos mores, iuramento non confirmatur. l. fin. c. de pact. sic in citato loco.

18. Donatio inter vivos licet non directe tamen indirecte potest revocari. l. si stipulatio in fin. c. de iur. et.

18. Donatio revocatur ob iniquitatem. l. fin. de revoc. don. 7 l. proter. de don. nisi sit remuneratoria. l. si pater. §. ff. de 7 Alex. Conf. 42. in 4. ff. Vel nisi ob causam. l. Notum. §. sed licet. ff. Quod met. ca.

1 Donatio non revocatur propter iniquitatem, si est ad rem quod non revocetur propter iniquitatem, et est iudicium ut notat Do. Mar. Ant. Bauc. in suo tract. de virtute iuramenti. in 38. Casu.

18. Et an sit revocari unde per Bald. in l. fin. in 4. col. in 1. ff. c. de pact. 7 in l. fin. vers. Et gro. c. de don. l. i. Quod sit.

Non videtur quisquam aliquid capere
quod tenetur alij restituere. l. 52. ff. de reg. iur.
7 c. Solo facit. de leg. iur. in d.
Quicquid non recte sed lege astante fit, id
ipso iure nullum. l. Non dubium ff. de u. l.
Non putavit. §. Non quis ff. de Stat. bon. pos.

Qui fit testari potest 7 codicillari. l. 2. ff. de
test. 7.

procedit aut haec regula in casibus concessis
de iure iuri, non autem in casibus concessis
ex gratia.

Supra principali 7 accessorium numpitur.
l. 2. ff. de pecul. legat.

Duae res plus operantur quam una, unaque iura
aut. l. discretis. c. qui test. fac. pot. Auth. Itaq. ubi gl.
c. Con. de access. l. Re coriandi. de legat. 3. 7 Nonnulli
const. 48. §. 1.

Consuetudo aequalis cum lege habet scripta habet
potentiam. §. Bart. in l. fin. ff. de fidei com.

Allegare non sufficit, nisi allegata concludendi pro,
habent utriusque. Auth. no licet. c. 2. §. 6. §. 10.

Voluntas ambulatoria usq. in momentum mortis dr. propter
incertum voluntatis, ait Cas. nam facile uariat, quicquid
ex uoluntate conficitur l. 4. ff. de adim. legat.

Mores q. s. in se approbat, non pot. in alio reprobare. arg.
l. In arenam. c. de Inoff. test.

Annotationes quaedam selectissimae, in quatuor
libros.. Inphilatum.. Imperialium Duci
Iustmiani Dictata per clarissi-
mum atq; Consultissimum Lu-
V: Doctorem, Dominum
Wolfgangum Zengerum,
Privata lectione
in aedibus suis.

EX Libraria suppellectili Jacobi Streiffen
Villingami sum: nec multo dnuin.
Anno a christo nato.
1565.

Nulla dies abeat quin linea ducta saperit.

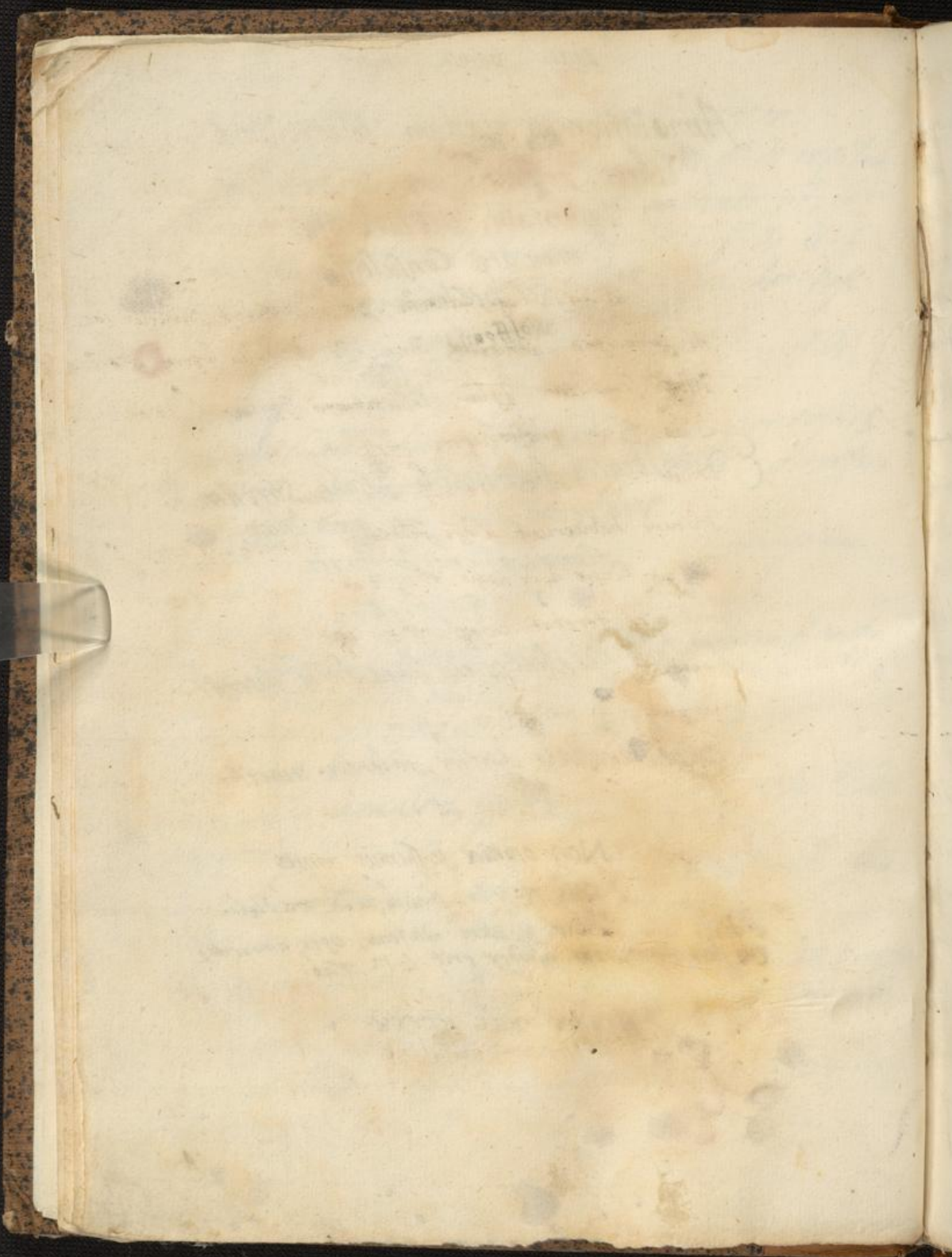
Omnia comanda docilis solertia vincit.

Non omnia possumus omnes

ἄλλ' ἅπαντα δυνάμεθα πάντα

A hinc alio demta, pietatem adhibito, spes amoueto;
qui seco faxit, deus iudex erit. L. 12. Tab.

Ἀπέχεσθαι καὶ ἐπέχεσθαι.
Sustine & abstine.

IN Nomine Domini nostri
Iesu Christi

16

Ulla uerba a quodam superstitioso librario nonnulli
arbitrante, temere esse ascripta, ut merito sint expuncta in
editione Habundii. Ego suto grani esse, & ex antiquitate ducta
epigrapham Christiana in uocabulis diuini uotis q̄ gaudent ad
spicis alicuius legislationis. Et Iustinianus Nouell. 109.
in principio admostrat hinc esse ductanda legum exordia
Iulij similiter optari salutationi p̄posuit L. In uote tu
C. de officio p̄fec. p̄tor. Agh. & in Nouellis sepiissime
Constit. 17. 43. 85. 134. §. 139. Quod si ueteres in mor
positum habuerunt a Dijs immortalibz actionem suam esse primo
dia, ut Cetero 2. de Legib. testat, & ab Inuocatione diuini num
nis, ut ferebat cuiusq; religio opa sua auspiciari, quanto
magis nos ipsi Christiana pietatis cultores cum primis
supplicis, & orantis. C. de Imp. in C. 1. C. de Vet. Iur. Enud. aut
ad eorum moribz Christum seruatorem a quo de datione Iacob
implorari debemus, uti ei ope ac auxilio quod institutum fuit,
se feliciter p̄ragat. C. in uote de testibz. Quis ergo uult
Imperator compendiose traditurz a Diuini numinis inuocatione
inuito auspiciatq; C.

Imperator Caesar

Mauius.

Quia uicily Imperatoris non solum hoc loci, sed passim per
fronsipra Libroz Iuris Ciuilez, & in pluribz etiam Nouella
inscriptum est.

inscriptionibus singulari quodam Eucennio describitur, deo de singu-
lis ordine breviter exponitur.
IMPERATOR Imperatoris vocabulum olim militare, nunc dignitati
noen e, uteres imperatorum appellabant eum, & aliquos mili-
ty externay hastium prostratis optimum militie sue exemplum
dedisset: Unde Cicero. i. de oratore, Imperatorum definitio, est in
gt, belli gerendi Constitutus administrator, & 4: Philip: In Impo-
toris more positum aut paratissimos etiam milites ad solian-
dam instructa acie adhortari. Fuitq; hic titulus Imperatoris, quo-
dam ducibus belli magni honoris loco gessit, ut auctor e Cornu-
tacity lib: 3. Olim ergo Imperatores exercituum duces & mili-
tariam copiam pfecti erant. Dictatore usq; Cesare rex pe-
titos militissimum hoc Imperatoris noen in eum transferri
cepit, qui Romani Imperij gubernacula tenuit: Et Dion: lib: 5
scribit, Augusto Cesari decretum nomen Imperatoris, non
tangan maximum alicuius pugnae uictori, neq; summa
dignitate praedito, sed usulit orum rex pfecto Dno: a quo
caeteri Imperatores noen traxerunt, & ab illo Imperatores Ro-
manos conuincendos: Aliud enim esse Imperatoris noen de
uictoribus concessum, aliud per quod rex orum arbitrium so-
nificaretur. Haec Dion: Noen ergo Imperatoris olim Ca-
sare & militari, quo dux exercitus post aliquam insig-
uictoriam donabatur, euecto statu Reipub: Romanae, ad Mon-
chiam translatione e, ad sanandam sacrosanctam Romanam
principis dignitatem.

7
CAESAR.) Fuit hoc a multis populis observatum, ut a
insigni principe reliqui acciperent cognomina, sic a Iulio
Caesare postea principes dicti sunt Caesares. Cum enim C.
Iulij Caesar. C. octavianum testamento adoptasset, octavianus
et nomen et cognomen ipsius et consuetudinem recepit. Quod et
et Tyberio et Caligula alijsq; compluribus usu venit. Tandem
factum est, ut non modo nomen hoc successorum Imperij, quasi
hereditarium maneret, usq; etiam ut Caesares appellarentur,
qui acciti ad successionem Imperij, vivos Imperatores
heredes Imperij designati essent. Hinc etiam Justinianus
alijs imitatione se caesarem dixit, namq; ab avunculo
Iustino in filium adoptatus, et Caesar et Imperij consors factus.
Porro Caesar ab Augusto et Imperatore ita distinguitur, ut
Caesar dicatur et futuri Imperij successor dignatus est, qui hodie
regem Romanorum dicimus. Augustus autem appellatur qui iam
regno usq; potest, Imperatoris nomine decoratus. Sic hodie Maxi-
milianus Ferdinandi filius est Caesar et designatus Augustus
maiestatis heres. Ferdinandus ipse Imperator et Augustus.
Nam Caesar (ut Spartianus in Elio upro testatur) de summo
for ad imperium designatus administrandum, sicut et Augustus
qui tunc imperio fungitur, in qua etiam signatione Turcom-
anuli frequenter accipiunt. Unde etiam nomen in Imperatorum
Constitutionibus alios Augustos et Caesares cognominari
videmus. Et quod et Alii annotavit, in l. ij. C. de Exu-
liatio: artificium lib. 10.

l. si exopta C. de
malef. §. Mathy.

FLAVIVS) Aliaty Lib: 5. parerg: Cap: 3. scribit Longem
toris orientis Flaviij Gnumen solitos sibi adsciscere, forte
ob Constantini magni memoriam, q. huiusmodi fuit Gnoie
sed longe ante ipsum Constantinum Vespasianus Impator
Flavius, quod e. gente Flauia noua & ignobili fuerit or
ludy cognominaty e, cuius filij Titus & Domitianus Impij suc
cessores tanquam familiae non continuauerunt ut autor est
Suetonius, Acursius & qdam alij. non familiae aut patria
Vnde Iustinianus originem dixerit arbitrarij. sed emant qui
putant hoc illi gentilitium fuisse, cum constat hunc sim
mulum & Iustinum auunculum ex Thracia oriundos fuisse
nullis rationibz clavis. Iustinianus mihi uidetur id Gnomini
quasi per manus accepisse, quod hoc quinq. principes Co
stantinopolitani continua ead. serie Gpcedentes usurpassent
quales fuerunt Flavius Valerius Martianus. Flavius Valerius
Lem. Fla. Val. Zenon, Fl. Val. Anastasius. Fl. Val. Iustinus, cui
ex sorore nepos Iustinianus successit.

IUSTINIANVS) Non e. proprium Impatoris a Iustino
patris adoptiuu noie: solebant n. apud ueteres adoptiuu filij
aliquod siue gentis nomen retinere quod adoptiuo con
iungerent, ut testat Dion: lib: 47. de Augusto loquens
Dicit e, inquit, Cais Iulij Caesar octauianus: Is enim mos fuit
illoz q. adoptarentur, ut noie patris adoptiuu, gentilitium aliq.
suum retinerent, a liguanitate tamen immutatum. Itaq. non de
uiang appellat e: sic Iustinianum a patris adoptiuu noie de
qdam non sine causa arbitrarij.

8
Quae sequuntur cognomina, Alemannicus, Gothicus, Francus,
Germanicus, Anticus, Alamicus, Vandalicus, Africanus, ab euentu
rege ex uictorijs in hostes adepti sunt, Nam antiquis moribus
fuit ex oppidis aut prouincijs sortiri cognomina honoris
causa, solebantque a senatu decerni, quae postea ambitio prin-
cipum ultra usurpauit, uide hic loquam de rebus gestis
Iustiniani Imperatoris Historiam rebus, cum apud Pro-
copium sit legere bella et uictorias, ex quibus tot sibi
titulos concessit. Praeterea hanc prouinciarum topographiam
petere licet ex Geographis Ptolomeo, Mela, et Strabone, uide
etiam Aluian. 2. lib. 5. Cap. 3.

PIVS pig inter alia est, quod ergo suos non secus quam patris
erga liberos, paternum, ad eum officium gerit. Quod
cognomen ab Antonino Pio propagatum ad principes Romanos
et ad se peruenisse testatur Iustinianus Nouell. Constit. 78.
Is Scipionis Iulianum autorem Capitolino subinde in ore ha-
buit, Malle se unum ciuem seruare, quam mille hostes
occidere. Nullam autem ex rebus magis deest uti pietate et
clementia, quam Regem et principem, ut inquit Seneca de
Clementia principum. Et Iustinianus ait, nihil est tam praeui-
dare Imperatoris maiestati quam pietas, humanitas, per quam
sola Dei seruatur imitatio, in l. ultima in fine. C. de
donat. inter uirum et uxorem. Iustinianus itaque ut populum
sibi arctius deuinciret, et se quasi patrem patriae ostend-
deret, pius quoque cognominari uoluit.

F. OELIX Plinius in panegyrico scribit hoc cognomen fu-
isse a Caesaribus usurpatum, sed addit non tam moribus quam

fortunis dari. Certe Tully felicitatem inter primarias
impatoris dotas refert. Ego C. inqt in oratione pro lege Man-
lia) sic existimo in summo impatore quatuor regni, Scien-
rei militaris, Virtutem, Authoritatem, & felicitatem,
Iustinus ergo felix dicitur, eo q. multa feliciter, & non
sine fortuna successu domiq. belliq. gesserit, eiq. si credimus
proprio, oes conatq. quantumvis ardui feliciter successerunt.

INCLYTUS. Dr inclity propter famam & gloriam
immortalem rex praefere gestax.

VICTOR & TRIVMPHATOR. Bis .n. triumphavit
de Vandalis & persis. Vandali .n. populo Europae septentrion-
lis otum feruissim, cum African omnis iam centu & q.
occupasset per Iustinianu duce Belisario supprati sunt, Africa
impio restituta, unde Vandalicq. & Africanq. dicitur. L. 1. C. de
offic: Praefect: Praetor: Africa: Praeterea Persas quoq. q. trans-
gressis limitibq. Mesopotamiam, Celsisiam, atq. Syriam
pdati sunt, Glio fudit, & de utrisq. tandem triumphavit.
Atq. in his Epithetis Considerato q. no ordinu pulcherrimo
p. Dr impator ad honesto tum in Deum tum in patri-
affectu. Felix a virtutis ope perfectu, & bonaq. otum ad
virtutes sufficientia. Inclity a noie magno, quod ex G. dicitur
duobq. erga tum subditos tum exteros g.uenit. Haec tria q. in
in bello vidtoriam faciunt tanquam oibq. formidabile, post
victoriam aut triumphatoris ab oi laetitia, gratulatione,
pompaq. illa solenni, quam profecti ciues ei reuorso ex-
hibent.

9 SEMPER AVGVSTVS.) Accursij Augustu ab augendo,
quod suos & imperiu augeat dici putat. quod & Egesippus lib: 5.
approbare videt, non inquit, Augustus apud Romanos no-
men Imperij e, q augeat suos, non quod alienas opprimat
inter ceteras .n. boni principis partes yocrates ad Ni-
cochm regem scribit, Regis esse magna civitatem &
parua facere. Quam Accursij Etymologiam etiam usus
styli apud Germanos approbat, Germani .n. in titulo im-
peratoris semper Augustum scribunt, Kaysert usfret ditz
Ratigs. Sed doctiores tradunt Augustum utriby dictum
sanctum, maiestatis plenum, veneratione dignum. Quasi au-
gurio Conditum & consecratu, fortunatum, sius cum cui
Deo oia prospera pollicety felicibz signis. Rectissime autem hoc
appellatus tribuitq principi, cuiq potestati adest Deus. Est
enim aduifitratu usq donum & ordinatio Dei ad Roman: 13.
Nomen autem hoc primum octauio a senatu ex Munatij
planci sententia tributum e, quod fuerit in administra-
do imperio fortunatissim, & ab oibz tangi nomen celestis
demissum obseruatq octauig usq Dion: lib: 52. de bello
Romanoy Augusti non recepit, tanquam magis aliquid
supro mortals. oia enim ventranda & sacra Augusta Ro-
mani appellat. Hinc cuius lib: 1. Fastorum.

Sancta uocant Augusta patres, Augusta uocantq

Templa sacerdotum rite sancta manu.

Huius q augurium dependet origine uerbi.

Et quod cuiq sua Iuppiter auget oyo. Videte.

Quintus lib: 1.
Fastorum.

videte sustonium in Augesto. Ab octavio ergo casar
Augusti nomm posterioris imperatoris diligenter retine-
runt. Explicato Imperatoris titulo, iam secliorum disto-
nostri notabilia uocant, q̄ interq̄s circa hanc epigraphon
minat colligemus.

Imperatoriam maiestatem. Ec: d

Admonet Cuius Zuhj, casar in lege. 1. de orig. iur. Exemplo fore
suum orat̄ non esse leges explicandas illorū manib; x ut
ipse interpretat̄ sine ulla pfatione, cum pfationis ipsa 7 no-
libentij ad lectiōem matris pposita pducant, 7 cum e-
uenering euidentiorem p̄sent̄ intellectum. Itaq̄ Iustiniā
expository iuris civilis elementa opera p̄tium fore ex-
mauit, si priq̄ pfationucula quadam iuuenon aios ad studij
iuris capessenda adhortaret̄, suosq̄ labores ac conat̄ ci-
Reipub: insalunitatem 7 legum studia comendaret. sic fore
nat̄ ut cupida legum iuuent̄, 7 principalem apam ben-
consulat, 7 ad institutionum civilium p̄lectiōem libentius
inuitetur.

Huius ept̄e scopy principalis e, occasiōe 7 p̄siliū editionis
huius libri demonstrare, idq̄ ut alij ab officio principis repe-
tita 7 p̄t̄a exhortatione ad studiosos. Tōng ergo orōnis
est exhortatiōem. partes Rhet̄ sunt Exordium, propositio,
narratio 7 peroratio. Exordium ductum e a gemine
ōnis officio v̄z Imperatori ad Reipub: tuenda necess-
ria esse arma 7 leges. propositio e quod Iustiniā
suum munus 7 officium, tam circa arma, quam circa

leges sedulo profecerit. Narratio continet in primis
 quantum armis, deinde quantum legibus consistit Iustinianus.
 Leges in tres dispositiones distribuuntur, Codicis, Digestorum,
 & hanc Institutionum quibus & occasione plenissima robur
 Imperialium constitutionum accommodantur, & ut dixi precipuus
 est scopus huius constitutionis. In peroratione legat & studium
 iuuenibus, cum sit maxima regenda aliquando Reipub.
 commendat, quo summo potissimum inuitantur.

Constat autem hoc premium artificiose oribus suis partibus, in
 benevolentiam lectoris sibi ^{concedat} ~~uendat~~, dum modeste suas labores
 commendat, attentum facit, dum consistisse dicit se quod ab oribus retro
 principibus fuerat desperatum. Docet cum ostendit se inuenisse
 illud libroque pelagus in modum & facilius epitomen redeu-
 disse, & ad eandem hanc quoque Institutionum compendium adinuen-
 nisse.

Verum autem Iustinianus Syllogismo Rhetorico: Maior & Impatoris
 est, ut & armis & legibus polleat. Portet Romanum principem & ar-
 mis & legibus polleat. Ratio & confirmatio, ut recte possit esse Reipub.
 & belli & pacis tempore. Deinde sequitur assumptio. Ego Iustinianus
 utrumque consisti, tam legibus quam armis polleui. Assumptio ad-
 struitur ex uictorijs bellicis & studio restituendi Iuris, polleui
 armis quod multas gentes uici bello: legibus quod multas
 leges & ipse promulgavi, & ab alijs conpositas in lucem
 produxi: Interim autem dum hac Iustinianus agit, obi-
 ter ostendit quo tempore, pro quos, & ex quibus concinatur

sint hae Institutiones, ut ipsi quosq; nobis magis gmo
conclusio, qm satis manifesta uidebatp more Libto
hic omittitp, fuit autem hac. Ego igitp ueri principis
ma obuii, multonq; mihi debet grata Respub: a ppter
merito sese mihi credere iuuentp debet, magis munera
pere ala criter: Illa e summa huius pncipij.

Principium ut dixi, continet exordiu ab armoz & leg
encomio, circa q opting quisq; princeps ex officio inter
esse debet tly. Eius enim penes quum summa rez e partes
tempore pacis & bello Respub: recte gubernare. Recte aut
gubernatp, si resistitp uiolentia & calumnie x fraudi. Viol
tie resistitp armis, q by ab arcendo eam ob causa non in
tum ee uidetp Varroni lib: 3. de lati: ling: Calumnie uero
frenam ingt legib.

Hoc exordium in alijs etiam oronib; ipsi Iustiniano fecer
& familiare e, mira tamen ubiq; di-pndi uarietate o
naton, ut in qfationib; π & C uidere e. L. 1. C de nouo c
facien: I. C. de vet: iur: enuc: pri: hoc in summa complet
Magistratu ad Respub: suam tuenda duo necessaria sunt
arma q leges, uel Imperatorem decet arma in bello, le
ges in pacp.

Ait Iustin: Imperatoriam maiestatem
non solum armis decoratam, sed q
legib; oportet ee decorata, e thesis.

Imperatorem seu principem Romanu, par e non modo ar
moz, plerunq; inconsulto robore adornatu ee, sed etiam legu
qfidio uelut armatu, munitu, instructu esse necessarium est.

Veri principis officium est, armarum & legum curam gerere
cum his duobus summa Respublica: initio gubernatur. (Vinc. in prin-
cipio de Iustini: Confir. sano ueteribus quoque Romanis semper fuit
ubriusque par cura, & ut ait Salustius, se suorum Republica: tutelam
sunt, audacia in bello, ubi pax euenit ad equitatem.

porro quod inquit, Imperatoriam maiestatem, non est uisita haec perin-
phrasibus, nam indicat hic non agi de imperatore & sit tantum dux
aliquis exercitus, sed de Romano principe & Monarcha, quod sacra
sancta, nec in pure uiolabili maiestate fulget. Maiestas
autem (ut Cicero in Rhetoricis est autor) populi Romani
amplitudo fuit, deinde principis, ut tot: tit: II. & C ad
L. Iuliam, maiestatis & amplificationis gratia magistratibus
interdum attributa. L. pen: de Iustici: & Iure. principalis
maiestatis meminit etiam Modestinus in L. famosi
ad L. Iul: maiest: & Paulus in L. pen: de hered: instit:
& quia arma foris esse patet, nisi sit constitutum domum,
ut Cicero in offici: inquit, ideo Imperator legum auctoritate
augens, & loco auspicij miserans eis armare Republica: &
principis signat, armis saepe ad decorem non magis uti. sic etiam
Cicero: Arma iudiciorum atque legum inquit in omnibus de Anasp:
responsis. Boni igitur imperatoris est, ut tam rei militaris, quam
legum peritiam habeat, eaque sic mutuo cohaerent, ut a se
ab altero seungi non possit. d. l. i. in prin: C de Iustini:
C confir: legitur.

Ut utrumque tempus & ditionum.
& huius recte possit gubernari.

Impator utrunq; Reipub. temp; recte sine armor; ac
gum fide administrat non pot, utrunq; autē Reipub.
temp; notat bellum & pacem, prisci oēs scriptores
uniuersa administranda Reipub. nomē in duob; partib;
senore, pacis uidelicet & belli. Reipub. ergo tum demum
recte gubernata esse uidebit, si princeps & belli & p
as artes egregie tenuerit. Neq; n. aliter bello pac
clary habebit, nisi & hostium uim armis propulsa
& legib; salutari; Reipub. instruxerit.

Et princeps Romanus non solum in hostilibus
uictor existat, sed etiam per legitimos tra
mites calumniantium iniquitates ex
pellat.)

Et princeps Romanus uictoriam reportat non solum fusi
congressu hostib; q; apta ui belligerant; illi n. dnr hostib;
L. hostes & L. quos non hostes, ubi Alci: de uerb; signif: D
etiam repressis domesticis insidijs q; iuris, iustitiq; uiam ca
lumniantium iniquitates expellat.

Cuiacig, Concig, & Hottomannig ex ueterib; codicib; & lib
manu scriptis, alio ordine loquit hunc textum: Et princeps
Romanus uictor existat non solum in hostilib; q; s; etiam
per legitimos tramites calumniantium iniquitates expellens
hoc sensu, Imperatorem non ex armis tantum, sed etiam ex
legib; gloriosam sibi uictoriam comparare.

Per legitimos tramites inq; periphra;is Q, pro, per leges ut
per ipso; legum comprobata remedia, q; calumniantium
iniquitati obuiat, sic in proemio & tramites iuris ciu

diut. Legibus in domesticorum hostium, quod insidias, quod calum-
niam locatis, in ciues grassari solent, calumnia coercet,
sicut et armis, quod apta ui belligerantur. Et hic et usque atque
germanis huius loci sensu, ut tradit Budaeus ad l. ult. de
senat. Acursius autem exponit quod plurimi sequuntur,
quod legitimos tramittit, magistratus et iudices. Nam pars et
ius esse in ciuitate, nisi sint qui iura reddere possint. l. ij.
§. Vbi gl. Ad Sc. Turp. porro calumniatores hoc loco
sunt quod falso et maliciose contra aliquem mittunt, alias ca-
lumniatores dicitur, quod falsa crimina intendunt d. l. v. Ad
Sc. Turpil. sed hic lata signatione oes intelligimus, quod alijs
improbe faciunt negotium, ut apud Caium in l. si ca-
lumniator, de Verb. sig:

Et fiat tam iuris religiosissimus
quam uictis hostibus triumphator
et magnificus. Absit a manu

Et tam iure constituendo uenerabilis se ^{scrip.} habeat, quam de uictis
hostibus magnificus triumphat. Sic Papinianus in l. unum ex familia
de Legat. ij. principem suum iuris religiosissimum appellat. eaque
uera principis laus est, ut sit iustissimus et iuris obseruan-
tissimus ut Dion. Halicarn. lib. 5. testatur.

Ut igitur armis uictoria ac triumphum impator adipiscitur,
sic legibus iuris inter ciues aequabilitatem optime conseruat.
Oserua hic pulcherrimam gradationem, Arma audis, Usus
armorum, uictoriam, triumphum, Leges, Usus legum, ca-
lumniarum pulsionem, iuris religionem.

IN NOMINE DOMINI NRI
IESV CHRISTI.

Ex his uerbis colligunt interpretes, res nras actionis ad
incipere, & in Deum desistere debere, ad Collos. 3. plinij
panegirico ad Traianum. Degeti in cuius manu sunt p
gressy & exity optatos eos tribuit ijs adhiby, quos ab
auspicamus. L. in note dni, C. de off: pfect: ptor: Affr
Reet utro atq; congruenter oia agunt, si ipsum rei
tium gratum Deo sit ac decap. Nouel: Constit: 6. in prin
& contra difficulte, ut faustu felicemq; teant exitum
q; male sunt inchoata principio iam principaty. l. q. 1.

II. Hinc Accursy colligit Iustinianum fuisse Christiane reli
gis non expertum, cum nemo ad imperatoriam maiestatem aspi
re possit, qui a Christiana p sua sicut ab horreat. Nouel
Constit: 8. Vbi in formula iuris iurandi q; p stari debet
ab ijs qui officia suscipiunt continet, quod upit ee con
tor Sanctissima ecclesie Dei.

III. His uerbis effici crediderunt nonnulli, in instrumetis
necessariam ee inuocationem christi: alias in instrumentis
fidem perdere gl: in auth: Ut ppon: non Impat: S. Si
qua utro. Fulgos: in princ: C. quod tamen fere oiam
sensu explosum e, scdm Alexan: in rub: de no: oper: mun: Dal
& D. de Cast: in l. Jurisgentium, S. quod fere, de pact: S
nor: in C. 1. de fid: Instron: & hoc Alciaty lib: 9. paterq;
Cap: 6. pbat. Quod nos cum tempamento accipimus, ut Chris

inuocatio, a notarijs non sit gmittenda, si hoc consuetudine
 non sit receptum. Quod & Bartolo uidetur, ex cuius sententia non ea
 instrumentis conficiendis necessaria sunt, q̄ iure extant potius
 C. que huiusmodi p̄ gl: in l. Curiali, C. de tabular. l. b. 10. & paronmi.
 in capite. 1. de fidei instrum: sed q̄ consuetudine gtabis ff. de
 repta. Bart: in l. si q̄ ex argentijs ff. si inuicem de eden:
 pro quo & illud C. q̄ dici solent, in his q̄ ad solemnitatem gtractu
 & instrumentorū gtrant, locum gtracty dispiu solpre. l. ult. de
 Testam: mil: Bart: in l. 1. C. de sumā trin: Unde etiam inter
 exteros Notarij in efficiendo documento loci gconsuetudine sequitur
 Quids pape in decisionib: Crotianopolit: Est: 242.

III. Colligitur quod oia iuris mri gcepta p̄ Christianis putari
 debeant, quatenus non aduersantur religioni. ang: l. obuenire, de
 Verbi: signif:

IV. Imperator Caesar Flavius Iustinianus
 Licet cuiq̄ in scribere titulos sua dignitatis, l. hac consul:
 tissima in prin: ubi Bart: C. de testam:.

V. Major e honor uirtute sua titulos gseq, quam facto maiora
 suoz Bart: in p̄uicio ff. l. si q̄ in bello. ubi gl: de Capti: &
 postlin: re. facit, l. ij. de interdic: & relog:

VI. Pius.)
 Nihil e tam p̄uicere imp̄uicē maiestati quā pietas & hu:
 manitas, q̄ quā solam Dei seruat imitatio. l. ult. in fi: C. de
 donat: inter uir: & ux:

VII. Cupide.)
 Iuuenes cupidi ee debent ad discendū, e. n. optima uiuendi m:
 t̄p: aureo stylo signandq̄ in l. apud Iulianum, de fidei com:
 libri. p̄poniq̄. Ego discendi cupiditate, quam solam uitandi

ponem in octauu & septuagesimu annu aetatis luxi, mem-
sum eig sententia, quam dixisse fertur Zilianus. Et si aliter
qm in tumulo habetam adhuc disere uolunt. Et sane ut
studijs feliciter uteris necesse est, eo ferri cupido ac
taneo Minerva tua instigetur. Nam uerissima e q, ait Seneca
Studia coacta non respondere: et nihil est tam facile, quin diffi-
cilius fiat, si illud inuitus facias: Contra nihil tam difficile qn cupiens
& uolenti facile reddat. Nec potest non is plurimum addiscere
qui. discendi e cupidus.

Iuuentuti.)

Institutiones potissimu in gram studiose iuuentutis qscriptae
sunt, e. n. docilior iuuentus. l. Praecipiant de adil: edict: Prae-
u's Artes in Ethicis arbitros civilis scientiae magis idone-
um ee audire, cuius aetas & cum aetate iudicium maturuit. Sed
aetate Iurisprudentiae opera danda e, ut ma opae sperari possit
aliquis usus. Imperatoriam maiestatem.)

Notas thesis. Imperatorem decet arma in bello, leges in pa-
ueri imperatoris officium e armorum & legum curam gerere, cum
duobus summa Reipubi: in his gloriatur. l. viii. C. de Justini. Col-
Confir. Nulli autem magis gemit, quam principi salute Reipubi
tueri. l. iij. de offi: Praefec: Vigil.

Imperator non ex armis tantum, sed etiam ex legibus glori-
sam sibi uictoriam comparat.

Proprium principis opus e, q, ei diuinitus demandatum ut
salutares sciat condere & tueri, Nouel: Constit: .73.

Non solum armis decoratam, sed etiam
legibus oportet esse armatam.)

Leges armox, & arma legum p[ro]sidio seruanti, legib[us] ^{10.} arma
ordinanti, & leges armis executioni demandant d. l. Vno.
in prin: C. de Testib: Cod: Confir: 2. Constit. Vno eleganter
Iustinianus id q[ui]d armox & legib[us] attribuit, & e[st] contra, ut
maluam eor[um] auxiliu[m] amplificet.

Vt armis uictoriam ac triumphum imp[er]ator adipiscit, sic legib[us]
iuris inter ciu[is] equabilitatem optime conseruat.

Et princeps Romanus.)

Appellatione principis Romani uenit imp[er]ator, sed & uox principis
simpliciter posita in legib[us] semper signat ip[s]u[m] imp[er]atorem, ut cum de
principum solutione de legib[us] l. princeps. de legib[us] & tot: tit:
& Cod: de Constit: princip.

Calumniantium iniquitates
expellat.)

Calumniae sunt uitandae, & calumniatores repellendi, lex ubiq[ue] tenet
tam, uiam o[mn]i calumniaecludere. l. In fundo de rei uendi:
l. si idem cum eodem. §. sed etsi, de iurisdictione Nouel:
Constit: 13.

Iuris religiosissimus.)

Imp[er]ator quia leges esse sacras iuris religio[s] dicit. Sic papinianus,
ing Marcum Imp[er]atorem principem prudentissimu[m], & iuris religio[s]
sissimum appellat in l. Vnum ex familia. §. Ult: de legat. ij.
eius uera principis laus e[st], ut sit iustissimus, & iuris obseruan-
tissimus: Dionys: Halicar: lib: 5.

Quorum utraq[ue] uiam.)

Iustinianus & gentes Barbaras bello domitas & regions immene-
ns bello partas sub imp[er]ium ditionisq[ue] suam subiunxit,
tametsi turpe sit seipsum laudare, id tamen aliquando ho-
neste fieri potest, not. Cardin: in C. ad aures, de temperit:
ordin. Angel[us] Arthing h.

Cum summis uigilijs.)

Seruidig sarcicola dicebat Tura Ciuita legib[us] uigilantijs scripta
e[st] l. qui autem §. sciendum, & l. Diug pig in fin: Cui in frau-
credit.

Et cum sacratissimas
constitutiones

Iustinianus principum constitutionis uarie dispersas, unum in libris
ne ac delectu adhibito collegit. Leges quae sunt inuenta
mum Deorp. l. ij. de legibz, et per ora principum diuinitz p
te l. 1. s. sed neqz. Et de Vet. iur. Enul. l. Ult. C. de p
long: temp: sancte merito dnr. l. Leges sacratissimae C. de
gibz. 1. Sacra. P. proprie. de Rex diui: et 5 in fin: prin
cum religionem iuri attribuit, illud spectat, quod sit ha
ars sacro sancta. l. 1. de iur: et Exord: Cap. Vbi Alpia
prudentiam sacratissimam sapientiam nuncupat. Unde Iur
sacerdotes, Iure consulti et antistites, et templum iustitiae sim
figura tr. l. 1. de Iust: et Iure; l. ij. C. de Iur: Vet: enu

Immensa ueteris prudentiae uolumina

Iustinianus post constitutiones principum ordinatas. 19. civile Romanorum
pandectarum seu digestorum libris, meliorem in formam redege

¶ Cumqz hoc deo propitio

Tria sunt genera librorum Iuris civilis quibus tota Iuris prudentia
cluditur, quoniam Iuristica dicitur, alij istius artis, alij emendatorij. In
geum continent Institutiones. Artem et ipsam plenam discipulo
Digesta. Emendationis et Supplementa libri Codicis cum Nouis
quibus et reze uarietate uetera uel emendant, uel augent
uel minuunt.

Iustinianus primum constitutiones principum Codice uidehant
mo. Deinde Ius civile, populi Romani pandectis, postremo
Institutionis in meliorem formam redegit, nam postea de
emendatqz et is Codex quoniam hodie tenet, additis etiam postea
nouellis, quibus quasi ultima manus Iuri civili imposita

Quam historiam in hoc observabis, ut appareat quibus
 uelut postrennis legibus potissimum fidem facias, si quando
 contrariae leges occurrerint. *l. Non e nouu, cum l. seq:*
de Legib: posteriores n. leges derogant priorib: l. 4.
de Constit: princip: Vide Anton: Contium lib: 1. Substantia
lectioñu cap: 7.

*Triboniano Magistro ex quaestore
 & ex consule.)*

Nemo plurimum aut officio fungi, aut uicem sustinere potest
l. Ille a quo s. Tempestiuu. Ad Sc. Trebol: l. si plures depu:
nisi officia e compatiantur. Bart: in l. si consul. de adopt:
 Quod etsi in se uerx, nepte tñ ex hoc textu colligant
 interpretes, arbitrantur n. Triboniani magistratu & ex qstura
 diuersa fuisse officia, cum ex qstor non igitur eum q uim
 aliqua administratione sit, sñ q sancty qstura desierit ee qstor.
 Item in illis uerbis ex qstore & ex consule colligant, etia
 deposita administratione qm dignitatem retinere *l. ij. C. ut*
dignit: ordo seruetur. lib: XII.

Triboniano uiro Magnifico.)

Principibus a Deo. nihil magis optandum, quam ut uiros apud
 se habeant, & prudentia claros, & in rebus gerendis fortunatos ac si,
 deles. Nam per tales multa saepe tum gloriata, tum salutaria
 & principibus & orbis subditis fiunt.

Quorum omnium solertiam & legum
 scientiam, & circa nostras iustiti-
 as fidem.)

In Consiliario principis uel iureconsulto cui Reipub: causa gniffa
 e administranda tria requirunt. primo solertia & sedulitas. Deinde
 legum exacta scientia. Tertio fides circa obeunda munia.

Ut ipsi nostra auctoritate.)

Acty attribuit ordinanti, non exegenti. Factum ab eo eo
cuius auctoritate fit, l. furto §. Mandati de his q. nat. m.
sic Institutionis q. tres viros pposita m., a Iustiniano
feste facit tex: in l. 1. §. omnia C. de Vet. iur. Emul.

Non ab antiquis fabulis.)

Iustinianus in suas Institutiones ea tantum q. usitata, non et
q. abrogata erant referri voluit.

Legum abrogatarum q. ab usu reiectarum non alius q. usq. q.
q. fabularum esse solet. x. infructuosa q. dam sollicitatio in
diendo. Theoph. hic.

Et quod priore tempore uix post
quadriennium &c. hoc uos a
primordio ingrediimini.)

Munus Imperatoris non solum in hoc uersat ut leges rectas q. dat,
etiam ut q. dicit recte doceant statuat §. Sed cum uos in
proemio ff. ubi Iustinianus et hadum instituit, p. f. q. q. ab
uendo iuris studio quingentium, q. q. q. q. temporibus
professoribus debeat p. scribit.

Circa §. cumq. hoc cum ff. seq.)

Obsena causas institutionum, efficientem tam principalem Imperatorum
tam instrumentalem trium ministrorum. Finalem ut legalis imperatorum
disciplina initium q. finis a uoce principali suscipiet. Formalem
librorum quatuor p. sitione, numerum elementis dicato. Materiam antiquorum
Institutionum, quas uide in Elencho digestis p. fixo, q. p. p.
Caj. Contentarij tam Institutionum qua reij quotidianarum.

Et legimus q. recognouimus &c.)

Hic nonnulli colligunt, in arduis negotiis non suffi. pro mandatum
p. edens, nisi q. rei p. f. te sequat ratihabitio q. Confirmatio
l. Centrali. de Ritu iust: ubi is cui mandatum e ut de mor.

dispicat, non potest nuptias contrahere nisi ratihabitis et grati-
 malis et generalibus de ritu nupt. ubi is cui mandatum est sequatur.
 sed hoc commentum non probat, nam id responsum est, non quia matrimo-
 nium grauioris sit momenti, sed quod mandatum non erit illud
 nec liceat mandati fines egredi. l. diligenter Mand: Aliq. et per
 procuratorem possunt nuptias contrahere, si is hoc habeat in
 mandatis c. ult. de procur. in 6.

Et plenissimum nostrarum constitutionum
 rebus eis accommodauimus.

Institutiones uero legum eandem obtinent, quam Iustiniani Codex,
 is est principalis huius Constitutionis Scy. Cuiusmodi n. instituit
 princeps utam est, proxi lege seruatur. s. sed et quod principi-
 de Iure Nat. l. 1. de Constit: princip.

s. ult. per etiam nostram Rempub: in
 partibus eius uobis credendis gra-
 bernari.

Publica munera non alijs quam iureconsultis mittenda ff. Iuris
 periti sane in Reipub: necessarij ff. Et enim leges earum maiestas
 comode consistere non possunt, nisi sint qui eas quotidie in melius
 conforment l. ij. s. post originem, de orig: Iur:

DE IUSTITIA & IVRE. TIT: I

Iustitia est (c.)

Amota Iustitia, definitionem. Iustitia est constantis et perpetua uoluntas,
 ius suum cuiusque tribuendi, Ulpia: in l. Iustitia ff. eo. hoc 2, et firma
 quodam affectu aut suum cuiusque reddendi, certo iuris iudicio formato. Plat.
 lib. 9. de legibus, Artis. 2. et 5. Ethic: Cicero: 2. de Inuen: 5. de Finibus.
 et 3. de Natura Deorum.

Duae sunt Iustitiae species, quarum altera generalis altera distributi-
 ua Iustitia appellatur.

Commutativa in generalibus servat aequabilitatem proportionis
Arithmetica. Itaque in emptione Praemium rei, in locatione mensurae
usui, in permutatione res rei respondere debet. Quod si ab
aequabilitate generaliter aberret, lex subvenire solet, et ad propo-
sitionem iustam, quod actum est reducere, l. ij. c. de reser-
vend. l. maioribus c. Coia utriusque iud.

Distributiva autem Iustitia Geometrica proportionem in ordinandis
bonis et distributione honorum atque poenarum investigat, nec enim omnia
omnia quae sunt, itaque in mandandis muneribus lex vult propor-
tionem tenere l. Honor. §. 1. de Muner. et honor. et Idiosyncrasias
ad magistratum Novel. Constit. 82. ministerium Ecclesiasticum
c. nullus c. Presbyteri. 24. distinc. c. des. de poenit. et remissio
tutelam l. dicit. de Tutor. et Curator. dat. ab his et tot.
ff. c. de Magistrat. convent. §. c. Eodem modo in poena
quamvis vere recteque sit, poena esse parvam delicto si
personarum respectu debere l. 1. §. 1. Ad l. Cornel. de Sic.
auth. des. c. Coia de success. l. Rescriptum de his quibus
indige l. 1. §. cum patronus de off. Prefect. Urb. l. Reser-
vandum de poen. l. Sancimus c. d. tit. c. ij. de his
fiunt a maiori parte Cap. Cic. h. de leg. tu rone
sonarum aliarumque circumstantiarum poena aut intenditur aut mi-
ganda ff. l. Aut facta l. Moris §. Ult. de poenit. Ipsarum
enim circumstantiarum diversitas facit, ut quamvis idem sit
delictum, tamen alia atque alia aequitas sit tenenda, sicuti vulgo
dicitur. Duo cum idem faciunt, non est idem. Quamvis itaque poenitentia
servus quam liber. l. Capitalium, §. Ult. l. in servorum de poenit.

plebeiꝝ quā dignitate gstituty d. Cuiꝝ seruoꝝ l. vlt. §. vlt. l. penul. de sicar. §. Item Lex Julia C. de pub. iudic. infamis quam integra uite d. l. Capitalium §. vlt. adules quam minor l. Auxilium §. in delictis de minor. l. vlt. C. si aduꝛs. delict. l. fere vbi Dec. de Reg. iur. aut decrepitus uel senio delirans sorax l. 3. §. Ignorant. De sc. Syllan. is q̄ saꝑe deliꝑt, quā q̄ semel tantu d. l. Capitalium §. famosas, q̄ consulto quam q̄ ignoranter. l. in lege de sicar. d. l. Aut facta. §. Cua litate de pæn. uel obriꝑtatem d. l. Respiciendu in fin. l. oēs §. vlt. dere milit. l. vnic. C. si q̄ impat maledix. Et q̄ magistrum aut patrem uisauit, quā q̄ plebeium ⁊ extraneu d. l. Capitalium §. oĩa d. l. Aut facta, §. persona §. Argo. T. De iniur.

Constans & perpetua uoluntas.)

Nota q̄ Iustꝝ eꝛ q̄ uult, nō q̄ aut iusta facit, aut iniusta nō facit, non q̄ Iurispitꝝ eꝛ: Nam iniusti quocꝝ faciunt plerumqꝝ iusta, aut iniusta non faciunt, aut iurispitꝝ sunt: sed neqꝝ iustꝝ est q̄ uult modo, modo non uult ius suu cuiqꝝ tribuere. Us uen demum Iustꝝ eꝛ, qui sic ab aĩo gparaty eꝛ, ut pꝑtuo ac sine intermissione gtinuato tenore ius suu cuiqꝝ uelit tribuere. Circa eadem uerba notatꝝ Magistratu q̄ ius reddit firmu esse oportere inmutabile ⁊ inexorabilem, ut neqꝝ pꝑuina corrumpi, neqꝝ potentia frangi, neqꝝ aduꝛ gratiaꝝ inflecti possit. l. Respiciend: de pæn. C. q̄ Cecin: Qell: lib: 14. Noct: Atti: Cap: 4. Sicut n. inconstans uoluntas nō eꝛ Iustitia, ita iustans

7 uariis, & iudex iniustus, & iure recusari potest, qd aut corruptibilis, aut timidus, aut flexibilis, aut imprudens, & duplex ratio sit neesse. E. Ball: in c. ad manum, de pro bal.
Iniquus autem & indiscretus iudex iure recusatur, Impudentis. n. & subijcere se iudicio iniqui & indiscreti hoc
Dec: in s. postremo de Appel:

Class. h. in Verb: Iustitia saepe allegata, ad hoc qd statim hinc
fluctuet, mutationisq; 7 uariationis expostio, in ppetuo motu
sistat. Vt autem & Auth: de no alie: reb: Eccles: Collo
nihilq; sub sole nisi per substitutionis ppetuum sit. L. Ex
q. De Seruit. Urb: Qd. Nec semp. glinuo iustus recta agat
sed quandoq; labatur, imo utro septies in die cadat. prouerb: 11.

Zus suam cuiq; tribuendi.)

Proprium Iustitiae nung qd unicuiq; qd suum e tribuere. C.
lib: s. de fin: qd ceteris uirtutib; hoc tet. iustitia ut ali
gnatis sola pspiciat, unde & alienis bonum dr, & uirtu oia
perfectissima, ceteraz uolunt Ina & regina uirtutu p. 1.
Auth: ut oes obed: iudic.

Iuris prudentia & diuinarum.)

Annota Iuris prudentiae definitionem Iuris prudentiae diuinae
atq; humanae res notitia, iusti atq; iniusti scientiam con
pohit.

Hoc e uere Iuris consultu ee iustitia colere, & boni & aequi
studiosum ee, aequu ab iniquo, iustum ab iniusto separare
posse L. 1. in prin: ff. eodem.

S. His igitur generaliter
cognitis.)

Collige unicuique scientia hanc esse scripta ordinem, ut ab his q̄ generalia sunt, ac in uniuersum tradita, successiue ad specialia singulariaq̄ descendatq̄. Ad spec. n. cognitione debet p̄cedere cognitio ḡneris l. 1. de orig. iur. l. 1. si certi: pet. ~~condict.~~ Condict. 7 Artes. i. phys. admonet initia semp̄ duenda ab vtilibz ut notiori bz, demde seriatim p̄cedenda ad singulas partes.

Si primo leui & simplici uia.)

Leuiora prima, exinde altiora tradenda sunt, q̄ n. suauiter studijs infantia. Quint: lib. 1. Cap: 1. 2. oio uia eoz q̄ inuidentibz, sed 7 ea plana, 7 tum ad ingrediendu tum ad demonstrandum expedita. Idem in prefati: lib. 8. facit. l. ij. s. sed cum p̄spexim. C. de vlt. iur. Emul.

Si statim ab initio rudem adhuc

Et infirmam.)

Rudis aiḡ reoz multitudine 7 uarietate onerari non debet. Numerosa 7 perplexa institutio in aīs adolescentium uel diffidentiam uel desperationē parit. Contra:

Studia nra nihil aque alit 7 exatit quam spes effectz boniz fiducia successus. Atq̄ hic locus insignis e de Institutionu doct̄ Trina.

s. Iuris precepta.)

Tres sunt iuris p̄ceptiones honeste uiuere, alterum non laedere, suum unicuiq̄ tribuere, q̄ bz tota ciuilis p̄na claudit, q̄ Respub. sapienter regit, 7 coi's hoīum usq̄ sanctissime conseruatq̄. Continent .n. tres illas uirtutes, q̄ bz ait Cicero iōes ad hōnes uite gl̄ntri: nempe Modestiam sicut Imp̄p̄tiam, q̄ docet honeste uiuere: Fortitudinem, cuiq̄ p̄p̄riam e mung lo, iniurias propulsare, inferre utro minimis: Et Iustitiam quae suum cuiq̄ tribuit, contra utro tria haec Iuris p̄cepta

uidens appositā, quasi repagula tribus illis furis, *ira*, *ira*, *Auaritia*, quae gaudium & impetum, nisi non
coercentur, in se uicium incipit agitur. Compescit autem
libido, si honeste uiuitur. Ira coercetur si nemo laeditur, Cupiditas
uero seu auaritia refrenatur, si cuius suum reddunt & distri-
bunt. Maris salomonis in l. Iustitia. §. Turis Gesta. ff. de

Honeste uiuere.)

Annotant Interdicos, eum qui honeste uiuere, & pro more de-
bitis uiuat, qui non tam quod sumo iure licet, quam quod
usu moribus patriis honesta est respicit. l. semper. De ritu
l. Non se, de reg. Jur. Angol. h. Huicque infertur legatum
mulieri relicta, quam diu honeste uixerit, tandem de-
ri usque dum a moribus patriae desierit, cum uerba tes-
toris ex consuetudine regionis interpretationes accipiantur
l. cum de lanionis §. Alinan. De fundo instruat. Sed
si testator uxori legare dixerit, quam diu caste uixerit
Et a plerisque responsum est, cum potiri legato, etiam si
nupserit. Areling h. Romany & Angol. in l. Mulier
cum proponeret Ad Trebel. quod tamen ex praesentis §. non
constituendum arbitror, ut id quidem tamen obtineat, si
patre uel alio quouis extraneo praesentis d. §. cum praesentis
resep nisi ea indigno nupserit l. iij. §. si emancipatus
De bon. posses. Cont. tabu. aut nisi marito uel filio
relictum sit, quorum interest memoria prioris matrimonii
religiosissime praeseruari §. qui uero. auth. de nupt. l. iij.
& l. ult. & ubi not. C. de indet. uisui, tollen

Alienum non habere.)

Vulgo tri sunt, nunc alijs q̄ nra virili opulari debe
 mg: 7 pleriq̄ existimant, nemine ad id adstringi, lege Ciuili.
 Bart in l. pletum §. Sed licet. Quod mlti cā aliq̄ unq̄
 remur turpiter accipe pecunia, eo nōre ut aliq̄ de vi
 7 potestate hostiū seu latronū liberarem. arg. (Ult. de cond.
 ob turp. caus. quæ sentia non interito q̄byda displicuit,
 Lex. n. pecunia accipe p̄misit eo nōre, q̄ nemo debet se ultra
 p̄trialis obijcere arg. r̄ ex parte. De appel. aliq̄ oppo.
 subueniendū ē: Cum 7 Lex Canonica cū fauere delinq̄sti
 interpret, 7 cum opem ferre possit nō ferat c. quateny
 in fin. De senten. excom r̄ dilecto eo in 6. 7 q̄ contra
 Butrij in d. C. Quaten. 7 Andree. si uili. in cap. 1. De
 off: deleg. sentiam p̄cehūy. Quod eleganter Decij in l. culpa
 caret. De reg: iur. multis rōnibz p̄seq̄t.
 Ad illa iuris principia plerq̄ iuris nri regula spectant
 uidelicet illa, Turpes hōrum dispositiones nullig eo momenti
 l. Jurisgent. §. si paciscar. De iudt. l. Conditions. 1. 7 2. de con.
 dit. in fin. l. Enratōr cum l. seq̄nt. De Verb. obligat, ntra
 p̄trinquum ēē, cum altery iactura lucrum facere l. sta hū
 nā. De condit. in deb. l. si q̄s mancipij's §. si impub.
 De institor. l. iure nū. De reg. iur. Itaq̄ §. 1. de del. Al
 teri p̄r aletra non ēē iniqua gōitio nō afferendam l. tran
 actio c. de Transact: l. Non debet. De reg: iur. Alitq̄
 aletri odio non p̄grauandū. l. si q̄s in suo. §. Legi's
 c. De off: Testam: 7 q̄s p̄multe similes.

§. Vlt.

Nota Iuris diuisio a duplici fine. Ius se aut publicum aut privatū ē, publicū Ius in sacris consuetudinibus & magistratibus consistens, & q̄ publicā utilitatē respicit privatū ter. Nam publicū cōmodum ad privatōrū etiā utilitatē sed in p̄p̄is d̄a spectare l. vnic. §. vlt. ut cum lex a publico m̄t̄ee, absentem defendi l. seruū quoq̄ §. p̄ de procurat. & f̄ctos ēe locupletēs §. Consideramus ad ut iudic. sine p̄quo suffrag. colla. 2. ne q̄s re sua utat §. penult. i. De ijs q̄ se sui uel ali. iur. ysg.

lia. Priuation ius ē q̄ privati ad uniḡi ciuis rē p̄tinēt fam rē. Utilitatis porro meminisse hic Imperatorē ex storiāq̄ uerisimile ē, q̄ nihil aliq̄ q̄ nō sit honestū cōsebat. Cic off. Negi Utilitatis iniuste Lex uult rōtam h̄ri l. ea senig. de acq. r̄z dom.

Quod tripallicum est.

Obs̄ua diuisio Iuris a triplici materia, Ius priuatum ex naturalibus, gentium & ciuilibus q̄ p̄t̄is q̄lātū ē. Nam q̄ ueluti, ut liberos edamq̄, & c̄itos educting, ac fam ang ut tit. Seq. in prin. l. liberos in fi. De Verbi. ut uim repellang, & ea q̄ nobis obfutōra uideamq̄ c̄ing l. Itaq̄ ad l. Agl. Circ. 1. off.

Quentium ut nemo in alterius detrimento locuplet fiat hoc natura. De Condic. Indeb. Ne alteri faciāng, q̄ nobis nolimq̄ tot. tit. Quod q̄q̄ iuris in alteri statuerit q̄ ed. utatq̄, ut fidem pactaq̄ seruēng l. 1. de pact. l. 1. de

pecun. Civilib; Verbi grā, ut ex pactis nuda q̄q̄ p̄stare
 cogamur (Jurisgentiū §. Igit̄ de pact: Contraḡ ut quōd
 stipulationis p̄missa & pondam §. De Constituta T. De actio.
 ac usucapionis vim tollerem §. 1. de Usucap: §. 1. j. dic. 67.

DE IURE NATURALI QVINT. ET CIVILI.

Tit. II.
 Annotavit Salomon in §. 1. §. Jus naturale ff. eodē de Justit.
 & Jur. instar triplis in hōie & considerationis, triplex q̄q̄ ius
 constitutu esse, aut. n. hōies sicut at dispiciam, & fit ius na-
 turale, quod in appetitu & sensu tantu q̄sistit, si vero ut hō-
 iem a ceteris aiantib; rōne distincta q̄spiciam, fit ius
 gentiū, q̄ magis tantum rō inter hōies q̄sistit. Quod si ut
 hōo politicū & civis in q̄siderone hēt, ius civile q̄ficiam,
 q̄ iura civis eē non p̄nt. Ius ergo naturale ē oīum aīan-
 tium cōe, gentium totiq̄ ḡnis humani, Civile unius particu-
 larem loci.

II.
Jus naturale ē q̄ per oē aīantium ḡn, etiam brutoz, solo in-
shidētu nōra diffundit, x. Vlpiano similitore, q̄ nā oīa aīa ducit
 d. §. 1. §. Jus naturale, ff. eod. & hic in prin. Hinc maris
 femine ḡnēctio p̄creandi causa, & prolis susceptae custodia
 ac educatio, & quā memoriā nō in oē aīa relinq̄m. d. §.
 Jus naturale §. Vnic. §. Tacrat C. de rei vxor. act. l. Libertz
 §. Vlt. De verb. signif. breuiter C. ut multa paucis con-
 cludam) sui ipsiq̄ & p̄pria sp̄ci amor & q̄seruatio. Artes. g. Ethic.
 Cap: 8. & polit. 2. Cap: 4. Cic. 4. de firmib; & 1. officioz.
 Hinc quia iuris naturalis ē, se vita corpq̄q̄ lucri, putat Salo-
 mon in d. §. Jus naturale defecti posse nō meleganter, nulla

lege prohiberi posse, ne qd innocuis induty incedat arm
ut ff Loricæ, & id trig reliqua, q corpq ptequant, nisi in
ma repugnet causa. Vex me fugit q iusta pat ee causa
hibendi tuitione corporis.

IIII.

EX eo etiam quod dixi iuris ntralis ee, se, vita, corpq
ri, traditum e, cu no furto tentri, q esuriens tantu fieri
sit, q fame pellat, aut uile indumentu, q sciante frige
se ipse texerit, si alia rone sibi pfulere non solent r. s.
iuncta gl. ex De furt. faci. l. Verbo uicty. De Verb. sig.
Quod tamen Salomonig pcedere tradit, si is cui subtrahit
non laboret pari necessitate.

V.

Maris atq femina coniugatio.)

Maris atq femina giunctio a iure ntrali instituta e
dic. l. 1. p. Ius ntrali. ff. eod. Cic. in off. Quod usq e
lum spectes ntralem illam coeundi pferentiam. sed si qsi
certu illu & prudente mutuoq aiox pferentiam, q prie

Matrimoniu qd giunctio
e iuris ntralis, quod pferentiam
iuris gentium, ead stipulatio
nt & pacta dotalia iuris ciu
lis quod institutione iuris
diuini et qd introductionem
e eccliam & reliquas so
lemnitates. Iuris Canonici.

rimonia non ite qubity facit l. Nuptias. De reg. Iur
nihil habet coe cum brutoz aiantium giunctione l. 1. p.
Ait Gtor. Si quadrup. paup. fer. die. cumq sit acty de
uy, ac ginde rone ac pferentia explicandz in brutis cadere
st d. l. 1. Iuris gentiu igr pcul dubio dia debet, cu eo so
gentes humane utant. l. 1. p. Ius gentium ff. eod. Vel etia
iuris ciuilibus respectu forme, q in ualentibz loq uerbo
expfessionis postulat e. Tua e. Cum apud. De sponsal. l. cum
notissimi. C. de pscripti. 30. Vel 40. an. & quarenta ff
rum giunctione phibet l. iij. p. Videamq. de Donat.

Vir. & Vxor. Respectu vero institutionis, q̄ primū in paradiso
 terrestri facta ē, de iure diuino & sicut. §. 1. 32. §. 2. Cens.
 1. 8. & 9. Idemq̄ respectu uinculi & sacramenti r. Vnic. De
 Voto & Voti redemp. in 6. Sic n. institutum ē a Deo optimo
 coniugium, ut unq̄ uni indissolubili copula iungeret, & qua
 tam arcto uinculo semel conuexisset, ne separaret homo
 Math. 19. Marc. 10.

Hinc liberarum procreatio.)
 Liberarū procreatio a iure naturali instituta ē, Vix. n. q̄ sententia nūc
 uiri ac mulieris coniugatio dici pot̄, inq̄t eleganter Marij Salo
 monij in d. §. Jus n̄trale, q̄ sine h̄c procreanda sobolis ḡtin.
 monij in d. §. Jus n̄trale, q̄ sine h̄c procreanda sobolis ḡtin.
 git C. Nerui. §. Vlt. 17. dist. r. origo. 32. §. 4. Quo iure
 uidemq̄ conditionē eam, qua procreatio sobolis euitat̄ a iu
 re imp̄batam ēē, ita ut ea matrimoniū uirtutē c. Vlt.
 De Condit. Appos. sed & iure ḡtracta matrimonia res̄indū
 t̄, si exploratum fiat altera coniugem ad procreationē p̄petuo
 ineptam tot. lit. ex. De frigid. & Malific.

Hinc educatio.)
 Cum liberarū educatio sit de iure naturali parentes hanc educationis cura
 nullo colore sint abijcere. Iustinianus alio loco ait, n̄tralem stimulu
 hortari ad liberarū educationē. C. Vnic. §. Tacpat. C. de rex Vxor.
 ait. Quam pietatem cū q̄dam ipsis bestijs im̄iores inhumane
 ḡtemerent, recte iure civili ḡstituta ē, parentes q̄ liberis na
 turalem educandi affectum ulro nō p̄stent, a iudicē cogendos
 ēē l. si q̄s a liberis De liber. agnos. l. Vlt. c. de abn. lib.
 Quid tamen non obseruap̄ ubi filius sua opa atq̄ industria
 uictum sibi ḡritare pot̄, aut aliunde facultatis h̄at, unde se
 comode alere possit d. l. si q̄s §. sed si filij. De lib. agnos.

sub matrimoniu si ea lege
 n̄trale, ne liberis de p̄
 pa nō ḡsistit d. c. vlt.

gl. in l. si maritus in fi. solut. matris. Vel nisi forte liberos
repellat ingratitudo. Quibus n. ex causis ex hereditatis gressu
ex eisdem etiam alimenta denegantur d. l. si qd. §. 2. de iur.
d. l. vlt. c. de alm. lib. Quod tñ astate Canonica temperatur
c. cum hñret. De eo q. cogn. Consang. vñ. sac. Id quod in
civili secundum est, ut Ant. de pat. card. Flor. Zarabel &
ibidem consulerunt. Quin & illud receptum e, lege municipij videtur
posse, ut alimenta libris non subtrahantur. quod ita tñ accipitur
e. ut necessitas illa a lege civili inducta tolli possit. Illud
instinctu a natura hñret inditū mutari negat r. Jus nñtū
distinc. §. sed nñtūria T hoc tit. Quod elegantior Decij in
Iura sanguinis. De req. zur. annotavit. Sed & mater tem-
alere filium usq. ad triennium si proprio lacte sit. l. nec fil.
& ibi gl. c. de pat. potest. Maxime autē vulgo q. sitū d.
quis §. Item in libris nō solum ad triennium hunc sed
sibi sufficiat. Facto diuortio liberi apud eum alantur &
culpam e, impensis eiq. & causa diuortio q. sitū, auth. si pater
c. Diuort. fact. apud qm. fil. Nutri. Sane vero & parentes
pia laborantes nñtūria nō a filio alendi sunt d. l. si quis
si uel parois. Neq. quicquā refert, an a religione christiana
parens abhorreat c. si qui filij. 36. dist. Imo etsi deportatus
pater, huic tamen a filio alimenta debentur. Vno casu solū
q. sitū fuerit filius parentib. alimenta nō debere, q. patris
ria nullam artem eent eodē, vel ex mētrebus cōitu nñtū
plutur: in solom. sed qd. infre. & crebrior e. sitū, a frē. sero
ut a sorore frēm alendum eē l. eum & filiu. vbi sup. educ. deb.

J. Jus autem civile.)

Oes populi partim suo, partim otium hominum iure utuntur h. 7 l. oes populi. ff. eod. De Justit. 7 iur. Jus q. q. civitas sibi statuit ius civile appellat d. l. oes populi. Jus Civile aliud e. Vrte totiq. Reipub. aliud locale seu municipi, pal. certoz. civitatum.

Vrte Jus per universa Reipub. loca diffundit, q. n. non e. q. in pandectis Justinianeis lucubracionibz scriptum habemus, quoz utimur.

Municipale ius e. q. certis municipijs 7 civitatibz, peculiariter gstituta e. ppria lege aut g. s. t. u. d. i. n. e. 7 non unq. principis auctoritate l. 1. c. De emancip. lib. Sic dicta etia mu, nicipiorz urbo ur b. s. q. unq. sive in Italia sint, sive in provincijs designantur l. 1. ad municip. Statutu autem usitan, tissimo uocabulo nuncupat, quasi Statutu 7 decretum civitatis auth. Cassa. c. De ss. Eccles. r. 2. 7 3. De statut. Conf. lib. Eccles. in vsibz faud.

Qui potuit statuta condere.)

Civitates oes q. ut p. scriptam ut ex privilegio sibi gcessam iurisdictione hnt, possunt scdm limitata iurisdictione legem municipalem gstituire l. vlt. De iurisdictione. Vel plene statuere si plene hnt iurisdictione d. l. oes populi ff. eod. po, iudg. utro iurisdictione carens non aliter statuere potest, quam si uel superioris intreat auctoritas l. pen. c. De lega, tio. lib. 10. r. cum accessisset. De Constit. uel de priuatis tantummodo rebz non ambitiose gstituat l. 1. Ambitiosa. De decret. ab ord. fac. d. c. oter post Bart. in d. l. oes populi, de Just. 7 iur. Alij ius priuatum a publico distinguunt. De iure priuato semper a quocunq. populo

statutum fieri potest l. Venator. ff. si constat. Cora p[ro]
iure utro publico, populy si principum no[n] recognoscit
ac princeps statuere potest. l. 1. de Constit. Princip. Sed si
princip[um] recognoscit, q[ui]a populy in eu[m] de impium trans
sint illo nihil statuere p[otes]t d. l. 1. l. Vlt. rez. si. n. usq[ue] ad
c. de Legib. maxime si statuere uelit, quod iuri princip[um]
contrariu[m] eet, hoc .n. semp[er] reprob[atur] l. pen. ad l. Rhod. de
nisi ob loci utilitatem aliud ex bono & equo decidendum est
l. ij. ff. Diuus. De sepulch. Viol. Nam plerumq[ue] loci attor
q[ui]sustudo l. si seruy plenu[m] ff. 1. de Lega. 1. populy igitur
superiore recognoscens, neq[ue] circa magistratu[m], neq[ue] circa
dicio[rum] solennia ff. interim, auth. De defenf. ciuit. ne
circa testamenti factio[n]e statuere p[otes]t l. Vlt. c. de test
q[ui]a o[mn]ia hac iuris publici sunt l. ij. de testam. l. 1. ff.
huius de Inst. 7 iur.

Lex permittit cuiusq[ue] populo ciuitati 7 uniu[er]sitati, ut proprii
mores, q[ui]asq[ue] leges h[ab]eat l. item eor[um], eud[em] cuiq[ue] uniu[er]s. c.
ciuilis 1. distinc. d. l. o[mn]es ff. eod. l. De q[ui]b. de legib. l. 1. ff.
De muntr. 7 honor. etia[m] in q[ui]buslib[et] iurisdictione l. 1. c.
emancip. l. l. b[er]. dum modo statuentes ex conuentionis uim
inodati non sint c. Adu[er]s. ff. pen. De mun. Eccl[esi]e. aut de
ry q[ui]sertim superioris no[n] offenda[n]t iurisdictione l. Variatis. c.
decur. lib. 10. l. si constat. De appel. 7 venientes. De iur.

Eodem modo.
Quib[us]cu[m]q[ue] e[st] aliqua res ut negotio[rum] no[n] improbata societas,
se tamen 7 sup[er] ijs q[ui] ad eor[um] mun[us] 7 artem p[er]tinent licet sta
condere l. Vlt. c. De iurisdic[ti]o[n]e. om. iud. l. ij. ff. Vlt. pec.
auth. de fideiuf. Colla. 1. dum ex publica lege nihil con
stat l. Vlt. De Colleg. illic l. Vnic. c. De Mongol.

Principes proprio motu, suo sensu, neq; populo, neq; sapientum
 consilio convocata statuit l. ij. c. de legib. l. i. de constit. princ.
 humaniq; tri facit, si sapientia q; silium adhibeat l. Humanum
 c. de legib. Vel ex eo q; maiore videantq; firmitate miti, 7 plausi,
 biliora sint, q; plurimoz q; silis gerant l. ij. c. de Repud lib.
~~10. aut concilium civitatis, q; populo resp. emat.~~ cum utroq; po
 pulo statuit totq; vocari debet l. ij. c. de Decur. lib: 10. aut
 conciliu civitatis q; populo representat q; in rub. c. Qua
 sit long. q; sup. Sufficit tri duas partes populi aut un,
 aliq; ad ee l. Nominatum c. de Decur. lib: 10. modo tri
 q; sentiant l. pm. in fin. c. de legatio. lib: 10. sed ne suffi. pot
 uocasse nisi adessent l. Vlt. ibi neq; ex tabella c. de qd. Curia
 lib: 10. quod autem uniuersi consuerint, aut q; sentium maior pars
 ratum erit 7 firmu l. Quod maior. ad municip. l. Aliud q.
 l. de reg. iur. populi autem q; sensum urbis exprimita non
 esse, sed signa sufficere crebris traditq; l. seruo invito q.
 si pupillo. Ad Trebel. Dd. in d. l. oes populi.

De quibus rebus populus

statuere possit.)
 Contra traditum e, sup oib; etiam q; na, aut diuini iuris
 ff. populo ex ea statuere posse Dd. in d. l. oes populi, noq; dem
 ut intradem aut Dei legem tollat, q; ntrale ius immutabile sit
 l. pm. i. hic tit. l. ij. de Usuruc. eaz neq; nec superioris
 q; stitutions inferior labefactat aut euertat r cum inferiori
 or. de maior. 7 obed. sed ut publica utilitate suadente
 utrumq; ius interpretatione declaret, adiuet 7 distinguat,
 Neq; utro dubiu qn ea q; lege Ciuili decisa sunt iura municii
 pioz tollere possint l. Item eorum. quod cuiq; Vir. cum ius

civile contraria legi civili tollat §. pen. ¶ est. ¶
 in casu civili ius nrah immixtum foret, statuto gtrum
 non tolleretur l. ij. §. vlt. De usufr. eaz rez. Vnde ne
 gtra bonos mores statuta recipiunt l. pacta. di cont.
 C. de pact. Cum oporteat legem sanctam, iustam & honestam
 ¶ Erit. iij. distict. Vmō si statuentes, notissimos potestatis su
 terminos excederent l. vlt. C. De Jurisdic. Veluti si Laici de
 Ecclia, quamvis ex iusta causa, aut in Eccliaz gmodū & f
 re statuerent r. Quae in eccliarum r. Ecclia s. Mariae. De Conf.
 Circa ea gtrera q̄ lege civili notatim interdicta s̄, statuentes
 nihil pnt l. vlt. in fin. De colleg. illie pnta adutry l. iij.
 tem Ecclisae. auth. Cassa. C. de sacrosanct. Ecclia. Vnde
 in C. nouerit De senten. ex com. ¶ scriptum a lege ma
 usumz l. eos utrs. Ceteros de usur. naufragoz tutela
 nauigia. C. de furt. & peregrinoz securitatem, auth.
 C. corā de sacros. Deniq; his casibz qui principi peculiariter
 reseruantur, ut arrogationi auctoritatem interpretare l. ij.
 ad opt. Veniam aetatis gerere l. ij. C. De ijs q̄ usq. ab
 impet. & alijs id genus populis non statuit. c. i. De ma
 & obed. Neq; in p̄ inferior leges superioris dignitate
 rogari potest. c. venientes. de iure iur.

An statuta exteros & aduen

nas comprehendant.
 Regula est legibus civitatis exteros non obligari l. iij.
 de tut. & curat. dat. ab his nisi se subiecerint iuris
 mi saltem tantū, quod quatuor p̄ncipue casibz contine
 Primus si in loco Legi supposito contrahunt. l. si fund
 cūct. vel quasi gtrahunt ad eundem p̄ta hereditatem l. ij.

Non gtrahunt q̄ s̄ forā
 hinc forā.

Ceterum ad. Hanc. appert. Ipsi tam respectu solemnium con-
 tractu, quam eorum q̄ ex conventionis non deferunt. l. si
 si fuerit. 7 d. l. ij. Alter casus quo se quis iurisdictioni loci
 vel se subijcere, et si litigat, respectu eorum videlicet q̄ iudicij
 ordinem 7 instructionem respiciunt l. ij. §. vlt. de i. st. h. in
 clericis. c. de Episc. 7 cler. Et in ijs que voluntaria sunt
 iuris dictionis l. 1. c. de emancip. l. b. Nam cum in iudicij
 quasi contractus. l. ij. §. Idem scribit. de pecul. sicut contra-
 hendo se iurisdictioni subijcit, ita litigando c. eund. clericis. de
 for. compe. d. l. ij. §. vlt. Tertius. Delinquentes cum tan-
 to consensu obligentur l. Imperatores. de iur. sis. sed et
 statuta ubi delinquant ex Bartoli sententia puniri debent
 l. Saecularij §. Sunt quaedam. de exord. crimin. Bart. in l.
 1. c. de sum. trinit. Quoniam de contractibus ad delicta argu-
 tui possunt l. omne. de iudic. Alij contra dicunt p̄mion-
 dos esse secundum ius commune l. 1. c. Vbi senator vel claris.
 cum poena delicti secundum voluntatem moderess. l. Qui
 iniuriat. in princ. de furt. Quos sententia procedit in ordinarijs
 delictis d. l. 1. c. Vbi senator. auth. Qua in provincia. c. Vbi de
 crimin. agi oportet. Bartoli autem opinio in extraordinarijs
 d. l. sunt quaedam. tunc. rub. illic sit. Vel in alijs q̄ non sua
 na, sed tantum rone statuti delicta committunt, ut ire nostram
 extrahere extra provinciam frumentum, l. vlt. §. Licet, ubi
 dd. de publica. Et ab ijs extranei ignorantibus excusantur.
 l. vlt. de decret. ab ord. fac. nisi crassa esset illorum
 ignorantia c. q. de constit. in b. Quae sumuntur: si rex in illo
 loco diu commoratus eet l. sed et si pupill. §. pro scribere. de
 tributor. alt. aut solus comorari l. ij. vbi de crim.

Ultimus casus. Qui testatur respectu forme & solemnitate
 Prophanus loci proderit. Lij. C. eum ad. testam. apper. nā te
 condere uoluntarie iurisdictionis est cum nō obstantibus
 inuitos non obliget. Lij. De off. proconf. ea autem que de
 luntaria sunt iurisdictionis, forenses compre hendant; L.
 de emanaj. lib. cumq; in contractib; id iam nō operirij L.
 fundus. De euidio. in testamentis idem cōspersum; L.
 uum. §. cum qui de legat. ij. et actū solemnia ad eorū
 iurisdictionem, in quoz territorio celebrant; L. ij. §. Vlt.
 testam. L. ij. C. eum ad. testam. apper. sic qui Venetis aut
 Tholose testat; earum urbium lege iurisdictione ut coram
 bus aut tribus testibus testamentum iure conficiat. D. in
 4. C. De summa trinit. quod si circa personas testantium di
 nat statulum puta faciendo idempas, qui corā lege in habili
 erant, aut e conuise reddendo inha biles, qui iure
 erant idempas legis ciuitatis extri non comprehensio
 Dt. in d. L. 1. Cum in non subditorum personas, stat
 nihil possint. L. 1. Vbi Bart. de tubris.

A quo tempore statuta ligent.

Leges generales post duos menses ligent §. 1. aucto
 fast. no. constit. colla. v. Si non prius habita sit legis
 titia. c. 1. de postul. glat. q scriptum n. est a lege du
 rum mensium tempus ad utriusq; scientia & sp
 te sanctionis cognitum. §. 1. ut facte noue cons
 quod in eo qui iam cōpū est frustra expectatur L. Ab
 do §. Vlt. Ad Velleia. Constitutiones itē municipiorū a
 pore scientie ligant L. Vlt. De decret. ab ord. fac. que
 die publicati solemniter, & more maiorum statuti p
 re

cur. l. pen. C. De decur. lib. 10. cum edicta solita ritu & solemnitate opposita oibg utrisimiliter innotescant l. 1. §. ult. C. de cadu. tollen.

Ommes populi qui legibus &

Licit urbis ^{moriibus reputantur} ^{pro} efficiant ut ad univrsam urbe terrarum sermo dirigat l. Regula. §. si facti. De iur. & fact. ignor. orō
tū quantonuis urbis, accipiet sctm iuris sensum sicōes po-
puli utuntur duplia iure scg. q. moribg & legibg regunt. Quā-
tias qualitas adiecta p. relationem spectat cuiilibet, de iure accipit
exegētice siue declaratiue non restrictiue. Ut h. & per Bart.
in d. l. oēs populi.

Reguntur

Disputat utriusque utrum a legibg a totis regimur s. magi-
straty sint legibg, an leges magistratibg. Illa q. d. ex hoc
textu dirimitur, ex quo manifestum ē a legibg regi gubernari
quod Martianus in l. ij. de Legib. Chrisippus urbis claris agit
cum iqt, Lex ē orūm diuina & humanarum rez regina,
oportet autem ea q. stare & bonis & malis, & principem & du-
cem esse. Unde apparet magistraty ciuitatis subesse legibg
oportere, quia legum ministri sunt. Ut Cicero docet, ducem
ait, q. magistraty non sua uoluntate frast, sed legis ductu. Ne
aliter sensit Pomponius in l. ij. de orig. iur. dum dixit, parum
ē in ciuitate ius esse, nisi sint qui iura reddere possint, sctidij
simam huius fctae rōnem Artes & Politicorū sic explicat.
Cui hōies legibg proponit, sacriſsimam bestiam q. ponit. Cui
utro legem totis q. ponit. Deum q. ponit.

Ipsē sibi ius constituit.

Hic etiā loq. a similitudine legis principis ad legem ciui-
tatis. §. sed & q. principi T. eo iuncto tex. in d. h. & d. l. oēs
populi. Quod uero intratis rō.

Quod natura ratio gentibus omnibus prescripsit, ius gentium
uocatur ut h.

§. sed ius civile.

Ius civile ex unaquaque civitate derivatur. Sic iuris
uiliis nomine propter excellentiam Romani intelligitur. Verbum
uocum sumitur in partem digniore, et in dubio et potestate
ut h. et l. 1. §. et in perpetuum si ager. uel h. et l. C. et
stat. hom.

Appellatione urbis uenit Roma l. Urbis appellatio et l.
A. pleng. Alciat. de Verb. sig. Roma n. Caput totius orbis
l. 1. §. sed etsi. C. de Vet. Jur. enud. et Verba Resp. pro
prolatum de Repub. Romanorum, tanquam propria omnium civitatum
intelligitur. l. Respub. ibi. §. C. et q. caus. maior.

Legatum Ecclesie relictum in obscura matrici Ecclesie debetur
h. argto nri. §. licet alij legata propter incertitudinem uisum
diderint l. sicut seruu. de Legat. 2. q. iura respecta non
legatum ad pias causas ob incertitudinem non uisum l. 1.
l. si quis ad declinandam. C. de Episc. et cler.

Causa delegata officiali consensu remissa digniori fore
§. Ius autem Gentium.

Ius gentium gentes humana sibi usum exigente com-
ter comparantur.

Bella, captiuitates, et seruitutes ex iure gentium ori-
sunt l. ex hoc iure ff. eo. Bellum autem iustum putandum
est. Neque enim aliter esset licitum. Quomodo cum ergo
rebellantes a principe geritur l. Equissimum. De
usufr. Bellum autem licitum de. de finium, quod
populus solum Romanus indixerit. l. Hostes. et l. qui
nos hostes. De Verb. sig. et rationem non addunt quod

iustior Romanorum tamen in externis nationibus iustitiam, quam reliquarum nationum in servitute a suis civibus deprellendam esse voluerit, nisi eam forte, quod sibi orbis principatum Imperatori Romano attribuerit et hoc in l. de iurisdictione Ad l. Rhetor de iactu. Vide Alciat. lib. 2. Pandect. Cap. 24.

Omnes prope contractus iure gentium instituti sunt h. 7. d. l. de hoc iure. Hinc traditum est principum, quamvis legibus ex hoc iure civili solutum l. principum de legibus. Contractibus tamen factis consensu teneri et obligari. r. 1. de obligat. probat. c. de nat. feud. Vas. in l. 1. de constit. Prince. Sic deportati et amittunt ea que iuris civilis sunt l. eundem de pen. tunc pot. contrahere. l. si mandatorum. §. Is cuius mandat. cum gratia sint Iuris gentium h.

§. Constat.

Nota Iuris divisione a forma legislationis p[er]tinet, ut ius quo Romana civitas utitur, aut scripto aut non scripto constat h. l. Ius civile. Ubi Budaeus de Iust. et Iur. Fabrii lib. 12. Cap. 3.

Ius civile scriptum secundum varias in populo Romano politice spes seu personas, apud Romanos iura constituentes in 6. partes dividitur. ut h. 7. d. l. Ius autem civile.

Qua de re legibus plebiscitis, senatus consultis, principum placitis, magistratum edictis, et prudentium seu iurisconsultorum responsis sancitum, cautum, iudicatum fuerit, non est de ea re dubitandum, aut ab illorum rationibus quidquam, ex his instat ius nostrum quo utimur. ut hoc §. et sequentibus. §. l. Ius autem civile. §. eo. l. 1. §. Item cum contra. eundem sententiam super appellat. res l. l. Leges. 1. 7. 3. c. de legibus. cum infinitis et similibus.

Collige definitionem legis, plebisciti, senatus consulti.
Lex generaliter appellatur que scripto sancit quod auctor, aut iubens, de, aut utendo, c. Lex. 1. dist. c. 1. de legibus.

Singulari in ac speculi acceptione, Lex non nisi una scilicet
iuris scriptura notat, nempe quam populus Romanus consule
gante constituit h. Celsus lib. 10. Cap. 20. Et de finibus et causis
efficientibus conflata.

Plebiscitum ferre nullus nisi tribunus plebis, et ad ista
liberat h. Celsus lib. 10. Cap. 20. et lib. 15.

plebs autem a populo.)

Quod aliquando pro toto seu re maiore, spes pro parte
ut re minore accipitur. Quod teste Appiano princeps descriptum
Aluat in l. plebs. et l. Inter domum verbo sig.

Plebs eandem cum populo, quia pars in toto continetur
sicut genus latius patet quam spes, ita et populi appellatio
plebe latior est, propterea et populi nomen plebem esse gratum
non gra. Aluat. in d. l. plebs. et l. Inter domum.

Appellatione populi universi cives etc.)

Universitatum nomen quod et collectivum, non membrum, sed lumen
et capite constant, ideo illud quoque comprehendere debet
sic appellatione populi senatus comprehenditur ut continetur
ut h. et familia appellatione dominus et princeps familiae quod
in l. familiae de verb. sig. et militum appellatione Imperator,
Dionysius feldt sancturam, Continetur l. 1. De milit. et
qua ratio cum curia dicitur etiam de Cardinalibus, cum
chris de Abbatibus r. ult. De Simon. Cum capitulum de Decretis
quoque intelligimus r. curia. f. 1. De concess. Gherardus
6. Sic et Scholasticorum nomine Rector admittitur
Bologninus in Reppit. Auth. Habita. C. Ne filii
pro patre.

Sed et plebiscita Lege Hortensia.)

Plebiscitis patricij quondam non tenebantur, hincque in
statuto Laicorum clericos non esse obnoxios. Arctin. h. C.

Ad nostram audientiam ex. de Consuet. C. quod iure g. distinct.

De g. p[ro]p[ri]etate li temp[or]e p[re]scrip[ti]o

Ad consuetudinem introducenda temp[or]e decennale cum alijs requisitis sufficere de scdm gl[os]a. con[tra] a d[omi]no. app[ro]batam h. in verb. diurni. 7 gl[os]a. in rub. C. q[ui] sit long. Consuet. Ut q[ui] iure 7 lege consuetudo seruet[ur] eam oportet longam, duram 7 inueteratam esse d. l. ij. C. q[ui] sit long. Consuet. l. diurna l. si ea de legib. Diuturnam aut[em] 7 longam temp[or]e dici solet .10. annor[um] l. si cu[m] fide commissa d. An[ton]io. Cui[us] 7 a g[ra]f. manu. f. 1. T. de usucap.

Inueteratam q[ui] consuetudinem tradunt q[ui] p[er] decennium eadem duor[um] saltem p[re]mox testimonio q[ui] p[ro]p[ri]e religiose fuerit obseruata d. ind. l. de g[ra]f. nisi forte debeat iuri eccl[esi]e q[ui] consuetudo, q[ui] aspi[ci]t anni quadraginta d[omi]ni. n[on]is c. de quarta. de p[re]scrip[ti]o. aut si inducet[ur] g[ra]t[ia] p[ri]uilegia p[ri]ncipis iura C. ut e[ss]e uideremur, legitimare spurios, pedagogia, Vettigalia, 7 id genus similia statuere 7 ex[er]c[er]e. C. vni. que sint regal. gl[os]a. in c. p[er] translatione De offic. Legat. cum tunc uetustissima eo oportet, hoc e[st] totum memoria excedere C. Sup[er] quibusdam. de Verb. signifi.

Diatur firmitate alia binario.

Sicut Iurisprudentes cum mores 7 consuetudinem nominant, r[ati]o adu[m] frequentiam regunt l. 4. C. de edif. p[ri]uat. l. 1. C. q[ui] sit long. Consuet. ex coi[un]ct[ur]a d[omi]ni. Intra duo act[us] tam iudicialis quam extrajudicialis ad introducendam consuetudinem ualidi ee reputant[ur] scdm Bart. in d. l. de g[ra]f. gl[os]a. in l. ij. Verb. Consuetudini C. de Episcop. audien.

De iudicio con[tra]dictorio reb[an]t[ur].

Consuetudo g[ra]t[ia] iudicio confirmata ualidissima eo q[uo]d p[er] l. cum de consuetudine, de Legib. r. Abbate. s. Siluani de Verb. signifi. Vel.

De nullo adu[m] g[ra]t[ia] r[ati]o iudicij.

Consuetudo firmata est ubi simili aliq[ui] contradic[ti]o iudicio, a quod est obtemperatum seu iudicatum d. l. cum de consuetudine. Ad consuetudinem introducendam nullus act[us] g[ra]t[ia] iudicij, uenire debet, alioquin quantum prior p[ro]p[ri]et[er]et, tantum

posterior destrueret ante prescriptionem completam. arg. l. v. de iudic. de. r. r. r. 7. H. r. m. in tit. de consuetud.

7. quæritur
In quibus locis scripta 7. consuetudo
iuris iurandi.

- 1. in terra maternali.
- 2. in Effo. r. m.

Lex, statutum, 7. consuetudo, populi ex consensu unius accipit
ut h. 7. d. l. de q. b. 7. l. o. c. i. p. o. p. u. l. i. de r. i. s. p. i. 7. i. u. r.

Ut quis obligatus ex lege uel statuto itaque ex consuetudine ut h.
legem imitatur.

Lex consuetudinis contemptorem perinde puniri uult, atq. in
gressorem Legis c. in his. u. d. i. t.

Consuetudo non secus atq. Lex ad similes casus pertrahitur, si rone
d. l. de q. b. i. u. n. d. l. i. b. c. e. n. o. d. n. o. r. o. n. e. d. e. l. e. g. i. b.

Vel ornant in
causa formali.

Lex et statutum est ius scriptum, consuetudo uero ius non scriptum.
Scriptura Lex respicit, 7. in consuetudine non est necessaria, postea
ad uisum auctoritatem scribi possit. Bart. 7. d. in
de q. b.

Lex uel statutum fit 7. assensum expressum, consuetudo 7. tacitum
tantum, ut h. 7. l. 2. m. o. d. d. e. l. e. g. i. b.

Lex statim uocem producit, at consuetudo factis transacto demum
tenet, per gl. h. 7. d. in d. l. de q. b.

Consuetudo quam
de ualuit uel
non.

Consuetudo contra legem x. ubi Lex non disponit in iudicia Legem
imitatur, ut tantum ualeat in casu a iure pretermisso, quod
Lex in casu scripto ut h. d. l. de q. b. l. d. i. a. u. r. o. m. d. e. l. e. g. i. b.

Quibus in rebus scripto iure uti non solent id custodit q. consuetudine
responsum e. d. l. de q. b. g. u. e. l. h. u. i. q. u. i. c. o. n. s. u. e. t. u. d. o. a. u. t. L. e. x. d. e. f. i. c. i. t. p. r. o.
lege suscipit r. consuetudo. 1. d. i. s. t.

Consuetudo facta legem x. q. idem. in se habet, q. Lex ut in
legis non tr. consuetudo facta legis observatio, uel consuetudo
legi conformis ea firmat, atq. in usu retinet. l. v. l. c. o. n. s. u. e. t. u. d. o.
long. Consuet. 7. hæc opatq. ut si Lex dubia fuerit uel ob
interpretationem accipiet q. consuetudine: Est n. consuetudo
optima Legum interpret. l. si de interpretatione, cum
de legibus.

Legem scripta dubiam aut obscuram consuetudo optime
interpretat. d. l. si de interpretatione ut.

Consuetudo contra legem diuinam concurrentem fidem, aut
 talis q̄ ad delinquendum inuitat, aut peccatum natrit
 non ualeat r. Consuetudinum. 11. dist. r. Nos q̄suetudinis. 12. dist.
 c. ex parte ex. De Consuet.

Dei Lex naturali iuri immixta, populi moribus quantumlibet diu,
 nis immixta abrogari non potest r. ppn. De q̄suet. r. ult. §. his ita 6. dist.
 Consuetudo contra ius naturale (ut non alere gloriā, uim in non posse
 repellere & simili) non subsistit. Bart. in d. l. De q̄suet. naturalis
 q̄ppro non nullis auctoritate inuerti aut commutari potest l. 2. §.
 ult. De usufr. eorū r. r. & non iura diuina q̄ta prudentia mutabilitate
 (ut ita dicam) non recipiunt §. sed naturalia T. eo.

Quaecumq̄ uel moribus recepta sunt uel scripturis expressa, si iuri
 naturali fuerint aduersa, uana & irrita tenenda sunt, r. quo iur. ni
 fin. 8. dist.

Consuetudo contra ius positium libertatem ecclesie gerans non
 ualeat. Auth. Cassa. & irrita. De ss. eccl. §.

Consuetudo contra ius utilitatis publicae gerans non ualeat, tot. tit. si
 contra ius ut util. publ. nisi ipse princeps, uel qui gerit scians tale
 q̄d usurpari taceat uel committat. Bart. & Dd. in d. l. Regib.

Lex derogatoria consuetudinis, q̄suetudinis gratia postea intrudenda
 tam non ualere facit, auth. Nauigia. c. De furt. auth.
 oēs peregrini c. tota de successio cum siml.

Consuetudo generalis sequens ubiq̄ derogat legi generali praedicti
 tex. in d. l. De q̄suet. in fin. ¶ cl.

Consuetudo uincit legem generalem, si 7 ipse generalis c. l. l. De
 q̄suet. Accurs. in l. q̄. c. q̄ sit long. Consuet.

Consuetudo specialis alicuius puta municipij aut quindie infra
 suos tantum terminos legis obseruantiam infirmat (Vlt.
 c. q̄ sit long. Consuet. ¶ cl.)

Consuetudo specialis sequens derogat generali, tantum in illo loco ubi
 q̄suetudo uiget l. venditor §. si q̄stat c. tota perter.

Consuetudini statuti non derogabitur & legem gratam sequentem
esse consuetudinis illius fuit mutatio in lege c. 1. De Consuet.
in 6. Latio e. q. lex principis ad ea non extenditur q. prius
sumunt ignorare. Consuetudinis autem q. in facto consue-
tudo ignorare permittit. Ergo ratio eo se non extendit Lex
ubi haec pulchre probantur De Consuet. in Vi.

Consuetudo contra casus principis in signum eminentiae reservata
dummodo scripta fuerit tempore, cuius iuris non extat ut in
text. in c. super obvia d. Ghera ubi Panor. De Verb. Signif.

Consuetudo irrationabilis maxime q. ad delinquendum inuitat nullatenus
ualet, nec notanda e. consuetudo, q. potius corruptela c. ult. r. ex
ex. de Consuetud.

Consuetudo irrationabilis ex certa scientia ab tam aliqua impulsione
introducitur, q. tra. ad delinquendum non inuitat, derogat q. dem legi in
his, cetera ad similia non trahitur l. quod non tunc, ubi gl. de
tu. perit. De legib.

§. Et non inoleganter.)

Lacedaemonij moribus solis, Athenienses autem scriptis legibus uti
a. q. Romani ius suum sumserunt.

§. Sed naturalia.)

Ius naturale semper bonum & aequum inmutabile e. l. pen. de Test. & rior
dispensatur tamen q. partes aut spes gut, loci uel patriae, uel gentis
ciuitati, uel negotio quoniamdam e.

Sic:

Lex naturalis e. nempe cum alterius detrimento & iniuria fieri debet le-
pitiorem l. Nam hoc naturalis. De Condit. Indeb. At bono publico in-
ducta e, usucapionis quoniamdam rex, diu & fere semper incerto dam-
essent l. 1. De Usucap.

Fundamentum omnis Iustitiae e. fides, & ex fide consistit depositum, at in-
dant sepe tempora, ut agg. sit non seruare fidem, nec reddere
depositum c. 1. officior. l. bona fides. Depos.

Ius naturale diuina prouidentia constitutum est. Ut h. no.

horum ingenijs excogitatum, sed diuinitus insitū ac collatum. C. 2. de legibz.

Ius ntrale tolli non potest, sed modum accipit, declarari & adiuuari a iure civili. D. h.

Ius civile neq; in totum recedit a ntrali, neq; per oia ei seruit. l. ius civile de Inst. & iur.

Civilis institutio si a recta ntrali non, a qua iustitia mutuaq; aliena sit, non lex sed saeva Tyrannis censurā d. l. Ius civile. l. ult. C. de incest. Nupt.

Ius civile uel more uel lege alia lata mutatur. Vt. Ius civile expresso consensu & oia tacite potest tolli. Vt. l. i. soluz desuetudinis non est ut legem tollat, sed tantum ut obscauret. S. Igitur. l. i. verb. desuetudine mambrotu S. in proem. annotat. in l. de qb. de legibz. r. Toes. De uer. Comug.

Ius civile potest contrario iure tolli. h.

Eade potestas regni in dissoluendo, q; regni in inducendo. h.

Nihil tam ntrale, quam unumq; eo modo dissolui, q; ligatum. l. Nihil tam ntrale. de reg. iur.

Posteriora semper derogant posterioribz, q; potest non tantum in legibz, ut h. & l. ult. de qstit. princip. s. et in pactis l. pacta nouissima C. de pact. gbractibz. l. pacta, de contrahem. gnt. l. 2. de resind. vend. testamentis s. i. T. eub. mal. istam. infir. fideicommissis l. clari. C. de fidecom. Legatis l. si mihi & tibi s. In legatis, de legat. 1. tutelis. l. Tutor datz s. 1. l. si hereditas. de testam. tutel. atq; id genus quam plurimis.

Lex noua aut posterior refertur q; ad tempus p̄teritū, q; attinet ad uim abrogationis, s; spectat tempus futurū, si agatur de causaz derisi. one l. Leges C. de legibz.

S. Vlt. 7

Iuris materia triplex C. statuit. n. de psonis, rebz, & adionibz h. 7. l. 1. de stat. hom.

A dignioribz C. inchoanda h. 7. S. singulorū T. de rer. diuis. persona q; unūq; rebz digniores sunt. h.

DE IVRE PERSONARVM

Tit. 3.

Personae reꝝ diuim pstantissime s; S. Vlt. 5 de iur. ntrali gen. & civili.

Homium cū oē ius institutum C. l. ij. de stat. hominum.

par & ius posse, si psona quaz cā gstituta & ignorent p. l. s. vlt.
tit. p. x.

Res des ntra nif hominū utilitate & grām gduert. D. In penult.
T. de res. diuis.

principio

Flores aut libri & aut serui, neq; qij serui liber & partim serui
h. & l. iij. De stat. hom. pluralis numerus ponit & singulari, & q; plurimū
& serui, in uno tantum ceque ac in plurib; gedit gl. & d. h. in
des hōes, & in s. 1. Verb. vltis. T. vi. bon. rapt. Tirag. latem
unquam Verb. suscepit libras. Num. 244. C. de reuoc. don.
Vnde Statutu certo modo iunens & produentem falsos testis test.
in gducente unū tantum. Ang. h. & in s. 1. T. de oblig. g. & g.
contract. nas. Tirag. ibid. num. 248. An autem & qn plurali
singulari resoluat, & ē diuerso uide q; Fab. & Ang. h. & m.
alios quos Tirag. ibid. num. 261. congerit.

Libertas ē ntralis facultas oij q; cuiq; facere libet, nisi q;
ui aut iure prohibet vt h. & l. 4. De stat.

Libertatis proprium ē sic uiuere ut vltis. Cic. in 1. off. & m.
quont tex. in l. 1. s. 1. C. de manumiss.

Libertas plurimū pt in his q; decet posse. Bald. in l. Libertas
De stat. hom.

posse dicimur, q; iure possumus l. Filij. De gdit. instit. pupia. C.
facta cadunt, pietate, & estimabunt, verecundia nra, & C. ut p.
raliter dixerim) q; gtra bonos mores ft. nec facere nos poss.
credendum ē

Legum idcirco oēs serui sumus, ut liberi & possim Cic. & Cluent.

Libertas ntrali iure, seruiq; iure gentiu instituta ē l. Manumiss.
De iustic. & iur. l. si quod dñs. De gdict. in debiti. & h. & l. 4.
stat. hom.

Cum libertas sit de iure ntrali, psumit q; liber nisi gtra
probr, Bald. in d. l. Libertas. De stat. hom.

Effiax d'argem ad Etymologia vocabuli negabunt tantu nisi ut defini-
 tionis hact. Dd. h. 7 t. De hlam. ordn. in princ. Vbi late dicitur sigly.
 Serui & seruanis denominatio & mancipia qd manu a iudicibus capi-
 unt. Ut h. 7 l. 4. De stat. ho. l. pupilly §. 1. De verb. signif.

Quod qd ex legitimis hostibz occupavit, iure gentiu statu ius fit
 l. nratem §. ult. De acq. rez dom. §. Item ea q ex hostibz t. de rez.
 diuis. vsq ad eo ut libri qd hanc ex hostibz capti captiuu man-
 cipia ac serui sint iure belli. Ut h. 7 d. l. 4. §. 1. De pupilly.

Capti ab hostibz apud Christianos in uniuersu serui no fiunt sed ut
 se redimant pecunia possunt cogi Fab. 7 d. h. 7 in d. §. Item ea 7
 d. l. nratem §. ult.

Hostem captum 7 niter pcedia nra deducta nratem no hnt p lxx.
 nrum. Alciaty in l. pupilly §. 1. de verb. signif.

§. ult.

Serui ntra bello, aut qaz parti aputious fiunt, ut h. 7 l. s. de
 stat. hom.

Ntra si nascunt ex auellis nris, party. n. qd tam statz attinet
 ventrem sequit l. partum. C. de rei vendic. §. sed si 7 qd T. De
 ingen.

Cui in pub. iusto bello capiunt serui fiunt, ut h. 7 d. l. Hoste serg
 apud Christianos. No. Fab. in §. pced.

Cui annis 20. maiorqz participandi ca utrius se pssy & engleris
 serui effiax ut h. 7 d. l. s. l. ult. Cui. ad libert. p lxx. no hic.

Substantia maior minus ut non recipit, p lxx. hic in ver.
 7 seruy in et. gl. Verb. Nulla. Jura.

DE INGENUIS

Ingeny iure coi e § statim ut naty e liber e ut h. 7 l. s. §.
 Ingeny de stat. ho.

Qui bnt finis principis natalibz restituantz pure gnis, gditionisqz cla-
 ritatem ut ingeny nati sequuntz lxx. lxx. De natal. restit.

Iudicatqz ingeny talis hnt, ppter authoritatem rri iudicate l. In-
 genua, de stat. hom.

Ingeny accipe debemz etia eu de q iuria lata e gnuis fuerit liberting.
 qd no iudicata e iuritate accipit vsq. ind. l. Ingeny.

Ingenui sunt qui ex matre libera nati sunt, Martianus d. l. s.
ingenui. de stat. hom.

Cui patre seruo matre utro libera nascitur ingenus nihil amicus
ut h. 7 d. §. Ingenui.

Effectus aliquando dignitas & sua ea efficiendo ut h. 7 l. quod ex libere
de oper. seruo. Nouel. que de dignit. §. sunt ingen. Const. 81.

Patris gditio quoad filij ingenuitate non considerat ut h. 7 d. §.
ingenuum.

Partus sequitur uterum l. part. C. de rti. Vedic.

Partus quoad statum seu libertatem sequitur conditionem
matris, sed in alijs uidelicet et agnatione, conditione curia
dignitate, honoribus, origine liberi legitime sequuntur patris
l. cum legitima 7 ibi not. de stat. hom. l. liberos de senat. C.

emulo 7 l. eos C. de donat. lib. X. In ijs q. extra matrimonium
ff. part. in ditijs sequit matrem l. lex nra. de stat. hom.

ng. Lex nra haec e, ut qui nascitur sine legitimo
nominis matrem sequatur. §c.

Nihil interest ut quis ingenus sit, utrum ex iustis nuptijs
uulgo nascatur, ut h. 7 d. §. Ingenui.

Vulgo concepti sunt, qui ex eo patre nati sunt, quem uel citius
honeste uere non possunt l. Vulgo de stat. hom.

Omnino sufficit uel natiuitatis uel conceptionis uel nati
medio tempore matrem liberam esse, ut partus ingenus dicatur
ut h. 7 d. §. Ingenui.

Si serua ^{concepit} ~~parit~~ 7 postea manumissa pepererit liberam
parit, id enim fauor libertatis extorsit Paulus lib. 2. sentent.
tit. 25. 7 h. 7 d. §. Ingenui.

Si ancilla conceperit 7 medio tempore manumissa
sit, rursus facta ancilla pepererit, liberam parit, Modestinus
enim tempore libertati praesente, non etiam nascere possunt

paulg ibidem 7 hic vers. ex his illud q̄situm.

Quomodo cum casu parentis iam nato nō nocet l. filiu de sen.
nat. Ita nec concepto, utpote q̄ conceptus t̄p̄s q̄s iam nato quod
de ipsius modo tractat l. qui in vter. de stat. homi.

Modo natiuitatis, modo gestationis temp̄s. Spectant, prout magis pa.
trui prodest l. Nūq̄ Legem, C. de Natural. lib.

Ut senator q̄s dicat, sufficit patre illius senatore fuisse, in conceptu
e, nec nocet filio si post conceptionem pater perderet senatoria dig-
nitatem l. emanipatum §. sed si q̄s. de senat.

Dignitas acquisita patri postq̄ conceptu 7 natu e filio nō p̄d̄ filio l. si
senator C. de dignit. lib. XII. Sic nec infamia ḡtracta nocet l. filia
de senat. l. Anati, de rit. Nup̄.

Quæsitā a patre nobilitas nō p̄ficiat p̄riq̄ natis l. Impialis §.
stis illud 7 ibi Bart. 7 Bald. C. de Nupt. in l. si senator C. de
dignit. lib. XII. S̄ntia qua illicita nuptia declinat nō nocet
filio post natis, nec q̄ inter spurios ob id recto t̄p̄s, si ante
s̄ntiam sunt concepti r. ij. Ex. Qui fil. sint legit.

Calamitas matris nocere ei q̄ in umbra e non debet, ut h. 7 d. §. In
gemi l. emanipatum §. si q̄s ubi d. de senat. 7 in l. ij. C. de libert.
7 cog. liber.

Delictum parentis nō nocet liberis l. Sandus C. de pen. l. ij. §. Quod
si pater. de numer. 7 honor. tit. C. Ne fil. pro p̄m. l. Dui. Gra
prin. de iur. patron. fallit in Crim. læsæ maiestatis 7 hæreses,
l. quisq̄ §. filij C. Ad l. Zul. maiest. auth. Quæror. de Harst.
7 manich.

§. Cum autem invenit

Nō ois q̄ in servitute e servus e, nec ois mansuiss̄ liber tingit
Servu e 7 in servitute, diversa s̄t in p̄prietate altero possessore signi-
ficat.

In servitute e e facti, servu e iuris. Quoadmodum possidere 7 in
possessione e tot. tit. Cuius e cuius in possess. eat. l. sciendum
§. i. Cui satisd. cog.

Ingenuitati manumissio non offertur ut h. 7. l. si quis de capti. 7.
revers.

Quae de facto emergunt effectum non sortuntur iuris, nec detri-
re iudicant, de quo late § Aug. hui.

Veritati 7. origini ingenuitatis, manumissio fuerit modo facta
iudicat Paulus lib. 5. Sentent.

prescriptione 20. annorum defenditur libertas l. ij. C. de pfer.
long. temp. q. 7. libert. sed contra libertatem non sexaginta
annis pferibit l. vlt. C. d. tit. l. vlt. C. ibi causa stat. agi pfer.

Libertas inestimabilis res est, 7. oib. reb. favorabilior l. Libertas
.ij. de reg. iur.

DE LIBERTINIS

Libertini s. q. ex iusta servitute manumissi s. ut hic in prin. 7.
v. de stat. homi.

Libertus nisi ^{cui} iusta servitus adempta non fit ut h. 7. d. l. v.

Ingenio q. in statu servili debebat de facto secuta manumissio
vet. §. vlt. s. tit. j.

Qui a latronibus captus fuerit 7. manumissus libertus, non est cum servitus
iusta non fuerit l. hostes de capti. 7. posthumi. revers.

Correlativa se invicem respiciunt, nec unum sine altero esse possunt
ut hic notat.

Hoc spiritum habent relativa ut posita se ponat, seposita se pmanet,
h. in prin. Bald. in l. Comarbiada C. de Epif. §. Cler.

Manumissio est datus libertatis, 7. a iure gentium instituta ut h. 7.
manumissio, de iust. 7. iur.

Naturalis libertas una ab initio omnium fuit l. i. §. ius gentium, de iust.
iur. §. ius autem gentium §. de iur. naturali §. servitus aut.

de iur. perf. hic 7. in l. l. Manumissionis, servus non respicitur
sed ex bellis, q. iuris gentium iugum illud servitutis adinventum est.

h. C. ius gentium .i. distinct.

Nihil fit esse in privatione nisi prius fuerit in habitu, ut ois privatio ⁷⁸⁰
 habitu Cnotat h. 7 d. l. Manumissiones l. Deum. de Verb. oblig. l. 1
 de Condit. 7 de in. r. Ad dissolutum de Respons. impub.
 Non entis nulla e privatio nullegi Qualitates d. l. Deum.

Qua de nouo emergunt, nouo indigent auxilio ut hic l. si arbitrio
 f. finali qui satisd. cog.

Dare libertatem nihil aliud e quam delegere eum q prius fuit 7 obli-
 sculum remouere cum oes hoies liberi nascantur ut h. simile de cog
 spicas exaussit l. Ades. f. videip. De agr. rer. dom.

Dat libertate Ang remittendo seruitutem, na 7 q remittit uidet dare
 l. si mulier. De gdi. Ca dati.

f. Nullis autem malis.)

Multi fit retribuenda libertatis tam inter uiuos, qua in ultima uoluntate
 modi h. f. Multis autem modis. Serui qlibet loco 7 tempore manumitti
 pnt, hic f. Serui autem.

Quoad acty uoluntaria iurisdictionis ois loq honesty iuridicq appella-
 ty ut h. d. f. serui aut. l. a pcedente c. de dilat. gl. in l. Voluit.
 f. 1. de inter. act.

Praeconsales fides 7 similes statim urbem egressi, obasi quantia
 no appulerint iurisdictione hnt uoluntariam, 7 apud illos manumitti
 pnt. ut h. 7 l. ij. De offic. Prof. et legat.

Episcopy etia extra diacsim beneficia gferre ft. Hoc in uoluntaria
 iurisdictionis e. c. post electionem. De gess. f. bend. gl. 7 panor. in
 c. Nouit. ex. De offic. deleg.

Ea q ft impij gntiosi non expedit iudex extra quincua r. ut liti-
 gantes. De offic. ordin. in 6. d. c. Nouit.

Verba fglis nimia alacritate in balneo effutierit, ut in quino, ad lau-
 nis necessitatem habenda no ft, casu ggnita plerumq ignoscat. Alii bibi-
 2. parere. Cap. 12. p. gl. hic Verb. in balneo.

f. Vlt.)

Licet olim fuerint tres spes seu grady libertatis, hodie in otum una e
 gntio, 7 oes ciues Romani efficiuntur. ut h.

QUIBUS EX CAUSIS MANUMITTERE
non licet. Tit. 6.

Princip.)

Qui in fraude creditorum manumittit, liber de phibito, et Lex imperatorum
obstatem, ut h. 7. l. qui in fraude. qui et a quibus manu. lib. non fit
Quod lege phibente sit p̄ infecto h̄as. l. non dubium c. de legib. nisi
penam: nam faciens actum ut geratur sub pena phibitu etiam
pena legis patitur. et gl. ut. et ibi ad. in l. ij. c. de episcop. aud.
si q̄ in gravi. Ad Syllan. Ang. hic.

Vbi non legis non apparet ibi regnat honesta legis utilitas, q̄ nemo
aliquid sine utilitate statuit, ut hic. ibi quia Lex Aelia non
impedit libertatem tex. in §. furtive §. ij. de usucap. et l. §. i.
in prin. qui et a q̄b.

Actus quantumcumque p̄q̄ et favorabilis in alterius iudicium non subsistit
ij. §. si q̄s a principe, et §. merito in §. in loc. pub. et hic.

Sic suo p̄m̄q̄ iure quantumlibet favorabili uti debet, ne cuius alij
iniurijs l. non debet alteri. de reg. iur.

In actu intelligitur dolus et fraus exceptis l. creditor §. Lucius Man.
Verba illa, nihil agit, intelliguntur ipso iure, et denotant Canonem
Inter et tex. in l. ill. verb. nihil agit, de lib. et posth. Corsetij in
laribus suis verb. nihil agit, et tex. hic.

Licet tunc servum unum instituire et liberum facere in testamento, in §. nullus alij
exhibens heres etiam in fraude creditorum hic vers. licet.

Interest defunctorum ut heredes habeant l. et q̄ de interrump. actio.
Fama defuncti additione hereditatis p̄servatur l. primo gradu. qua
fraud. cred.

Ignominiosa et bona cuiusq̄ p̄ter alienam res p̄sonis uoce diuisi d.
primo gradu.

Non minus p̄ defunctis quam alij iniuria fieri l. i. de iniur. l. offa. de re
et sumpt. funt.

Facere iniuriarum actio d̄q̄ aduulgis laesentur cadunt aut fama defun.
l. i. §. et si forte. de iniur. l. ij. §. aduulgis de sepulch. viol. et auul.
fundit aut funera. §c.

§. Idem iuris.)

Cui seruo hereditas relinq[ui]t esse tant[um] r[e]l[ati]o[n]e libertas intelligat[ur] ut h. l. si quis
 C. de neg. ser. her. in lit.

Cui seruo gemitiff. e. do gemitiff. & antecedita p[er] q[ui] p[er]m[itt]it ad illud ut h.
 l. ad re[m]u[n]dit[ur] & l. ad legatum. De p[er]m[itt]it, nisi illud anteceditis multo magis
 gemitiff. foret arg. l. pen. s. illo. C. de neg. ser. her. in lit.

Verba testi scdm voluntate testator[um] exaudienda s[un]t l. si q[ui]s filiu[m] C. de lib[er]t.
 q[ui]t. l. pater. Severina in prin. de g[er]it. & deo[ra] l. si pecunia s. si seruo
 de pecul. legat. & in hanc i[n]t[er]p[re]t[ati]o[n]em multa g[er]it. Tirag. in l. si unq[ui]s uob[is]
 lib[er]tis N. 52. & seq. C. de reuoc. don.

Tanti C[on]m[un]is legulatorib[us] & p[ro]p[ri]is uerisimilitudo, ut ex ea leges faci
 ant, litesq[ue] diffiniri iubeant, tanq[ua]m id uer[um] sit, q[uo]d uer[um] e[st] simile l. non
 e[st] uerisimile. Quod met[er] ca. & tex[us] hic & ibi ca[us]a no[n] sit uerisimile. Tirag.
 latissim[us] ibide[m] in p[ro]f[ati]o[n]e N. 37. cum seq[ue]nt[ur].

S. in fraudem.

Fraudulenta manumissio ea tenet uim h[ab]et nulla cui[us] cupit[ur] male r[e]l[ati]o[n]e
 a[n]t[er] respondet ut h. l. In fraude p[er] eum & al[ia] eum[us].

Fraudis i[n]t[er]p[re]t[ati]o in iure civili no[n] ex euentu d[er]iuet[ur] sed ex p[ro]p[ri]o
 quoq[ue] desiderat[ur] &c.

In si facto a[n]t[er] i[n]t[er]p[re]t[ati]o[n]em q[ui]siderat[ur] atq[ue] distinguat[ur] l. 1. ad l. Cor.
 nel. de sicar.

In no[n] abrociob[us] no[n] obest anas[is] si iniuria nulla h[ab]et effectum l. 1. nisi. Quod
 guls[us] iur.

Quae carent effectum nullam merent[ur] in iure q[ui]siderent[ur] d. l. 1.

Plerumq[ue] h[ab]et[ur] ampl[us] q[ua]nt[um] sit in bonis sperare solent ut hic.

S. eadem lege Aelia sentia

Minor .20. annis nisi ca[us]a p[ro]bata non manumittit[ur] ut h. l. si q[ui]s inte
 gris. s. minor. Cui & q[ui]s l. si pater. De manumission[um] vind. fragit. n. & in
 firmu[m] e[st] h[ab]et[ur] etatis i[n]u[er]sita. l. 1. de minor.

In causis fauorabilib[us] dies cept[us] h[ab]et[ur] q[ui] p[ro]pleto l. in i[n]u[er]sita. De
 i[n]u[er]sita. Aliud e[st] in odiosis in q[ui]s temp[us] memorat[ur] de momento ad mo
 mentu[m]. Videte Q[ui]s. & d. in l. iij. s. Minorem de minorib[us]. & Christ.

Porcum hic lat[us] distinguat[ur].
 N[on] r[e]l[ati]o[n]e giunctio sanguinis e[st] i[n] iusta manumissionis ca[us]a ut h. l. si minor
 ij. cum seq[ue]nt[ur]. De manumiss. vind. l. si seruo pluriu[m] s. 1. de legat. 1. h[ab]et[ur]
 n. no[n] cognos[is] l. vel si de manumiss. vind.

Iustum e[st] eos manumittere, q[uo]d ut cognati s[un]t, ut cognator[um] locu[m] obtinet, ut h.
 & d. l. si minor ij. cum ll. seq[ue]nt[ur]. de manu. vind.

Natū & alimū q̄ p̄vāns aly's giunctis sanguinib; ut h. l. i. §. 3.
De suspēt. tut. l. Nescimū §. similis & matri. De excaſ. tut.
uxore §. seim. de lega. iij. & multa spealia favore nutricū &
natū in iure gessa ggerit Tirag. in l. Si unij. verb. suscepit libe.
x. 53. c. de reuoc. donat.

Libertas mulieri matrimonij cā data nisi intra sex menses ducap rata tū
ut h. l. §. si collatūre de manumiss. vlt.

Quamuis ut plurimū inhoneste videat̄ uinculo p̄vā matrimonij obſe
l. tina in fin. prin. De verb. oblig. r. lumina. De sponsal. hoc in ep̄a
stun in manumittente ancilla matrimonij grā seraḡ consuit, h. l.
si collatūre.

Libertas seruo procurator̄ tēdi grā nisi decimū septimū annū im
rit non dāp. ut hic.

Sicut q̄ post decimū septimū annū procurator ad negotia liate deputat̄ ad
cia tamen nisi maior 25. annis fuerit deputari nequit r. qui ḡvrat.
§. vlt. de ḡvrat. in 6. l. Minor. de procurat. c. lq. & d. hic.

Qui annos decem & septem ḡpleuit postulare nō p̄hibet̄ l. i. §. p̄vā
postulan. c. 2. non m̄bit̄ litis damni aduocat̄ vlt. procurator.

Manumittendi nō facili cā ed̄ p̄, semel autē approbata & recepta
reformanda non ē hic in utroq̄ semel autem & d. l. i. i. i. de manu.

Libertas semel collata liberti amplius auferri aut reuocari non p̄t̄
manū §. vlt. cum l. seq. de iust. testō l. sicut c. de libera. cā. &
cum simul.

§. Vlt.)

Puberib; tam masculis quā feminis testam̄ facere ius ē & h. l. §. 1.
etate. De testam.

Cui authoritas faciendi q̄ magis ē p̄mittit̄, id q̄ n̄ing ē non videt̄
ri l. Non debet, de Reg. Jur. r. Cui licet eo. tit. in 6.

Cui de oib; facultatib; testō disponere p̄missū ē, ei & seruoq̄ uni
tate dare p̄cedit, ut hic.

Qui testati p̄t̄, is donare nō p̄hibet̄ l. filij famil. de donat. l. i. r.
§. fil. de donat. cā. mot.

Libertas inestimabilis r̄ps ē h. l. §. Libertas. i. de reg. Jur.

In dubijs media uia ē eligenda l. filio ut Legat. Note Caus. l. Antiz. §. i.
hered. pet. Nouel. de confel. in prin. Conf. 105. l. Salua etiā de off. p̄conf.

Extremū ubiq̄q̄ uitiosū facit ut mediū quā eligat̄ p̄comp̄uto vel.

Medium tēpore inter duo extrema iniqua, optimū ē ut hic §. cum ex alijs
plauit mediā iustā p̄stima n̄lum T. de rez. diuis. d. l. Antiz.

Natg decem & septem annos, ut pcurator negotiorum extrinsecus ee potest. §. eadem lege §. eo. atq; alijs in foro patronari l. 1. de postulan. Ita & ma, impititoe ut hic.

Natg decem & septem annos doctor creari potest, ea n. ardo aut pube mison Heria filij de iure respondisse legit. facit l. 1. §. pueritia Fidi. Alex. ad Bart. de postulan. Aug. hic.

Hodie iure nauissimo quo tempore minor de facultatib; suis recte testatq; eodem si libertate semos suos in testamento donat, idratu C. Nouel. con. 119.

DE LEGE FVSLIA CANINIA

Iulianus sub lata Lege Fulsia Caninia Tit. 7. testatatis danda potestatem pruisit, ut h. 7. l. Vnic. C. eo.

Res libertatem impediens quomodo inuidia dr, ut h. 7. l. Vnic. Vbi Accurf. not. inuidiam ee tollenda.

Et qd facere in aliena q; sibi potest, & illud nocet l. 1. §. fin. de aq. & aqua plu. arqm. lo. Feb. h.

Nemo potest facere in suo q; alteri nocet, & sibi non potest l. Virilis §. si adien. rit. de legat. §. stand. idq; si inuidia motq; soluta aru uocandi faciat. Vide lo. Feb. & Aug. hic.

Inhumana uidetq; uiuos terre herentia disponendi de reb; suis & ea mo, rionib; esse denegaton. Vel:

Quod in ter uiuos q; optit, multo magis in ultima uoluntate q; adenda ut hic. Validum e argum. a gradu ad ultimas uoluntates, & e gra, ut hic & l.

Successori eij Negot. gest. l. Soru filij, cum l. seq. de legat. 1.

Si marit & uigentior e ro in ultima uoluntate qua gradu ualut argum. ab ultima uoluntate ad gradum negatius. A gradu uero ad ultima uoluntatem Affirmatius. l. Fin. C. de legat. l. obligonum fere §. placet. de oblig. & actib.

Si efficacior modo gradu ro, argum. a gradu ad ultima uoluntatem negatius, & ab ultima uoluntate ad gradu affirmatiue fere l. factu inter hered. de pad.

DE HIS QUI VEL SVI,

uel alieni iuris sunt, Tit. 8.

Stotes inuicem gparati p retonem, alij sui iuris, alij alieni iuris ff, ut hic & l. 1. §. ed.

Membra diuisionis gparia aut saltem opposita esse debent. At eis bona diuisio debet sumi a pteb; inter se directe oppositis & text. inum, q; sent ad ha. allegat.

Cognito uno relatiuq; cognoscat & alia, ut hic.

Contrariu eadon disciplina & notitia hic & l. 1. §. eo. l. Vlt. de legat. iij.

Cognito uno ex gratijs non fit a leproy ignoratio contingere, huc & T. de
in prin.

§. In potestate itaq;

potestas dominica iuris gentium secundarij. Et hic & P. Tus aut g
de iur. ntrali. L. Manumissiones de Test. & iur.

Dng olim in seruū ius vitre & vitis habuit L. m. & L. 1. ff. eod.

Quicq; serus acqrit id dno acqrit h. & P. Item vobis acqrit T. ff.
Person. nob. acquir.

Seruy gra dnum non tenet exaptis tribz casibz & gntim
in L. 1. c. de questio.

Hodie Antoring pig non plus in seruū, quam in alienoz sero
una iuris esse soluit h. & L. 1. ff. eod.

Dnus licite seruū suū moderate castigat L. vnic. C. De em
seru. L. si. gstante P. si. matris solut. Matrim.

Mariti leuis castigatio permisa & vxoris. Auth. & in
novo. C. de repud.

Senioribz ppius data & potestas corrigendi iuue nā gna
errata L. vnic. C. De emē. propin.

pater non solum inobediēte & refractariū filiū casti
uez etiam carceri includi iubere potest L. si. filij C. De pat.

pater durig tractans filium gra pietate, cogit eū
cipare L. vlt. si. qd. a parent fuer. eman.

§. Sed et maior asperitas.)

Serui a dno pter modū vexati ad oedem sacra uel p
cipis statim pfugere solent h. & L. ij. ff. eod. L. 1. de
pfect. Urbium.

Ab Ecclia usq; inuitum p uim extrahi uas & C. de ijs
ad Eccl. confug.

Res suas nemo uendere cogit etiā iusto pter L. tuuiter C. de
trahen. Empt. L. Non. n. r. & amac. eum si. nisi in puias

dum casibz, enumeratis huc pter gl.

Quilibet in re sua moderator & arbitror C. L. in re ma

C. Mandat. l. Nemo exstruy C. De Iudeis etiam abutendo l. Et si
lege, ff. Consuluit. De petit. Hered.

Iniquum & conig. hominum ius seu & libet & prius in rebus arbitrium
destrui l. Id quod nostrum, de Reg. Tur. sed longe iniquius censetur
admitti passim permittibus rebus abusu, & in iustis iuste deprecantibus
auxilium denegare, ut h. l. ij. ff. eod. l. i. ff. Quod aut. de offic.
offic. Urb. facit l. Divus Traianus de milit. testam.

Legit dicitur inuito beneficium non dari l. Inuito de Reg. Tur. legi
tamen beneficium meritis dominis utilitate suam & minus effectu non
perpendentibus, ut hic & d. l. ij.

Expedit Reipub. neque re sua male utatur hic quia eius interest
locupletos subditos habere, & contra publica sustinere. auct. ut
iudic. sine equo suffrag. ff. consideramus.

Neque cuiquam hominum ius suum destrui cogitur, ut h. & d. l. ij.

Iusto deprecantibus nihil debet derogari.

Iusto petenti facile assentiendum h. & d. l. ij. & v. Attilianus
de servit. rust. p. d.

Non statim delationibus credendum est, sed prius cognoscendum
ut hic ibid. Nam cognos. de q. d. h.

Princeps non debet ferre suam institutionem ludibrium & con-
temptum, h. & in fin. ibi. Quod si in ea institutione fraudem
fecerit.

Frustra faciunt leges, nisi severe puniantur contumptores, Bald.
hic & facit l. Sancto Legum. de pen.

DE PATRIA POTESTA.

DE III. 9.

Patria potestas nihil aliud est quam ius quoddam personarum quod
habet pater tanquam princeps familiae in filium nam, iure aut
moribus statim l. familiae & l. potestatis de verb. signif.

In parentum potestate sunt, qui ex iustis nuptiis procreati
h. 7 l. ij. De iis q. sui vel alieni iur. sunt.

Uterque non est in potestate patris, ut hic a Jo. Barro sententia
ibi ex iustis nuptiis 7 s. ult. Auth. Quib. mod. natural. leg.
legit. igitur pater illi pupillariter substituere non potest. l. nung.
ibi gl. De vulg. nec ei tutor datur. l. naturali. De confir. tut. na.
mily rumpit potestatem, etiam nec ei debetur legitima, ut not. gl.
l. 1. in prin. Verb. naturales 7 ibi Bart. De bonoq. possess.
tutu. 7 gl. in s. Tam autem T. De iust. Testam.

Nuptia sunt coniunctio maris 7 feminae, 7 sortium oris
divini 7 humani iuris communicatio. Modestinus in l. De
nupt.

Corporum coniunctio ad iustas nuptias celebrandas non
necessaria l. licet c. incest. nupt. l. Nuptias. De reg.
Nunt. 22. c. 1. cum seq. 27. q. 2.

Sola voluntas 7 liber consensus masculi 7 feminae uerum
matrimonium efficiunt c. sufficiat 27. c. 2. d. l. Nuptias
fuerit de condit. 7 dem.

Matrimonium coniunctionis corporum non consummatum, si in
monasterium dissolui potest l. Deo nobis. c. De epif. 7 dem.
De concurs. coniug.

Consensus utriusque vel metu expressus, etiam si quis nuptias sine
ad matrimonium inducentem non sufficit c. cum locu 7 s. Ver.
ex de sponsal.

Cum matrimonia contrahantur, ut inseparabilis sit q. servat
recte ad tempus contrahi non posse decreverunt pontifices r. p.
de condit. Appost.

Patria potestas iuris civilis est h. s. Ius autem potestatis
In orbe Romano q. fr. ciues Romani effecti sunt l. In orbe
stat. hom. l. Roma. ad Municip.

- VII. Filius fam. institutus haeres si infans hereditate non ad-
decesserit, pater eum hereditate iure patris potestatis ad-
piscatur, utatq in l. si infanti C. de Tur. de lib.
- VIII. Filius fam. non potest patrem in ius nocere, etiam cum utrumque iudic-
l. fin. C. de in ius vocan. Et nulla in patrem et filium
esse potest l. Lic nulla De iudic.
- IX. Obligatio civilis inter patrem et filium, quae in potestate non
distat §. Item in adultis. i. de inutil. stip. tametsi retrahit obli-
gationem l. fun. a. fr. De condit. Indeb.
- X. Filius fam. non potest contrahere neque agere suo nomine, nisi
ea quae ex castrensi vel quasi castrensi peculio spectant, et
colligitur ex gl. in l. si longiq §. si filius fam. De iudic. De-
l. cum filius fam. si certu pet. condit.
- XI. Filius fam. potest a patre venditari l. 1. de Rei vendic. hac forma
venditio a te filium meum quem detinens, ea tamen quod pater in
iure Romano mihi datur. Ras. in summa viginti tri. sed
tri spectat in iudicium, de liberis exhibendis de §. deductio
ut l. 1. §. 1. cum seq. De lib. exhib.
- XII. Filius fam. reverentiam, obsequium, alimentum debet patri,
haec quoque ab emancipato standi sunt l. si quis a liberis. De
liber. agnos.

DE NUPTIIS

III. 10.

Definitio. Nuptiae sunt viri et mulieris coniunctio, indivisa vitae et sustinenda
quae §. 1. §. de pat. pot. vel sedem adestina. Nuptiae sunt
coniunctio maris et feminae, et sortium omnis vitae, divini quae
manu iuris conicatio l. 1. De rit. Nupt.
Coniuges debent eisdem religionis esse, nec Christianis ducere
rem alienam a fide sua. Can. Cave. 28. c. 1.
Iure civili gravissima poena inhibetur, ne Christiana re-
ligio homo matrimonium contrahat cum ea quae Iudaea super-
stitionis est. l. No quis C. De Iuda.

Nuptiae uel iustae uel iniustae sunt. Iustae sunt quae factae sunt iuxta legum grauitatem. Iniustae quae neglectis iis quae iura requirunt gratiae sunt. De iure. §. ult. ad mancip. l. Paulus respondit de stat. hon. §. 1. 7. Ergo non omnes. T. hoc lit.

Causa finit.
Efficiens

Nuptiae consensu grauitate, absque ullo actu uoluntatis. l. nuptias de reg. iur. l. Nuptiae. De rit. nupt. l. cum fuerit. De condit. §. de in. l. cum hic. Itaque §. si mulier. De donat. inter Vir. 7. uxor.

Qui per peccatum furor uel amentia laborant matrimonium grauitate non possunt, etsi contractum ante mortem uel lineant. l. pro. bre furioso. De his qui sui uel alieni iur. c. Neque furiosus. cap. Hi §. 32. q. 7.

Cum consensus liber non coactus debet legitimum coniugium inter inuitos ac nolentes grauitate nec potest nec debet. l. si pater. De ritu nupt. l. Neque, 7. l. nec filium c. De nupt. r. Gemma de sponsal.

Matrimonia debent esse libera. l. neque ab iniuria c. De nupt. l. libera c. De inuit. sup. d. c. Gemma.

Inhonestum uideatur matrimonium uinculo per se obstringi. l. Titia de verb. oblig. solent. n. grauitate ut plurimum difficultas hinc exigit. r. Neque de sponsal.

Matrimonium grauitate uel uel metu periculi, aut cruciatu corporis, aut morte q. cadit in instantem uirum de iure iure nullum r. Veniens l. ij. §. c. Consultationi Ex. de sponsal. etiamsi iniurandum accessisset gl. 7. prior. in c. ij. Ex. De eo q. duxit in matris. qua pol. q. adulter.

Causa for.
malis.

Verba ex primordia consensum, quoad Eccliam, magis ut grauitate possit matrimonium, quam quod ex perfectione 7. formam necessaria sunt, requirunt r. Tuae. De sponsal. gl. in c. cum apud eo. d. Tit. In mutis 7. surdis sola signa q. uoluntate declararent sufficiunt. l. Mutis. De iur. Dot. d. c. cum apud. Ex. de sponsal.

Inter absentes non minus quam presentes & procuratores seu
legales mandatu tractant, grati sunt nuptie l. Deniq l. grati de
nupt.

Procurator post revocationem inutiliter matrimonium contrahit, quod
de ea certior factus non sit c. ult. de procur. in b.

Causa materi-
alis.

Quis quoad in una ut diversa spe & detestanda eamque legi-
ultimo supplicio puniendam mandant. l. Cum vir. A. l. In
de Adult. f. Item lex Julia. T. de public. iudic.

Causa finalis.

per matrimonium & solibus & creationem, ad perpetuitatem
humanam servat. Auth. de nupt. in prin.

Effectus.

Per nuptias maritus fit dominus dotis, & ad eum fructus dotis pertinent
l. doti anatta, de rei vendic. l. dotis fructus de iur. dot.

Per nuptias uxor eidem fit socii uir & maritus, eisdem
privilegijs & dignitate gaudet l. ex parte de iudic. l. de iur.
ad municip. l. fin. c. de nicol. lib. 10. quod etiam in uxor potest
esse dum ea non nubat alteri l. filij & uxor ad municip.

Ad fine.

Sponsalia sunt nuptia & re promissio nuptiarum futurarum
de sponsal.

Nuptia fiunt uerbis in presentibus tempore contrahuntur, sponsalia
uerbis in futuro tempore contrahuntur, contrahuntur d. l. 1.

In sponsalibus contrahendis definita etas non est, ut in nuptiis
hoc fit a primo.

Impubes contrahunt sponsalia modo infantes non sicut
sponsalibus. de sponsal.

Polygamia seu dygamia nulli totum primum iure, ne
tam humano quam diuino Genes. 1. & 2. Math. 19.

Dygamia infamia notatur & pena legis Juliae, de adul-
terijis pheluntur l. 1. de his & not. infam. l. eum q. & l.
euamuis c. de adult.

Iusta nuptia nisi inter ciues Romanos contrahi non
possunt, ut hic in prin.
Princip.)

Hodie iure Canonico & inter seruos matrimonium constat C. 1. de
conjug. seruo.

Impuberes iustas nuptias inter se contrahere non possunt L. 4
de rit. nupt. & hic.

Non potest nuptia uideri, si uirx pati non potest L. pen. in dies
legat. C. d.

Filij filiarumque familiarum iustas sine parentum auctoritate
nuptias non contrahunt h. l. ij. De ritu nupt. L. Nec filium
C. de nupt.

Pater filiae consensu intelligitur nisi euidenter dissentiant,
L. si ut sponsis. C. de nupt. L. in sponsal. §. 1. De sponsal.

Patris auctoritas in filij familia nuptijs et iure diuino &
humano necessario requiritur. Genes. 24. 28. 34. fol. Iudic. 14.
Exod. 20. & 22. 1. Corinth. 7. Can. Aliter 30. & 1. Can. non omnes
32. C. 2. Can. Honorare ead. Ca. & est.

Limitatio

Filij emancipati etiam sine consensu patris potest uxorem
ducere L. filij, De rit. Nupt. L. ij. §. si emancipati De bon.
possess. Cont. tab.

Filia etiam emancipata minores 25. annis propter sexum in,
hacillitatem, in nuptijs contrahendis consensum patris uel matris
uel propinquorum adhibere debent L. 1. L. uirac. L. In coniunctione,
C. de nupt.

Si pater furiosus sit licet liberi contrahere possunt donatione
propter nuptias constituenda a fide uel a testibus, presentibus uiribus,
et sanguinitas L. si furiosi C. de nupt.

Pater ab hostibus captus, aut ita absente ut ignorare an sit
ubi sit expectatio triennio non prohibetur liberi legitimas
contrahere nuptias L. si nepos. In fin. Ca. L. seq. De ritu nupt.
modo consensu quoque propinquorum, et eorum que parentum loco sunt
fact. d. L. In coniunctione. C. de nupt.

§. Ergo non omnes.)

Cognatio sanguinis aha supra numerat parentu, aha
liberor, aha ex latere finitum, soror, & ceteror, l. 1. 2.
gradibz.

De computatione graduum in ascendenti-
bus, tam scdm ius civile, quam
canonicam. Regula.

Tot sunt gradz, quot sunt persona una dempta, ut tot
gradz quot generationes

De collateralibus secundum
ius civile, Regula.

Tot sunt gradz quot generationes progrediendo p persona
q cognationi cum pstitit. Vel:

Tot sunt gradz quot persona, scdm dempto

De collateralibus secundum ius canoni-
cum, in linea aequali. Regula.

Quoto gradu utroq distat a coi stirpe, eodem gradu in
se distant.

In linea inaequali regula.

Quoto gradu distat remotior a coi stirpe eodem gradu
se distant c. fin. Vbi gl. ex De consang. & affin.

In linea recta descendente uel ascendente p potna & q
iugij usq in infinitum. Vel breuig:

parentum liberorq commutu in infinitu nullu l. 1. p
ug l. Nuptie q siter. De rit. Nupt. l. Nemini c. De
nupt. Qentf. 18.

Iure gentium incepta quiritit, q ex gradu ascendenti
uel descendenti uxorem duxerit l. vlt. de rit. Nupt.

parentu appellatione lata signat, non tantu pater sed
aug & demcpps oes superiores gntent. Sed & mater &
& pavia. Ut h. l. 4. p. pter ait. De in ius vocan. l. 1.

latrone parentu, usq ad tritanu apud Romanos p
uocabulo notent. Vltiores q no hnt special noen

iores l. Turisconsulty §. parentes. De grad. cognat.
 Liberoꝝ appetone nepotes & pronepes ceteriq; q; ex his descen-
 dunt in infinitum ginsunt l. Liberoꝝ, De Verb. signif.
 Adoptati ne emancipati q;dem, cum parentib; adoptiuis nuptias
 ghabere possunt. h. 7. l. eum oia. De rit. nupt.

§. Inter eas quaj; personas.

Nuptias cum fratre uel sorore ex utriq; alteroꝝ parente
 ghabere non licet, Imo etiam fratris genitam, & uelgo q;ditam
 sororem, q; uelut uxorem ducere licet. Leuit. 18. 7. 20. Deut.
 27. 3. l. Nemini C. De nupt. l. 2. nihil nitroq;. De rit. nupt.
 Nihil interu in nuptiis cognatorum frater sit consanguin-
 uis an uterinus d. l. Nemini.

Adoptiua sorore qua; diu adoptionis uinculu; perdurat q; ducere
 prohibet hic l. si q; posthumus. §. Ult. in fin. De libr. 7.
 posth. l. si stipular. in prin. De Verb. oblig. c. unic. De
 cognat. legal.

Nuptie cum fratre sororeꝝ adoptiua nec ghaberi, nec ghabere
 retinari possunt l. per adoptionem. De rit. Nupt.

Fratris uel sororis filiam, neptem, proneptem, uxorem ducere
 non licet, quonia; nobis liberoꝝ loca sunt, non eis parentum
 h. in Vers. frs utro. d. l. Nemini. l. sororis. De rit. Nupt.

Cuius filiam uxore ducere non licet, nisi eius nepte pater
 mittit & si cuius filia mihi filia loca sit, ut ea ducere no
 possim, nec eius neptem ducere poterit. h.

Licit fratris uel sororis utrius filia ducere no; possis, adopti-
 ua tu non ghabere, cum nullo iure giuncta sit. h. Vers.
 eius utro mulieris.

Fratrium & sororoꝝ liberi iure ciuili giungi gnt, hodie tu tot
 & usitato iure, ob grauis & ghabiles cas & liberatq; h. Vers.
 duoroꝝ autem frum l. celebrandis C. De nupt. 2. C. De

dist. 7 subst. l. 3. de rit. Nupt. c. VI. 7 c. Non debet
de consang. 7 affin.

Amica 7 matertera quavis magna itaq; adoptiva amica
mista s; nuptia h. vers. Item Amitam d. l. p. adoptionis.
Inter nos 7 quasi parentes matrimoniu glare no s;
infinitu. Sunt autem quasi parentes, q; parentu Fratres 7 sorores
sunt, ut amica matertera, amica magna, magna ma-
ter 7 deniceps h. vers. Item Amitam.

Pontifices matrimoniu inter eos glarent, q; in linea tra-
versali quarto gradu distant a' coi illo parente, q; cognati
a' origo e, s; iuris civilis prohibito, non tam late dist.
dist. c. Non debet De consang. 7 affin. l. Nemini c. De nup.
In gradib; prohibitis graetate nuptie inutilis in affines
habent, nec a' Principe confirmari solent hoc. tit. c.
in est. nupt. l. si adulterium Ad. Zul. de Adult. Licet
nunq; ex ea statu liberos confirmet l. qui in quintibus
Dist. De rit. Nupt.

S. Affinitatis.

Affinitas e' p'pria q'at equalitas p'sonar; q; ultra cognationem
nobis 7 nuptias coniungunt Theo. huc.

Affines sunt viri 7 uxoris cognati, dicti ab eo, q;
duae cognationes, q; diuerse a' s; sunt, q; nuptias con-
iungunt, 7 altera ad alteri; cognationis finem accedit. Modestus in
non facile. De grad. Cognat.

Persona addita p'sona q; copula carnis mutat gen; attinent
sed non gradum. Vide vers; Nuptia mutat gen; s; no genitum
grad. Hosten. in summa: De consang. 7 Affin. l. in l. 4. s. Af-
fines. De gradib;.

Consanguinei uxoris fiunt affines marito, 7 uicissim ad hoc s;
ut usq; ad quartu gradum matrimoniu inter eos prohibitu sit

Non autem consanguinei uxoris sunt affines. ^{36.} sanguinis mariti
 ut inter eos matrimonium gravi prohibet c. quod suppr. his. De
De sang. & Affin.

Consanguinei uxoris quoto gradu sunt ipsi uxori iure sanguinis
 talis, eode gradu sunt ipsi marito iure affinitatis & e. gravi. Con.
 sanguinis mariti, quoto gradu ff. ipsi marito iure sanguinitatis.
 eodem gradu sunt ipsi quoque uxori iure affinitatis gl. in l. 8.
 Affines. Verb. Nulli.

Sicut iure Canonico inter consanguineos, usque ad quartum gradu
 sanguinitatis prohibet matrimonium, ita quoque inter Affines. c. No.
 debet. De consang. & affin.

Affinitas non est inter marita & uxore licet plerumque affines
 dicantur. l. Non ideo c. de Hered. Inst. Sicut unitas non est
 numerus sed principium numeri gl. hic.

Qui propter affinitatem parentu liberorumque locum obveniunt, giungi
 matrimonio non possunt. d. l. Non facile ff. Hoc itaq. de genit.
 l. Nuptie consistere. 2. De rit. nupt.

Verba Tituli Imperatoris sunt adrogativa Presentis gl. in l. ij. ff.
 l. Julia. de Testib. Albert. in l. 1. c. de test. Virg. Christ. Porci
 cus hic.

Una duobus eodem tempore nupta esse non potest. hic.

Qui uxorem unam habet alteram ducere prohibet. Vel. duas
 nuptias eodem tempore contractas habere non licet. l. 1. de his qui
 notan. infamia l. ij. c. de inqst. nupt. l. eum qui duas. c.
 ad Legem Jul. de adult.

In dubio lex intelligitur, facta in casu ambiguo potius quacumque,
 to, h. & l. quod tunc. De carbon. edit.

Nemo maiore prohibitione omissa de minore disputat ut hic.
 Frustra Erig de posteriori rone, si prior adhuc subsistat, ut h.
 & arg. l. 4. de Testam.

Ratio generalis prevalet speciali, ut hic. & ff. Quod autem
 T. de usucap.

Vbi dispositio habet duas rationes finales, quatenus una illarum
cesset, non tenet cessat dispositio. Vel breuius:

Ex pluribus rationibus sufficit una subesse, ut hic. Quod utrum
quis si singule rationes se efficiant sint et sufficiant. Adiciat
De Verb. signif.

Sicut prohibito inter consanguineos ascendentes et descendentes
extenditur usque in infinitum, ita quoque eodem modo inter affines
tenetur enim parentum et liberos loco. Non facile. §. Hos itaque
grad. et h. et l. Adoptiuus et l. nuptie consistere 2. de rit. nupt.
et ita abstinendum est a consanguinitatis uxoris, sicut a propriis
De consang. et affini. c. de propinqs. c. equaliter et multa 32. §.
Iure civili in transverso gradu ultra secundum gradum prohibito
non extenditur. At pontificis iure inter affines sicut et
inter cognatos usque ad quartum gradum nuptie prohibentur
non debet. De consang. et affini.

Inter compriuos licite coit matrimonium, etiam si nati
ex parentum suorum matrimonio liberi. hic in §. mariti uxor
et d. l. Adoptiuus.

Consanguinitas ex improbate coitu coitu, quod impedimentum
matrimonij geritur c. p. tuas De statuto. tot. tit. et de
qui cogno. consang. Uxor. lic.

§. Si uxor tua.)

In matrimonij q. honestam magis quam q. licet glori
randum l. Semp. De rit. nupt. l. Semp. in giunctionibus
de reg. iur. et

In gerendis matrimonij nuda ius et pudor inspicierit
Adoptiuus. De rit. nupt.

Affinitas in causa nuptiarum, etiam ex sponsalibus propter honesta
ten, geritur fingitur l. Si qua mihi, et d. l. Adoptiuus. De rit.
nupt. et hic.

Cum uxoris demisse filia, item filij patrisq; sponsa nuptia ob
publica honestate interdicitur ff. d. l. si qua mihi. 7. luc.

Sicuti vassallus q. cum uxore dñi rem habuit feudum amittit c. 1.
§. Item si fidei h. C. ubi. mod. feud. amitt.

Ita si sponsam dñi etiam nondu traducta uideret, arg. h. n. n. 7.
d. l. si qua mihi. de rit. nupt. l. 2. n. legat. 7. h. stud.

Facti uerbo etiam non factu uenit hic ibi. recte factures si ab
huiusmodi nuptiis abstinentur l. Factre. 20. Verb. signif. l. 2. non
facit. de reg. iur.

In fraudem factre uidetur etiam ius is q. no facit q. factre
debet. l. in fraude. C. ubi in fraud. cred.

Ille dr. contra facta factre q. ea non implet. l. si qs maior,
C. de transact.

§. Illud certum est.)

Serui quod ad ius civile attinet q. nullus tenet l. q. atti
net. de reg. iur.

Quod ad ius ntrale attinet, oēs hoies sunt equals,
d. l. quod attinet.

Cognatio in seruitute q. ita post manumissionem nuptiis in pti.
minto C. ut h. 7. l. Alosting. §. Seruiles q. p. de rit. nupt.

Etiam impuberes ius pontificiu pui's & publica q. etis ad con.
iungi pmitit c. ij. de despons. impub.

Cum ancillis iure ciuib. no grauitur matrimoniu l. Cum an
cillis. C. de nupt. iure tamen pontificiu ratum tenet c. 1. de
coning. spm.

Inter tutore & curatore eorundem liberos & pupilla uel adueta
nuptie ut grauitur §. c. p. h. d. n. C. l. Libertu. l. si qs libe.
l. Non C. de interdicit. Matr.

Qui in provincia officio seu magistratu fungit, no p. mulier
provinciate ducere, acat ducendi filio q. sentire. l. si qs officium

l. Qui in provinciam. de rit. nupt. nisi post depositu officiu in eade
uoluntate q. sentirent l. eos q. d. tit. 7. l. Et si contra. C. de nupt.

Senator, senatoris filij, neposq' libertina, eam uo cuiq' p
artem ludina fecerit uxore ducere q'hibet l. lege
7 l. lege Jul. De rit. nupt. qua tu eccl'astica canonis
sustinent. panor. in Rub. Ex. De cognat. legali.

Eam quam q's ex sanctifico baptismatis fonte suscep
matrimonio sibi iungere q'hibet c. de eo q. 30. q. 1.
De cognat. spirit. q' tot. l. si q's alumna c. De nupt.

Rapta etia cum parentu consensu raptori nubere q'hibet
l. 1. s. Nec sit facultas c. De nupt. Virg. Nouel. De nupt.
mulier. q' raptori nubent. Constit. 143. Can. glauit. 7
si q's uirginem 36 q. 2. quod tu mutatum uideat c. p
Ex. de raptor. c. deniq' q. 7. Trin 36. q. 2.

Furiq' licet matrimoniu gtrahere non possit contractu
relinet l. patre furioso. De his q' sunt sui uel alieni tur.
Cum q's q' a ntra uiris ut adant attributa sunt, q' hanc
aut si mulier arda sit, matrimoniu etiam contractum nullo
declinat Ex. de frigid. 7 malofic. q' tot.

Impotentia q' uel ntra uel q' accidens q' nec ulla arte
rari potest, iusta diuortij cam q'bit s. Quissis. auth. ut
mat. 7 aure c. ij. 7 iij. Ex. de frigid 7 malofic.

Ita tamen ut a' temp'e q'tra eti matrimoni q' no fiat sep
tio priusq' elapso triennio d. s. Quissis, nisi impotentia
statim 7 in continenti q'ari possit c. Laudabilem ubi panor.
c. fin. de frug. 7 malof. gl. in c. Regsimisi. 33. q. 1.

s. si aduersus.)

Ex iniusto concubitu, necius nec noen u'tta, q'le iusta
matrimonia tribuant acquirt hic 7 l. qui q'ra legum
7 l. si q's inq'p'ti. c. de intest. 7 inuol. nupt.

Qui contra leges facit, non potest non a legibus accipere, nec ex
beneficio frui. L. a nullo C. De feriis L. Antepm. De Conuul.

Frustra beneficium Legis implorat qui in legem committit L. Auxi-
lium in fin. De minor. c. bene in princ. De elect.

Viri, uxoris, nuptiarum, dotis, nota, iusti coniugij propria sunt
h. 7. l. si qd in test.

Neq. cognatio neq. affinitas esse potest, nisi nuptiae non interdictae
sint L. Non faulq. p. scienda. De gradib.

Matrimonium non est quod aduersus leges est: ut hic.

Ibi non est matrimonium, ibi dos esse non potest L. ij. De iur. dot.
L. vlt. C. de donat. ant. nupt. 7 hic.

Quod caret nomine, caret 7 nominis effectu, ut h. 7. l. non dubium
C. de Legit.

Ubi coniugij iustae nuptiae non sunt, ibi ius patris potestatis non
est. S. De patria potesta. in prin.

Nati ex iniusto concubitu parentum in potestate non sunt h. 7. l. 3.

De his 7 sit sui vel alie. iur. Neq. patri suo haeredes esse possunt

auth. ex glossem. C. de iur. in test. nupt. nec de patris familia
q. se intelliguntur D. Partium Zap. in l. vlt. C. de Verb. Signif.

Bona fides utriusq. vel alterius tantum genus sufficit, ut filius
legittimus habeatur, atq. parenti etiam fidei male succedat c. ij. c.
ex honore ex. Cui fil. sint. legit. S. 1. in auth. de iust. nupt.

Qui ex nuptiis contra legem concepti sunt, haud ab simili-
bus vulgo quibus existimantur ut hic. Vulgo concepti sunt a patre
demonstrare non possunt, ut putant, sed eum tantum, qui testis non
debet nec licet L. Vulgo. De stat. hom.

Qui sponte scions ac prudens iustis sese nuptiis immisit, doli
non exigit gl. 7. D. in l. 1. C. de g. d. ob cas. Bart. in l. vlt.

C. de g. d. sint tamen, secus si prohibitionem nuptiarum iuste ignorat,
uerit tunc. n. ei permittit ei repellit.

Inestas nuptias contrahentis pena est, spoliatio cinguli, q. si iuste

bona & exilium: Verberatio similis persona C. Si quis
& L. 7. auth. ex g. plura. auth. incipit C. De incest. & in
mpt. l. Insuper ff. eod.

S. Vlt.)

Qui ex ea muliere concubina alicui nati sunt, cum qua
licet in matrimonio uiuere potuisset ntralis dicitur tot. tradit
C. De ntrali. lib. auth. omnib. mod. nat. offe. sui. constit. 83
Ex ea soboles suscepta, cum qua p. leges matrimonium gtrali
non fit, p. ntratum nate indigna C. q. nimo nec a p.
tibus iure civili educanda Nouel. 12. & 89.

Filij illegitimi q. s. p. ueris appellany scdm leges pnt a
menta negari auth. ex complexu C. De incest. mpt. auth
licet patri C. De nat. lib. At ius Canonicu iubet illis a
menta suppetitari C. p. venerabile. Qui fil. sint legitimi. C.
heret. De eo q. dix. in mat. qua p.

Filij ex ea cum qua comulij ius erat suscepti in de
nu ordinu alledij, iura patrie potestatis legij vel frenij.

Deurro nati nati, legitimi filij ius tribuit L. Dicitur
cum q. C. De p. ntrali. lib.

Libri ntrals ex concubina, & ea cuius nuptie legitime
sunt in tridite, p. subsequens matrimonium legitimi filij
parentum matrimonium libris antea susceptis in p. y. lib.
ius tribuunt L. cum q. & L. nup. C. De nat. lib. & sic.

Nati ex glubronio, q. in matrimonium nuntate, quamuis
nulli postea nati sunt, uel in uita manserint, legitimi
ius obtinent L. Nupt.

Sic legitimi legitimi sunt, utro suo filio Bart. in
si is q. & emptore. De usucap. cum sequens matrimonium
get oem manita p. dentem C. Tanta. Qui fil. sint legit.

in c. Institut. De elict.

Liect in Episcopum pncipari non possint, nisi ex iustis nuptiis
nati c. cum in cunctis De e. q. t. tñ legitimati q. matrimonii
ad episcopatu habiles sunt gl. in d. c. Institut.

Legitimati q. matrimonium in bonis feudalibz succedunt.

Hobien. & Jo. And. in c. later. Qui fil. sunt legit. Zac. De bebun.

& Bald. in c. l. s. nrales. si de feud. feutr. gntes. in d. & agi.

Vaf. & in Emphyteusi Eccliastra in cludunt. Jo. De Anol.

in l. quod dr Col. pen. De Verb. obly.

Legitimati succedunt cum legitimis postea natis l.

Dini. & l. cum q. s. c. De nat. lib.

Legitimaty sui patri haeres dr eiq. legitima debet q. d.

q. b. gnumerari, ibi suoz iura man. nanciscunt. T. De ha.

red. q. ab in test. defen. s. sigs vero no hnt, ibi ipos q. te

suos facere no licet. quib. mod. nrales efficiant legit. &

d. l. Dini.

Legitimi conam duoby testibz, sicut & alij legitimi filij

institui pnt. Bald. in c. De Causis. De offic. De leg.

Legitimatione filij nrales testu numpnt, ac si ipse post

testu legitimus natus fuisset. Bald. Angi. & Imol. in l. Certu

& illum tex. De inuist. testam.

Statuto quo masculi excludunt faeminas legitimati, ut

legitimi q. p. hndunt. Bald. in l. Eam quam. c. De fiduciom.

late. Dec. conf. 155.

Por legitimatos agne gseruat familia atq. agnatio, ac

per legitimos Alex. Conf. 2. lib. 1. Dec. Conf. 304. 306.

& 365.

Legitimati nihil differunt a legitimis sed perinde

hanc, ac si legitimus cent concepti & cum q in primis
§. Ding. De rit. nupt. §. Sit itip licentia, ubi Nichil a legit
filijs differentes in auth. Quib. mod. nat. effie. legit. & §.
quis ergo. Quib. mod. nat. effie. sui.

Legitimatō p rescriptum principis fieri non pot extant
filijs legitimis & naturalib, si id principi dissimulasp §. Si
uero non tms. in auth. Quib. mod. nat. effie. sui.

Legitimatō rescripto principis facta tantis filijs legitimis
licet non ualcat ad eoz p iudicium, ualcat tñ in ceteris
dm. Floren & Alexandring in c. per venerabile. qui fi
sunt legit.

DE ADOPTIONIBVS

TIT. II

princip.)

Adoptio (ut Theoph. definit.) e adq legitime ntrōn in
tans ad eoz q liberos nō hnt solatium inuentq.

Caus in Inst. iust. magt. Adoptio e similitudo ntrōe, ut p
lium hnt possit, quem non generauit. Ut scdm Azo

Adoptio e adq legitime, p qm q filij nō e, p filio hnt
quod electione fit

per adoptionē nulliq alteriq cognōnis ius qrit, quā
itaq adoptio in frēm, aut patrū, aut amencū nullū
momenti e l. Nec apud. c. de hered. Inst.

Filij fam. non tantum natura, sed & p adoptionē fi
l. 1. ff. eo. & hic in prin.

Idem operatp fictio q ueritas, ut h. & d. l. 1. & l. 2.
ex orōne De Ocul. tit.

Adoptionis nomen generale est, et in duas species dividitur, quarum altera
 adoptio similiter dicitur, altera arrogatio. d. l. 1. et hic.

Interdum tamen ob uocabulorum paucitatem cum plura sint nego-
 tia quam uocabula sumuntur sua specie l. 4. De prescript. verb. et
 hic et d. l. 1. et ij. ff. eo.

Vel.

Generis appellatio coarctata ad speciem significandam, si proprio nomi-
 ne caret l. 2. ff. eo.

Species adiuncta uel opposita generi facit ipsum stare, pro
 sua specie, per textum in d. l. 2.

Paterfamilias per principem arrogat filium, et magistratus
 adoptat, ut h. et d. l. 1. et ij. ff. eo.

Ordo addita generi, ipsum in species diducunt, per textum in
 d. l. 1. et ij.

Arrogatio principis rescripto, premissis, et auctoritate fiat,
 ut eius cui princeps hoc delegauit hic et d. l. ij. Alibi in
 l. 1. de offic. iur.

Arrogatio facta contra delegatum principis perinde tenet, ac si
 ipse princeps fecisset. Delegatus enim representat delegantem d. l. 1. in
 fin. de offic. eius cuius in iuris.

In arrogatione consensus utriusque et arrogantis et arrogati requiritur
 l. in adoptionibus et l. Nec ff. eo.

Nec absens uel dissentiens arrogari potest d. l. Nec

Arrogatio fit quae et is qui adoptat rogatus et interrogatus an uer-
 sit cum quibus adoptatur, et iustum sibi filium esse, et is qui adop-
 tat, an id fieri uoluerit d. l. 2.

In arrogatione impuberis fit in iustis in personis ambig-
 ne turpitudinis, ne dicitur, ne dolus, ne captio subsit et caetera
 id genus l. Nec ei ff. eo. §. Cum autem t. eo.

In causa cognitione interuenire debet auctoritas cau-
 ratoris l. Quod ut ff. eo.

L

Adoptio coram magistratu apud Romam & legis actio fieri debet
L. 4. ff. de iur. l. 1. C. de.

Coram magistratu consentire debet tam is, qui in adoptione datur, quam
in adoptionem datus L. In adoptionibus ff. de eo.

Cum nepos adoptatus quasi ex filio natus, quod sensu filij exigat
L. cum nepos ff. Eod.

Consentire filij intelligitur qui non contradicit d. l. In adoptionibus
Unde etiam infantem in adoptionem dare possunt L. etiam
q. ff. Eod.

Pater etiam in adoptionem consentire potest L. si pater ff. Eod.

Adoptio non iure facta adhibitis qui contradicerent interdicta
a principe confirmata L. Adoptio. ij. Cum l. seq. ff. Eod.

Confirmatio principis solemniter emanans acta et iurata
efficacem d. l. Adoptio. ij. Cum l. seq. et ibi Bald.

Quamvis actus sit principis, partibus tamen citatio requiritur
Adoptio. ij. cum l. seq. et ibi Bald.

Ad quemlibet actum ex quo adversarius potest laci citatio
requiritur d. l. Adoptio. ij. et l. Nam ita dicitur ubi Bart.

§. Sed hodie

Arrogatus transit in familia potestatemque arrogatoris, dum
cum filijs si quis habeat. L. ij. in fi. l. si paterfam. L. Arrogatus
ff. de eo. l. pen. et eod. l. Qui ex liberis §. Testis. De bon.
possess. sedm tab.

Iure in Pandectis relato filij adoptivus transit in potestatem
patris adoptivi, sed liberi eius si quis habeat non transeunt
d. l. Arrogatus.

41
 Noua Iustiniani Constitutio filij adoptati non aliter in po-
 testatem transit, quam si iuncta persona in adoptionem datus sit,
 ut hic. 7 l. cum in adoptionis. C. eo.

Quoniam quis adoptio ius naturalis agnationis extinguit, 7 adop-
 tum in familia adoptiua constituit l. qui in adoptionem 7 l.
 si is q. ff. eo.

Ad hoc adoptio ius naturalis agnationis non extinguit, nisi nepos
 uel greges ab auctore uel proauctore sit adoptatus ut h. 7 d. l. in
 in adoptionis.

Per adoptionem ab extraneo factam ius patrie potestatis pa-
 tris naturalis non dissoluitur h. 7 d. l. cum in adoptionis.

Iura sanguinis nullo iure civili dirimi possunt l. Iura san-
 guinis. De reg. iur.

Liberi legitimi tantum auctore suo in adoptionem dati succe-
 dunt non aliter quam naturalis 7 legitimi, quia gaudent
 ius inuicem h. 7 d. l. cum in adoptionis.

Liberi legitimi tantum auctore in adoptionem dati, cum alijs
 illius filijs succedunt ab intestato, non extraneis uero alijs
 naturalibus liberis, succedunt parenti adoptiui in omnibus bonis.
 h. 7 d. l. cum in adoptionis §. sed ne articulo iunct. l.
 si te. C. de suis 7 legit. hered.

Arrogati sine ulla forma succedunt arroganti nisi emancipatio
 soluerit ius liberorum l. ij. 7 l. si arrogator. C. eo. tit.

Liberi legitimi tantum seu adoptati non succedunt in feudis, c. 1.
 §. adoptiui. si de feud. def. contem. sit inter de 7 agna. Vas.

Dua rationes plus operantur quam una: unamque uiuent. ut h. 7 l. Dis-
 cretis. C. qui testam. fac. poss. aut h. Iam ubi gl. C. cona de suces.
 l. Re iuncti de legat. iij. 7 Nouel. 48. §. 1.

Multa rones licet per se leues iuncte, tamen magis mon
not. hic. 7. Inf. in l. Dictantib. in fin. C. De testam.

Duo uincula fortis ligant l. Scripito. Unde. lib. 7. hic.

§. Cum autem impubes.

In arrogatione impuboris tã cognitio exgrise, in adoptione
nequaquam. Ut hic.

Impubes tã cognita si arrogato, ut de ijsq. ante pubertate
mortui bonis ijs, ad quos ea res pertinet restituendis
ueat. h. 7. l. Non aliter, cum l. seq. ff. eod.

Minor sexaginta annis magis liberus q. ntram ciuitati p
debet, quam per lege sibi fingere l. si paterfam. §. In arrog
amib. ff. eod.

Masculi q. sumitq. usq. ad sexagesimũ annũ generare poss
Mulier usq. ad quinquaginta annos parere §. ff. In arrog
q. l. si maior C. de Legit. hered.

Tutori uel curatori pupilla uel adultu suũ arrogare
permittitq. l. Nec 7. a. prin. ff. eo.

Pauperiori interdu ditore adptare pmittitq. si uite eijs
tas clara sit, 7. affectu honesta 7. incognita. plq. n. fact
uitas 7. honestas quam infelicis diuitie l. Nec eim fin
ibi. gl. Verb. Sobrietat. ff. eo.

Cum impubes arrogari pmittitq. satisfactio danda e. h. 7.
non aliter. ff. eo.

Cautio omissa habentq. tresp. q. facta, ut ex ea actio uilit
competat l. His utriusq. in fin. ff. eo.

Cautiois note simpliciter nõ glinetq. datio fideiussoris, nisi
lex hoc specialiter requirat. l. Sancimus. C. De Ver
signif. 7. ibi dd.

Cauere uerba in dispositione gloria satisfactionis refert, In simili
 solam pmissione cum hypotheca bonorum d. l. Sanaing. Alciat. in
 l. Habere §. Cautum. De urb. signif.

Si lex cā cognita caueri uelit ut idonee recte uelente, suffi-
 cienterue, tunc arbitrio iudicis etiam satisfaciendum erit. Alex. in
 l. Diuortio §. Interdū solut. matri. Alciat. in l. Satisfactiones
 de Verb. signif.

§. Item non aliter.)
 Impubes arrogatus si ex cā emancipata sua seu aufert. sin
 absq̄ cā, uel si ex herede quarta bonorum arrogatoris cum suis
 bonis obtineat, ut l. §. Item non aliter

Arrogator emancipans filium sine cā hinc ei habere quartam
 suorum bonorum & hoc eo non faciente heredes prestare tenebuntur.
 l. Ut. si qd in fraud. patro. l. si arrogare. ff. eo.

Filius emancipatus a patre arrogatore ex cā nō ex delicto sed
 alias ex fonte honestatis & iustitiae, quarta nō amittit. d. hic
 & in dictis locis.

§. Minorem natū.)
 Nemine nisi se plena pubertate minore adoptare licet h. d. l.
 arrogato. §. Non tantum ff. eo.

Plena pubertas decem & octo annis geludis h. d. l. Arrogato
 §. Non tantum ff. eo. l. Melā. De aliment & cib. legat.

Maiores minor adoptare non potest: adoptio. n. nram imitatio
 hic l. filio. de lib. & posth. l. Quasitum & l. Adoptio 1. ff. eo.
 tit. mo.

Imitatione ueritati consentanea de oportet d. iuris.

Ars imitationis nram in quartam potest, per lex nram.

Ars nihil frustra operatur, q̄ nram imitationis q̄ nihil frustra
 aut pergam agit. Artes 2. de celo & mundo l. Haec stipulatio
 §. Quis ut legat. nomi. ceter.

Super impossibili non fingit lex: ut hic.

Filius q̄ fit & arte iuris, nra ueritate imitationis & lex nram.

Tantum gals fictio in casu ficto, quantum veritas in
vero l. 1. ff. eo. l. cum ex trone De exusat. tut.

In nepotis locum etiam filium non tenens recte adoptat h. 7.
l. adoptare in prin. & alijs ff. eo.

Et qui uxore non tenet recte adoptat l. et g. uxores. ff. eo.

Filium alicuius in locum nepotis, & contra nepotem in locum
filij adsciscere permittitur C, per hunc text. in vers. & tenet
filium.

§. Sed § si quis

Cum nepos adoptatus quasi ex filio natus, g. s. filij ex
g. tur. h. 7. l. cum nepos. ff. eo.

Nulli inuito suus heres agna scilicet: ut hic.

Cum adoptio sit agnatio in ea ront auctoritas non
cessaria l. cum adoptio. ff. eo.

Si cui damnum ut p. iudicium imminet is certiorandi & uocari
C. l. Nam ita dicitur. ff. eod. l. De unog. De re iudic.

Aut in adoptione dare nepotem sine filij consensu licet h.
vers. sed ex contrario.

§. In plurimis autem causis

Qui adoptatus eodem fore iure C, quod ex iusto matrimonio
natus. ut h. 7. l. si is qui. ff. eo.

Pater adoptivus ut naturalis potest alij filium dare in adoptione
h. 7. l. si is qui. ff. eod.

§. Sed § illud

Adoptio in ijs personis locum tenet, in q. b. etia nra potest tenere
Adoptio. ff. eo.

Qui g. nare non possunt, ppter mortu aliquo uitiumue corporis
cuimodi sunt sp. idones adoptare possunt C. nati vero g. b. etia

sunt uirilia non possunt, is e. usq. intellectus huius. §. l. ij. 7.

Arrogato. ff. eo Francis. Roamstg lib. Restitutio. ad gaudere
singulorum Cap. 13.

Quibus utrobque initium g. mand. spem non ademit ⁴³ ~~et~~ ijs ad
optare permittit. At q. ademit nequaquam h. 7. d. l. j. ff. eo.
Fortis e. impedimentum gra. utran. qua. utral. q. hunc tex. 7. e.
in negotijs contrahendis. De reg. iur. qua. hoc fact. acci.
dunt nocere non debent, l. Erret alijs in fin. De Verb. sig.

§. Fæmina

Fæmina regulariter adoptare non possunt licet bene adoptari
possint h. 7. d. l. q. Vers. Inq. ff. eo. Ea liberos in potestate no. hnt
§. Vlt. 5. De Jur. potest.

Fæminis in certu. in liberor. amissor. solamen adoptare prin.
ceps concedit, per hunc tex.

Non posse quis dr. q. no. pt. fieri absq. dispensatione h. notat. Do.
min. De s. Cæmin. in c. gratia per g. l. pen. ibi de rescript.
in 6.

Illud non posse fieri dr. q. debet fieri p. remedium extor.
dinatu. Ang. h. Imac. 7. Abb. in c. pastoralis. De t. possess.
7. propriet.

Cæcus etiam adoptare pt. nec ro. id phibet l. Etia. cæg
ff. eod.

Nec pt. q. s. q. adoptari ad temp. l. si. h. i. filig. ff. eod.

Aliq. p. alium adoptare no. pt. l. post mortem §. Vlt. ff. eod.
Adoptio non ius sanguinis s. adoptionis adfert l. qui in adoptio.
nem. ff. eod.

Onera ei. q. in adoptione dat. e. ad patrem adoptiu. transferuntur.
ff. l. s. e. ff. eod.

per adoptionem dignitas no. minuitur l. p. adoptione. ff. eod.
l. senatoris filig. De senator.

Adoptio patriam non mutat l. ordinis §. Vlt. Ad municip.

Finis patris adoptiu. potestate nullu. ex pristino iure manet.
ueligium l. in oi. ff. eo.

§. Illud proprium est .)

Qui patrem arrogat, eiq; quoq; filiosfam. tum retrahit
tum adoptiuos arrogat. ut h. l. Arrogato. l. Si paterfam. ff.
l. Cui ex libris. §. testis. De bon. pos. sedm tab.

§. Vltimus.)

Neq; serus neq; libertus adoptione fit filius Theoph. h.
Hannapoptus in p. h. l. Vlt. De stat. hom.

Qui seruum suum adoptat aut filium alius interposito
nimit eam no filij iure, sed libertate donare intelligit
hic §. l. 1. C. de latin. libert. tollen.

Qui actus non ualet ut adoptio, ualet tamen ut man-
missio, et in eam degenerat, ut h. §. d. l. 1.

REGULA

Quod non ualet ut agitur, ualet ut ualere potest ut hic
in m. h. l.

Quod procedit quando nimum geratur, sic quando
in forma l. An inutilis, et ibi not. De acceptil. et in l. s.
ung. §. si acceptilatio De pacto.

Inutilis stipulatio nec in actum quodem modum quod
l. 1. De Verb. oblig. et ibi. d. d.

Nuda confessio ad ius filij non sufficit ut h. §. l. n. m. g.
et l. Imperatores. De stat. homi.

QUIBVS MODIS IUS PATRIAE potestatis solucitur Tit. 12.

Princip.)

Mors patriiffam. filium patria potestate liberat, ut h. l. p.
nunciatum. De Verb. signi. l. si ita de. Quando dies legat. et
l. Nepotes. De his q. ff. sui uel alieni iur.

Mors ut reliqua ita ita etiam patremq; sacrorum uinam
soluit §. Veni app. auth. De nupt. Colla. 4.

Nepotes ex filio suo mortuo reuocari solent in filij ⁴⁴ ~~pluribus~~
h. 7. l. Nepotes. De iis q. fr. sui uel alieni iur.

Nepotes ex filiofam. in patris emancipati familia ac potatem
no mortuo q. de suo transeunt h. 7. l. Si pater. filiu de adopt.
Mors cui nepotes ex filiofam. ante aut mortem emancipa-
to sui iuris efficit. h. 7. l. Nepotes.

Qui alteri iuri scty @ alios in p. tate heres no pt. l. Si
eum et. Ad l. Tul. de adult.

§. Cum is autem

Deportatio siue p. tatis siue filij ius patrie p. tatis extinguit
relegatio uero minime. Ut h. l. In insula. l. Si pater. 7. l.
Ult. c. de senten. pas.

Deportationis pena ciuitatem Romanam adimit, 7 in p. g. rino,
rum statu g. ditione q. ciues redigit l. Cuncta. De pen. l. 1. c.
De hered. instit. l. 1. §. Hi q. ly. de legat. iij.

Deportati hereditatum capiendas 7 testy facienda 7 pau-
trie p. tatis aliq. o. i. o. quiritum iura amittunt d. l. 1. c.
De hered. instit. l. Eig q. §. 1. De testam. 7 hic.

Deportatio morti n. trali a. g. parat h. 7. l. s. §. Quod si
deportata de bon. damnat. Quod pro dicit in his q. ex g. r. t. i.
tempore suum effectum tenet d. l. 1. c. De hered. instit. l. 1.
§. Deportatos. De bonor. possess. g. tra tab. l. 1. §. Filio q.
mortis. ad Tertul l. 4. §. si deportaty de bon. libert.

In his uero q. temporis tractu tenent deportatio morti na-
turali no a. g. parat l. Intra dicit. De condit. 7 dem. l. Statim
§. fin. De iur. fil. l. Ex ea parte §. In insula. De Verb. oblig.
l. Sed si mors Vers. 1. De demat. inter uir. 7 uxor.

Appellatione mortis in casu dubio intelligit n. tralis nec sufficiat
ciuilis nisi in casibz iure g. r. s. not. in c. Suscepit. De re,
script. in b. d. l. Statim. De iur. fil.

ubi e eadem rō, ibi oportet definire idem ius, hic ibi p
rone q. c. Ullud q. sicut c. Ad l. Aquil. l. 1. §. Hoc in p
de fonte §. si rō in fin. T. Quod cum eo q in alic
testate c. etc. l. si postulauerit §. Ro. Ad l. Tul. de
ult. l. Quada §. Numularius. de den. l. Nauta §. fin.
caup. tabul. l. §. in prin. De bon. poss. ex testō nō h.

Deportatq beneficio principis patria p̄tatem simul in re
deundi facultate recipere p̄t h. 7 d. l. In insula 7 c. vlt. c. de
senten. pas.

Ciuili's rō ciuilia iura tollere potest §. vlt. T. de legi
agnat. tut.

Generalis restitutio accipienda e, ut p̄na tantu grām faciat
et reitum in patriam restituat l. Tutor. l. si adempto
l. generalis c. de senten. pas. l. 4. c. de bon. proscript.

Specialis restitutio si accepta sit in infinita, nempe hoc au
Restituo te in integrum plenissima 7 latissima c. l. 1. l. vlt.
§. vlt. c. de senten. pas. l. 1. ff. eod. Si ideo patria p̄tatem
ceteraq oīa restituat secg c, si finita sit, ut in p̄e l. 2. 7
In insula c. eo. l. 2. ff. eod.

Principis beneficia sine alioq iniuria intelligi debent l. 1. §.
merito 7 §. si qd in prin. ne qd in loc. pub.

Neq uni ita princeps p̄dest ut alterū laedat c. grā
7 c. si p̄ter tua delicta. de rescript. in 6. Alit, in l.
princeps de Verb. signif.

Relegatio in insula neq patrisfam. neq filijfam. i
admittit l. 4. de interdict. 7 releg. relegati n. oīa iura
Romana retinent. d. l. 4.

§. p̄na seruus D

49
Pœna seruitus ius patriæ potestatis extinguit l. 7. l. Cui
Ultimo. De pœn.

Serui pœna neq; ius testi faciendi tenet neq; recipiendi, aliqd
ex alterius testo, q̄ter alimenta l. 3. De his q; nō scrip. hab.
l. Cuiusdam ff. De pœn.

Pœna serui ff. q; ultimo supplicior damnati sunt d. l. Cui Ulti-
mo. De pœn.

In metallum damnatio solpt. statim utroq; leges seruitum condi-
tione irrogare, & p̄inde iugij ius dissoluere l. In metallum
C. De bon. proscript. Nouel. 22.

Hodie nulla pœna seruū facit, multoq; minus bona aufert
heredib; q; nihil deliquant. Nouel. De his q; iust. iter.
conf. 22. & Nouel. De Vicar. seu locum tenen. Conf. 134.

Nullus ingenuus loco natus ex supplicio pœna serui amplius
efficitur.

In opus publicū p̄petus damnati nō relegatis & deportatis
similes sunt, amittunt enim ciuitatem d. l. Ciuita. ff. De pœn.

S. Filius fam.)

Nec militia, nec senatoria, ullæque alia q̄ter patriatū dig-
nitas filium a patriæ potestate liberat, ut h. & l. Ult. C.
De consul. lib. XII.

Hodie quocunq; officij dignitate decurionū ordinem eximū-
tur, suæ authoritatis & potestatis p̄ff. q; hincunq; Nouel.
Cui de dignit. S. 1. Conf. 81. l. Ult. C. de Decur. lib. X.

Episcopalis dignitas patriæ potestatis iura dissoluit d. No-
uel. q; de dignit. S. palam uero & auth. sed Episcopalis C. De
Episcop. & Cler.

Daliorū dignitas nō liberat a patriæ potestate Bart. in l. Non
in potatem infim. De his qui ff. sui ut alieni iur. l. inf. Cui
furioso. ff. d. tit. & hic in addit. ad christ. port.

per dignitatem exiens patriam omnia iura legitima
sua retinet, augetur mortuo liberos nihil omnia in patria
d. l. Nouel. eua de dignit.

§. Si ad hostibus

Ilum iure gentium captus efficiatur serus hostium l. §. serus
de stat. hom. §. 1. §. de iur. person. Quamuis, hodie Christiani
mores alium receperint. Bart. in d. l. Hostes in fin. de Capti.

Captiui reuersi iure postliminij pristinum ius recipiunt & sic
restituuntur, quasi nunquam seruituti intrinsecerit l. postliminij
posthannium & l. Retro. de capti. & hic.

Eum qui captus non repedauit, sed apud hostes decessit, Lex
Cornelia imaginatur decessit. tunc & eodem momento & cum capto
l. in ceteris. l. bona. de capti. l. Lex Cornelia. de Testam. & l. §.
Cornelia. de Vulg. & pup. subst.

Quandiu postliminij spes est, tandiu statim patriae status non
est. l. In bello §. 1. & l. bona eorum §. Quid sit filius. de capti.
l. si pater. de suis & legit. l. ij. §. si decesserit. vide legit. §.
lmo. in l. Falli. §. Quid si is. de liber. & posth.

Transfugae qui se hostibus dederunt postliminij non habent
eos §. & l. postliminij carent. de capti. Alcia. lib. ij. paron. cap.

Quae fieri non possunt quae una ad alteram insequens uenit & sentiant omnes
impediri concursum §. ex. n. l. si sub conditione de solut. ad in
si is §. & empir. de Usucap.

Concursum atque cumulum plurium spectum admittit quando non principaliter
sed insequens ueniunt, ut h. & l. Licet. §. 1. de iur. dot. l. §.
gularia. si cert. pet. Cond. l. Ut. C. Ad Sc. Velleia. l. Subditio
de solut. l. qui in utero. de stat. hom. Bart. in tract. §.
in fine tra. quaestio. 1.

§. praeterea

Filius fam. in patris potestate esse desinit emancipatione, ut g. a. p. a.,
tercum sui iuris & uoluit, misitq. manu. l. ult. C. de emancip.
lib. & hic.

Manumissio proprie ad seruas, Emancipatio ad filios fam. pertinet l. i. p.
alienatio Quando act. de seruis. amal. & etsi manumissio saxe pro
emancipatione ponat. ut h. & ff. si q. a. paren. fecer. manumis.

Emancipatio hodie fit sola professione patris in iudicio filium
sed necesse suo iuri permittere demouianis l. ult. C. de emancip.
lib. & hic.

Correcta causa formalis, non est correctus effectus Ang. hic. p. gl. vob.
per imaginarias.

Iudicium cum filio fam. sine patris in cuius sacris & auctoritate
consistere non potest. l. Non potest. §. Necessitate. C. de bon. §. lib. sed
emancipati modo maiores sunt, & agere & actiones sustinere possunt.
l. ult. C. de in ius vocan.

Emancipatio gra. patrem utrius impetrata ad hunc dicitur licet
p. nulla uenia filio fam. permitti potest l. l. ult. C. de in ius vocan.

Pater filio emancipato liberis non extantibus in totum ab intestato
ex h. in tertio bonorum parte succedit l. i. si a. paren. §. manu.
fuit.

Pater emancipati filij impubers tutela obtinet h. & ff. de leg. 3.
parent. tut.

Nudo consensu non fit emancipatio sed ea solemnitate aliqua requiritur
adeundum enim est magistratus apud quos pater sua uoluntatem
exponat l. Non nudo. & l. i. & ult. C. de emancip. lib.

Cum emancipatio sit uoluntaria iurisdictionis non grauitate que
cuius loco emancipari filij potest. l. Emancipari de Adoptio.

In emancipatione presentia & consensu necessario tam patris quam filij
l. Interim C. de emancip. lib. §. Generaliter. Nouit. Quib. ma.
nat. effie. sui. cons. & 4.

Filius infans vel absens non potest patris iuris absolutus nisi a
dente in periali oraculo d. l. Tuberos

In emancipatione nulla est cognitio necessaria e. si quis patris
& filii suscipit. l. 3. c. de emancip. lib.

In emancipatione scriptura non consideratur quia veritas l. q. c.
de emancip. lib.

Actus antiqua emancipationis solemnitas sublata e. l. ult. c.
presumptio filii in patris esse potestate nisi propter emancipationem
emancipati. c. de Collat. nisi secus a patre per decem annos
l. 1. c. de pat. potestate. l. si filios. c. de pet. hered. & Bald.
post morte De adopt.

Filius emancipatus sui iuris efficiatur, potestque suo nomine libere
habere, testari, & omnia agere sicuti patris. l. 1. §. hoc. tit. l. 1.
si a patre. q. s. futr. manus

Pater emancipando filium dimidiam tantam usufructum in filio
adventitius potest retinere l. si uiua c. de bon. mater. l. cum op-
tet. §. Cum aute. c. de bon. §. lib.

§. Admonendi.

Qui in potestate filium & nepotem tenet recte vel utrumque ut alius
uolet emancipat, ut hic & l. libere arbitrium De adopt.

§. Sed et si pater.

Qui ab auctore uel gaudio adoptionis potestate agnationis patris ritibus
eximitur, & in adoptiuam familiam migrat, ut h. & l. Cum in
optiuis c. de adopt. §. sed tunc. §. dicit. Tit.

Adoptus qui ab ascendenti fit & magistratus, & adoptantis
optiui presentiam, itemque actorum testimonium exquirat d. l. Cum
adoptiuus. c. de adopt.

In quibusdam causis satis e. non contradicere ad hoc ut quis presentiam
uideatur l. 2. §. 7. l. eue dotis. Vbi Bart. late solut. matri.

Tacens pro presentiente tenetur c. qui tacet. §. c. seq. De reg.
in 6. & ibi Do. And. & Dni. l. qui tacet. De reg. iur.

Patientia g'sensui p'parat. Nos. Accurf. h. d. in l. saepe. De re
iudic. 7 in l. Cui deus solut. int.

Quod non p'cedit quando g'raty reclamante eo q' tacet, nihil omnino
effectu g'cepit. Sed si eo invito 7 reclamante res geri nō potest
tunc n. Patientia g'sensui p'parat d. l. saepe. §. si scientibz. De re
iudic. 7 l. Cui. tunc. gl. De pignor. act. 7 l. pen. De furt. l. Quoties
ad municip. l. Honores §. pater. De decurio. l. 4. §. fin. De fideiuss.
7 l. fideiussor. §. pater. De pignor.

Qui ex contumacia nō respondet, p'ssumptis sui p'udicū ita assen-
tiri ut g'raduare l. De astate. §. Qui tacuit. De interrog. adro.

§. Illud autem.

Nepos autē filij emancipationis g'cepty in aui p'tate nascit, post
utro patri suo agnascit. Ut h.

Emancipati filij nō ex natiuitatis s' ex conceptionis tempore
familiam sortiunt. Ut h. 7 l. Sed 7 Nepos. De adopt.

In iustis nuptijs tempore conceptionis respiciunt Theoph. hic.

Quoad patriam p'tatem 7 dignitatem, p'ceptionis tempore obseruatiō.
C. Ut h. 7 l. Emancipatiō De senat. gl. in l. Imperialis
C. de nupt.

§. Vlt.)

Filij fam. e' iuris inuiti familia exire non solent ut h.

Libez q' patri emancipare filium nec ad id cogit l. Libez
l. non p't de adopt. l. Nec aug. C. De emancip. Lib. §. q'ta in
certis casibz exceptis l. nonnulli de adopt. l. ij. l. Si g's mi-
nor. De minorib. l. Si cui legatum. De g'dit. 7 dem. l. Vlt.
Si a' parent. q's manu subr. l. Si Lenones. C. De episcop.
audien.

Sicut inuiti parentes non emancipant, ita inuiti libez nō
emancipant §. generaliter. Noust. Emib. mod. n'ral. offic. sui. l. r.
Bart. 7 d. in l. Quia cum filiu De verb. s' b' b'.

Ex g'bz causis ex hereditari, ex ijs etiā emancipari filij p't. Sa.
hic in l. Nec aug. C. de emancip. Lib. atq' Ang. Aret. hic.

Liberi semel emancipati inuiti non rediguntur in potestatem l. ult.
de his q. ff. sui ut alie. rur.

Remittendi in suum non dandi regressu l. caeteris ff. si uenditor
de edil. edict.

Pater emancipans filium non iure nec solemniter aduersus eum
eius gratiam mouere prohibetur l. post mortem. De adoptio.
tamen si alij talem emancipationem inuigilare sit l. ff.
ea parte. De probatio.

Filius emancipatus si ualitudine aut paupertate ipsum patrem
negligat ob ingratitude in potestatem patris reuocatur
l. vnic. c. de ingrat. liber. 7 ibi. Cyn. gl. in l. q. liberatus
de adoptio. l. Alimenta. 7 l. Necare 7 ibi Bart. De liber.
nos. l. filia. c. de pat. potest.

DE TUTELIS.

TIT. 13.

Princip.

Homines sui iuris quodam sunt in tutela uel cura, alij uero
minime ut h. in prin.

Contrarioq. eadem est disciplina, ut hic.

Contraria iuxta se posita magis elucescunt h. 7 l. p.
his q. ff. sui uel alieni. rur. l. ult. ff. ult. de legat.
l. ult. de calum.

Liberis in patria potestate existentibus tutores secundum iuris
formam non dantur, ut h. 7 l. ult. c. de curat. tut. uel tut.
7 cura non habet unquam locum nisi in defectu 7 quasi ius
dum patria potestatis. facit d. l. ult. in prin. c. de curat. p.
7 l. Muto. ff. fin. ff. eo. 7 l. ult. c. de senten. p.
ff. sed 7 Capitis. Vers. fin. T. quib. mod. tut. fin.

Tutela eius & p[ro]p[ri]etas in capite liberi g[ra]tuita, ad tuendum eum, & p[ro]p[ri]etatem suam sponte se defendere neq[ue]t, iure civili data ac p[er]missa h. 7. l. 1. De tutel.

Tutela non modo p[ro]curatio e[st], s[ed] etiam p[ro]p[ri]etas. v. uis a p[ro]p[ri]o accepta. ut h. 7. d. l. 1.

Tutela nisi in liberis p[ro]p[ri]etate non datur h. 7. d. l. 1.

Tutor primario g[ra]tuita pupilli tuenda datur secundario bonoq[ue] h. 7. d. ad certum T. tit. prox. l. Quia g[ra]tuita. De testam. tut.

Curator in primis g[ra]tuitus ut rebus minoris sedulo p[ro]curat. Deinde ut p[ro]p[ri]etatis sua adsit l. Ding. Marq. De offic. p[ro]fid. l. In cogulan. dis c. De mup.

Tutor pupillari aetati, curator adulto datur §. 1. T. eub. mod. ut fin. l. 3. De tutel.

Peregrinus tutelam cuius capere no[n] p[otes]t, nisi civitate multatq[ue] retineat, re, tutorem u[bi] p[ro]p[ri]etas iure civili instituta e[st]. ut hic.

Tutores quasi tutores d[omi]ni, unde pupillos tutari ac defendere debent. hic.

Tutores non ex p[ro]p[ri]etate tantum, sed ex re ipsa atq[ue] factis a[ss]ignat[ur] hic.

Nota debent e[ss]e g[ra]tuita rebus §. 1. s[ed] nos plenissimo T. de donat. l. Defensores nihil. c. De defens. civit.

§. Lege p[er]missum est (.)

Pater fam. moriens in puberi filio itaq[ue] nepoti quosq[ue] intra no[n] pub[er]is sed suae p[ro]p[ri]etatis relicturq[ue] tutorem datur §. h. 7. l. 1. De testam. tut.

Vis patriae p[ro]p[ri]etatis etiam post patris mortem in liberos usq[ue] ad pubertatem duntaxat l. 1. De testam. tut. l. Morib[us]. De Vulg. & pup. substit.

Item q[ui] lege e[st] p[ro]p[ri]etatis disponat auct[orit]e. De mup. & in l. XII. tab. tr. uti q[ui] legasset sup[er] pecunia tutelam suae rei, ita ius est. l. verbis legis. De verb. sig. Civ. de Legib.

Testo dati tutores intelliguntur etiam hi q[ui] codicillis testis g[ra]tuitis scripti sunt. l. ij. De testam. tut.

puberes tutores tunc non sunt, pubertas. n. 7 ab initio in
dit tutela, q. unius oritur, 7 ortam finit. T. Cuius. mod. tut.
in prin.

Qui liberos in p̄tate nō tut, dare ijs tutores nō pot. ut hic.
pater n̄tralis in iustis libris tutores attribuens nihil agit. l.
c. de confir. tut.

Spurio nunq̄ recte datus tutor, cū filij nō en nō heat gl.
i. De Testam. tut. l. pater heredi d. bit. De testam. tut.
d. l. ult. c. de confir. tut.

pater libris q̄s in p̄tate tut. etiam exheredatis scribit
tutorem, mater solum instituit, nisi 7 in p̄tate interveniat. l. i. q. i.
Confir. tut. l. Mater. c. de Testam. tut. in d. n̄c. nisi p̄tatis
7 in p̄tate interveniat. l. fin. in fin. Cui pot. tut. ut p̄t.
firmatis si hereditatem restitui voluerit. l. p̄t. s. M.
De legat. ij.

Auus nepoti q̄ non patris sed sua p̄tate relictus 7 in p̄tate
recte tutore constituit. ut hic.

Nemo pot. tutore cuiq̄ dare, nisi ei q̄m in suis hereditariis
morisq̄ habuit, habiturusq̄ esset, si uxisset. l. Quo tutore
as incipit. c. Nullig. Sempromio. de reg. iur.

Quandocumq̄ pater tutorem testamento dare pot. filio, nō pot. nepoti
quia uterq̄ simul suus heres esse nō pot. s. sui. T. De
red. qual. 7 t̄na.

Quandocumq̄ potest pater nepoti testamento tutorem dare, nō pot.
filio, quia uterq̄ simul suus heres 7 neq̄. s. de nupt. d. p̄t.

Nepos ex filio emancipato manens in p̄tate aut post
huius mortem, in illius p̄tatem recidere non pot. per tex.
num, in vers. Itaq̄ si filij, 7 q̄ ex. exisse in l. i. s. fin.
de Testam. tutor.

§. Cum autem

Ei posthumo q̄ sup̄ nascitur erat patr̄ recte tutore testō attribuit,
ut hic.

Posthumi proprie sunt, q̄ post ḡditum huius parentem nati s̄t, q̄ si
nati uiuis parentibz in statu eoz futuri erant, posthumi sui d̄nt,
Ceteri alieni sunt, §. posthuma T. de legat.

Venter ante natiuitatem nō rumpit testm̄ l. 1. ij. & iij. c. de post.
hered. in sit.

Ventr̄ ad partem hereditatis nō admittit̄ donec in lūc̄ ḡuerit
l. Utrum in prin. de reb. dub. ut q̄ heres nondū sit. l. si heres.

Famil. heres: nō heres eō possit donec nascat̄ ut dicit Bald.
in l. cum quidā. C. de in sit. & sub sit.

Qui in utero ē antequā ē edit̄ in statu patris dici nō p̄t, unde
etiam nec s̄ge p̄ lex. nr̄m, q̄ etiam is infans nondū pupill̄
dici p̄t dum in utero est l. Non ē pupill̄. de verb. sig.

Patris p̄tati etiam post patris mortem, & ante filij natiuitate vis
sua ḡseruat̄, & lex nr̄m & l. si n̄ma. §. testō. de testam. tut.

Qui in utero ē iā nat̄ c̄ntess̄, cum de illij comodo agit̄ l.
& in utero 1. & ij. de stat. homi. l. quod dicit̄ de verb. signif.

id̄q̄ in legū dispositionibz indistincte p̄ edit̄. d. l. qui in utero
ij. seq̄ in dispositionibz totum, nam si mens sit tacita test̄ &
nato l. qui filiat̄ in prin. & §. 1. de legat. 1. & hoc si testō
nō fiat p̄iudiciū l. 5. de testam. tut. seq̄ si fiat, aut si n̄
eōt odiosa l. si iā. de in iust. r̄ept. testam.

Qui in utero ē ḡnq̄ melioris ē ḡditionis quam ipse nat̄
l. antiq̄. si pars hered. pot.

Concep̄t̄ quoad aliorū comodo & nato minime test̄ d. l. qui
in utero. ij. de stat. homi. nisi p̄ p̄prij comodo ḡsef̄ntia, ueluti
cum p̄gnans damnata ē. Nam rōne part̄ anteq̄m pepe-
rerit neḡ loquit̄ neḡ punit̄ l. p̄gnantis. de par. l.

Imperator ij. de stat. homi.

§. Vlt. D

Emancipatio filii datq a patre tutor, a magistratu confirmata
est ut hic.

Patris auctoritas in tutore dando filio emancipato sequenda
est, reliquij tutor sine inspectione confirmandus l. si filius. de
confir. tut.

Leges iubent sequi uoluntatem patris, qui testis et nung solus
aut postea raptus, aut alias non iure tutore liberis dederit l. 3. de
filio. c. de confir. tut. et l. pater. §. Cum a patre. et l. si pater
et l. iure nostro. §. ult. de testam. tut. et id quod de sine alia inspec-
tione per tex. nrum et d. §. Cum a patre l. 1. et ibi Id. de confir.
tut. Idem obtinet etiamsi tutor datq a patre sit suspensus, nisi
pater ipse ignorauerit, per l. in confirmando et l. utilitatem
de confir. tut. Imo et si is tutor sit manifeste prodigus et
tut. §. ult. de admi. tut.

Tanta est presumptio qua tenet Lex consilio patris erga filios
et l. amicissimos in prin. de excus. tut.

Nullus affectus superat patrem l. final. c. de curat. furios.
Presumptio patris non potest superari per liberos, semper capi-
tametsi adq prima fronte non admodum utilis filio
deest l. Nec ea in fin. de adult.

QUI TESTAMENTO TUTO- res dari possunt. Tit. 14

principio

Tutela mung publicum et T. de excus. tut. in prin.

Filijfam. in publicis causis loco patris fam. tempore veluti
magistratum gerat, ut tutor deest l. filijfam. de his qd
ut alio iur. l. Nam quod ad Trebel.

Filijfam. Quamodum magistratus funtionem subire potest,
et tutor esse potest, cum tutela ad publicas funtionis spectat
in qd filijfam. ius patris non sequit d. l. filijfam. et
amissionis l. Nam et cum l. Tutelas de cap. demin.

Filio male administrante testamentaria tutela siue ignorans
siue sciente, siue consentiente patre, tenet pater de p. l. 1. de
in rem verso non in solidum nisi in p. l. 1. de admi. tut.
L. Lucius l. 1. de admi. tut.

Tutela filio a iudice delatam si pater agnouerit, v. g. sen-
sit gerenti noie tutela gestae in solidum tenet l. si filium. de
tutel.

Filium. tutor eo fit pupilli nequaquam, ut h. et f. per
missum. s. tit. Quod.

Seruis tutor eo fit nunquam, pupilli quandoque l. In seruis c.
qui dari tut. pos. l. ei q. et l. si in puber. De tutor. et curat.
dat. ab his. Sc.

Quicquid in ciuitate est officij per liberas personas gerendi, seruis
non debet committi, quod ciuilibus fungi officijs neque recipi.
l. in orb. l. quod attinet. l. in persona et l. seruitut. De reg. iur.
Seruis propter quod tutela testamento officij, siue id cum libertate, siue
omissa libertatis datione, semper et liber et tutor officij ut
hic.

Concesso aliquo etiam id sine quo illud consistere non potest gessum
videtur. l. ij. De iurisdict.

Cui quid mandatum eadem id sine quo mandatum illud obtine non
potest gessum intelligitur ut h. et d. l. ij.

Cui tutela data eadem libertas tanquam necessaria antea,
deus delata intelligitur. ut hic.

Principia negare voluit, et extrema gessit et tex. inrum s.
idemque iuris s. Quibus ex caus. manum. non lic. l. Quidam
cum c. inces. ser. hered. instit.

Tutela seruis et liberis putabatur data nulli momenti et l. sigs.
De testam. tut.

Error in conditione personae, si ad actum aliquem idem non est
et sensum et actum impedit. ut h. et l. si per errore. de iurisdict.
l. 2. de iudic.

Error in spe gmadig eum infirmat l. si ego 7 ibid. d. si
p. gdrst.

Error in dominio transactionem impedit l. 3. §. Subtilis de con
ob caus.

Error gsensum excludit, vel Errantis nulli e gsensu d. l. 1.
per errorem iuris dicit.

Aliens seruis sub gditione libertatis future, tutor in test
scribi pot, ut hic vers. seruis aut aliens.

Aliens seruis cum liber erit mandari tutela pot pprio sub hac
condicione no pot, ut hic in vers. pprio aut seruis.

§. Furiosus

Valet datio tutoris furiosi ppter affectu dantis eum, ut h. l. si
hereditas eum §. si furiosus ff. eo.

Furiosus tutor daty tutela geret furore sublato etia pncip
7 grescung ante pubertate pupilli hoc contigerit. arg. l. 1.
alijs. c. de curat. furio.

Minor testio tutor daty ante legitima etatem tutor no erit
h. 7 l. eueri in fi. De testam. tut. Minores 25. annu
ni publico gerendo in habitis sunt l. Non tantum. De decur
l. fin. c. De legit. tut.

Furiosus 7 minor tutores pure dati intelliguntur dati in id temp
q administrare pot h. 7 d. l. si hereditas §. si furiosus 7 l.
Eueri in fin. ff. eo. De testam. tut.

Actus q pure ualere non pot resoluitur gditionate p test
mum, 7 d. l. si hereditas §. si furiosus 7 §. Seq. De testam. tut.

Mutus surdus, 7 cecus, si dentur tutores ipso iure statim nulla e
datio, qa pphus e illor mortis l. 1. §. Mutus cum seq. De tutel.
l. luminibus c. euidat. tut l. Zutter Augustum §. Seq. De uer

sign.

§. Ad certum tempus.

Ad temp[us] ex tempore sub g[er]tione, & ante haereditis institutionem
non, tutor test[is] recte d[ati]t, certe rei ut cause nequa[m] ut hic.

A iudicio tutor sub g[er]tione dari n[on] p[otes]t, a testatore p[otes]t. l.
Muto. §. Sub g[er]tione, De tutel. & hic.

Act[us] legitimi q[ui] non recipiunt dem[er]itum uel g[er]tione[m] in tota
uita[m]q[ue], & temporis uel g[er]tione[m] adiectione[m] l. Act[us]. De reg.
iur.

Decretum a iudice sub g[er]tione n[on] interponit[ur], q[ui] e[st]
eigendi ut executione[m] secum trahat l. §. S[ed] dicitur. En
appel. sit. Bald. in d. l. Muto.

Cum futu[ra] certum finem l[ite]ri imponere debeat certaq[ue]
q[ui] ferri, in p[re]senti ee n[on] p[otes]t. l. 1. De re iudic. §. Curare
T. de actio. l. p[ro] quomod[us]. De iudic. Quod Bart. §. §.
S[ed] dicitur intelligit in g[er]tione extrinseca & penitus remou[er]i
ta, n[on] sub intrinseca, & negotiis coherente ferri p[otes]t l. a
Dino pio. §. In uenditione. De re iudic.

Non refert quo testi loco tutor scribatur. ut hic.

Pot[est] spe[ci]anda uoluntas quam scriptura ordo h. & §. ante
haereditis. T. De legat.

Certe rei singulari uel t[ame]n tutor n[on] d[ati]t, ut h. Ver[um] certe
autem rei.

Tutor primario persona tuenda t[ame]n d[ati]t secundario bon[is]
h. l. p[ro]pter litem §. Licet autem De excus. tut.

Tutor filiis test[is] d[ati]t etiam posthumis relicto intelligit[ur]
h. & l. Si q[ui]s filiab[us]. De testam. tut.

Tutor filiis relicto, n[on] etiam nepotib[us] relicto d[ati]t. h. & l. §.
Si nepotes. ff. eod.

Filior[um] appello ne nepotes n[on] g[er]i[n]i nisi p[er] interpretationem
l. Zusta. De Verb. sig. & ibi Alciat. in casib[us] etiam odiosis

l. filij. ad Maci. in qly ex eade rone l. sed 7 milites in
prin. De excus. tut. aut separatione dura l. Luig. De
in sit vel testatoris usu. l. Alimenta. De alimen. 7 ci bar. leg.
naturae gradus. Laf. in l. Saly. f. Institueris. De libe.
posth. Colligere p filij appellatione nepotem venire. Alciat.
filij. De Verb. sig. 7 lib. 3. parat. cap. 14. Bart. in l. Libe.
de Verb. signi.

Liberorū appellatione nepotes 7 pnepotes ceteriq descendentes
glinont l. Liberoz. Vbi Alciat. de Verb. sig.

Tutor daty posthumis cuiquis gradus posthumis re hdy m
teligat. h. 7 d. l. Cuid si nepotes.

DE LEGITIMA AONATIO rum tutela. Tit. 15.

Testamentaria tutela ubi ^{princip.} parat cessat legitima h. 7 d. sig.
sub gditone. De testam. tut.

Agnati sunt patris cognati p sexum masculinum p pater
h. in Verf. Sunt autem agnati 7 p. 1. T. de legit. agnat.
ces. l. Sunt autem ff. eo. De legit. tut.

Non e ingenuus aut supuacuu idem diuersis locis
diuersa gditone dicit h. 7 iuncto . d. f. 1. T. de legit.
agnat. succes.

Cui p feminas giungunt cognati noiant h. l. Non
cile 7 Turis Consulty. De ~~legit~~ grad. d.

Cui nascunt patris no matris familia, agnatione, noant se
quunt p tex. nrum 7 l. familia. De uerb. sig.

Ture authentis ut in successione, ita in tutela eade loco se
nati quo agnati auth. De hered. ab intestato Ven. f. Ex
ante colla. g. aut h. sicut hereditas. c. de legit. tut.

In feudis agnati etiam ludo Prærogativa gaudent, nisi sit sen,
 dum feminea 2af. cap. 8. De feud. succof.

Mulier tutela officium subire non potest nisi mater aut aucta fuerit
 d. 8. ex his aut. auth. De hæred. ab int. st. ven. l. 2. c. in mul.
 tutel. offic. fung. pos.

¶ Quod autem.)
 Tutela ita demum gerenda & proximis agnatis si ad tutela prælati
 non parens pupillorum intestatus decesserit h. 7. l. Intestato. De
 legit. tuto.

Qui sine tutorum institutione testam fecit in hac causa intestatus
 h. 7. d. l. Intestato.

paria se non dare tutore, aut eum substitutum non relinquere h.
 7. d. l. Intestato.

¶ Ult.)
 Agnationis in omni capitibus diminutionem perit, cognationis non
 æque ut hic.

Quod civilis non imponitur, id contraria civilis non potest
 tollere. ut hic.

Nihil tam naturale quam unguodij eo modo dissolui quod ligatum
 e. l. Nihil tam naturale. De reg. iur.

Civilis non naturalis iure corrumpitur non potest h. 7. §. sed & naturalis
 §. de iur. natu.

DE CAPITIS DIMINUTIONE. Tit. 15.

Capitis diminutio princip.)
 diminutio prioris status h. 7. l. 1. ff. eo. de
 cap. dim.

Status triplex videtur, libertate, civitate, & familia. l. ult.
 ff. eod.

Qui vel de libertate, vel de civitate vel de familia
 statu deicit capite diminutus est l. 1. ff. eo.

Capitis diminutio triplex e, maxima minor seu media &
 minima. ut hic.

Maxima capitis diminutio e, q̄ civitate & libertatem
simul adimit h. & d. l. ult. ff. eo. Vel:

Maxima capitis diminutio e q̄ staty res adimit d. l. v.
ff. eo.

Pena servitij damnata oī capite staty diminit L. s. d.
var. & Ford. cog.

Liberty migrati damnaty libertate nullatq̄ L. 2. c. de lib.
& eor. lib.

Sicut maxime utralo sit gram referre L. sed & de petit.
hered. iure tu civili adho migrati ex oī migratitudine
dari nō solt. Ut c. de lib. & eor. lib. & c. de reuo. donat.

Qui se p̄cip̄ participandi ca vendi passy e oī capite staty
diminuit h. & p. Serui autem. De iur. person.

Minor seu media capitis diminutio e cum amissa civitate
libertas retinetur ut. h. & d. l. ult. ff. eo.

Ague & ignis interdicio istam deportatio, q̄ in illy loc
succesit non libertatem, sed civitatem familiāq̄ adimit.
h. & l. 4. in fin. de gradib.

Minima capitis diminutio e, q̄ qua sola familia p̄cip̄
libertate & civitate q̄servatis h. & d. l. ult. ff. eo.

Qui autem adoptatus aut emancipatus minima capitis
diminutione afficiunt h. & d. l. 4. De grad. cognat.

S. Servus.

Serag. q̄a neq̄ libertatis, neq̄ civitatis, neq̄ etia familiae
c. in q̄by staty q̄sistit. ius het ulla, q̄ mancipio p̄cip̄
non dr̄ minui. h. & l. iij. ff. ult. ff. eo. Vel. brevig.

Nomen capitis diminutionis ad servū nō p̄cip̄ d. l. 3. s.
in in iure civili caput herē nō dr̄ d. l. iij. & l. Servitatem
L. quod attinet. De reg. iur.

Non e dare privatione, si habet no pcedat, per leximum
 7 §. 1. 5. de libertin. L. manumissionis. De iust. 7 iur. L. De epn
 de verb. oblig.

Nec quis p mutare aut amittere p, quod nunqua habuit. L.
 Sempronij. Attaly. De usufr. Legat.

§. Quibus autem dignitas.)

Senatu motu effi dignitatem amittit, no idcirco tñ capite noi,
 motu consp h. 7 l. ij. De Senat, 7 hoc pcedit sine motu sit
 senatu ob longam valetudine, vel ob negligentia, sine et igno,
 minose ppter delictu L. si quos. C. de offic. pfect. p. Afric.
 L. senatore remota. De Senat. L. cognitionem §. 1. De var. 7
 Exord. cognit.

Militi ignominiose missa urbem ingredi non licet L. 5. 7
 militis. §. Scribit De excus. tut.

paucis C. quae semp interpretatone molenda no etia exaspera,
 de fe. L. prin. de pau) ad exempta sine psequatiam trahi
 non debent L. 1. in fin. De pht. princip.

§. Quod autem dictum.)

Tur agnationis et capitis diminutione pnt, cognationis non
 nisi in maxima familia h. 7 §. ult. §. tit. Post.

Amistione libertate aut civitate in cognationis extinguunt
 familie vero mutatione nequaquam h. l. 2. ad Tertul.

Serug facty quamvis manumittatp cognatione tñ no recin,
 pit h. 7 l. 2. §. unde cognat.

§. ult.)

Tutela legitima e pluribus agnatis, et §. primo in gradu
 deserp. hic.

proximus e quatu usus antecedit etiam si solus sit. L. §. prox
 7 L. proximi De verb. signif

Sicut in successione legitima oes q eode gradu sunt usantp,
 ita in tutela h. 7 l. si plures. De legit. tutor.

Qui eodem in gradu sunt tutela equabiliter assequuntur. *Pr.*
uni, duobus, aut pluribus aliis etiam praebis administratis de
ni. aut. Siut. C. De tutel. legitima. Nou. 118.

Qui recusant priuata aliena administrationis, subire po-
runt ipsi glutores suos ad satisfactionem prouocare, aut illis
offerre l. Legittimos §. In legitimis. De legit. tut.

DE LEGITIMA PATRONO- rum tutela. Tit. 17.

Princ.

Ex iura legis Xii. tab. in dubia Et ut patrum libertorum
tutela suscipiant, cum et ipsis in testibus succedant, h. 7. l.
iij. De legit. tut.

Dictis ex denotat eam immediatam, ut hic.

Legitima tunc non modo quae notatur in l. Scripta, sed etiam
quae uoluisse legem latere intelligitur h. 7. l. non §. uerba ex leg.
de Verb. sign. l. Ad exhibenda §. ad exhib.

Vbi tunc tota ratio legis, ibi uoluntate legem existimanda est.
nihil aliud. n. Lex est qua ratio et mens legis. l. Abigere §. Et
uis. De iur. patron.

Illud dispositum censetur quod de iure et ratione, sicut illud quod
ad idem et uerba hic.

Quod mens una cum uerbis legis possunt, id sola ergo mens
est, dum de ea constat, per tex. inuen.

Quibus mens legis certa est, etiam si uerba eam non exprime-
re possunt a lege is casus dici potest l. Patrum. De no. op. mun.
Aliat. in l. Non §. Verba. Ex legib. de Verb. signif.

In legem quae mittit, quae uerba legis amplexu, quae legis uoluntatem
uoluntatem l. Non dubium. C. de legio.

Cui lex hereditatis spem eadem tutela quinquaginta attribuit h.
l. 1. de legit. tutor. Not:

vbi hereditas et tutela.

Qui comodu sentit, onq quocij subire debet, & tex. inum l. pto
nam, a gravio sensu, de reg. iur.

Is onq tutela subeat, ad qm hereditatis emolumentum pertinet,
hic & d. l. 1. de legit. tut.

Dictio plerunq idem importat q regulariter hic in vers. ult.

Patrona liberti sui heres e, tutrix vero neq qua h. & l. 1. de legit.
tut.

Tutela virili officiu e l. antepm. & fin. De tutel. & l. 1. c.
en mul. tutel. offic.

Novo iure, matri & aviae libertoy tutela certis roniobz gmitti
It d. tit. c. en mul. tut. offic. Nouel. ut sine prohib. mat.
conf. g 4.

DE LEGITIMA PAREN

tum tutela. Tit. 18.

Ex interpretatione prudentium pater e legitimus tutor filij eman-
cipati h. & l. ij. §. ult. De legit. tutor.

Ad exemptu alioz recipiunt alia, q eade ro sit in utroq
uel q alio antiquato, aliud in locu eiy successerit h. & l. 1. §. ij.
c. de interd. & relog.

DE FIDUCIARIA

tutela Tit. 19.

Filij fam. a patre emancipati, pater tutor e legitimus, eo
vero defuncto, frater tutor fiduciarius existit h. & l. c. de def.
fundo. De legit. tutor.

Frater fratris a patre vivo emancipati tutela nisi perfecta
sit etatis non gerit, h. in fin. l. ult. c. de legit. tutel.

Absurdum e eum q alterij cura indiget alioz bona
administare theoph. hic.

Aetas perfecta in hoc casu 25. annis concluditur,
ult. c. de his q un. atat. l. 1. de minor.

DE ATTILIANO

tutore, tit: 20.

Cui nullus erit tutor ex testamento, nisi agnatus fuerit, si tutor
magistratus imperio de curat. l. in prin.

§. Sed et si in testamento.

Tutore testamentario impedito alij a magistratu interim de
imp. l. 7. l. si 45. De testam. tut.

Tutor sub conditione et ex certo die testamento dari potest. §. Adve-
tum. §. Qui testamento tut. dar. potest. a tutela vero minime l. 1.
to. §. Sub conditione. De tutel. l. Actus legitimi de reg. iur.

Suspensio executio testamentarii tutoris, alij ex l. Atti-
lianus dandus, quamdiu conditio vel tempus pendet l. 7. d. l. Si quis
conditio. De testam. tut. et l. si puerilloz. C. de testam. l. 1.

Quamdiu testamentaria tutela suspensa, tam diu locus legitime
e. d. l. Si quis sub conditione. et hic.

Quamdiu sit ex testamento adiri hereditas ab intestato
desertis l. Quamdiu. ij. De acq. heredit.

Testamentaria tutela priusquam hereditas ex testamento adita sit
intestato non fit l. Si hereditas l. Si nemo de testam. tut.

Testamentaria tutela dies ab adita demum hereditate co-
ditio et hic.

Quamdiu hereditatis aditio pendet, tamdiu fidei tutoris institutio
in suspensio e. d. l. Si hereditas. et d. l. Si nemo. De testam.
tut.

Pendente hereditatis aditione ex qua tutor institutus, alij a
dies surrogandus e. et hic.

Testamentaria tutela committitur cum heredis institutio uim sua non habet.
d. l. Si nemo. De testam. tut.

Ineunte tutelam testamentario datam interim surrogandus
iure tutor esse desinit d. l. Si quis sub conditione et hic.

Datus propter aliam impedimentum durat, impedimento ^{55.} durate
 & non ultra, per tex. nr̄am & d. l. si q̄s. sub ḡditione.

Dona tutor testamentary apud hostes Q, alij quasi usuary
 a ḡtore decernit, quo reuocato tutela iure posthumi
 recipit l. 1. §. 3. apud. De legit. tut. & hic.

Fictio posthumi, ut in alijs sic etia in tutela tot locum
 ut h. & §. si ab hostibg. §. exib. mod. ius p̄t. solui.

Cessante impedimento cessat dispositio facta ex ea dicti imp̄
 dimenti, & lex nr̄am.

§. sed ex his

Tutor datus ex inquisitione datus, & tunc cauere re pupilli
 salua fore §. penult. f. de satisdat. tut. l. Non est §. Illud
 sciendum. Rem pup. saluam fore.

Tutores sine excusationibg legitimis creati ad tutela ad
 ministrations cognoscit l. 1. de admi. tut. l. ij. c. de suspect.
 tut. l. 1. c. f. §. 6. casibg tutore hanti tutor dari p̄t.

Magistraty omisa a lege ex rationabili causa supplere
 possunt, ut hic.

Ut datio tutoris utilis sit requirit, ut & pupillus & tutor
 dantis iurisdictioni facti sint, ut h. Verb. sedm sua iuris
 dictione ubi d̄t.

Sufficit pupillum ad iurisdictione dantis p̄tinere, ut non
 originis, vel domicilij, vel etiam possessionem fuit. l. Pu
 pillo. De tutor. & curat. dat. ab his.

Tutores a magistratibg nunqua nisi ex inquisitione decer
 nunt, hic verb. ex inquisitione.

§. Nos autem

Magistraty civitatu p̄uinciatu pupillis, nisi pupillis, idq̄
 p̄fidis p̄missu tutores dabant. Ut ver. p̄ca.

Iustiniani lege si facultatis pupilli aurois q̄gentis
 no sint ampliores licet magistratibg civitatu de futua
 epi tutore, cautione ab ea data decernere. ut hic.

Quibzdam in rebz Ecclesiasticis adiunguntz *explanat*
L. de Curatoribz. C. de Episcop. adven.

Minora minoribz, maiora maioribz quilibz *Legi q. c. d.*
fadan. iudiz.

Magna facultatis dnr, q. quingentos solidos excedunt hic *gl. d.*

Satisfactio rem pupilli salua fore capiz a magistratibz *re*
periculo hic in fin.

S. Vlt.)

Tutelarum ca. 7. aequitas est utriusq. *hic.*

Tutela gesta no post pubertatem actione tutela *exig*
l. 1. 7. passim. De tutel. 7. roib. d. j. b. a.

Ante finitam tutelam tutor ad hunc tutelae *quoniam*
st, tum. n. damum nasciz, quavis obligo tam utriusq.
ciuibz oriadz durante tutela. Acusf. hic Bart. in l. 1. *De*
7. De admi. tut.

DE AVCTORIATE tutorum. Tit. 21.

Pupilly obligare aliaz ^{Princ.)} sine tutore auctore st, at ipse obligari
non st. l. obligari. De auctor. tut. l. obligari De oblig. 7. *re*
l. neq. tutoris C. De stabul. stip. l. 1. C. de iudic. stip. 7. *re*

Qui infantia excessit stipulari sibi sine tutoris auctoritate
ditione suam meliorem facere st, delictum no st, per
num.

Pupilli sine tutoris auctoritate soluentes nihil agunt. S. Vlt.
T. quib. alien. lic. vel non. d. l. obligari S. pupilly esotbz de au-
thor. 7. cons. tut. l. Eund. si forte. S. Vlt. De solut.
pupilly sine tutoris auctoritate multa het. rez suaz admissio-
nez, ac multo magis alienandaz ptatem. l. Infirmandu (a. q.
iureiur. l. pupilly ij. De agr. rez dom.

Debitor pupilli soluendo non liberatur nisi tutoris auctoritas
 & hodie iudicis decretum accedat §. At ex gratia T. Cuius alien.
 licet vel no. l. Sancimus. 7 l. Constitutionem C. de admitt. tut.
 Ea q̄ facti sunt amittere pot̄ pupilly sine tutore, non q̄ sunt iuris
 l. possessione. De acq. posses.

Pupilly possessione ne q̄dem int̄m solg alienare pot̄, ea t̄m amit-
 tere potest d. l. pupilly, 7 d. l. possessione.

In contractibz utro utroq̄ obligatoris pupilly sine tutore aliu
 sibi obligat, ipse autem non obligat, ut h. l. si id q̄ §. 1. De
 rescin. Vendit. l. Zulianus §. si q̄s a pupillo. De actio. empt.

Contracty non debent claudicare l. Labes ij. De verb. sig. l.
 litigatores. §. pen. De arbit.

pupillaris aetas facit claudicare tractum gestum sine tutore
 ut h. 7 l. Zulianus §. si q̄s a pupillo. De actio. empt.

Infantis neq̄ int̄aliter neq̄ claudicare sine tutore auctoritate
 obligantur gl. mag. in l. 1. De nouat. portig hic.

pupilly quatenus locupletior facty & obligat l. in pupillo. De
 solut. l. ij. Commod. d. §. At ex gratia T. Cuius alien. licet volat.

Natura equum & non fieri locupletiores, cū aliena iad tuora
 l. Nam hic n̄ra. De condict. indob.

Quamuis pupilly grahendo sine tutore non obligat, delo t̄m
 capax delinquis obligat §. In summa T. De obligat. q̄ ex delict.

§. Neq̄ tamen

pupilly hereditatem quamuis fructuosa adire nisi tutore auctore non
 pot̄. h. 7 l. obligari §. Hereditate. De auct. 7 §. tut.

Heredes adeundo hereditatem creditoribz hereditarijs & legatarijs
obligantur §. heres. T. De oblig. q̄ ex quasi tract.

Hereditates int̄m minime suspecta damnata reperiuntur, ut h. 7 l. Balth.
in l. Quod fauore C. de legib.

Quemadmodum pupillo in agnoscenda, ita etiam in repudianda
reditate tutoris auctoritas necessaria est. l. ad pupillum. De auctor.
7 sensu tut. l. 2. c. De auctor. praestan.

§. Tutor autem.

Auctoritas à tutore sine Fidei Negotio gerendo interponenda est.
h. 7 d. l. Obligari §. Tutor. ff. eo.

Quoties necessaria est tutoris auctoritas interponi debet, cum ipse
res agit, vel certe illico post perfectum negotium antequam gerenda
diuertant ad alios actus arg. l. Continuo. De Verb. Obl. l. si id quod
De resand. Vend. 7 l. Nunquam, De Usurpat.

Nihil inter se non interueniat auctoritas, an opera adhibeantur.
l. non multu. ff. eo. De auctor. tut.

Auctoritas tutoris quies desiderat pure interponenda est, non
in tempore aut conditionaliter l. Et si conditionis ff. eo.

Sufficiat unum ex pluribus tutoribus cui mandata est administratio
auctoritatem pupillo prestare, exceptis negotiis quibus tutela ius
dissoluitur l. Vlt. c. De auctor. praestan.

Tutor pupillo nisi reus utilitatem auctoritate non debet ut hinc
7 ibi si hoc pupillo prodesse existimauerit

§. Vltimus.

pupillus neque per se neque per tutorem agere potest aduersus tutorem du-
rante tutela ex causa administrationis, sed bene ex causis antiquioribus
l. si plures. De testam. tut. Quod 7 in Curatore institutum est
l. cum tutore. De admi. tut.

Lis potest inter pupillum et tutorem intercedere alijs tamen de rebus
quam tutelae administratione, de qua nisi finita tutela agi non potest
l. nisi finita. De tutel. 7 ruius distrahent.

pupillo cum tutore litigatura curator datus, qui finita litem conser-
uare desinit h. 7 l. ij. §. si pupillus. De tutel. 7 l. 1. c. De ni-
litem dando tut. vel cur.

Tutor sibi auctorari non potest h. 7 l. 1. 7 l. quod dicitur De au-
thor. tut.

Nemo in rem suam auctor fieri potest. d. iurib.

Pupilli sine tutore nec iudicium subire possunt regulariter, q. in iudicio quasi gratia h. 7. l. claz. c. de auctor. p. l. iij. §. Item. de peul.

Curatela ob unum negotium facta negotio pfecto finit. ut h. 7. l. iij. c. de in lit. dand. tut.

Qui pupillo obligatus est, aut eum obligatum tenet, etiamsi lege cesset tutor, deservi non potest aut h. ut ij. Qui obligatus se hore prohibent. §. c. §. 1. Const. 72.

QUIBVS MODIS DANDI Tutores. Tit. 22.

Tutela finit pberitate, q. anno decimo quarto completo in masculis et duodecimo in foemellis incipit h. 7. l. vlt. c. quando tutor, vel cur esse desin.

Tutor datur et qui falso minor credebatur datus non uult, adeo quod nec excusare necesse tenet, nec obligatus q. non gerat. l. ser. de tutor. et curator. dat. ab his.

Qui ad progenerandum apti sunt, creduntur etiam ad tuitionem sui idonei h. 7. d. l. vlt. c. qu. tut. uel curat.

Pubertatem maiores non etate tantum, sed et corporis habitu designant per tex. immo, refert Theoph. h.

Ture pontificum cum de matrimonio q. riss, q. iam pberes sint, et pube sunt spasi. pberes tenentur c. pberes. De despons. impub.

In fauorabilibus sufficit ultimam attigisse diem, in diuoribus aute obseruatur tempus de tempore momento ad momentu, notat in l. iij. §. minori. De minor. l. eua etate. De testam.

§. Non finitur tutela.

Pupilli arrogatio deportatio seruitus et captiuitas eius tutelam extinguunt. ut hic. vel.

Tutela soluit ois capitis diminutio pupilli. h. 7. §. sed
p. 115. T. eod.

pupillg arrogatg transit in ois ius 7 familia patris arrogatg
7 tutelis potestatem egredif §. de Adopt. post. prin. 7 hie
pupillg si proximo sit pubertati gmittere potest unde p. 115. m.
app etia capitate h. ibi deportati adnotat in l. si arrogator. de
adoptio. 7 l. exupiantg. Ad 50. Sillan.

Pubertati proxima dicitur masculina q. decem 7 dimidium an
het, femellam vero si noue 7 dimidium. Refert in l. pupillg
7 l. Stupru. De adult. 2. Impubere. De furt. l. pupilla 7 l. pu
pilly. de reg. iur. §. In summa. T. De oblig. q. ex delict. naf.

In aetate pubertati proxima quoduis delicta etia supra cadent
§. l. Auxilium. §. In delictis. De minor.

Impubes ob aetatis miseratione miti punire debet, quia si
ultra peccasset l. si ex ca. §. Nunc uidentur. de minor. l. 1. c. si
aduersi delict. l. Aut facta. §. persona. de p. en.

Infans in pure delinqt, ut cui doli coga itas, unde maleficiu
conferg, de lit. l. 1. 7 l. Infans. Ad l. Cornel. de sicar.

Capti ab hostibg cum seruus fiet hostiu tutore here no p.
sed oig bonis interim curator dapp. Ut h. 7 l. si ab hostibg §. 1. c.
q. b. caus. maior.

§. Sed et si usq.)

Eventg gditionis tutela ad gditione data extinguit. Ut h. 7 l.
tutor datus. De testam. tut. intellige de testamentaria g.
legitima 7 datua sub gditione fieri no pnt. §. ad certum. §. qui
testo tut. dar. pos. l. Actg. de reg. iur.

§. Simili modo)

Morte naturali pupilli uel tutoris finit tutela ut h. Nam relatiue
q. ut posita se ponant, seposita se primant l. vlt. c. de m. i. t.
vidui. tollend. Bal. in l. Conuentiuta. c. de ex. 1. 7 cler.

§. sed et capitis.)

Tutela quamvis capitis diminutione pupilli, tutatis autē media
et maxima, et si legitimus sit, etiam minima finit, §. tex. n. r. r. m.

§. praeterea.)

Tutela ad tempus de lata eo exactis perimitur ut h. §. Ad
tum. §. qui toto tut. dar. pos.

Limitata ea limitatam parit effectum L. Magnis. De acq. rer.
dom. L. Age cum geminans et De transact.

§. Ultimus.)

~~Tutela ab suspecti donatione et iustam excusationem dimittit.~~
tur. hic.

Omnes unquam quis fuerint tutores sunt propter suspicionem a tu-
tela remoueri L. 1. §. ostendit. de susp. tut.

Tutela omnis est per tex. n. r. m.

DE CURATORIBVS

TIT. 23.

Curatores tam masculis quam feminis usque ad 25. annuum
decernuntur. Ut h. L. 1. de minorib.

Femina citius quam mas tutela liberatur, citius impetrat aetate
aetatis. Curatio est tamen citius non liberatur. Quinimo in prope sua
olim tutela femina ginebatur §. sub. mod. tut. fin. in prin.
hic. et Ulpia. in Instit.

Pubertas una cum 25. anno finit, simulque perfecta aetas in-
choatur: finisque pubertatis est perfecta aetatis principium ut hic.

Curatores per eum magistratum per quem et tutores dantur
h. Vers. dantur autem L. 1. De tutor. et curat. dat. ab his.

Regulariter omni curator datur a iudice. h.

Curatores testamento institui non possunt, designari tamen possunt. Ut h. et
L. 1. C. de confir. tut. L. Tutela. C. de testam. tut. L. Curator. C.
rem. de negot. gest.

Testatoris auctoritas in decernendo tutore sequenda § l. si furiosus. De curat. furiosus. § l. si furiosus. De curat. furiosus.
Liberis mente captis uel furiosis licet maioribus recte testator datur § l. De creationibus. C. De episcop. audien. § l. ult. C. De curat. furiosus.

Furiosus pupillo æqui paratæ eius quæmuis pueri recte substituitur. § l. C. De pupil. substit.

Inuiti curatores non accipiunt nisi in litem § l. C. Cui legit. person. Item in iudic. tab. § l. C. Cui legit. person. Item.

Adultus nisi curatore auctore, licet non intendere nisi pater § l. C. Cui legit. person. Item. Et.

Minor 25. annis non potest uersari in iudicio sine auctoritate tutoris § l. 1. § l. C. Cui legit. person. Item.

Quemadmodum magistratus adulto remittenti curatorem dicitur § l. ita nec ipse nisi rogatus et uoluntatem gestat. § l. in l. hoc. ex q. b. caus. in posses. eat. refert Bart. in l. § l. De curat. dam.

Datur curator generaliter sine ulla specificatione, et specialiter ad certam causam. Ut h. Verf. Curator. n. Vel:

Curator ad unum certum negotium decerni potest h. l. Non tantum. De tut. dat. ab. his.

Dicitur tutor et curator.

- I. Tutela anno 14. finitur. Curatela anno 25. Ut § l. C. De tut. fin. § l. hic.
- II. Curator testamento dari non potest, tutor autem potest h. Verf. sed Curator et § l. Cui testamento tut.
- III. Curator rebus principalem litteram dicitur solus, Tutor uero ipse. § l. In opulandis. C. De imp. § l. De tutel. in prin.
- III. Tutor inuito et ignoranti datur: Curator inuito adolescenti § l. in lite exercenda non decernitur, tametsi et potest semper quidem inuito. h. Verf. Item inuito.
- V. Curator ad certam quoque rem et causam gestat § l. Item potest, tutor uero

persona tantum, & in integrum dabo h. in fin. l. ij. §. si p. n. 59.
 pillg. De tutel. §. Certa autem res §. qui testis tut. dar. pos.

Vr.

Tutela ppter aetatem instituta Q: Curatio furiosorum & prodigorum
 propter ai morbum, surdorum, mutorum, & ppetuo morbo laboran-
 tum, ppter corporis vitium. ut §. seq.

§. Si furiosi D

Furiosus, & prodigus, mente captus, furdis, mutis, ppetuo morbo affectus,
 curatores a magistratibus ex inquisitione decernuntur h. l. 1.
 Et passim ff. & C. De curat. furios.

Lege 12. tab. legitima cura furiosorum & prodigorum agnatis
 desertit h. l. 1. §. l. saepe. De curat. furios.

Prodigus is dicitur, qui neque tempore neque finem expensarum tet, sed
 bona sua dissipando & dilapidando confundit l. 1. De curat.
 furios.

Prodigus furioso paratus: nam non minus moribus desipit, quam fu-
 riosus aro h. & d. l. 1. De curat. furios. l. si p. d. De reb. corp.

l. fulvianus §. plane. Ex quibus causis in possess. ea l. furiosi
 de reg. iur. Auth. Ut ij q oblig. se habet perhib. res in.

prodigi respectu acquisitionis, pupillis non furiosis comparatur,
 l. certi g. dicitur §. Quoniam si cert. ppt. cond.

Prodigi stipulando aut alio modo acquirere, remque suam au-
 ctore reddere possunt. l. 7s cui bonis. De verb. oblig. Eundem
 tu furiosis denegatur l. In negotijs. De reg. iur.

Furiosus ipso iure statim atque furere incipit & in cura agula-
 natores, prodigus demum post interdictionem bonorum & iudicis decla-
 rationem l. 1. ibi. Sed hodie solent plures. §. l. Zulianus in prin. §. 1.
 de curat. furios. l. patri & filio in fin. prin. §. l. ij. §. Nec
 non. de in rem ver.

Hodie curatores furiosis & prodigis nisi ex inquisitione non dantur
 l. 1. l. Observare l. saepe. De curat. fur. l. De tractationibus. Et de des
 episcop. audien.

§. Interdum

Tutore non idoneo existente, aut temporaria excusatione ei curator adiungitur. ut h. l. solit. de tutel. l. pietatis. c. de susp. tut. l. Testo. l. ij. de excusat. tut.

Tutor impuberibus solum datur, non item puberibus: Curator plerumque puberibus, quamvis etiam impuberibus. ut h.

Tutorem tanti tutor non datur h. exceptiones sunt gl.

Tutorem tanti ea cognita tutor datur. h. Curatorem tanti ea cognita curator datur l. Curatore c. de dari tut. curat. l. Ventri. de tutor. et curat. dat. ab his.

Tutori testis minus sufficienti adiungitur curator h. Veri. de si testis.

Tutori fraudulenter in re pupilli versato, non curator adiungitur sed tutela interdicitur. h. ibi.

Nec tam fraudulenter negotia administret.

Tutor fraudator exautoratur h. et l. pietatis c. de susp. tut. Vel breviter.

Non perinde ob superuenientem negligentiam, ac propter fraudem suspecta tutela quae remouetur, sed curator ei adiungitur ut h. vacante tutela et excusatione ad tempus similiter datur curator si in perpetuum excusatus, aliter tutor sufficit. l. quodam. de tutel. l. in oes. et in l. seq. de tutor. dat. ab his l. i. et ij. c. in q. b. causi. tut. hab. Et et hie.

Curator tutori ad tempus excusato adiungitur, eo tempore temporario adto curator de delimit totaque administratio tutori cedit. §. furiosus §. qui testis tut. dar. §. sed et ibi §. de attil. tut. l. Aministrantes. De excus. tut. §. Item dicitur. T. d. lit. et §. Titus et Reipub. T. eo. lit. De excus. tut.

§. Vltimus

Tutore infirmitate, aliaue iusta ea administrare impedito si
absit pupilli aut infans sit, actor tutoris periculo a iudice
constituitur. h. 7 l. g. Decreto. De admi. tut. 7 l. Neq. c. De sum.
Procurator ab ijs solis constituitur, q. l. is sunt om. d. l. Neq. c.
De procur.

Magistratus non adtore eligit, sed que tutor edicit decernit,
h. 7 d. l. Decreto. De admi. tut. l. 1. c. De adtore a tutor. dando.

Tutor, actoris, postulatui suo, decreti periculo constat. l. 1. ibi
periculo ipse tutoris. 7 d. l. Decreto. 7 d. l. Neq. 7 d. l. 1. c.
de actor. a tutor. dan.

Curator plerumq. ad patrimonij solij, actor ad litium tan-
tum administratione instituitur dictis iurib.

Curator a magistratu delegit, actor vero a tutore vel
curatore edicit, a magistratu vero confirmat h. 7 allegat
iurib.

Tutor adiuncti curatoris periculo no constat actoris vero constat
ut hic.

DE SATISDACTIONE TUTORUM VEL CURATORUM. Tit. 24

Princ.)
Hac satisfactio ne bona eorum q. in tutela vel cura sunt sumantur
vel distrabantur, inducta e, ut hic in princ.

Hac stipulatione rem pupilli salua fore, q. qd. in tutela iudi,
cum venit geruntur l. Cum pupilli Rempub. sal. for.

Non modo q. damna gigerunt, sed etiam q. lucra tutoris culpa
non gigerunt fideiussores constare tenentur d. l. Cum pupill.

Satisfactio a tutoribus rem pupilli fore salua origi solent h. 7 l.
Vlt. c. de tuto. vel curat. q. no satisfactio. 2d. quod vel maxime in

eo q. in legitimum nocent locum tueri, 7 dativo absq. in q. tueri
ut h.

Tutori testamentario satisfactio remittitur cum tutoris fides

latis per gesta testatori uideat fuisse l. Cum furiosus §. Vlt.
de curat. furios. l. Vlt. c. dicit. tit. l. 4. l. testis de testam.
l. pen. c. qui tutor. non satisd. Quod 7 ad Curatorem testam.
datum pducendum c. l. 1. l. filio. 7 l. Vlt. De off. tut. q.
citra inquisitionem firmat §. Masculi. §. de curat.

paternum testimonium q. satisfactione sufficit l. De creatione
c. de Episcop. ad diem. n. q. n. pater filij sui tutela aliam
quam ei cuiq. fidem 7 diligentiam c. q. duo in oi. tutore
requirunt exploratam teat, q. mittere iudicaf. l. Ann.
cissimos. De excusat. tut.

Tutor curatorue ex inquisitione datq. satisfacere no. cogit.
honop. De curat. fur. l. iij. c. de Tutor. q. non satisd.

Quia a iudice similiter fides ei q. data fuit l. 1. ad fin.
de off. p. fed. p. for.

Ubiq. locu. het inq. sit, ibi essat satisfactio, 7 e. conu.
ut hic.

§. Sed si testamento.

Ex pluribz testamentarijs, aut ex inquisitione satis satisfactio
lege soluta, si unq. offerat satisfactionem, alter de bet uel
cedere administratione, uel ipse satisfacendo solq. administrare. Ubi
7 l. testam. II. cum l. seq. De testam. tut. Idem in legitimo
l. legitimus §. In legitimis. De legit. tut.

Qui lacessitq. satisdat, ei a qua lacessitq. q. p. forte d. l. 1.

Si nemo eorq. satis offerat, 7 utilitas pupilli suadeat, p. unum
negotium administrari c. q. a faciliq. unq. 7 a fronte accipit
7 exercet l. iij. §. Apparet. De admi. tut. Is gerere de
bet quon testator iussit, patris n. standu. 7 uoluntati, q. hac in
re recte filio prospexit d. l. iij. §. Quamuis aut. de
de admi. tut.

Si testator nemini administrationem commendauit, tutores
sunt inter se g. uenire q. s. administrat. 7 maior pars eligi.
h. 7 d. l. iij. 7 l. quod si forte. de solut.

Si inter tutores non fuerint, qd administrat, qd per sua
auctoritate p̄stituit. d. l. iij. in fin. 7 d. l. Quod si forte.

Quando ergo sunt plures tutores uel curatores
res q̄ preferant in administratione
hi gradus obseruandi sunt.

- 1 Primus gradus cui uni ex iis delecto testator administrati,
om̄e mandauit, is iis antepnats, & ceteri no administratores
sed obseruatores & custodes erunt. l. Quod si forte
§. 1. De admi. tut.
- 2 Si nemine pater designauit, is q̄ ceteris tacitibz satisfacit
illis p̄ferat. ut h. 7 d. l. iij. De admi. tut.
- 3 Si qd ea p̄uocatione laessitq̄ sua gra satisfatione offen-
rat potior h̄at. l. Testa. De testam. tutel.
- 4 Collega q̄dem patre inimicū satisfationem no p̄nt, at p̄u-
care inter se possunt opinionemq̄ s̄ue electione accipiendam
uel ostendae cautionis offerre.
- 5 Si forte oēs satisfatione offerant, aut oēs gerant, ut v̄l p̄n-
ng ait in d. l. Testa ij. aut idoneor eligat. ut Calistratq̄
in seq. lege putat.
- 6 Si nemo satisfatione offerat, nec pater quinquā designauit
ung de maiore collegij tutela delegat. d. l. iij. De admi. tut.
l. Quod si forte. §. 1. De solut.
7. Si inter collegas quoniam no p̄nt, tum p̄tor administratoro
delegat, & ea cop̄m̄ta statuat qd tutelam gerat. d. l. iij. fi.
& d. l. Quod si forte.

Uos. h. annotat, qd maior pars p̄ferat esse d̄stini-
tioni minoris partis ut h. 7 l. referat. De reg. iur. c. vlt. De
his q̄ fiunt a maior. part. cap. can. pl̄bs d̄stributis 63. diff.
hinc solet t̄is opinio p̄cipua reputari in iure l. 1. §. 2. in

condum. De usufr. access. l. Cum quidam s. quod de sig-
teyf. De acq. hered. Dixi in s. Ruff. s. De iur. nat. g.
& civili.

Verum maioris partis authoritas, no semp ex numero par-
tium sed ex negotij qualitate fuerit estimanda l. 1. De iur.
cred. l. p. fundu. De seruit. rustic. qd. l. p. uero l. te ami. De
verb. signi. l. Maiorem. De pact.

Certe in actibz publicis & grauibz negotijs q. gulatione delib-
randis ac definiendis, no e estimanda maior pars in p. om. ex
numero substantiuum, sed in rem ipsam, ex grauitate rati-
allegata c. Ecclesia utrum. De elect. con. Sana gpe. s. q.
can. Non licet. r. dist. 7. can. multi. 60. dist. 7. ex gra-
tuali sic scribit in c. 1. De his q. fiunt a maior. parte cap.
in s. a. paucioribz & inferioribz aliqd. rationabiliter o. b. d. i. n.
fuerit & ostensum. Quia mo. unig. sepe iura p. rati. in
re multoz opiniois l. 1. s. Curq. c. De vet. iur. encl. Auct.
l. si unig. s. ult. De arbit. can. ult. g. dist. c. in g. d. de
elect. Actoris.

Ponderanda pfecto. Cui restissime pling. in q. d. no muni-
da se in gl. h. s. iure. Nisi forte de eo tradit. q. ex parit.
authoritate dependet, non nunq. tradit. sicut intelligi o. p.
tet. tex. inu. hic.

s. sciendum

Tutores & curatores ex administratione obligantur h. l. 1. s. seq. de
tutel. & r. d. i. s. r. a. h.

Tutores actione tutelae tenentur s. ult. s. de attit. tut. Curato-
res uero utriusq. actionis negotiorum gestorum l. Curator. & l. Cur-
toris c. de negot. gest. s. d. m. Acurf. vel ut portio hic tradit.
ut h. l. curatoris actione.

Bona tutorum & curatorum laute tum ob res gestas tum ob non
gestas obligata s. l. pro officio. c. de admi. tut.

Magistratq & minori bꝝ de tutela curatū & satisfationem ^{62.}
 idoneam comode efficiere h. 7 l. 1. 7 passim. C. de magistrat. conu.

uen.
 Cui suum officium in exigenda satisfatione neglexerunt q
 damni restitui ex administratoꝝ bonis nō poterit, q̄stabit.
 l. 1. 7 passim ff. 7 C. de magistrat. conu.

Magistratq si uel moriti tutores non dederint, uel multa cau,
 hinc exegerint, uel non idonei passi sunt cauere, actione
 subsidiaria tenentur h. 7 tot. tit. ff. 7 C. de magistrat. conu.

Utrum satisfactio exacta non sit, an minus idonea exacta
 sit nihil inter d. l. Quoties. Cui satisfactio cog. uel:

paria sit oīo satisfactio nō est, 7 nō idonea satisfactio d. l.
 Quoties, 7 hic.

paria sit non fieri aliqd, ut minus idonea q̄ proximum
 7 d. l. Quoties. Cui satisfactio cog.

In satisfatione iudicio sisti, 7 id ḡnꝝ alijs sufficit, iura
 toria cautio, in tutela tñ 7 curacione nō recipit satisf.
 factio nisi q̄ fideiussores roborata l. 1. C. ubi test. 14 Casu emone,
 rat in q̄ bꝝ nequaꝝ iuratoria cautioni stat. Cui satisfactio
 cog. l. Non quasi Lam. pup. sal. fer. l. ij. C. de tutor q̄ non
 satisfactio l. suspecti. De suspect. tut. l. Gloria. De q̄tor. stipul.

Satisfactio idonea intelligit si fideiussores eo tempore quo
 constituntur, uel etiam finita tutela sint solvenda, tum n. Ma
 gistratq liberas: cui tamen incumbit q̄to, si neq̄q̄ dicitur
 temporibꝝ solvendo fuisse l. 1. §. si magistratq 7 §. sed et si de
 magistrat. conu. 7 l. Magistratq C. dicit. tit.

Tutores de iure rigore ad resarciendū pupillo damnum in solutio
 tenentur. l. Tres tutores. In princ. De admn. tut. sed eis ex
 equitate tribus remedijs succurrit. ut tam sequatur.

Tutela officium individuum & ideo pluribus ut singulis
solidum competit. & singulos in solidum obligat l. ult. c.
author. p. 11.

Tutores a testatore vel iudice divisim constituti & sua tanta
rata tenent l. ij. c. de iudic. tut.

Tutores simul dati sine divisim sicut junctis admini-
strantes, singuli in solidum de rigore tenent d. l. ij. c.
de iudic. tutel. l. si divisim. c. locat. d. in l. j. c. de trans-
act. f.

I.
Beneficium di-
visionis.

Tutoribus sine dolo in solidum obligatis competit de
tate beneficium divisionis, ut & rata tanta tenentur
p. Nunc tractemus. De tutel. & rōibz distract. d. in
l. j. c. de transact.

II.
Cessionis.

Solventi & collega suo competit beneficium cessionis, ut
eadem relevetur, & indemnitas servetur d. l. ij. in fin. c. de iudic.
tutel. d. l. si divisim. c. locat. l. ij. p. Ex his De verb. oblig.

Si solventi & alio creditor actionem realiter non cessa-
rit, ipso iure utilis actio competit d. l. j. p. Nunc tractemus
de tutel. & rō. distract.

III.
Ordinis.

Uno tantum ex pluribus tutoribus gerente & administrante bene-
ficium ordinis locum tenet, ut is qui prius gessit prosequatur
nrat l. ij. c. de hered. tut. l. Tutores. p. In eum. De
admin. tut. l. j. p. Si inter de magistrat. comun.

Actio subsidiaria, nisi prius excusis administratoribus in
magistratū non gesserit l. j. & 4. c. de magistr. comun. l. j.
de tutel. & rat. dist. Vlpian. Quamvis velum ex tutoribus
indignis, non potest ad magistratū quod dederunt venire.

Actio subsidiaria pupillo ex his heredibus datur, etiam
heredes si dolo magistratum, aut culpa dolo proxima

quid factum est l. Non similit. 7 l. quod heres de
magistrat. convent.

Tutor legitimus vel daty sine inquisitione nisi causet ad adm
nistrandum non admittit. J. a. prin. mag. lit.

Tutor ut curator nisi causet etiam pignori capitis utroq
h. in verj. eub. Constitutum.

S. Ultimus.)

Magistraty & satisfactione recipiant, ne etiam q. tutores dant
actione subsidiaria tenent. ut h.

Satisfactionis exactio ad eosq. tutores dabit non p. tunc dat,
ideoq. in eos subsidiaria no. debet actio l. ij. 7 iij. Rem. rat.
hab. l. ult. c. de magistr. convent.

Subsidiaria tutela actio dnt in magistraty municipales
& civitatu defensores, apud quos satisfactio exigi solet, etia
cum maiores magistraty dant. Theoph. hic.

DE EXCUSATIONE TUTORUM

Forum & Curatorum Tit. 25.

Enumerantur in hoc titulo. 18. causa excusationum. 1. Exaustio
numery seu multitudo liberor. 2. Procuratio filii. 3. Absentia
Reipub. ca. 4. potestas seu magistraty inity. 5. Etis maior cum
pupillo. 6. Tria contra tutela vel cura non affectata. 7. Jura, ca
partas. 8. Adversa ualido. 9. Erat ignorantia. 10. Testatoris
aig malvolus 7 negaty facessendi cupid. 11. Inimicitia seu
odium capitalis q. cum testatore usq. ad mortem exstruit.
12. staty g. h. u. s. i. a. p. a. t. r. e. p. u. p. i. l. l. i. m. o. t. a. 13. Aetas maior
70. annis 7 minor 25. annis. 14. Militia. 15. Certay arti
um p. f. s. s. 16. Late diffusum pupilli patrimoniu. 17.
Tutela gesta a cura eisdem excusat. 18. Adulter g. i. n. g. i. s. i. m. 7 i. n. u. d. e.

Princip.)

Numery liberorū, Romae trium, In Italia quatuor In Pro
vincijs q. n. q. vacacionem a tutela minore p. stat. h.
7 l. i. Qui nupto liber. se excus.

In temporibus & numeris nulla re utitur per gl. in l. i. de
patrium verb. rat. de postular. & in c. i. de stat. & Equalit.
Expedit Reipub. civitate liberis hōibz inglori l. i. solus
matri.

Numeri liberorum à publicis muneribus excusant l. i. & iij.
vacat. & excus. mund. à personalibus q̄t̄ q̄nq̄ l. iij. d. Quon-
uis. d. lit. in patrimonialibus utro sedecim tantis excusant
l. senp. de iure iuravit. Accos. tr. & Bart. in l. si q̄s de iur.
ij. c. de decur. lib. x. putant duodecim liberos excusare à
numeris patrimonialibus, & p̄inde à collectis solutio non
notandum eet, si observatione & usu recipere.

Tutela & amboniter inter munera publica numerantur l. i.
& vlt. de muner. & hon. & hic.

Cum tutela nunq̄ publica sit, non timere q̄sq̄ ab hoc
immunis l. Nulli. i. c. de decur. lib. x. Munus n. proprie q̄
necessario subing. l. Munus. ij. de verb. sig.

Liberi nō modo q̄ in potestate sunt, sed etiam emancipati
tutela excusant l. i. c. qui numer. lib. se excus.

Item in adoptionem dati, non autem adoptati excusant l. i.
d. i. de vacat. et excusat. num.

Ut filii emancipati, sic & in adoptione dati patri utriusq̄
dest. allegat. iuris. & h. vel:

Adoptivi liberi non adoptivi, s̄ utriusq̄ patribz excusant
nō p̄t̄nt d. l. ij. d. i. de vacat. & excus. num.

Inter liberos ad excusationem numerantur omnia nepotes ex
filio defuncto, nō autem ex filia. h. & l. ij. de excus. tut.
vel:

Nepotes ex filio defuncti patri ad excusationem p̄t̄nt
ex filia utro usq̄na. l. ij. de excus. tut.

Liberi superstites tantum nō et mortui, nisi in acie p̄ Reipub.
amissi ad excusationem p̄t̄nt. l. bello amissi. de excus. tut.

Qui & Reipub. occisi s̄ in perpetuū & gloriam uiuere inuolunt
 gunt d. l. Bello amissi. cod. tit. l. Qua actione. §. si q̄s. Ad l.
 Agnam. q̄c. in off. & in planiana.

Gloria uiuere d̄ & Reipub. cedit, per allegata. Ita ut patri
 in excusatione ob numer. libror. suscipienda tutela s̄ sit.

§. Item Diuus.)

Administratio res fisci excusatione a tutela ut cum s̄bet h. 7. l.
 administrantes. ff. cod.

Qui by princeps alicui rei curā iniungit, quoadiu illud negotium
 gerunt, a tutela excusant. l. Geometre. in fin. ff. eo. Ut q̄ res
 principū ut fisci administrant. ut h. q̄ s̄fectura annona & Vigi-
 lum gerunt d. l. Administrantes. ff. eo. exactores tributū l. exacto-
 res C. eo & mansores frumentorij l. Mansores. ff. eod.

Procurator eaz̄ res q̄ in Casare & fisci r̄p̄dant (q̄m hodie
 thesaurarium uocant) a tutela excusant, ne dum pupillum inuag
 Reip. deserat. per tex. m̄m̄ h. & alleg. iur.

Utilitas publica auctoritate & utilitate s̄ferit̄ publica, aucthorita-
 te tantum, sed non Utilitate, q̄ tex. m̄m̄. & alleg. iur.

Cessante tā impedimenti cessat inuolunt̄ & tex. m̄m̄.

Ubi quoadiu q̄s res fisci administrat, tamēd̄ a tutelā & cura
 t̄m̄ibz̄ excusant. d. l. Administrantes. ff. eo. d. l. Exactores C. eo.
 l. Ult. Cui dar. tut. pos. l. 1. C. si tut. Vel cur. Reipub.
 causa ab fu.

§. Item qui Reipub.)

Legatio tutelam prius suscepta tantisq̄ interruptit, a suscipiēde
 usq̄o anni uacatione s̄bet h. l. 1. C. si tut. Reipub. ab fuer.

Absens Reip. tā a tutela uel cura se excusare p̄t h. q̄ in
 eo q̄ s̄pediem abfuturū & locum sibi utndicat. Nam & is q̄d
 legatione se s̄parat instar absentis t̄m̄ l. filij fam. §. Ult. De
 procurat. & d. l. 1.

Item dicendum de amicitibus & ministris eorum, qui sunt inter
statutum mēre, nam & illi uacatione sequuntur l. admi. ministrorum
§. eorum ff. eo. procuratores autem absentium Reip. tamen nullam hanc
uacationem l. procuratores c. de excusat. min.

Absesse Reip. tamen dicitur, qui bona fide non dolo absunt, & publici quam
non privati tamen l. Item. ij. l. & q. data l. Reipub. l. Non utre
ex q. b. caus. maior.

Reipub. tamen absens non tantum a tutela & cura recusat delicta
excusat, sed etiam susceptam quandiu abest intermittit, sufficiat
interim curator. Ut h. Curator autem ab eo qui absit utitur & peti
bet, saltem quodam excusatia ne medijs temporis fructus obstringat
d. l. i. c. si tut. vel. curat. Reip. tamen absit.

Quandiu quod Reip. tamen abest, tandiu a tutela & curacione excu
sat, regressu utro intermissum onus statim recipit h. d. l. i. c.
si tut. vel. curat. Reipub. tamen absit.

Durante tamen durat effectus & e' diuersi, cessante tamen, cessat effectus
l. In oi. de adop. l. generaliter sanamus c. de episcop. & cler. l.
i. De minor. l. Vlt. De milit. testam. & h.

Cui trans mare Reip. tamen absunt suscepta tutela oio deponunt
non seip. atq. ij. & circa principem sunt occupati l. Veru. §. ex
facto. De minor. l. Jurispritos ff. hoc tit. l. Vlt. c. eo. l. quisquis
c. ad l. Zul. marit.

Reuerſy ex absentia Reip. tamen suscepta a nouis tutelaz & cura
tionibz p. anni spacium excusat l. Non solum ff. eod. l. ij. c. si
tut. vel. curat. Reip. tamen abfuerit. l. & Deuacat. min.

§. Et qui potestatem

potestas a suscipienda tutela, non autem a suscepta excusat h.
& l. Non solum §. Vlt. ff. eod. potestatis autem uerbo in persona
magistratum tenet imperium l. potestatis & ibi Alciat. De Verb. Sig.

Qui dignitatem ^{68.} non administratione giuncta tnt a tutela
 nondum suscepta excusantur l. spadone §. scire oportet. ff. eo. d. l.
 Non solum §. sane ff. eo. 7 hic, cura hi magistratū Reip. regiorū
 occupari solent l. ij. c. de pcta. iud. Tutela autem q. ad Remp. per
 amaria attinet Reip. nunq. non e. l. ij. §. sed etsi filij. Ad Ma.
 nicap. l. Athleta §. Centium. ff. eod.

Dignitas sine administratione obiens senatoria sit a tutela nō
 pstat anni uacatione d. l. spadone §. scire. ff. eod.

Maiores alijs magistratū a suscipienda tutela duntaxat, nō autē a sus-
 cepta excusant h. 7 d. l. Non tantum §. Vlt. ff. eod.

Multa non suscepta legitime recusantur, q. incepta p. hui. debent
 §. Mandatum. T. Mandat

§. Item propter litern.)

Qui de bonis city aut hereditate cum pupillo litigat excusari
 a tutela pot. Vel:

Lis de maiore parte bonoy a tutela excusat, h. 7 l. propter li-
 tem ff. eo. l. si ut allegat. c. eo.

Lis cum pupillo nisi de city bonis ut hereditate suscepta nō
 excusat alleg. iurib.

Accidentia nō q. siderantur nisi adsint in toto uel in maiori par-
 te ut h. 7 d. l. ppter litern. Jo. And. in c. frejus. De risit.

pp. in 6. p. l. serug. Legat. De Legat. ij. l. l. l. in
 l. si unq. utro. oia ut partem aliqua num. 12. c. de reuoc.

don.

§. Item tria onera.)

Tres tutelae si modo appetita non sint excusatione p. bent h. 7 d.
 ij. in fin. l. ij. 7 l. si is q. tres in fin. ff. eod. l. Vnic. c. Qui-
 num. tutel. se excus.

Satis e. si una in domo tria sint tutelaz onera, ut si pater
 tres h. pat. tutelaz, filij excusantur, uel e. g. uero, tres filij
 tutela remissionem dant patri. l. Disting. §. si pater. ff. eod.

Insum q[ui] sortium tutela pro una numerantur h. 7. d. l. ij. 7. 4.
Si is q[ui] tres in fin. ff. eod.

Tres tutela vel etiā cura modo sint plurimū pupilloꝝ patri-
nia admissa d. l. ij. aut unā ita diffusi, ut q[ui] plurib[us] edat
l. si is q[ui] tres. ff. eod. tutare ff. eod. si affectate nō sint
h. 7. l. Spadentm ff. vlt. ff. eod. neq[ue] intra sex menses fin-
turd. l. Non tantum in prin. ff. eod. a quarta excusare
solent ut h. cum concord. siue sint extraneoz siue filioꝝ et
apatoꝝ tutela l. si quis inter in prin. ff. eod. Siue sint
adulti, furiosi aut prodigi curatele l. ij. ff. vlt. in fin. ff. eod.
nec refert an tutor tertia administret nec ne, modo de illius
periculo teneat d. l. si is q[ui] tres vers. Nec me mouet. ff. eod.

Imo etiam si a tertio appellauit, quarta interim nō oneratur
d. l. 4. in prin. ff. eod.

Ille q[ui] affectat vel on[us] non q[ui] seq[ue]nt[ur] privileg[ium] ex officio ut
munere ut h. 7. gl. in l. Et q[ui] Euid. ex caus. maior. fuit l.
Non oes. ff. Qui cap[er]e de re milit. Affectatum on[us] nō excu-
lit.

Nemini censetur intrusum quod ipse affectauit h. Sic etiā dicitur
d. a eig q[ui] se offert deposito l. 1. ff. s[er]u. de pos.

§. Si 7. propter paupertatem
Paupertas iustam a tutoris & curationib[us] excusatione dicitur
h. 7. l. paupertas. 7. l. post susceptam. ff. eod.

Qui uita necessaria mix[ta] q[ui]ere ut is hoc munere onerand[us]
nō e[st], licet tenuis fortuna h[ab]eres tutelas gerere possint l. 1.
paupertas ff. eod. ff. vlt. T. tit. seq.

Inops q[ui] curari tutela impar[is] e[st], ut uacatione a tutela & cura
ita tamen si se excusand[um] putauerit, alioq[ue] si on[us] nō debet
d[omi]ni nō remouet, si fidelis & diligens sit d. ff. vlt. T. tit. seq.

Paupertas quāq[ue] p[ro]dest, q[ui] stat. n. excusatione a munere pub-
lica. ut h. 7. d. l. paupertas. Sed a tali p[ro]dest libet nos d[omi]ni

ingit Cing. in l. si qd ad declinandum. §. vlt. c. de piff. 6.
 & cl. Ceteris de dicitis & paupertate, vtz seu utiq ac q san.
 lig hōri ac cōferri debeat, quantasq vires utreq & olim hōi
 fuerint, & hōre tēant: eleganter disputat Tiraq. in l. si
 unquam verb. bona c. de reuoc. don.

Paupertas nō qsumit sed pōni debet. Dd. hic.

Paup Bartolo q non tēt in bonis so. aureos l. qui
 accusare. de accusat. q id in arbitrio ius dicitur est, q ex
 psonaz & rez qualitate dijudicat, quō loquente quēvis
 paupem ducat. Dd. Latr post Bart. in l. si constare solut.
 matr. & in l. qui accusare.

§. Item propter aduersa.)

Aduersa ualētudo rei familiaris administrande facultate adin
 mens a tutela excusat h. l. 1. c. qui morbo se excuf. l. Non
 solum §. vlt. cum ll. seq. ff. eod.

Infirmis non tantum a suscipienda sed etiā a suscipienda tu
 tela excusat d. l. Non solum. §. vlt. cum ll. seq. ff. eo. sed et
 ualētudinis qualitatem.

Aduersa ualētudo si perpetua q, tutela uacationem gerit, si ppetua
 non q ad tempus excusat, interimq uirator dicitur. d. l. Non solum
 §. vlt. cum ll. seq. ff. eod.

§. Similiter.)

Imperitia scribendi & legendi hōes rez negotiorū rēbus a
 tutela excusant ut h.

Qui tras nesciunt modo piti sint alinq negotiorū nō excusant
 l. Athleta in fin. ff. eo. Quid sit tras nescire apud ueteres
 Iuris authores explicat Duareng lib. 1. disputat. ammissar.
 cap. 3.

Deurionis munus etiam illustratus obire potest, l. Ex.
 portes c. de Deurion. lib. 10.

Illiteratus etiam iudex esse potest. in l. Certi. Iuris. c. de
iudic. q. quodam cum iudex de iure aut consuetudine ex
scripto pronunciare solet. ut traditur de Cetero in l. Cetero de iudic.
quodlibet alium potest recitare iuriam l. ij. in fin. c. de senten.
c. x. breui. recitari. alioq. cum iuria non tenent nisi ex
a iudice legat ipso, non videtur eum iudicare posse q. tunc
alleat d. l. ij. 7. iij. c. de senten. ex breui. recit. 7. c. vlt.
senten. 7. re iud. in 6.

Cum defensio in iudicio cognoscitur tunc postulat, illiteratus ad
causam patrocinium admittendus non est. l. ij. c. de postulan.

§. Item si propter inimicitias.)
Tutela adio sibi 7. malus tutoris tutelam datata, q. iustitiam
nasci debita, la horri 7. negotijs molestis recusare licet. h. 7.
Athlete §. Dat. remissione ff. eo.

Qui defuncto tutela se non recipere permisit oem sibi ex
di tam puit h. 7. l. Spadonem §. 1. ff. eo.

§. Non esse.)
Defuncto notum non fuisse exusationem non potest h.

Non est si tutoris ipse defuncto notus non fuit l. Spadonem
§. per. ff. eo. quia tutela minus publica est. Tutor q. iustitiam
tutela suscipit, non tam ignota patri, qua Reip. se quam nauem
existimare debet §. hoc tit. in prin.

§. Inimicitia.)
Inimicitie capitales si reuocatae non sit senta ualdero
tutela pstant h. 7. l. Athlete §. Dat. quod ff. eo. ne patris in
misa c. inq. pauly 2. senten. pupilli conuictant. Porro q. dicitur
inimicitie capitales ostendit gl. h. 7. Dat. in l. iij. §. vlt. De ad.
mi. l. 8.

Qui post suscipias inimicitias tecto tutor datat se exusare
non potest, quandoq. hoc ipse grae uidep facta reconciliatio
pater ideo inimicium tutorem dederit, ut molestum ei

optimum negotium exhiberet. d. l. Athleta. §. Datit ff. §. eo. §. Item si propter inimicitias. §. eo.

Leuis simulas nemine excusat arg. l. iij. §. vlt. de adm. legit. Non e tuendo pupilla ab inimico paterno. Inimicitia. n. §. su. nunq durare cum filijs et h.

Inimicitia suscepta cum patre, cum ipsius heredis, totius familia suscepta videtur. per. hex. mium.

§. Item is qui Status

Staty gtrouersia tutori a defuncto illata iustam excusationem parit h. offi. n. tutela causa sit lex. in p. iactu ultionis a pupillis auertere q. subis existimatu §. Modestus rto g. esse existimat, si tutor pupilla staty gtrouersiam mouerit d. l. Athleta. §. Amph. §. eo.

§. Item maior

A tutela 7 cura excludit q. 70. annos exierunt h. l. vlt. c. qui etat. se excus. l. ij. §. hoc tit. nro Debet q. p. reuerentia etati l. Semp. de iur. iur. vbi Cali. staty q. testat senes tam reuerentia esse habitos a Romanis, ut p. ante eundo honore illis sup. magistratibz tribuerent. Sicut ergo magistratibz dat. excusato, ita et senibz q. b. idem honor tribu. §.

Quinquaginta q. q. anni excusant ab oibz oneribz ciuilibz l. vlt. c. qui etat. vel §. §. se excus. lib. 10. q. h. q. a tutela 7 cura, ut h. id. favore pupillor. q. se dirigere vident q. h. ut inuentis etatis in l. ca. senu prudentia regat. §. §. n. mens, ro, §. §. h. iun. in senibz. Cic. in Catona maiora.

Ab honore de iurionatq. etas 25. annor. excusat l. Non tan. tum. de De iur.

Minor 25. annis s. h. nisi se excuserit tutor esse potest, hodie ad tutellam non admittit. hic.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including the number 71 and some illegible text.

Ad hoc Iustiniani lege nemo ante quatuordecim annos legatarius tutor esse potest. l. ult. c. de legat. tutor. l. c. de testam. 7 3. tit. Cuiusdam tur. possunt. Cuius n. adolescentis curam quittat. anq. unā nō magis intelligit Salomon dicit, quā aut volantis in aere.

Tutela e. administratore fieri a liena rei, q. in suis negotiis auxiliu. ut h. 7 c. Tutoris de stat. 7 qualif. Cuiuslibet auxiliu. eget, nō potest alteri auxiliu. esse, 7 q. suis rebus gerendis par e., nō debet eidem quilibet administratio alioz h. 7 d. l. ult. c. de legat. tut.

Militibus tutela 7 curatio interdicitur e. h. in vers. 2. 7 in iur. l. 4. c. cuiusdam. tut. poss. cū n. militarij laboribus occupati sint, non possunt muneribus civilibus gisse tutelam administrare. Debent prope 7 pacē exorare, 7 patriam defendere a barbaris. l. Mulier. De exco. 7 re. a. barbaris. l. Mulier. De exco. 7 re. a. barbaris.

Militi cum cura tutela legati honores habet e. legatum sine tutela recipere permittit. l. Administratio e. De legat. Vestrarij a tutela e. h. filij vestrariorum ut quilibet iur. liberas, nec pluribus tutelis quam una onerari possunt. ut c. de exco. vestrarij.

S. Item Roma.)

Professio grammaticae, Rhetoricae 7 medicinae a tutela exco. modo proficiunt Roma, vel in patria, 7 intra numerum sunt h. 7 l. si duas. ff. eod. Vd.

Cuius grammaticam, Rhetoricam, medicinam Roma vel in patria vel intra numerum sunt exercent, a tutela exco. debent. Roma cois e. patria l. Roma ad municip.

Doctores legum nisi ut Roma, aut alio agbato studio docti vel in filium principis assumpti remissionem non tunc, nisi rebus cognitione rebus gerendis se alijs p. sanctoribus, publicis muneribus subducant l. sed 7 reprobari in. fi. 7 l. Turis in. fin. ff. eo. Acum. h.

Professores semel approbati, et in numero assumpti, si aut
indocti aut negligentes in uenti fuerint reprobari sicut d. l. si
duas §. etiam et l. sed et reprobari. ff. eod.

§. Qui autem uult.

plures excusationis casus hinc §. secundo una in ceteris, si non
quidat. h. et l. propter litam §. 1. ff. eod. Vel:

Et plurius excusationibus si quidam impleto sint, intra legitimum
tempus experiri licet. alleg. iur. Vel:

Abiudicatio quarundam excusationum reliquis si modo in tempore
preferantur. Pindium non adfert. h. et l. propter litam §. 1. ff.
eod.

§. Qui autem excusare.

Nec tutores nec curatores a tutela uel cura appellare possunt
et tantum ab excusatione reuocata h. et l. scire oportet ff. eod.
sic in alleg. l. Decimus eo. tit.

Excusationis tempus 30. dies placet, quod quia primum cognita res
labuntur. h. et l. scire oportet.

Excusatio oram iudicis et tribunali. Sed ut uia uocet ut oblat
libello fieri debet. d. l. scire. §. oportet autem. ff. eod. Vide Loris,
tum in tract. Tutela.

Excusatio in 30. dies ex quo cognovit se tutori data et dari debet.
ut h. et l. scire. Ista autem excusationis causa intra quatuor
menses a die notationis computandos terminare debet. l. Cuiusmodi
gratia ff. eod. tit. et l. Cuiusmodi. C. eo.

Qui sunt ultra lapidem testamentum pro singulis dies in viginti
milia passuum assignatos ut triginta dies, uel si plures ex
quinguenta suppet oes obtinent. d. l. scire oportet §.
Cui autem supra. Vide Theoph. hic. et de itinere §. lapides
dimittendum non Barnab. Brissonium lib. 4. selectarum
ex iure civitatis antiquatae Cap. 8.

Sic a lege scriptum est, ut viginti milia passuum in singulis
diebus dimittantur. l. In itinere. ubi placet. De Verb. sig. §. pro
tatio seruati in tutore, qui se excusat, et ultra testamentum lapides
abest, ut h. et in eo quod ad quidam tendit. bonorum possessionis postulat.

turg l. ij. §. p. Cuius ord. in bon. posses. seru. 7 in eo q
sens in sus usaq & l. i. si q. cautio.

§. Datus autem tutor.)
Tutor simpliciter datus est patrimonio datus, 7 per se intelligi
tur hic.

Tutor datus enim pro diuiso pupilli res administratione
bonis subit. h. En. tutela individua.

Cum res pupilli tanto longior intervallo disjunctae sunt, ut
q in diuiso administrari non possint, res administratione diuisa
§ l. si tu. De Affam. tut.

Pupilli patrimonium ultra legitime testamentum qui uicium
solum a tutela excusatione § l. i. §. per litem 7 l. Non §
§ Cui in test. §. eo. 7 l. Test. C. ille eod. tit.

§. Cui tutelam.)
Curatela quide necessario suscipi ac tutela debet l. Tutor
C. de negot. gest. Vtrampq. n. mung & publicu s hoc tit. in
prin.

Qui tutor fuit ne sit eisdem curator. Excusare §. Vel.

Tutela pupilli gesta iustam ab eide adulti curatorem
excusatione h. 7 l. Curator. C. eo. l. Cur. ff. eod.

Satis & uel in modico rebz amia gultre d. l. Tutori C. de
negot. gest.

Liberty patroni filijs aut nepotibz tutor curatorq datus
susceptam tutelam a curatore ob libertatis beneficium non
excusant. l. Libertos C. eo. l. Libertu ff. eo. intellige si pater

per patronu manumissq fuerit, sed si p. fidei commissu, aut
propria pecunia ad libertatem fupuit, ut tradit Angel. h.

Cui pupilli tutelam q. s. gessit, etq. cura subire no. cogit, et
amisi curator a testatore scriptus sit, nisi id uoluntariu est, q.
at, uel nisi pupilloz patri se tutela administratuz q. m.
serit h. 7 §. Item si propter litem §. eo.

Testatoris auctoritas in eo q. tutela gessit, curatore, q. m.
de nulla C. d. l. Curator. C. eo. 7 d. l. Cur. ff. eo.

§. Idem rescripserunt
 Cui excusatione fiet & tutela curacionis sibi delata am-
 plex §. excusari postea nō p̄t l. ij. c. si tut. fals. alleg.
 l. Non tantū §. iij. t. ff. hoc tit.

Ab uxoris curacione, quamvis suscepta dāp excusatio ut h̄r.
 Maritus uxori suae p̄pter aequalitatem matrimonij curator
 creari nō p̄t l. Maritus. c. qui dar. tut. Vel cur. pos. l. Vix
 de curat. furios. l. iij. c. hoc tit. nō.

Idem in sponso h̄t. in fin. ff. ed. & ideo ipso iure tuti
 sunt l. ij. c. Cur. dari. tut.

Maritus uxoris procurator esse p̄t nō curator l. Maritus c.
 de procurat. & h̄. l. o. d. n. d. c. q̄a procurator p̄nūcip̄ re,
 vocari p̄t. §. Recte. T. Mandat. Non aut̄ curator §.
 de curat. in prin. Ideo ex cura familię uxor curat. cri-
 bare p̄t l. Libertas §. 1. de rit. nupt. Maxime ob id pro-
 curator non nisi deposito officio gubernari p̄t l. Rents. c. de
 adm. tut.

Res dotales in dominio mariti sunt l. Doct̄ ancillam. c. de
 rei vend. ff. & res sup̄dotatum (q̄ parapherna d̄r.) ma-
 ritus ipso iure legitime administrator est. l. Vlt. c. de pact.
 conuent. Ideo de bonis tantum recepticijs, q̄ dum des da-
 re, uxor ex bonis suis retinet, nōq̄ in mariti uelut
 esse p̄tate. hic §. Cui legit.

§. Vltimus.

Falsa utens excusatione a tutela non liberat. Vel:

Falsa allegatio t̄e n̄minimū neq̄ tutela neq̄ cura vindicat
 h̄. l. i. & iij. c. si tut. fals. allegat. ne q̄s uideat̄ ex dolo suo
 & in p̄tate quodum sequat̄ l. i. de dol.

Emptitice excusationis t̄e quāuis p̄tate tutela nō exi-
 munt̄ d. l. i. f. iij. c. si tut. fals. alleg. Vbi addit̄, ex eo tan-
 pore quo dati sunt, tutela obligatos esse.

Falsa ca non potest ad excusationem, adeo ut si duas ps
cusationes proposuerit, altera vera, altera falsam, si ex
excusatio nulla erit excusatio. l. qui lecto ff. eod.

Quia falsa ca inter maiores decreta intrat. l. cum
p. subintulum. vers. quide. De fideicom. lib. 1. l. 1. et in
futuram leg. sit. l. Diu. De re iudic.

Sententia lata ex falsis allegationibus gra psumitur
sed contra eam datur restitutio. D. l. Diu. de re. iudic.

Lata autem contra absentem & ipso iure nulla. l. si p. p.
Marcell. De iudic. p. gra futura ex falsis allegationibus
pupilly sine restitutione favore minoris aetatis seruasp illa.
l. j. Accurs. h. 7 bart. in d. l. Diu.

DE SUSPECTIS TUTORIBVS

& curatoribus. Tit. 26.

Nihil honestius & quam suscipere cura illoz q uel ppter aetatem
uel ppter aduersam ualitudinem aliamq gditione, ipse se
defendere non pot. l. 1. De tutel. Ergo haec postulatio est
honestissima.

Ut ilig multo & totum iura seruari illusa, qua post tam
nerata renouari ptere. l. ult. c. in q. b. caus. in integ. restit.
& neces. l. 1. c. en. lic. vna. Inue iud. se vend. p ha ad
anteuertit damnu, est igit euidenter utilis.

Vbi & maxima delinquendi occasio, ibi cum primis & respicienda
da totum libido. l. 1. §. sed 7 si. §. De carbon. edit. l. cum
§. si cum lis De transact. l. j. §. si inter. De litig. ergo ne
cessitas huius postulacionis & euidenterissima.

Princip.)

Origo criminis de suspecto ex lege xii. tab. descendit h. 7
l. 1. ff. eod. in q. n. suspecti tutores renouentur & alibi. Tutor
cessor rei mala salutaris ciuis esto Cic. de leg. b. Aym
rig Rinallig lib. 2. historia iuris ciuilib.

Lex patet nobis aliqd committi delictum, & describit ut uult
ac puniat Ad Roma. 7. l. legis uirtus. De Legib.

postulatis suspecti, si ad sola remotione agatur civilis &
 unde & p. procuratore exerceri fit. Non sola §. Vlt. De iur.
 si vero ad pena agatur & criminalis, nec p. procuratore ex-
 ereri fit. Non sola pen. §. Ad crimen. De public. iudic.
 & in petitione ut p. qualitate admissi pena afficiat, satis
 ginetur remouenda &, tam seclorata administratore L. 1.
 §. Vlt. ff. eod. L. 1. §. suspecti Ad Sc. Turpil. §. Hae oia
 Nouel. ut hi q. oblig. se haber. perhib. res min. const. 72.
 Postulator suspecti si agatur criminaliter postulando no. solum
 tutor ut curator remoueat, uerz etiam punitus debet crimen
 subscribere, poenaeq. tutioris se obligare nisi reu. pegerit iug.
 L. 7 in priuatis. Ad Sc. Turpil. seq. si civiliter agat ad solum
 remotione, tunc n. no. necesse het subscribere L. Vlt. C. de pri-
 uat. delict. Bart. in L. 1. §. ff. eo. & gl. h.

De publico crimine accusare uolens inscribere se debet, & de
 lite p. sequenda caute L. cui crimen C. qui accus. non. pos.
 Inscribere & in libello p. mittere se p. seueritate in iudicio
 usq. ad sententiam. Vel. Inscribere & se obligare ad pena tutio-
 nis: ad eam pena qua. reus subiret g. n. §. L. si cui. de-
 accusat. L. cui crimen & ibi Cyn. C. qui accus. non. pos.
 Inscriptio ad inuenta &, ne ad accusandum q. facile p. fiat
 d. L. si cui. de accus. & in script.

Fausore pupilli p. stitutum & ut quamuis is q. in crimen
 se subscripserit, ante sententiam desistat ab accusando, non
 incidat in senat. consultu. Turpiliana ad. in d. L. 1. ff. eod.
 Quamuis regulere sit minimus condemnari sine accusato-
 re L. descripto §. si q. De muner. & honor. L. iij. C. de his
 q. accus. non. pos. Fausore tu. pupilli introductam, ut susce-
 pt. ex inquisitione iudicis, sine accusatore repelli p. fit,
 i. tutela L. iij. §. p. area. ff. eod.

Sicut in civilibus iudiciis absque actore, ita in criminalibus sine accusatore d. l. Rescripto. §. si quis. De mun. et Bald. in Rub. C. qui accus. non poss.

In Urbe et in provinciis Praeses, legatusque et consulis suspensio cognitione exercitur l. 1. §. Damus. ff. de off. et cui mand. et iuris. et h.

Cum tutoris suspecti cognitio et remota spectatit g. d. l. §. Damus. ff. de off. alteri demandari non potest l. 1. in prin. de off. eius cui mand. et iuris. nisi his delegatis quibus spectatit legatus in casum et his. n. remotiois cognitio semper demandari potest l. cognitio eo. tit. simili. et ipsa remotio, si nulla pena g. lineat at semper demandari potest h. sed si pena g. lineat solum legatus et consulis aut Praeses cognoscit. d. l. 1. §. Damus. Sed nullus alius quam Praeses de remotiois pronuciare poterit l. 1. §. Suspecti. Ad. Tuppil. nisi maior uel equalis Praesidi, ut Praeses et consul d. §. Damus. Dicitur n. nullus alius maiores uel equalis excludere solent l. ob res. Cum gl. C. de off. arin. Ita uero diuersimode loquitur qui h. et petri Lorienty in tractatu tutela.

§. ostendimus.

Auersus omnes tutores exerceri potest postulatio suspecti siue testamentarij sint, siue legitimi, siue datui. Vel.

Quae modo tutelam quae adempta et uocari in suspicionem potest h. §. ostendimus et l. iij. ff. eod. facti n. hoc et fauor suspensio et odium fraudis.

Non modo adolecentes sed et prodigi furiosi uentris bonorum etiam curator in suspecti uicem uocari potest, siue caput gerere siue non incipit. l. 4. C. eo.

Tutores omnis generis sunt postulari suspecti, sed patri salua estimatione. ut h. l. si tutor. ff. eod.

Libery famosa ad hunc aduersus patrem intendere prohibetur l. non debet q. de dol. l. 5. de obseq. propter debitam et perpetuam

reuerentiam, quam ei ob gsecutam libertatem exhibere tenet. *Ad. aplinam. §. De in ius uoc.*

Tutori suspecto pupilla necessitudine ut affinitate giuncta, potest cum, ter adiungi debet, quam cum nota fidei et existimationis remoueri. *l. si tutor. ff. eod.*

In arbitrio iudicis est uelit ne accusetur suspecti legitimu tutorem ut patrom oio remouere, an ei curatore adiungere, qd si ex qualitate doli admissi gstituendum est, ut si in magna re dolo sit commissus an tutor oio sit inimicus oio aduersus pupilla, cum oio remoueat alias curatorem adiungat. *l. si tutor. Vbi dicit. §. iij. §. Si tutor inimicus. §. Si tutor q alimentis. ff. eod.*

§. Consequens est.

Suspecti criminis actio quasi publica est. *h. §. 1. §. Consequens. ff. eod.* tum ga auhibet *De pupis gperit. T. de pub. iudic. in prin. tu ppter publicam utilitatis et iudicis cam. publica in iudice ghibere gressatione in rebz pupillaribz.*

Mulieres tametsi ad alijs publicis iudicis accant. *l. 1. de accu. lat. l. 1. §. pueritia. De postulan. tu etiam aliena, quas ppter pietate ad hoc negotium aditus cognorit, tutore suspectu facere pnt. h. §. d. l. 1. §. Consequens. ff. eod.*

Emixa uoluntas fauore more est. *h. l. Videam. De in lit. iuran. §. cum pater. §. filij De legat. ij.*

Impuberes non pnt tutores suis suspecti accusare. *l. Impuberibz ff. eod. l. pietatis. C. eo. §. hie. non. n. eig qdatis sunt ppter iudicij infirmitate, ut ex suspicionibz argut arguti possint.*

Adolecentibz uolentibz suspectos facere curatores, suos pmitit, dumodo id ex gsho necessarioz suoz faciant. *l. Impuberibz ff. eod. d. l. pietas. C. eo. §. hie.*

Quod si giuncti detrectant ut gfulare ut gsentire, ut curator suspecti postules, p adultz iudicis implorare auxilium. *Dart. in l. Impuberibz. §. l. Si amdotem. §. ea aute. Solut. matri.*

Interruptionis consanguinitorum facit, ut res ex utilitate minoris esse utdeat. *quia Lex arbitralz eos no facit cura suoz amissuros. l. Transfatione. C. De Transact.*

Non @ utriusque coniunctos & affines: cura & defensionem
hoy altitudinem at affinium & ppter charitatem ne affibudim
omissuros d. l. Transactio. c. de transact. l. Haec autem
§. 1. quib. ex caus. in posses. est.

Decretum sine auctoritate iudicis idem q. amicor. ut p. p. p.
§. 1. Vbi dicit. c. de p. de cur. Lib. X. De. c. 1.
l. palam nonissima. c. de fact.

§. Suspectus autem.)

Qui mala fide in tutela utrasq. tametsi dicitur suspectus
c. h. l. si creditores. De priuil. cred.

Qui fraudulenter in rebz pupillaribz uel callide gesserit
suspecti iudicio postulari p. d. l. si creditores.

Nam tam diuinitas in tutore qua fidei & diligentie re
hoy h. 7 l. Suspectum. ff. eod. Itaq. nec loquens doloz aut
negligens retinetur, nec p. p. fidelis ac diligens remoueri
lot §. Vlt. 7. eo. l. 5. & 6. c. eo.

Et q. tutor designatus p. nodum tu tutela se p. in iustitiam
quasi suspectus remoueri p. h. d. l. 6. c. eo.

Tutor ob negligentiam uel rusticitatem ut alia quamuis
culpam ante administrationem gesserit remoueri p. no. tu
suspecti accusari p. tex. h. 7 in l. Hoc oim. ff. eo. Quam
in ipsa administratione ob solam culpa & admittit ad
sari & remoueri p. it. ad. hic.

Quaig delingat q. tutela male gerit, qua q. oio no. gerit. d. d.
arg. l. si sterilis. §. Cum p. uenditorum iuncta l. Tulianus. De uen.
empt. Vbi grauis p. uis q. nam in tutela tradit, qua q. re uen.
ditam oio non fradit.

§. Suspectus autem remotus.)

Tutor doli non etiam culpa damnatus, infamis efficitur. hic
& l. vlt. c. eod.

Dolus malus scdm Labeano e, ois calliditas, fallacia, malitia, natio, ad circumveniendum, fallendum, decipiendum altero adhibita l. 1. §. De dol. mal.

Dolus per se exteriori sensu apprehendi non potest sed legitima iudicia inde ac mala arbor ex fructibus cognoscitur et placet. Dolum. C. de dol. l. Dolus. C. de rescind. vend.

Extrema non indicant animi §. pauca t. De re iud. l. Non codicilla C. de testam. l. His §. §. 1. De tutor. et curat.

Culpa e lesio per imprudentiam facta, quae tamen humana non regulariter potest evitari Dd. in l. quod. Nerva de pos.

Dolus et culpa dicitur.

Dolus contra destinationem et proposito laedendi generat. Culpa vero sequitur ut simplicitate inconsideranter admittit. Dd. ibid.

Culpa duntaxat duplicem faciamus Latam et Levem, Reliquas tres culpa species, latissimam, latiore, et leuissimam a Bart. in ca. hris. et cogitatas non agnosimus. Zas. in singul. intellect. cap. 2. Circa interpretationem d. l. quod Nerva de pos.

Lata culpa e tum magna et multis rebus suspecta negligentia ut merito dolus existimari potest. l. Magna. de res. iur.

Lata culpa egreditur limites inconsultae facilitatis, et magis accedit ad machinandi malitiam d. l. Magna. Unde etiam dolo proxima sapit et arg. l. 1. §. sed si in eo. Ad Sc. sijllan.

Lata culpa duobus modis generatur.

Lata culpa cognoscitur si quis non intelligit id quod oes intelligunt, ut certe intelligere debent, aut si quis non ad eum modum, quo ois hominum natura requirit diligens.

Is enim non caret suspitione fraudis, adeo ut nulla negligentia excusatione audienda sit l. lata culpa, et l. Cedere in iura. §. Vlt. de verb. sig. d. l. quod Nerva de pos. Illa culpa ignavia a Zasero appellatur

11.

Lata culpa colligitur si quis non eodem modo reserit alienas

T.

res, quo proprias curare solent, nec in salua fide in
alienis qua suis rebz diligentiam ptabit d. l. quod Nerva
pos. Illa culpa versutiae rebo appellunt.

Leuis culpa e q no ex malitia, sed ex sequitie aj ut
citata, vel inertia, ut simplicitate pferat. l. ij. §. vlt. ff.
In dijudicanda culpa leui no tam factum qua aig respici
ex legitimis iudicijs, sicut q dolo ex mo meliendg e l. fraus
interpretatio. de reg. iur.

Pena suspecti remoti e infamia, si ob delum remouit. l. i.
si ob latam illam ut frutire culpam, q dolo pxiuio mltiq d
dolo differt. l. Impubribz §. 1. ff. hoc tit. d. l. quod Nerva
l. Magna. de Verb. sig. l. 1. §. 25. utro. l. fideiussor. Mandat.

Ob culpam integra fama a tutela abt ut hic intelligas late
quanda ignauia culpam q scordem neglgentia q dolo carat
l. ij. §. vlt. ff. eod.

Ob delum remoty tutor, ut fiat infans requirit. Ut hanc i p
remotionis cau iudex expressit in tutela alioq si tam i
decreto non addiderit pter remotie existimationi parit
ff. eod.

In penis mitior
est nunc interpretatio
nam.

Interpretatione legu pena mollienda sunt potiq qua aspi
randa l. pti. de pen.

Suspecti postulatio administratione interdicit h. vers. si qz ante
suspecty postulat l. Cuna quatu. C. eo. l. Quod si forte. §. 1.
de solut. Eui satig e rem seruari qua tutori obligari l.
suspecty ff. eod.

Quamuis prudente iudicib no solent qz deturbari posse iura
rei gtrouersae l. Vnic. C. de solut. seq. t. aliqui iusty
riuli moty facit, ut aliter statuaty l. si fideiussor. §. vlt.
Eui satisfdar. cog.

Quanqua alioq creditoru criminis alicuiq rpo, etiam in
demnato rite soluaty l. Reo. de solut. Debitor tñ q tutori

postulato sciens soluitur non liberatur d. l. quod si forte §. 1.
de solut. Ipsi iure. n. sine ploris decreto ac opa ei administra-
tio non interdicitur, si tamen non abhincat iudex ipse interdicit, et
alium interim dabit curatorem. d. l. cum quibus. C. eo tit.

- Suspecti iudicium reo mortuo extinguuntur l. 1. C. eo. l. pen. ff.
eo. h. in vers. sed si suspecti cognitio.

Idem et si alia ratione finiat, tutela lite pendente l. post
finitam. ff. eod.

Post finitam tutela cognitio suspecti tutoris, quamvis prius
suscepta soluitur d. l. post finitam.

Semp statim atque tutela iudicis locum cessat suspecti cog-
nitio l. ij. §. Quodam pt. ff. eod.

Morte delinquentis crimen cum pena extinguuntur l. ij. §. vlt.
C. si rex vel accus. mort. fuer. l. Defuncto de public. iud. l.
ex iudiciorum. De accusatio. l. is qui in reatu decessit. Ad l. Pub.
maiest.

§. si quis tutor

Ius alimentorum pupillis adit adolescentibus decernendum et non
facultatum potiori petit l. Ius alimentorum ff. eo. l. ij. C. de
alim. pup. §. Item.

Alimenta pupillis tutore presentis decernenda sunt l. ij. §.
tutor ff. eod. d. l. ij. C. de alim. pup. §. Item. l. ij. ubi pup. educ.
deb.

propter ea moderatione alimenta decernuntur iubet, ut
semper aliquid ex redditu annuo pupillis supra alimentorum
sumptus d. l. ij. ff. eo. quod si ultra vires facultatum trans-
scribitur, tutoris qui eum non admonuit de statu facultati-
tum erit periculum, sic ut in eius reputationibus non tenet
non horum alimentorum d. l. ij.

Tutore latitante ne alimenta decernantur pupillis in bonorum

ei possessionem a tutoris mittit § 4x. pringl. hic. Dicitur
si opiam sui dolo non faciat, alioq si iusta fuerit eius
absentia excusabitur, et alius in hanc rem curator dabitur
L. ult. vbi pup. educ. deb.

Data possessione bonorum tutoris fructus, et ea sola q̄ dicitur
uari nequeunt, dato ad eam rem curatore distrahi pot, per
tex. h.

Tutor si id ipsum contumax in dicit et ḡtumat, nec pupi
alimenta p̄stet q̄ suspecto remouendos § d. l. iij. § Tutor.
ff. eod. l. ult. vbi pup. educ. deb. et hic.

Tutor nec egentem q̄dam pupilli de suo alere debet
ins alimentorum §. vlt. vbi pup. educ. deb. l. ij. c. de alim. pup.
p̄stan.

Qui pupillo educando deest, facultates mentis et remouendos
a tutoris ad urbis p̄fectu puniendos remittit §. h.

Ad eam n. p̄tendat omnem criminum cognitionem et ad iudicium
l. §. Item solam. De off. p̄fect. vrb. Ceterum si p̄t̄t aliquid
iustam causam fuisse sua opinione falsis, non deberet id ei
fraudi L. de ante. §. si annu. cet. De interrog. actio.

Qui p̄t̄t tutelam adeptus et ad urbis p̄fectu puniendos re
mittit h. et l. iij. §. Tutor. ff. eo. d. l. 1. §. Item solam. De
off. p̄fect. vrb. Implem. tutelae moderatiore leges vrbis
coercent. Act. n. ea non obscurum meditati solentis arguunt

Liberty fraudulenter in patroni libertorum tutela uer salis
ad urbis p̄fectu puniendos remittit h. l. ij. ff. eod. l. iij. et l.
Liberti. c. de admi. tut. Imo si libertus ore iustitia admini
trare detredat, p̄t ut migrat in libertate vtrahit
L. Ingrat. de Tur. patron.

§. Nouissime.)
Fraudulenter tutor quamvis satis offerat remouendos §. h.
et l. Susceptorum. §. ff. eod. Quia satis datus fraudulenter

prædandi facultatem non tam admittit, quam præd
bit, h. 7 l. quia satis datus. ff. eo.

Magis expedit pupillo rem suam saluam, quam
tabulas cautionis habere l. suspectus. ff. eo.

plus cautionis in re est quam in persona. l.
plus cautionis. de reg. iur.

§. Ultimus

Suspectum non fortuna faciunt sed mores. l. Suspectus
8. ff. eo. 7 hic.

In tutore non tam facultates quam bonas mores
inspicimus. l. scire oportet. §. Cum reliquis. De tutor. 7
curat. dat. tutor.

Diuitie nemini patrocinantur, quo minus suspectus possi-
lari possint, si non ex fide tutelam gerat. d. l. scire
oportet. 7 h.

Sicut nec laqueus dolosus aut negligens retinetur
ita nec pauper fidelis et diligens remoueri solet,
l. 5. 7 6. c. eo. d. l. suspectum. ff. eo. l. si quæritur. De
reb. auth. iud. possid.

Paupertas qua gerende tutela oneri impar est, ab
initio a tutela uacationem præstat §. sed 7 propter
paupertatem. §. tit. proced. si tamen pauper tutela
se inuissuerit, et eius uita sobrietas clara sit, affe-
ctio honesta nec incognita remoueri non debet. d. l. scire
oportet l. Haec enim. ff. eo. 7 h.

Cum de fide hominis agitur fortuna culpanda non
est, si aliqui boni mores hominem commendent alle-
gatis iurib.

in suspectis opinantur ueritatem
non paupertate. l. suspectus.
l. 1. ff. eo.

in tutore non tam diligens
fidei diligentia non
ip. d. l. scire.

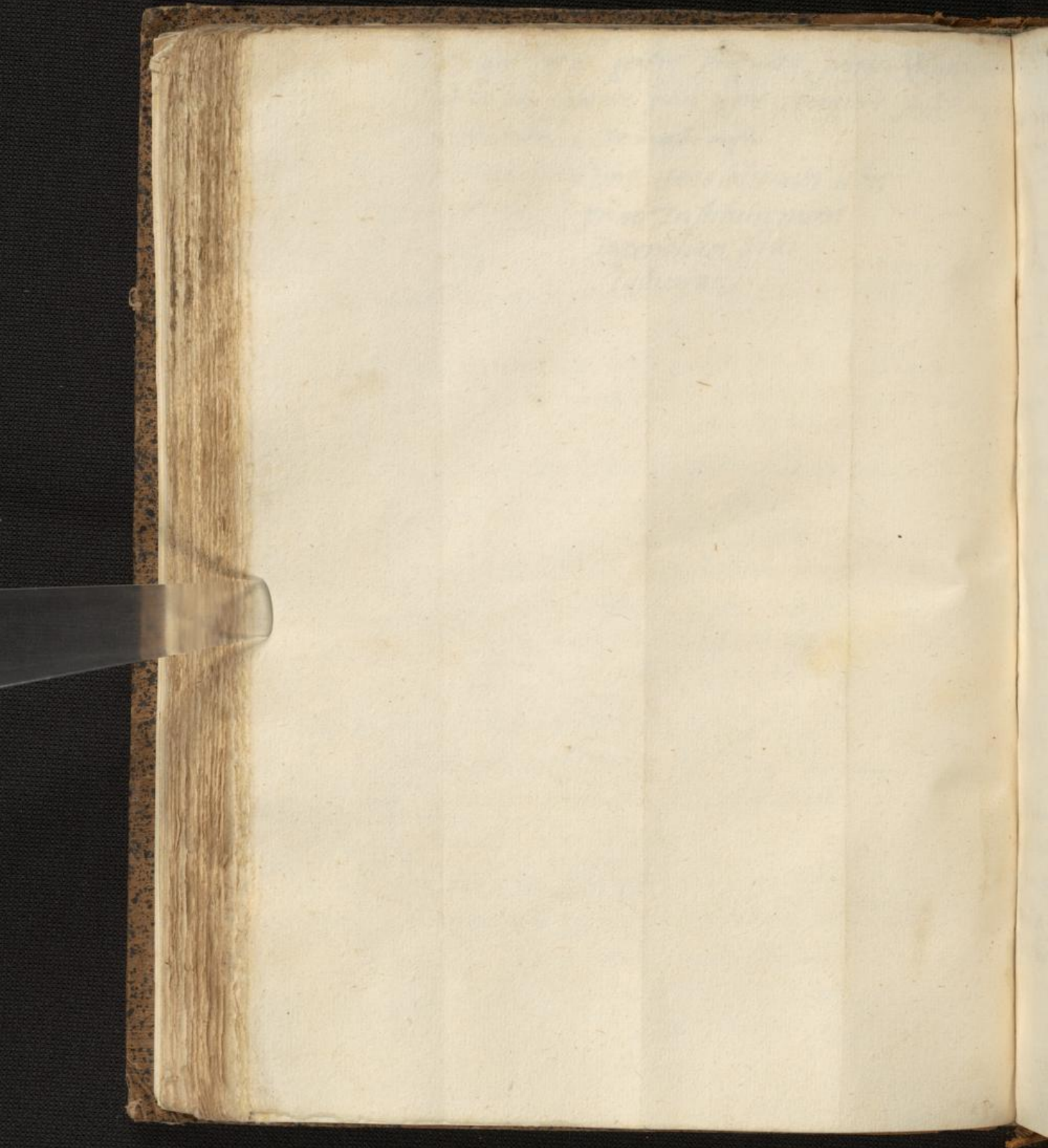

Mulier bono genere pregnata, propter paupertatem
utilis non habetur, quin æque servatori fuisse nuberet
L. Hærentem. C. De incest. nupt.

Finis annotationum libri
primi Institutionum
Imperialium, Divi
Iustiniani.

79

75.

SEQUUNTUR NUNC IN SE.
 eundem libram Institutionum, eiusdem
 Clarissimi Domini Doctoris ~~Wolf~~
 gangi ~~Wolf~~ Rengeri Annotationes.
 DE RERUM DIVISIONE ET
 accipiendo ipsarum dominio - Tit. 1.

Princip.)

Universum ius populi Romani, quo nos utimur, circa tria utitur,
 scilicet, ut. n. ad personas pertinet, uel ad res, uel ad actiones. §. VI.
 §. de iur. nat. l. 1. De stat. hom.

Præcipua iuris pars est, quæ ad personas pertinet, nam ea subleuata
 frustra de rebus acquisitionibus et actionibus differret, d. §. VI. §. de
 iure nat.

Res omnes nostra in hominum gratiam et utilitatem producit, et hominum
 eam omne ius constitutum est. §. In præcedenti infra hoc tit. De rer. div.
 l. ij. De stat. homi.

In personis considerantur status ordinis et officia, ut §. tit. lib. 1.

In rebus uersantur acquisitio, conservatio, alie natio l. vlt. De leg. 1.

Congrua quadam serie, ex salutis salutari iustitia singulos
 iuris titulos disponere oportet, ut ordini atque methodo satis
 factum esse appareat. d. l. ij. De stat. hom. Alciat. lib. 2.

disposit. Cap. 27. notat. h. et §. VI. T. de usu et habit. et §.
 Habit. T. per quas person. nobis acq.

Res omnes aut sunt extra patrimonium nostrum, aut in patrimonio
 nostro consistunt.

Res alie sunt diuini iuris, alie humani l. 1. ff. eo. tit. non
 sicut.

In generali alienatione bonorum ueniunt et homagia, vasalli
 redditus, et alia iura incorporalia Io. Fab. h. l. Modicis. De contra.
 hom. empt. l. quarta. De acq. rer. domin.

Libet ius patronatus sensim uendi non possit, in generalibus tamen

alienatione transit. To. Fab. hic. c. Ex lris, 7 c. Cum sea
de iur. patron. Lud. Roman. sing. sus. 86.

Quaedam res coes sunt cum, qdam publica, alie vniuersi-
tatis, alie nullis, alia singulari. Ut h. 7 l. ij. §. ead.

Ex iure ntra manserunt in qmifcuso usu otum tota, aer, aqua
profluens, mare, 7 littora maris, Ut h. §. 1.

Accessorium principalis ca ntram seqt §. Cum principa-
lis. De reg. iur. c. Accessorium, eo tit. in 6. 7 h. ibi. Et p hoc
littora maris.

Quae adherent rebz sacris, eidem quoz iuris heri respen-
sum est l. Quae religiosis. De rei vend.

Littora maris pte oio iure quo ipsum mare censent. Ut
hic ibi. 7 p hoc Littora maris.

De contractu aut delicto in littore duabz ciuitatibz coi ad-
misso, iudex loci proximis cognoscat, si ags spacijs distant,
Occupationi locz erit. Aretin. hic.

Publica sunt flumina, ripae portz, Ut h. §. Flumina.

Vniuersiqz licet in flumine publico piscari, neqz qsqz prin-
cipis vel pdis iussa, ut id ming faciat phiberi p Fab.
h. vers. Quid ergo de Baronib. Ut hic.

Prohibitz in mari vel flumine publico piscari, gra pro-
hibentem iniuriarz agere p l. Iniuriarz adtio. §. Si qs me.
de iniur.

Qui pluribz annis in publica fluminis diuerticulo solz p-
catz e, altroz eodem iure uti p longa q suetudinis ex-
tentionem phibere potest. l. si qsqz. De drutis. 7 temp. p-
script. quod sic accipienda e, si non desierit piscari, 7
eo iure adhuc utatur, alioqui res ad pristinum condi-
tionem redit. l. vlt. De vsucap.

Lege municipij vel consuetudine longa utentium iudici p[ro] ut ali-
 cuius fluminis dominium quis natuscapp sicuti Fabri hic att[est]at
 ff in Ver[bo]. Tu potes dicere. Jacobin. des. Georg. in tract. feudali
 in gl. Verb. Et cum p[ro]fessionib[us].

Maiores n[ost]ri. §. Vniuersitatis.
 Multitudinem unquam temere sine suo rectori coire uoluerunt. Al-
 ciat. in l. Neralij. De uerb. signif.

Oia collegia rure civili illicita sunt, nisi ea ex p[ro]p[ri]a p[ro]missa re-
 ferantur l. 1. §. tot. tit. De colleg. illic.

Vniuersitatis sunt q[ue] ad usum publicum ciuitatum ut municipij, uel
 alterius approbata societatis destinata sunt, ut theatra, stadia,
 & h[uius] similia. ut hic.

Quod sunt Vniuersitatis singulorum minime capessunt & ut hic
 & l. In tantum. §. Vniuersitatis. §. eod.

Honos Vniuersitati debitus singulos non respicit l. Sicut. §. si q[ui]d
 Quod unig[er] uniu[er]si. nominat.

Quod debet Vniuersitati singulis non debet, & quod debet uniu[er]sitati
 singuli non debent d. l. Sicut. §. Si quid.

Pro debito singulorum in bona uniu[er]sitatis missio non detinetur Bald. in
 l. etiam. De execut. rei iud. gl. in d. l. Sicut. & ibi Bart. Quod
 unig[er] uniu[er]si.

Vniuersitatis uel Reipubi actor, singulorum actor non habet, nec
 debet singulos defendere. l. ij. Quod unig[er] uniu[er]si. note.

Iurans capitulo obedientiam singulis non obligat e. cum clerico in
 & ibi panor. De uerb. signi.

Seruus uniu[er]sitatis, ut e[st] tantu[m] seruus e[st] non singulorum, ita ut
 manumissus, e[st] tantum libertus erit non autem singulorum. Ergo
 singulos poterit in ius uocare d. l. In tantum. §. Vniuersi-
 tatis. §. eod. l. sed si hac. §. Qui manumittit. De in ius uoc.

Seruus municipij p[ro]t in caput ciuium torq[ui]ri, q[ui]a non e[st] illorum seruus sed
 Reip. l. 1. §. seruus municipij. De p[ro]ho.

Singuli aues in ca uniuersitatis testes esse gnt. gl. 7 Bart. in d.
In tantu. §. Uniuersitatis. ff. eod. nisi in ca ardua ut criminati-
tas. in d. l. Sed si hac. §. Qui mentionitur. De ni ius uoc. 7 nisi
comotum ad singulos pertineret. l. Ciuitatibz. De Legat. 1. l. Na-
cum simil. De testib. Quo casu etiam illi admitterentur, si res
alios non posset probari arg. l. consensu. c. De repud. c.
Veniens. De testib. Nec. n. 7 bationu copia angustanda 7 l. Quom-
c. de heret.

In ca Uniuersitatis tam authoritate qua utilitate nihil utat-
que magis alicui de uniuersitate testimonij dictio quodam scilicet
si utilitas singulos hoies respiciat, eum ex Regula iuris
nulli idoneus testis in re sua intelligatur. d. l. Nullus. De testib.
l. etiam 7 l. oibz. c. de lit. Vel nisi negotij magnitudo aliquid
exposceret, q. pleriq. etiam tunc in subsidium 7 deficientibz
legitimis probatoribz admittunt. Fab. h. in verb. Et q. hac.

§. Nullius.)
Res nulli in q. horum consuetudine ac dispositione in patrimonio
dei relata sunt, 7 sunt, uel sacra, uel religiofa, ut sancta.

§. Sacra res.)
Sacrum publicu consecrari oportet d. l. In tantum §. Sacra ff. de
pontificum consecratio rite facta rē sacra efficit. ut. h. 7 d. l.
In tantum. §. Sacra.

Iure Canonico solis episcopis 7 summis pontificibz Ectiam
dedicare conceditur. Can. Hemo. 7 Caro. Viciniq. De consecrat.
dist. 1. arg. c. tua. 7 l. 1. De decim. 7 2o. Fabri hic.

Res sacra usq. adeo consecratione in Dei patrimonium trans-
mittuntur ut nulla usq. rone impignrari aut alienari possint
auth. de alien. Et emphij. §. Et quo niā cognouimus. Col-
g. 7 gl. h. in verb. quæ etiam.

Vasa sacra atq; arcana, & vestes sacra, ceteraq; donaria pignori aut hypotheca, nisi q; redemptione captiuoz supponi non pnt d. l. Sancing. c. de S. eccl. & hic.

Res sacre q; publicè Deo consecrata s; nec alienari nec obligari nisi ob captiuoz redemptionem pnt. h. & d. l. In tantu q; sacra. ff. eod. l. Sancing. nulli. c. sacros. eccl.

In ca farris ut pauperum vitæ succurrat, res ecclie alienari ut pignori supponi pnt. d. l. Sancing. iunct. auth. Hoc ig porrectu c. de SS. eccl.

Aurum h; ecclia non ut seruet, sed ut erogat subueniatq; in necessitatib; . can. aurum. 12. q. 2.

Absurdum non est animas hominum plus cumq; causis ut uasis pferri. d. l. sancing. sub firmu.

Rorum ecclie, ut res a lignum solute sit uenditio non derogat. ff. d. auth. Hoc ius porrectum. & d. auth. De alienat. & Emphij. §. & hoc super ipsis.

Qui priuatiu sacrum sibi constituit, adeo locum no facit sacru ut si psumpserit, ibi ministeria sacra celebrat, q; loci consecrationem, etiam principis arbitrio puiat. Auth. ut in priuatis domib; sacra mister. no fi. §. penult. colla. 5.

Res sacra terram seu dirruta loca edificij no pphang & idcirco uenire non pnt. l. Res. De contrah. empt.

Loca sacra ut religiose ab hostib; captis, desunt iure ciuili ab sacro de, s; ab hac calamitate liberatis pristino statui restitunt. l. cum loca. de relig. & sumpt. fun.

§. Religiosum.)

Religiosa loca mortuis inferendis fiunt, ut hic. & d. l. In tantum §. Religiosum. ff. eod.

Locum religiosum libere uolunt facere hnt, cum cadaver ut saltem eius caput in locum sua aro sepelendi insert. l. si q; & l. cum in diuersis. De relig.

caus ca q; in d. patri. nio s; h; pnt h; & pignori supponi pnt. d. l. Sancing.

anaria sua uisare pnt. h; cum alicui effluere ut d. auth. hoc ig porrectu.

diuersis illatione tam sum. q; religiosu sacro l. si q; de relig. & hic.

Hodie iure Canonico sine Auctoritate Epi loci non fit religio. Dd. in c. Absolende. De sepulchris.

Locum sub conditione legatum iuterim haerens inferendo mortuum religiosum non facit. l. si loci. De relig.

Eui pignori obligavit fundum suum, nihil omnia sua in eum mortuum intulerit religiosum facit l. ij. §. Ult. De relig.

Inferens in alterius locum puz, aut in sepulchrum, in quod ei non erat inferendi, tenet actionem in factum, et poena pecuniaria placitur. l. ij. §. pter aut. De relig. cogitq aut mortuum tollere, aut loci suum dolo pstrare. l. Is q intulit. De relig. Sepulchri quos violati actio in eum dabitur. gl. d. l. ij. Verb. actionis.

In eodem locum puz socio invito extraneum corpus inferere non licet. ut h.

In eodem locum ex ipsis sociis alium recte sine consensu sepelire licet, maxime si alius non sit locus in quo sepeliatur. l. si plures. De relig.

Rem in alios usus quam quibus destinata fuerit invito socio vertere non licet. l. Sabing. Cui. diuid. In re cui potior est causa prohibentis, maxime si eius inter sit. d. l. Sabing. l. Fisiuta §. pen. De seruit. ut b. qd.

Non potest quis in re cuius factum est socii partem reddere deteriori aut eius aliquo modo interturbare usum. l. Homo ex sociis pro soc.

Mortuum in eodem sepulchro sine sociorum consensu inferere non licet, l. si quis putans. §. si quis in eodem. Cui. diuid.

Libere ut vel a mare et invito socio rem trahere ad usum destinatum licet si odes Cui. diuid. l. Arboribus. §. Nautis. De usufructu.

Si qd usufructum habeat proprietarij cum loco inante fructuario Re-
ligioſi fauere non pot. l. ij. 7 l. sunt persona. De relig. nisi forte
ipſum qd usufructu legauit iherulit, cum in aliu locu tam
conuodum ferri non poterat d. l. ij. §. Si usum fructuum.

Qui ab initio gſenſit frustra postea permittit, cum amplig res in
terra no sit, ut hic ibi licet postea Inq ratu no habuerit.

Nulla pot videri iniuria accipere qd semel uoluerit. l. In diem.
de ag. plu. arbor.

In his qd ad religionem spectant sola uoluntas obligat l. si qd
de public.

Qui semel placuit amplig displicere no pot. c. quod semel de
reg. iur. in 6.

Sape qd ab ini ho sunt uoluntate, ex post facta sunt necessitate
l. sicut. de oblig. 7 actio.

Iusta sepultura traditum corpe ne inquiete l. Diu frs. de
relig.

Mortuo in bonu alienu, dno ut gſentente ut ratum habeat
illato leg religioſis officij. l. In tantu §. Religioſum. ff. eod.

Ratihabitio mandati uim obtinet l. Hoc iure. 7 l. semper.
de reg. iur.

Hodie regionis huius civilis ea uis e, ut leg in qm illatq
mortuo humanis usibz exemptq habeat. ex fidei Jo. Fabri. h.
de qua tu dubito. Innoc in c. Ad hac. de relig. do.

§. SANE (2.)

Sancta res tur, qd ut inuialata eent pena appoſita cautu e l. i.
§. sancta quoq res. l. sanctum. 7 l. sacra §. proprie. ff. eod.
7 hic.

proprie dicitur sancta qd sac usq sacra uſe pphana sunt
§. sanctione quada gfirmata. d. §. proprie.

Sanctum e qd ab iniuria tuorum deſſuſum alij munitum
est. d. l. sanctum.

Legati sicut sancti qd eos violare non licet d. l. Sanctum.
Vlt. De legatio.

Muri & portae sanctae rex movere ff. d. l. i. §. Sanctae ff. eo
ne qd. in loc. sac. fiat. Cic. lib. 2. De urbe deor.

Si qd. violaverit muros capite puniatur. L. Vlt. ff. eod.

Civis Romanus alia qua qd portas egredi non licet, cum illud
hostile & abominandum sit d. l. Vlt.

Si nullum quis transcendat aut p. murex castra ingredi
capite puniatur. L. ij. §. In bello. De re milit.

Neq. muri neq. portae habitari sine p. missu principis
possunt. L. Vlt. Ne qd. in loc. sac.

Qui muros civitatis opp. aliquod admovent ipsum destruere cogit
L. Edificia c. De opp. pub. Si tu nihil oblit. pr. vi. in d. g. l. g.
p. solo pendit. L. ij. §. Si qd. nota. Ne qd. in loc. pub.

Muri sine principis aut p. fidis iussu reparari non possunt
Sacra §. Muros aut. ff. eo. Quod ad alia loca publica ex
tendendum est Faber attestat. cui Arthing subscribit.

Qui violande castitatis gra. domum alterius admittit, scilicet
ingressu & capitis poena mulctatur. L. Si qd. no. dicam. rapto.
c. de Episc. & cler. secy si simpliciter ut L. bidini sua explorat.
id fecerit, tunc. n. extraordinarie poena subijci debet. Arth.
h. §. l. Rex. De furt.

Extraordinaria poena q. arbitrio iudicis imponitur ad mortem
in terrore & timore potest, si qd. admittit. delicti qualitas
id suadeat. gl. in §. In summa. i. de 2. in ur.

Partes legum q. poenas continent sanctiones appellantur. Vlt.
in fin. L. Sanctio legum De pen. d. l. Sacra. §. proprio. ff. eo.

§. Singularum.

Res singulorum q̄ s̄t in iure patrimonio, 7 q̄ s̄t q̄ commerciū
ex varijs causis cuiq̄ acquisita s̄t, ut accipi p̄nt. ut h.
Dominia r̄t̄ duplici iure acquirunt̄ n̄trali & civili. Ut h. 7
l. 1. ff. eo. de acq. rer. dom.

Etiā duo p̄nt appellari multa, Ang. Arctin. hic.

Illud saepe factum ē q̄ tantum his ḡtingit Bart. 7 Castrenj
in l. Saepe ḡstituta c. De re iudic.

Pluralis elocutio duorum numero ḡtuta c. c. pluralis. l. Libertas
s̄. Post annos. De manumiss. testam.

Vbi numerus testuū requirit̄, si certis non adijctis sufficiunt duo l. Vbi
numery de testib.

Ius gentium quandoq̄ n̄trali ē ob id q̄ n̄trali r̄t̄ ḡstituta
tum c. h. 7 l. 1. ff. eod. De acq. rer. dom. l. 1. s̄. Vlt. de furt.
l. 1. de oblig. q̄ ex delict. nascunt̄. s̄. Quod iure n̄trali. s̄. De
iur. n̄trali.

Seniora ac utiliora iunioribz 7 recentioribz ppria quāta ra-
tione auctoritatis ac usūtrationis fieri ḡponunt̄ l. Vlt. De
fid. instrum. l. Cum qd. si cert. pet. Coni. l. s̄. De iur.
immunit.

Ius gentium longe antiq̄ c̄ iure civili, nimixuna cum
ipso ḡnre humana natum h. 7 l. 1. ff. eod.

Ius gentium simul cum iuribus ḡnti n̄tra instituit. Cui-
lia utro iura ḡntis d̄m̄ civitatibz instituta s̄t h. 7 d. l.
1. ff. eod.

Leges antiquatae 7 correctae p̄nt in argum̄ trahi si eadem
in corpore iuris adhuc extant. Vas. hic. in addit. ad Christ.
porti. Bart. in l. Vlt. Ad l. Cornel. de fals.

Leges antiquatae 7 correctae ad r̄sio n̄m callosas quasi
ip̄sa dispositio adhuc usqueat citra falsi crimen allegari n̄
p̄nt gl. in l. 1. in prin. de coniug. cum emancip. l. b. ex Bart.
in d. l. Vlt. de fals.

Scriptura non e de necessitate 7 contra leges. Not. Ch.
pork. hic in illis verbis, 7 Leges scripti capiunt. S. ex
scripto. vof. 7 non intelligantur. S. de rum. ntrali. Licet
rum tement. Quid. pap. qd. qd. Bart. in l. post gl. v.
in fin. C. de legib. 7 tex. cum gl. in l. Humanu. C. de
gib.

S. Ferre ipitur bestia.)

Fra atia q terra, mari, celaj capiunt, idem ferre, leg
volucres, pices capientium fiunt. Ut h. 7 l. 1. S. vlt. ff.
hodie tu venationes q hntur, exceptis vris Sic. S.
Nemo rthia. De pace tenen. in vlt. feud.

Quod ntra aut facto hois aut dntermitate temporis
nullig de cepit id occupanti gedit ut h. 7 l. ij. ff. eo.
gen. T. eo. l. Numq. S. thesaur. ff. eo.

Ferax 7 volucru libera cuius etia in agro alieno p occupat
one acquisito e, modo nulla ad ipsam q fundi dntermitate
ignoditas ut h. 7 d. l. ij. ff. eo. l. Quosdam. C. de metat.
lar. Lib. XI.

Semper id nobis cura ee debet, ut alteri q nos iniqua
conditio no adferat. l. Non debet alteri. de reg. iur.

Alienm fundu dno reluctante nemini ingredi licet. Ut
in vers. planti, 7 d. l. ij. S. planti. ff. eo. l. Diug pig. de ser.
uit. Rubric. pd.

Licet piscari aut aucupari nemo q hntur, agru tenent
alienm ingredi qd p hntur p dntis l. 7 l. In iur.
actio, neq. S. si fm tn. de iur.

Per agrum alienm q servitutem no debet, imuto dno agere
non licet l. p agru. S. de servit. 7 ag.

Ad fundu alienm gra offodiendi thesauri, p qrendi servit.
gitiu, ut uxoris, iudicis tn authoritate ino licet. l. the.

81.
 fure ad excluden. L. ij. C. de fern. fugit. L. Ding. De furt.
 rust. qd. panor. in C. ppn. de furt.

Quod si fractus in agro tuo deiecit, totus tibi ad tua
 uterenti plus qd. L. vnic. de glan. legon. L. Cui pendente. De alio
 empt.

Prohibito in agro alieno utantur vel auferant, si qd. libentem
 non obtulerit, vim facit & iniuriat tenet. L. vim facit.
 Quod in aut clam d. L. iniuriar. actio ut qd. §. vlt. De iniur.

Quod qd. etiam post prohibitionem utando aut auferendo cu
 sit suum qd. nec restituere tenet. gl. & Bart. in d. L. Ding. §. ij.
 & gl. in d. L. ij. §. plant. ff. eo. To Fab. hic nisi fructus fundi in
 utatione est. L. Venatione. De Usur. & Aug. hic.

Prinati totis prohibitionem non impedit dominij translatione. d.
 in L. ij. C. de qd. ob. ob. caus.

Si ingredi alieni agrum cupiens, ut a general. lege, aut a g. ful.
 tudine, vel specialiter a principe ut iudice fuerit prohibitus,
 si qd. caperit suum non facit. §. Nemo reho. De p. p. h. m.
 in sp. f. d. L. si Bart. De Jur. patron. L. quemadmodum,
 C. de agric. & cons. lib. XI. L. Cui fundu. §. Cui sciens p. emptor.
 To. Fab. hic.

Fera tantisper eig. qd. occupavit dum utramque libertatem non
 recuperat. L. quod enim. §. vlt. ff. eo. & hic.

Solutus eodem modo dominium qd. constituitur ut h. & L. In tantum
 de r. r. d. r. f.

Non r. p. captus. ut qd. in loco sacro vel asylo. si tunc
 iudicis iussus fuerit relaxari, & pristina libertati res-
 titui, no. censetur paritum esse futu. nisi ea libertas data sit
 ut bello fugere liceat, si qd. eig. diffinitis p. secutis. Ang. h.
 ser. lex. nrum. in fin. & Bart. in d. L. ij. ff. eo.

§. Illud questum est (-)

Fera quamvis ita uulnerata sit ut persequendo capi
uulnerantis tamen antea non erit, donec eam capiat. h. 7. l. 1.
h. 7. l. 1. §. Illud qsi tunc §. ff. eo.

A uerbis legis tempore non recedendum. l. Non aliter. De leg.

Bestia capientibus occupantibusq; ascribuntur non uulnerantis
nec eum q; uulnerant capisse uerz e, cum multa acciden
tint ut non capiatur §. Fera igitur §. eo. 7. h. in fin.

Omnia admodum incerta sunt in uenationibus ut aucupij,
mixq; certa est pda qua non assecutus est. per tex. m. m.

Multa cadunt inter calicem signumq; Labra. per tex. m. m.

Nihil tam incertum est aut certum q; non alijs interpretato
gat. ut h. 7. d. l. Abstraham §. Illud §. ff. eo.

Spes plerumq; fallax dea est, ut non temere philippus Imp.
rescripserit, de fructibus futuris nihil certum iudicari per l. Si
lege. c. de usur.

Considerandum hoc loco sicut 7 in plerisque alijs iuris uicibus
locis id quod enunciat potest. Vel:

Ius Antiquitatis ex ijs q; contingere snt l. si idem §. Vlt. de
iuris dist. l. si qd donum. §. 1. 7. §. Idem qrit. Locat. l.
sed 7 si 7 pto. §. si ferre ex qb. Causi maior. De q; perplexo
videte post gl. Vlt. Jo. Fab. 7 Arz. hic.

Si ex duobus eisdem territorij iudicibus alter diligentem hnt
caperit, is solus de ea ca cognoscere debet. arg. l. Quoties.
c. de rei vend. 7 Jo. Fab. per tex. m. m. hic.

§. Apium quob.

Apium intra fera est. h. 7. l. Abstraham §. Apium. ff. eo. 7 §.
proximus seq.

Apes quavis in alicuius arbore fauos fecerint, sunt pri-
mi occupantis, quamdiu eas a loco incluserit, dicitur iuris. 7 l.
si apps. De furt.

Fera q in alicuius laqum incidit, ipsiq non e prius qua cum
apprehensa incluserit l. 2m laqum. sub. fin. in verf. Summa tr.
ff. eod.

Si volucres nidos in arbore mea fecerint continuo mea no sunt.
d. l. Nativum s. Apum. 7 h.

Favos etiam in aliena arbore eximere, 7 mel capere glibet ci-
tra furti crimen ff. d. iuris. 7 l. si apps. de furt.

Accessorium eiqde ntra unig principale e. c. Accessorium, de reg.
iur. in 6.

Aditu sui fundi alieni qd prohibere ff. h. 7 s. plane. 5. eo. in
tellegas si contudit suum factis, quod prius habuit nunq
persequatur rem sua iure non prohibet l. Thesaurus ad exult.
l. ij. c. de ser. fugit.

Examen quamdiu in gpedu e, capi p, eiq unig alius pma
ut h. 7 d. l. Nativum s. Apium quosq. ff. eod.

Sicut unig etiam excellentis dignitatis viri dicto non credi ff.
l. Testandi. in fi. c. de testib. Ita nec doctoris, in his q facti
sunt. 2af. in l. de qb. de legib.

Facta p scriptum, non q disjunctu intellectu cognoscunt. ad. not.
in l. Solam. c. de testib.

De quaestione facti iuris consulti respondere non solent. l. qm
cum qm s. p. de iure. l. sepe. s. fin. de fund. instra. l. Non
statim. de plagiar. l. Non erit. de stat. hom.

Facti interpretatio prudentissimos etiam fallere ff. l. ij. de iur.
7 fact. 18.

Cum consuetudo sit facti c. 1. de Constit. Lib. 6. Doctores attestan-
ti de consuetudine plena no temp fides. 2af. 2af. 7 inter repetitoris
in d. l. de qb. de legib. Alciat. in l. Amiculus amittit in prin.
de verb. sig.

§. pavonum.)

Fera q̄ comēare solite s̄, si redire desierint a p̄stino loco
desinisse, ac nullū dē intelligunt. h. 7 d. l. nratem §. pavon
ff. eo.

Pavones 7 columba licet evolare 7 revolare solent sunt
feri ḡris nō mansueti, dicitur iuris. 7 l. si pavonē de furt.
Accidens non mutat rei th̄m d. l. Nratem §. Apium. ff. eo.
l. cui h̄t. de tutel. l. vlt. c. de his q̄ ven. atat. imp̄.

Natura magis inspicit̄ quam accidens iuris q̄ p̄ime allegat
quandoq̄ tamen accidens origī qualis l. 1. §. b̄stias de p̄st. h̄t.
l. si eade. de assessor. siḡ p̄plexi h̄solutiō vide §. 2. d. in
locis alleg. 7 h̄c.

Ea at̄a q̄ turum arte seu industria ita curata s̄ ut ex
q̄suetudine abire 7 redire solent, si q̄d̄ revertendi q̄suetu
dine desuerint occupantis fiunt. Ut h. 7 d. l. Nratem §.
pavonem ff. eo.

Columba q̄ ab aedificijs n̄ris, item apes q̄ ab alapis n̄ris
evolant, 7 sc̄m q̄suetudinem redeunt, a nobis possideri d̄nt.
l. iij. §. Item feras. in fi. de agr. possess.

Columba q̄ emitti solent de columbario, veniunt in familia
Herasimda rudiriū, 7 si q̄s eas apprehendit, furti nobis q̄p̄t̄
actio l. pompomig scribit. §. Item pompomig famil. eris.

Fera q̄ comēare solent aīo occupari 7 possideri intelliguntur l.
l. iij. §. Item feras. in fin. de agr. possess. 7 d. l. pompomig
scribit. §. Item p̄p̄. famil. eris.

Si at̄a curata insidijs ut inescationibz desierint t̄ere
aīum revertendi, nō solum inescans d̄ng nō fiet, s̄ 7 furti tenet̄
bitz §. lex. in d. §. Item Pomp. 7 l. Cui servus. cum l. seq̄
de furt.

87

Feraz nō ex reuocandi q̄ iudicant indicat ut hic.
Desustudo redeundi ex eo colligitur si totum aut aliquo ex
familiaribz q̄ spectam nō sequat̄, uel q̄ scito dicit abfuerint
Faber. Ang. 7 Theoph. hic.

Qui diutius a sua academia abfuerit privilegij q̄ alioy scho-
lasticis indulta se frui non pot̄ nā q̄ is p̄pter diuturnā absen-
tiam aium redeundi abieisse uidet̄. Chriſt. porti. 7 ceteri dō. hic.

Aliquis desertionis studij colligitur uel ex tempore absentie ut
si q̄s abfuerit q̄nquam uel ex alio officio assumpto l. ij. c.
de primicario. lib. 12. 7 l. iij. c. De domesticis 7 p̄dicatorib. eod.
lib. 12. l. Legatus seruis. s. si ex officio. De Legat. iij.

Externa signa indicant interioris affectu p̄ hoc. nūm l.
non codicillum. c. De testam. l. si tu s. 2. de edil. edict. l. Labro
De suppl. Legat.

Extrinsecus actus prolat intrinsecū aium dicitur iuribz 7
his q̄ s. 1. De tut. 7 curat. dato. ab his.

Ex his q̄ extrinsecū apparent gignunt ea q̄ nō apparent, dicitur
turib. 7 l. 1. s. Ding Adriang. Ad. l. Cornet. de Sicar.

Actus sequens p̄cedente intentione declarat p̄ hoc. nūm 7 l. si hic
c. de adult. Bart. in l. cetera. s. vlt. De Legat. 1.

Sæpe ex sequentibz colligitur q̄ his aig in p̄cedentibz fuerit. ut h. 7
dicitur .ll.

§ Callinarum.)

Callina 7 anseres mansueti genis s̄ l. Nuntiam. s. Callinaz.
s. eo. 7 hic.

Callina anseres mansueti si in locum alienū 7 extra dñi
p̄ntem effugerint, nō idcirco ipsis eo desinunt. alleg. iurib.

Ex diuersitate appellationis colligitur utq̄ diuersitas p̄ hoc.
nūm. 7 l. si idem. c. de Codicil.

Qui gtrarium nōn gupit, eorum aliud gtrarium non

gubernat per hunc 69x.

Si gallina anseres ut alio evolarunt, non idcirco eas
amittit. l. 7 d. l. Nratam §. Gallinaz ff. eo.

Qui gallinas anseres ut Luernor aro retinet furti obligat
l. 7 d. §. Gallinaz.

Etiā in re modica & exigui pretij furtum guntit ff. 69x.
7 d. l. Nratam §. Gallinaz.

Qui gredatione inuito dno furtum guntit ff. Accus. l. am.

Etiā modica interdu gliderant, ut h. 7 l. si usus fructus. De
iur. dot. l. in modias. De gtrahen. emp. §. 1. T. De Vi Bon. ff.

Actio q̄ iure coi alium gerdit, semp etiam p̄ re leviscula
concedi solet. Do. hic.

Actio ex stipulata dno infelci note datur et si modicum damnum
datum sit. l. si p̄prietariis. De dam. infect.

Actio de dolo non nisi extra ordinē succurrit q̄
iudicis auctoris minori non datur l. 2. C. De Dol. l. si aliter cum
seq. ff. de tit.

Doli actio non abas quam ubi nulla alia gpeit furti debet
arg. l. eig militis. §. militis missi. De milit. testam.

Restitutio in integrum q̄ iuris extraordinarij & p̄pter minima
rem aut summa timere nō gedit l. 4. De restit. in integ.

Actio fene utrae omni modo occupanti fructus §. Fene. §. eo.

Actio mansuetae utrae ubi cumq̄ sunt dno p̄ intelligunt, & si
ea detinet aro luernam faciendi is guntit furtam. ut h. 7 d. l.
Nratam §. Gallinaz.

Actio manra q̄ fene q̄ dem utrae ff. §. tu ita mansuetant
ut ire in pastum, & sponte sua redire sō leant, si q̄ dem aro
nū reuertendi ~~non~~ t̄nt utra manant, si utra guntit
nam redendi deseruerint occupanti fructus. §. seu tu
quoq̄. §. eo.

§. Item ea quæ ex hostibus

Hostes sunt quibus bellum publicum populi Romani decretum
vel ipsi populo Romano. L. Hostes. De capti. 7 postlim. r. p. p. p.
L. hostes. 7 L. Quos nos hostes utrobique Alciat. De. verb. sig.
Quæcumque ab hostibus iusto bello capiuntur statim nostra fiunt
h. 7 L. Ntralem. in fi. 7 L. Ades. ff. eo.

Qui iniusticiam fecerit tenetur ad restitutionem omnium quæ ab hosti-
bus abstrahunt, nisi quæ eorum quæ eorum signa sentiuntur quæ
ex quædam sumuntur. Jo. Fab. hic.

Res præcipue in bello crepta civibus si recipiantur ab hostibus captivitas
non fit sed redit ad dominos suos. L. Ab hostibus capti. C. de postlim.
revers. L. ij. 7 L. Si captus §. expulsis. ff. d. tit. De capti. §.
postlim. no.

Res immobiles captæ in bello non accipiuntur singulis sed fis-
ca Reipub. ut Imperatori cuius nomine bellum geritur L. si capti-
us. L. Ding Commod. De iur. fis.

Res mobiles vel se moventes hostium, iure gentium captivitas
fiunt. ut h. 7 d. L. Ntralem in fin. ff. eo.

Etiā liber tuus eius a quo captus est serus efficitur. h. 7 L. Alio
ff. eo. §. 1. §. de iur. person.

Captus in bello si ante manendi ad suos reversus fuerit, sine
dolo, vi, metu, aut quovis alio modo id fecerit, omnia sua re-
cipiat iure postliminij. §. Captivus. De capti. L. Nihil mittere
d. tit. h. 7 d. L. Ades 7 §. si ab hostibus. §. quibus mod. ius
p. sol.

Quoniam ex lege christi omnes christiani sunt fratres, capti inter
nos hodie libertatem non amittunt, sed data pecunia vicem
redimendi gratiam impetrant. can. ad m. p. 11. q. 3. L. si quis
ingenuum. §. vlt. De capti. Alciat. in L. Hostes. De Verb.
sign. Quidam papa in d. r. s. suis q. 13.

Lapilli & gemmae in littore reperta cum nullis ad in-
telligant occupantium frunt. h. & l. 3. de rer. diuif. l. 3.
§. Neratij. De acq. poffef. iundt. l. si barfator. C. de fiducijs.
Lapilli gemmae & alia idem in littore maris inuenta de
aspectu & apprehenfione meo patrimonio cadere fur. d. h. 7.
d. l. si barfator. C. de fiducijs. Item in littore hest alij
diuerfium fenferit ut confuet. Bart. in l. 9. in prin.
De acq. poffef. 7 in d. l. iij. §. Neratij. illo tit. 7 d. h. 7.
Non poffumgros q nullig e dominu, aut ilig q aio gnat poffef.
nt gnat sint apprehenfione l. 1. 7 l. iij. §. Neratij. De acq. poffef.
Quae in littore in ueniunt ma sunt. sed res in publico
itinerare inuenta non itam, credit. n. in prudenti dno exi-
diffe h. 7 §. Vlt. 7. eo. l. falg. §. alienu De furt.

§. Item ea qua exati bg.)
Cui e at eig e id q ex eo nafat h. 7 l. Item q exatij
ff. eod.

Cui e rei principalis dominu ad eunde 7 partij adfo-
rij dominu pofat l. iij. De pcul. Legat.

Fratz cadit ei cui e matr no cui e patr l. Item. Pompe-
fcribit. Si frumfata §. Item fcribit De rei uend.

partus ex ancillis mae nati iure gutum mi offiunt
h. 7 §. Serui autem. §. De iur. perfon.

partij ancille qad futz gderonem, 7 dominu fexff matrem
l. partum. C. de Rei Vend. Etra. eig uifert par. h. Alciat.
in l. partum. De verb. fig.

Cui pccorum ufun fructum hest, eoz fatz in fructu pcc-
tuo iure retinet. §. In pccudum T. eo. l. Bona fidei. ff. eo.

85.
An illa partē ad fructuarium nō p̄inet, abſenti in uide,
ſi totum in fructu eō, cum oēs fructy rēz ntra totum
grā p̄parauerit. d. ſ. p̄cudum. T. eo.
ſi an illa p̄gnans uenient, partē erit emptoris L. 4. ff. eo.

¶. præterea.
Cuius qd fundo p̄ alluionē adiectū eīz id offiary L.
Adeo. ſ. 1. ff. eo. L. 1. C. de Alluio 7 Inc. Vel.

Sicuti fundy p̄ alluionē creuerit, eīz ſtatim dominium
acquirunt qd ſt fundi dñi. Diſtis iuris.

Flumina publica conſitoꝝ uice funguntur, ut ex privata
in publicum adducant, 7 ex publico in privatū L. Ergo.
ſ. adeo. ff. eo.

Privata flumina laꝝ 7 foſſe nō ſunt iꝝ alluionis. L.
Loꝝ. ff. eod. Bald. in Rub. ff. eo. 7 Arg. Inc.

In agris limitatis ius alluionis locū nō het, nā h̄c
ta mēſura continentur. L. In agris ff. eo. Aleat. 1. Plar,
niſ. Verb. limita.

Dico caſes Ep̄iſcopoꝝ q̄ limitata ſt nō ſunt acceſſionem
in iſtis limitibꝝ ſi aut nec p̄ſcribi p̄nt. 20. Fab. Inc. c.
ſup eo. EX. de parrach. c. quia, indicante De p̄ſcript.
can. quiaqꝫ 16. E. 7. 7 Arg. L. 3. In agris. ff. eod.

Quod alluionis agro non limitate acceſſit, id in tui p̄n,
trimoniū adeo reduciqꝫ ut nec ei cuius res fuit illa
actio eo nōre gedi debeat Taf. in L. Hoc ampliy. Verſ. Ita
demon. De Dam. infect. 7 20. Fab. Inc.

Quod fundis nriſ flumen adiecit p̄ alluionē p̄ modo
latitudinis p̄dij nobis acquiri L. Adeo. ſ. 1. ff. eo. L. 1. m.
fin. C. de alluio. eo ſ. iuris qd fundy ad nos p̄inet, L. 5. ego
ſ. Item ait 2. reſponſ. De public. in rem. actio.

Cuius modi ius tunc in fundo tunc, & in additamento alluvionis, ut si plerumque tunc in fundo dominium, tunc tunc sit alluvio: Quod si solum tunc usufructu, solum quoque alluvionis fructus erit tunc. L. Item si fundi. §. Fuit. De Usufructu.

Si pignori fundi tibi & obligatus alluvio tua augetur per hypothecam L. si fundi de pignori.

Si fundi dotalis fuerit, dotalis quoque erit incrementum alluvionis L. 1. De fund. dotal.

Si servit fundi & alluvio pariter serviet. L. Hoc tunc. §. Si aquam De aq. quot. d. & r. s. i.

Si tibi venditum nec dum traditum sit fundi, qui in tunc & alluvionem accessit cum fundo debet. L. 2d q. de p. r. i. c. & com. rei vend.

Rei principalis naturam & conditionem semper sequitur alluvionis adiectio iuris alleg.

Legatum quo nondum cessit, nec debet de interim alluvione crescere. L. Quod in re §. si qd post. De legat. 1.

Publiciana que ad rem aliquam potanda petit, petit etiam ut incrementum, quod alluvione accrescit. potest d. l. si ego. §. ult. De public. in rem actio.

Exceptionis que submovant rem aliquam potantem, submovent etiam eam quod alluvione peteret. L. si tunc. §. 1. De usufr. L. §. 1. §. ult. De except. rei iud.

Soluto matrimonio cum fundi dotalis restituendus est, restituit simul debet id quod interim alluvione accessit. L. plerumque. in princ. & §. 1. de iur. dot.

Alluvionis additamentum eiusdem corporis esse, cum eo cui adijungitur. L. ult. C. De alluvio.

Alluvio est aliunde ripa incrementum, ita latius est intelligi non potest, quantum quoque temporis momento adijungitur, quod definitio ex textu nostro colligitur.

Quod p alluvione agro Emphyteutico directa & Emphyteu-
 ta pnt, cum idem ius alluvionis transeat in fructuarium. c. 1. §.
 pen. si de iustit. feud. cont. or. Accus. 7. Dd. in l. De quibz
 de legib. l. Item si fundi §. Sed si Insula. De Usufru. Dd.
 in l. 1. c. De iur. Emphy. Io. Fab. h.

Sicuti damnum ita emolumentum quodcumq; rti Emphyteutica acci-
 dens spectat ad Emphyteuticam. l. si mortis. §. Vis maior. Locat. No.
 ideo augochy pensio, q fundz beneficio fluminis redditz sit auctior
 c. prohibens. de censib. d. §. Vis maior. Sicut nec e gra ppter dan-
 num particulare minuit l. iij. c. De fund. patrimon. l. b. XI.
 Eum commoda seq de brut, qum incommoda comitant l. Secm
 de reg. iur.

Contrariet eadem e ro l. Vlt. §. Vlt. De legat. iij.

Part agris fluminis impetu detracta, & alteri directa, prioris
 dmi manet. l. Adeo. §. ptraa vers. Eud. si vis fluminis. ff. eo. 7. h.

Vbi latet incrementa, etiam ususfructu augesc, ubi aute apparat se-
 paratum, fructuario no accedit. l. Item si fundi. §. si Insula. De usu-
 fru.

Cruentam fundo tuo detractam ita demum vindicare poss, si no coadun-
 erit, nec unitatem cum terra mea fecerit, qmadmodu nec arbor
 p vindicari a te, q translata in agru minn cum terra mea coaluerit
 l. Hoc amphg. §. Ita denm. De dam. Infest.

Arbor radiaty eruta, & alio posita, priqz coaluerit prioris dmi
 e, ubi coaluerit agrario cadit. l. Sed si ex mris §. Arbor
 ff. eod.

Arbor alio terre alimento alia fit nec eadem pmanet d. l.
 sed si ex mris.

§. Insulam.)
 Mare in usu tot otium horum ntrals rone §. 1. §. eo.

Insula in mari nate cum nulliq; ee credendum sit ratione
 naturali occupanti cedunt. ut h. 7. l. Adeo §. Insula. ff. eo.

Insula marina quod dominium et proprietate nulli se creditur
et occupanti quodammodo et quod iurisdictione sunt principis
eius ad cuius iurisdictionem pertinet mare. Ut hic ubi dicitur et l.
sula, de iudic.

occupasse insula videtur quod sic apprehendit, ut ea sit in eius potestate
arg. l. In laicum, in fi. ff. eo.

Si plures occupantes insula inter se decesserint, videtur quod
dum continuaverit possessionem videbitur occupasse ex iuria Bal.
rub. ff. de rer. diuis.

De raro contingentibus non tamen consideratis l. Quia Constitui et
nam ad ea. de legib.

Raro et minus apparant et per lras, de sponsat, impub. c. Com
de offic. et pot. ind. de leg.

que utraliter licet raro accidunt a iure non continentur, per
lex. mun. et l. si maior quingenaria. c. de legit. hered.

que insula in flumine publico nascuntur, eorum esse intelliguntur, et
per ripam fundos habent. ut h. vers. at insula in flumine. d. l.
Adeo. §. Insula. et l. Ergo. §. tribus maris. ff. eo.

Insula in medio flumine nata, cois eorum quorumque finitima
possident quod non per medium, sed per cuiusque agri fronte et modo
ut h. et l. Adeo. §. Insula. ff. eo.

Insula circa medium flumen errata eorum est tantum quorum
proxima sunt quod h. et d. l. Adeo. §. Insula. ff. eo.

Cuius rei damnum ad aliquam spectat, eius de emolumentis ad
eundem pertinet. §. De legit. patron. tut.

§. Quod si aliqua parte

Si cuius ager a flumine ad formam insule redactus sit, eius
remanet cuius fuit, non enim unquam fuit fauces soli male,
ta h. et d. l. Adeo. §. Quod si. ff. eo.

Verba cum effectu accipienda sunt non uerbotenus
haec uerba. Quod usq; iur.

Aedificium fecisse no intelligit q ei ppria forma. Cui ex
sumatione glingit non dederit. l. si is q quadringenta
quoda. Ad l. Falat.

Odia sunt restringenda fauores ampliandi c. odia. De reg
iur. in 6.

In testis plenior interpretatio facienda est. l. In testis
reg. iur. Vbi Decig etiam ad legata extendit. p. l. Titio. leg
tonis. De legat. 1.

Cui uerba dng sunt, no glinus spoi ex ea gfecta dng e. Aliud
n. uerba aliud spoi l. si iuenerit. in fi. De pignorat. act. 7.

Utra gparatu e ut hoies faciles 7 pri sint ad dissentien
du. l. Item si unq s. principaliter. De arbit. hic 7 l. ij. s.
posthunc. De orig. iur.

Mutata forma uidetq; intrire sta rei. vel.

Forma dat ee rei. l. Zuliang. s. si qs rem. Ad exhib.

Quod mrum e fieri alteriq; sine facto nro non fit. l. id g
mrum de orig. iur.

In dubijs media eligenda e uia. Ut h. 7. s. Cum ergo
certy. s. quib. ex caus. manu non hie.

Extremu utriusq; uitijsu facit, ut media q. dam e. g. g. 7
tempamento. vel.

Medium tenore inter dus extrema iniqua optimu e. dicitur
turib. 7 l. solut. De offic. procons. 7 Legat. 7 l. si qs p. r.
in prin. De pan. l. Antiq; si pars haered. pot.

Cui frumentum g. e. u. b. i. t. non noua spoi facit sed latentem
delegit. l. Ad eo. s. Cum qs. ff. eod.

92

Multa rudiq in libris. Institutionum Jur, q in pandectis aca,
 raly tradunt. §. his igit gualiter cogitis §. de Just. Tit.
 §. ult. T. de publ. iud.

Qui qd fit ex remissa mri dñi fit. l. de eo. §. si qd ad exhib.
 Accus. h. in gl. verb. Vel spias.

Ex duobz significantiy ung bona alter mala fide spes eig bona
 fidem hiet tota acrescit. gl. hic in verb. Ab aliquo. Vers. Cui
 si duo. 7 To. Fab.

Regula Juris ntratis e, ne qd etiam alterig in iuria 7
 detrimento locupletat. l. Nam hoc ntra. De gdit. in det. l. Tu,
 re ntra. Derog. iur. c. locupletari eo. tit. in 6. l. si mulier
 1. §. 1. 7 l. seq. de donat. inter Vir. 7 Vxor. 7 l. In rem. §.
 Item q amp. De rei Vend. gl. h. In verb. Vel spias. in fi.

§. Quod si partim

Spes partim ex sua partim ex aliena mia gfecta eig est
 7 effecit, ut h.

Duo vincula fortig stringunt. auth. Cessante. C. de legit.
 herid.

Lex dubitabilis esse debet. l. quod Labeo. De carbon. editi.
 l. Ancilla. C. de furt.

Lex In dubio debet intelligi in casu tanto maiore ratione
 dubitandi. l. Inq. de testam. l. 1. ad municip.

Exempla regulam non restringunt sed declarant. l. Damni infecti.
 stipulatio in fi. de dam. infect.

Mala fide gnuferens alienam miam cum sua, Aug reduci possit
 ad pristina mriam siue non, adeo spem suam non facit, ut
 ut ppria qdam mtrie pretium pit repetere. Cautiuncula
 h. arg. l. fideo. §. ex diverso. ff. eo. 7 l. de eo. §. si quis
 ad exhib.

§. si tamen alienam purpuram

Aliena purpura licet pretiosior sit vestimento cui in-
tae, accessionis usque cedit. Ut hic.

Quod rei ornanda ea adhibetur principali licet in-
ut accessio cedit. l. cum aurum. In fin. 7 l. et si non sunt
de aur. 7 argent. Legat. 7 h. 7 l. Sed si ex moris. §. propter
ff. eod.

Quod accedit licet dignius in iuris dispositione principali
ntiam sequitur. c. cum secuta. 7 c. ex tris. de iur. patron.

Accessio principali quamvis pretiosiori cedit. l. In re actio de
rei vend. 7 d. l. Et si non sunt. §. perueniamus. De aur. 7
argent. Legat.

Eisdem pars ut accessio, cuius vel totum est principale
d. l. Sed si ex moris. ff. eo. 7 d. §. perueniamus.

Aliquando magis pretiosum accedit minus pretioso, ut h. 7 l.
Si in emptione. De gratitud. empt. 7 gl. ij. hic.

Obligatio accessoria plus continere quam principalis non
§. sic itaque discretis. vers. plane. T. de actio.

Quando plures actiones competunt ad diuersa una inter-
tata, altera non permittitur. l. si per fure. §. 1. de gedit. furt.

Condictio furtiva soli domino competit. l. 1. de condit. furt.
nisi res ab ipso domino sine suo facto discessit. Ut h.

Res per parte ut accessio non aliam speciem adhibita, si ad utram
suam revocari potest, per extincta hinc. l. In rem alio. §. Ven-
tium. De rei vend.

§. Si duorum materia.

Confusio materialium sine eisdem sine diuersi generis, sine sponte
sive fortuito facta inducit coitionem corporis, ex commixtione
conflati h. 7 l. Adeo. §. Voluntas. ff. eod.

Voluntas duorum dominorum mixtione materiae, tunc totum corpus efficitur
d. l. Adeo Voluntas. ff. eo. 7 hic.

Traditionibus & usufructibus non nudis pactibus transferuntur
dominia rer. l. Traditionibus. c. De pact.

Cui ambiguus & quantum petat, adversarij facto ut causa li,
belli incertis admittit, dum tamen in processu & ista generalitas
& incertitudo determinat. l. 1. §. 1. Et ibi Bart. Quorum Legat.
& Bart. in l. 1. §. Si quis argentum de pos.

Voluntas duorum dnoz misericordiam in duas etiam diversis generis cor
totum corpi effiat. h. 7 d. l. Adeo. §. Voluntas, misericordie duorum
etiam fortuito mixta coicant. h. 7 d. §. Voluntas l. per.
pro soc. & l. Arbor. proff. cor diuid.

§. QUOD SI FRUMENTUM.

Species commixta quae facta mutata non sit nisi voluntate duorum
fiat coionem non induat h. 7 l. Idem Pompo. scribit si
frumentum in prin. De rei vendi.

Frumentum duorum generis mixtum esse & si fortuito aut
dno assentiente minime, commixtum sit, tunc non coicabit, cum
utrumque suam suam retineat dictis iuris. In minus affectio
nulla est. l. Numeris. De in lit. iuran. Bono frumento me,
lig innumerari per l. Vbi autem non apparet. De verb. oblig.

Frumento fortuito mixto adversus eum qui retinet arbitraria
in re actio competit. Idem Pompo. scribit si frumentum. in
prin. De rei vendi & h. in vers. Et si ab alterutro uestro.

¶

Vbi res eorum misericordie in se sunt, & ita facta ipsa mixta sit,
ut non intrinsece quidem separari possint cum coicant, etiam si
sint duorum voluntate mixta sint. l. Mariellus. §. Vlt. 20
rei vend.

¶

Si res eorum quidem species, facta quae facta non confundantur, sunt
mixtae nulla erit coicatio, nisi ex voluntate duorum. d. l.

Dem pompo. scribit, si frumentum: In prin. De rei vend.
7 h. §. Eund si frumentum Titij.

III.

Si miscerentur res diuersae mixtae ex q^oq^o propria s^o fit,
suo note fecit d^og erit, si neuter fecit suo note, cor's erit
s^opes. d. l. Idem pompo. scribit si frumentum. §. Idem scribit
si ex melle. De rei vend. 7 §. Cum ex aliena. 7 §. si d^og
s. eo.

III.

Si miscerentur res diuersae mixtae etsi integra puraq^o maneat
prior s^oba, nulla fit cor'atio nisi ex d^onoz voluntate, s^o q^o s^o ma
net suae mixtae d^og, 7 §. sua parte uindicabit. Idem no^o motu
ubi res comode separari pot, s^o etiam si non separare, ut g^omode
separet. d. l. Idem pompo. §. sed si plumbum. De rei vend.

§. Cum in suo solo.)
Adificij quod q^o in suo solo ex aliena mixtae adificauit, ipse
d^og e h. 7 l. Adeo. §. Cum in suo. ff. eo.

De q^o solo in adificat, solo cedit, ut hic 7 d. l. Adeo. §. Cum
in suo solo. ff. eo.

Superfices cedit solo l. cui domu. De Leg. Aquil. l. cui res
suas in fin. De solut. l. Namq^o. De usu cap.

Accessio cedit principali 7 pars toto l. Et si non sunt §. p^omi
ang. De aur. 7 argent. Legat. l. sed si ex maris. §. p^oculg. h^o
bit. mo.

Area adium p^ocipua 7 maxima pars e. d. l. cui res de solut.

Non licet p^oprietatis d^ono ullo modo g^omutare s^opm r^opi, cuius alie
ng e usufructu l. vlt. De usu 7 habit. l. Repetit. §. si area, cu
ll. seq. quib. mod. usufr. amit.

Si in cori solo adificat, erit etiam cor' adificium l. si in
area. C. De rei vend.

Si q^o ut amq^o in suo solo adificat pecunia, eccl^oie adificium solo
non cedit, imo solum adificium x ad eccl^oiam p^omittit q^o q^o adifica
ff. ut assertit Specul. in tit. de empt. 7 vend. §. Tertio loco va
tandu e. vers. eund si d^orig.

Si in mari vel littoribus aedificatum sit sicut aedit aedificatio, sal-
tem quoad aedificium manet. L. In tantum. De rer. Divis. L. 1.
§. Quod si is. de nos. op. nuntiat.

Quod si in loco publico nemine prohibente fuerit aedificatum, si usui
publico non obstat erit aedificantis, si contra solentiam pendet. L. 1.
§. si quis nemine prohibente. Ne qd. in loc. pub. L. 1. C. de litig.
qd. Urban. 7 rustic. lib. X.

Horrea mobilia solo inposita solo non cadunt L. litig. ff. eo.
gl. h. in verb. in aedificatio.

Materiae domus quae fuerat manet 7 tantum si ea gestante aedificatio
vindicare non potest, ducta tamen eiusque potest h. 7 d. L. aedificatio.
§. Cum quis in suo. ff. eo.

Duo eiusdem domus in solidum esse non possunt L. si ut certo. §. si duo,
by vehicula commod.

Qui domus aedificatio est, non ideo singularis eius partium domus erit,
immo saepe ut possessor quidem. L. eum quae aedes. De usuc.

Signi appellatio omnis materiae ex qua aedes consistit
L. 1. de sig. intunt. L. Signi. De verb. sig. L. Signi ad
exhibendum L. In rem alio §. signum. De rei vend. L. Ad po.
vers. Appellatione. ff. eo. 7 hic.

Qualibet dictio quoties derivatio cum rone legit gerunt
se secundum eam accipi, tamen contra usum loquendi repugnant. Aliter
in d. L. Signi. De verb. sig.

Legum lateribus circa fuit aedificatio 7 servatio, 7 publicis
ornatibus civitatum, nolueruntque aedificatio 7 ruinis deformari
publicum aspectum. ut h. L. 1. de sig. intunt. L. ij. §. si
quis nemine. 7 L. ult. Ne qd. in loc. public. L. ij. C. de
aedific. privat. L. prescriptio C. de operib. publ.

Præsidibz & Reip. Curatoribz mandatu e ut curent diruta
domos a tms extrui ac refiri, utq; deformitati auxiliari
rant competenti remedio aduersz detractantes. l. Al curato
De Dam. infest. l. præses de off. p. sid.

• Pleraq; contra desides & sui iuris glomptores toties glom
tatis iuris regulas pstituta ff. Alcat. l. t. 1. coment. De ver
sign. vers. ppter totis quops desiderium pag. 15.

Bona fides tantum possidenti pssare solat quatum veritas
l. Bona fides ij. De reg. iur.

Bona fides non patit ut his idem exigat l. bona fides
i. d. tit.

Diruto ædificiò tignu a dno uindicari nisi rã ductu accep
it h. 7 d. l. Ades. s. Cum q. ff. eo. 7 l. Senatg. De contra hinc
empt.

Dissoluto ædificiò uindicanti suu tignu nulla obijci poterit
temporis pscriptio extra casum. l. Rer mixtura s. Labro De
vsucap. dd. hinc.

Si cui ad tegularz ut colunnaz usucapionẽ decem dies sup
eent in ædificiũ eas gresset, nihil uning eũ usucapituz si æd
ficiũ possidisset Pomponij scdm Laberũ qbat d. l. Rerum
mixtura s. Labro De vsucap.

Usucapio a possessione tam hiet, ac sine possessione nulla est
pscriptio l. iij. de vsucap.

Aduersz eum q legitime impeditq; quo mirz agat equũ
e nulla pscriptioẽ tempis pcedere durante impedimento. l. i.
s. Dies autem En appel. sit l. Contra maiores C. De miss
testam.

Oes actiones qua minori tempe nõ tollunt, triginta annis
expirant l. Sicut. l. oes. l. Cum notissimi C. De pscript.
30. uel 40. an.

§. EX diuerso

Cui in solo sup ab ignorante sup sciente edificatum e, edificij
 fit dng L. cui donu. Ad L. qd. L. ij. C. De rei vend. L. si is gla
 de edificio priuat. L. ult. De suffic. L. si p cario. con qd. 7 h.
 Qui sciens ex mtria sua in alieno edificat etia mtriam ipse dona,
 re intelligit. Ut h. 7 L. Adeo. §. ex diuers. ff. eo. arg. L. cuius
 per errorem, de reg. iur.

Regula.

Scienti 7 gscienti no fit iniuria neq dolo. C. scienti. de reg.
 iur. in 6.

Licet. I.

Edificium edit solo §. cum ex aliena s eo. 7 h. cu Concordia
 Cui edificium mobile q solo no coheret, solo alieno inposuit
 edificium do nasse non intelligit L. iij. ff. eo.

II.

Qui in Littore maris edificat, no uidet aro danandi factre
 quib edificium suum facit L. 1. §. Numbatio. De no. op. num. §.
 Littor qd s. eo. L. quod in Littore ff. eod. L. In tantum. de rer. diu.

III.

Si curator Reip. demu in alieno solo extruxerit, 7 dng in pensam
 illig non soluat, eam rurs sui fauet. L. ad curatoris. De dam.
 infelt.

III.

Si conductor gmodatarij, colong ut Emphyteuta, q latior rei
 usq sibi gesse det amplior locu extruxerit is uidet re
 petendi aro id fouisse C. 1. §. si vasallo. tit. Hic finitp lex
 dem. Consult. reg. in cap. de vsu. feud. L. Dng. §. 1. Locat.
 annotauit Bald. in L. ij. C. De rei vendit.

Qui in alieno ex sua mtria sciqnter edificat, ex danare
 iudicatp. adeo ut nre diruto edificij uindicare pit. Ut h. 7 d.
 L. Adeo. §. ex diuerso. ff. eod.

§. Certe illud constat

Quamuis oe q solo in edificatp ipse solo ceat dng tu q a bone
 fidei edificatore rem petit, doli exoptione repellit, §. qdem in
 pensam nolit refundere. Vel.

Dicitur soli in quo bona fide edificatum est, iudicare id nisi
oblato non potest h. 7 d. l. Adeo. §. Certe. ff. eo. l. ij. §. 7. g. n. h. r.
dol. mal. 7 met. except.

Qui bona fide in solo alieno edificavit plium in terra, impensam
§. exceptionem doli retinebit, mala fidei possessor eignudi
non retinebit. Ut h. in fin. 7 d. l. Adeo. §. Certe. ff. eo.

Necessaria impense a bona fidei possessore, itemque mala repeti
fuit, siquidem perpetuam eius rei utilitatem non impeditur et tempore
quomodo respiciant. Nam tunc fructibus imputantur. l. Sump. de
de rei vend. l. plane circa mod. De petit. hered. l. ij. de impens.
in reb. dot. fact.

Utiles impense plium si possessio cum latior et facta rep
tump. l. In fundo. vers. Reddet. De rei vend. ubi Bart. l.
si fundum. De in re vers.

Utiles impense a condone non repetuntur, si erga novum in hon
uit, sed si in restituendo sunt facta. Ut h. 7 l. si is gra. c. de
edific. privat. l. Domu. c. De rei vend. Bart. in d. l. In
fundo. de rei vend.

Voluptuaria impense licet repeti non possint plium in
re pmerali facta fuissent, bona fidei tamen possessori permittitur, quod
impensum est tollere, modo id ultra ultiu in modum fieri possit
l. §. Voluptuarijs. De Impens. in reb. dot. fact. Alciat. in l.
Impense. De verb. sig.

Mala fidei possessor voluptuarias impensas, si sui intra sepalu
ni non admittat, auferre non potest, sed si separabiles sunt l. Utiles
De petit. hered. Tunc u. impensam donasse non videtur. quod ad
ursq. Bartoli sentias recipitur Alciaty consuit In d. l. Im
pense. §. si filius alienam
plantam.)

plantata & sata eig sunt cuius in solum radices egerint h. 7. l. ^{92.} *Arbor*
 §. *Ult. ff. eod.*

Arbor radicitus eruta & in alio loco posita priusq[ue] coalescit prioris
 d[omi]ni & ubi coalescit agro credit. l. 5. sed si ex m[er]itis §. *Arbor. ff. eo.*
Arbores a flumine translatae in alio agro si radices egerint
 eius agri d[omi]ni p[ro]pria efficiuntur. §. *Praterea. q. p. alluvio.*
 in. 5. eo. l. *Hoc amplig. §. Alpheng. De dam. infect.*

Alia arbor ex alio terrae alimento fit d. l. 5. §. *si ex m[er]itis*
 §. *Arbor. ff. eo.*

Arbor q[uae] cum terra coalescit vindicari n[on] potest utilis t[ame]n in
 rem adhibere ad ipsius aestimationem d[icitur] d. l. *Hoc amplig. §. Al-*
pheng. De dam. infect. iunct. l. 5. §. De arbore. De rei ven.
 & *De. Inc.*

Eius arbor & cuius in solo magna radicum parte obtinet l. 5.
 plures. §. *Ult. Arb. furt. cas. h. in vers. Adeu.*

Non potest alterius arbor alterius radix esse. *It. h.*

Arbor q[uae] maiore p[ar]te radicum in eo solo t[er]ra in q[ua] nata est
 illig in cuius solo originem habet l. si plures. in fin. *Arb. furt. cas.*
Arbor q[uae] p[ro]p[ri]a posita, si etiam in vicini fundo radices
 egerit. *cas. & l. Ades in fin. Cum l. seq. ff. eo. 7. hic.*

Non licet ei in cuius fundo arbor vicini radices porrexit
 eas sua auctoritate recidere, s[ed] agere potest ius ei n[on] esse arbor
 non ita habere d. l. si plures. §. 1. *Arb. furt. cas.*

In alieno p[ro]prio fructu satum ipsi solo credit, sicut & edificium.
Vel brevius.

Sata eius sunt cuius & solum: sata cedunt solo. h. 7. l. *eua non*
 ff. eod. l. *qui sat. De. Suc.*

Omnis fructus non ex iure seminis, sed iure soli & p[ro]prio.
 l. *qui sat. De. Suc.*

Qui bona fide agrum alienum gessit, q. in penta p. p. d.
exceptionem servabit. h. 7 d. l. qua rone. ff. eo.

§. Litere

Scriptura charta quamvis in hunc cedit. h. 7 d. l. qua rone
§. 1. ff. eo.

Scriptura eodem iure e. q. cetera q. sufficiens nota glimpry
L. iij. §. pen. Ad Ex. h. 7 d.

Qui bona fide in aliena charta scripserit in pendum pro
doli exceptionem recuperat, at q. mala nequa q. ut h. 7 d. §. q. d.

Qualitas semp. cedit sba. cu. sine ea ee. no. pot. l. In rem.
§. sed 7 id. q. De rei vend. 7 hic.

Necesse e. ei rei cadere id. q. sine illa ee. no. pot. l. In
rem. §. sed 7 id. De rei vend. 7 h.

Quod ex pte. no. corrigi. stare no. p. h. 7 d. §. Sancimus
C. de testam. l. Sapimus in fin. C. de appell.

§. Si quis in aliena

tabula

Tabula pictura cedit h. 7 d. l. qua rone. §. sed no. ut. ff. eo.

Preciosior e. res pferenda viliori h. 7 d. §. sed no.

Plus plerunq. e. in man. p. i. qua. in re. l. Nihilis
appellatio p. De verb. sig.

In constituendo iure legum lateres id. q. frequentis accidit
spectant. l. Vera. cum h. seq. de Legib.

Necesse e. ei rei cadere id. q. sine illa ee. no. pot. l. In rem
§. sed 7 id. De rei vend.

Licit tabula pictura cedat, sicut tu nec pictor a dno, nec
hic ab illo vindicare, nisi p. i. alienae rei oblato poterit
h. 7 d. l. qua rone. §. sed non ut. ff. eo.

Tabulae dng. a pictore imaginis vindicante, tabula p. i. p. i.
exceptionem obtinebit distis iuris.

Bona fidei pictor artis opam sua quam adversus tunc tabula vindicantem p doli exceptione gsequ allegatis iurib.

Pictor tabulam possidens, si dno petenti paratq sit. Plinim paly tabula solvere qua ab eo estimationem picturae recipere possit possessionis gmodu audiendy erit. S. Comodu in fin. 7. De ini. trdict. 20. hic.

In pari ca possessor potior tunc dr l. In pari. 20. res. iur.

Dno furtive tabulae in qd pictum e, quamvis ab alio qua fure pictum sit, furti actio gphit. h. In vers. Illud enim sa. lam e.

Mala fidei pictor videt opam donavisse dno tabula. arg. S. Certe. 5. eo.

Nemini licet in re qua aliena sit ee ingeniosu d. S. Certe. 7. Aluat. in d. l. Mulieris. De Verb. sig.

Quoties vltimang vel alig Iuris gultu diuersas de ead re sentia adducit, ut hic una, alig alia ei gtraria id tuto sequitur q in ca dice ut Institutionibz notatim gbatum, vel indistincte scriptu erit ut h. l. In bona fidei. C. De pact. l. Lecta. si cert. ppt. gbat.

Si vltimang sentie nulla lege Impatoria relata definita q extant eoz auctoritate ex qb. pandectas Iulianiang gscribi iussit, cati. ris gultis no eidem auctoritatis gferemg. l. 5. S. 1. De rei vend. 7. l. ij. C. De vet. iur. enuel.

Si vltimang sentie gtrarie ab eode gulto, ut d. diuersis relatae sint, quaz neutra magis gbeat, q magis, aggis videt q iudices sequit, dum princeps imperiale remediu adhibeat, rit 7 certam legem 7 ppetua ea de restituerit. l. sed diu. De re iud. l. 7. 7 auth. seq. C. de Appel. S. si qd a non dno. T. eo.

Quoties no legis e ipsa lege restrictior, restringit legem l. cum pater. S. Dulcissimis. De legat. ij.

§. si quis a non domino)

Fructus natus ff ad quos pudentia na aut ce magis
factum hinc opat. l. Fructus percipiendo. de usuc.

Fructus industriales sunt, q magis opa et industria hinc
qua nra facto guntunt. l. bona fidei in prin. ff. eo.

In rebz denotandis spectant q principali ter influit et opat
l. Critz de stat. hoium. §. et si. et aliud. T. de donat.

Bona fidei possessor. q rem a no dno ex legitima ca, nra
aliena de, accepit, fa ut fructus industriales suos q's gsumpt h.
l. bona fidei. ff. eod.

Fructus industriales extantes q's bona fidei emptor nrdum q
sumpsit, officio iudicis gdiu put l. certu. §. ult. c. de rei vend.
§. illoz. T. de off. iud. tametsi ptenatq cum is gsumptus in
pense rei seruanda ca facta. l. sumptus et l. emptor. de rei vend.

Natus fructus bona fidei emptoris no fiunt, ideoq de fructu
bz nraibz percipis et extantibz bona fidei possessor tenet rei vendi
tione. l. fructus. de usucap. et eors opinio.

De fructibz nraibz gsumptis no pt bona fidei possessor rei
uenditione, ut etia alia actione gsumiri, q'braq si facty sit
locupletor, hinc n. et agtat no de aliena tntre, et gsumit
pt gditione sint ca. l. si et me et Titu. si art. pet. cond. c.
locupletari. de reg. iur. in 6.

Locupletari no de alijs cu alterig iniuria ut iudura. l. Nam hoc
nra. de gdiat. indeb. d. c. locupletari.

Locupletior dr is q no e paupior facty l. In pupillo. de
solut. ita no accipit hic.

Qui rem aliena alienauit, et aliud qd eis loco accepit, etiam si
preuit. Is dr locupletor. l. si ipsa res. quod met. ca.

Qui rebz alienis seu fructibz obligat sibi aliqm ad antidona
v. ad domi seu beneficij redditione, is no dr facty locupletor nisi

quatenus accipit ex remuneratione, l. sed et lege. §. Consultavit
de petit. hær. p.

Non censetur locupletior is qui acquirit libertatem. l. Non videtur. De
reg. iur. tametsi. §. si. Terraq. in petitione l. si unq. c. De reu.
uoc. donat. recte h. lib. 24. legat.

Quicumque aliquid acceperit quod bona eius auget, is hanc subiecti
putabitur factus esse locupletior, et tantum ei ex eius re acceperit. l.
cum fundg. §. seruū tuum. De actio. empt. 7 ibi Bart. tractat.

Mala fidei possessor qui tenet titulum restituit fructus perceptos 7 ex
tantis rei venditionis. l. Mala fidei. c. de g. d. r. t. ex lege 7 sine
causa.

Mala fidei possessor de perceptis 7 sumptibus fructibus nulla
distinctione admittitur locupletior sit factus an non sit. D. queritur
si g. d. r. t. sine ca. l. Ad utiq. in fi. c. De crimin. expil. hær.
red. d. l. Cum fundg. §. seruū tuum si opt. pet. g. d. r. t. etiam hoc
casu ex rei venditione, quia dolo malo desit talis fructus
possidere. l. parē. De reg. iur.

Mala fidei possessor fructus omnes quamuis sumptos restituit cogitur
l. Certum. l. si fundum. c. De rei vend. l. iij. c. de g. d. r. t. 7 leg.
exploranda c. itaq. h. c. q. d. r. t. §. si plurima fuerint. l. in
re furtiua. De g. d. r. t. furt. l. si steriles. §. Cum p. venditor. De
actio. empt.

De fructibus quos percipere potuisset mala fidei possessor autem
non restituenda rei: nondum interpellatus a dno, ut quod ipse dno
percipere potuisset, aliquid bonum pateretur.

De his inquam fructibus conuincitur sit, si non tenet titulum
sua possessionis, aliquid propter titulum excusatus, dicitur tunc ab
his fructibus quos percipere potuisset, nec percipit tunc l. si fundum
7 l. Certum. c. De rei vend. exceptis quatuor casibus quos tractat
gl.

Post litem contestatam omnes possessores pari se g. d. r. t. intelligit

enim rem aliena ee. Ter sint dno se obligari sentio
ad restituendos fructus, & compensandi ff. officio iudicis. l. 2. §. 1.
si lege commissoria §. si ante litem. De petit. hered.

Cui bona fide aliena fundum possidet fructus elaboratos suos
at q. cultura & cura l. fructus. De usufr. & h.

Tantundem possidenti constat bona fides, quantum ipsa veritas
bona fides. l. 1. De reg. iur.

Si a utro dno cui alienari permissum erat fuerit res tradita
pauldubis transfertur in accipientem dnum. l. traditionibus. C. De petit.
§. per traditionem. T. eo.

Traditio no a dno facta, quamvis ex iusta ca accipientem
dnum facere non potest. l. Traditio. ff. eod.

Nemo plus iuris in aliam transfere potest, quam ipse habet. l. Item
plus. De reg. iur.

Quisq. rei sua sine facto suo dno ee non desinit. l. De quod
iurum. De reg. iur.

Traditio facta ab his q. administratione rei sua no habent, ut
te gra iuris auctoritatem facta, nullig. momenti ee. l. obligat.
ri. §. pupill. De auctor. tut. l. 2. §. qui bonis. De verb. oblig.
l. Nihilang. De curat. furios.

Bona fidei emptor ee videt, q. ignoravit ea rem aliena ee, aut
putavit eum q. vendidit ee vendendi tute, puta tutorem, negotiorum
gestorem aut procuratorem ee, cui id notatum a dno sit
mandatum. l. Bona fidei. De verb. sig.

Etiam iuris error ex rei sentia possessorum liberat a dno
& mala fide l. sed si lege §. seire. De petit. hered.

Bona fides int. dubio semp. interpretanda presumit, nisi man
festis reat argutis contrarium probet. l. §. 1. C. De Euctio. De reg.
q. meta fidem allegat q. baro debet.

In dubio semp. bona fidei possessor, & boni viri q. libet reputatur
e. l. si eum pernum. §. Vlt. De fideicom. libat.

Bona fidei emptor quo ad percipiendos fructus intelligitur quoad die
 res ab eo empta non sit. L. qui sit. §. ult. de usuc. §. gtra. Paul.
 respondisse videtur in l. bona fidei. §. 2. in contrarium. De acq.
 do rer. dem. & Ulpianus in l. qui bona fidei. ff. eo. tit. videtur
 supponere scientiam rei alienae bona fidei cum finiri. De gaha.
 hanc vide de h. 7 in alleg. locis.

Ad fructuum acquisitionem non satis est bona fide possessio
 sed iusta possessio ea a qua non est effectum sumat possessio
 requiritur. Ut h. verb. fundi empti §.

In emptione & venditione bona fides duplici tempore gradibus
 & traditionis intrinsecat oportet. In ceteris gradibus
 sufficit, si tempore gradibus intrinsecat L. ij. de usucap. pro
 empt. Rationem dicit assignat gl. 1. T. de usucap.

Propria auctoritate sine voluntate ut scientia domini quavis
 vis ex iusto titulo rei non vacantis apprehensa possessio
 in proba & iusta est, nec effectum tituli habet L. ij. l. 2. in pba.
 C. de acq. possess. L. si non tradita. ubi gl. Quocumque legat. L. si ex
 stipulatione. De acq. possess. L. Nec ex vera. C. d. tit.

§. Is vero ad quem

usus fructus.

Usufructuarius non aliter facit fructus suos nisi percipit fructus
 fructus non percipit ad heredem non transmittit. L. si percipit nisi.
 de fruct. §. h.

Usufructuarius acquirat fructus per se aut per alium percipit pro
 dentes vero acquirat domino proprietatis L. usufructu legat.
 to. L. si pendentes in prin. de usufruct. L. si usufructu
 rius. C. utmad. Usufr. amit. L. si fructus ij. §. Locum. de fruct.

Si ex fructibus etiam immaturis a usufructuario percipitur
 aliquid utilitatis, colligi debet, utrum est ut ipsi usufructuario cedant
 debeant. L. per. de usu & usufruct. Legat.

Vsufuctuarius etiam si maturis fructibus nodum tu pcepti
cesserit heredi suo eos fructus no relinquit. h. 7 l. In singu
de annuis legat.

Vsufuctuarius fructuarius morte fructus. §. finit. T. de Vsufuctu
Si fructus vltro ceciderint, no sunt fructuarius domi abfructu
pcepti, quanquam sane si fuerent bone fidei possessoris. l. si
fructuarius et ibi Bald. quib. mod. Vsufuctu. amitt.

Bone fidei possessor fructus quos modo et a quocumque separa
suos facit ut §. pcept. et l. qui scit. §. pcepta. de furt.

Si fur decorsperit fructus maturos ex fundo cuius tunc
usum fructuarius, quia si nodum meo facti eratit no potero eos
vindicare aut gediotione furtina repetere, ha. n. ad h. nos
domis pceptunt, quia tu mea intere furti agere possunt l. si
fur. de Vsufuctu. et l. 1. de gediotione. furt.

Fructuarius etiam naturales fructus suos facit, bone fidei vero pos
sessor eos tantum quos uisus industriae uocat. l. Vsufuctu
legato. de Vsufuctu. et quoad. quod utaq. l. fructus de Vsufuctu. et §. pcept.

Fructus pendentes mortuo fructuario dno proprietatis acquirunt
h. 7 l. §. finit. T. de Vsufuctu.

Fructus pendentes pars fundi esse uidentur. l. Fructus pendentes
de rei vend.

Pars eisdem iuris esse debet cum suo toto l. Zu si quis
§. si fructibus. de actio. empt. l. si fraudator §. fructus. etiam in
fraud. credit.

Mortuo fructuario maturi fructus sic dno proprietatis acquirunt
h. ut no pot. etiam fructuarius heres repetere sumptus fructu
etiam ea factos l. si quis domum. §. de gediotione. Locat. l.
Hactenus. de Vsufuctu.

Qui ex ea onerosa non tunc, etiam si ea cesset fructus tunc et
onerosis pceptit l. de diuisione l. Diuortio solut. matr. n.
in l. a' uobis. de annua legat.

Fructus non ante collati sunt quam ab eo collecti ^{95.} & percipi
 possunt h. 7 l. si apes. in fin. 7 l. si serug. §. 5. De furt.
 dicit in his q. in modicum tempore gesserunt, sed si in
 longum ut non modicum tempore. d. l. si apes, §. 1. Vbi Bart. 7 tot.
 tit. si agr. Vestig. l. 1. §. Quod autem ait q. for. De iur. sic.
 Aret. 7 Fab. h. v.

§. In pecudum

In fructu otium atium q. for. totum facty q. putant h. 7 l.
 in pecudum de usufruct.

Qui pecorum usum fructum h. 7 l. facty in fructu parte
 suo iure retinet. d. l. In pecudum de usufruct. 7 h. l. bona fidei
 ff. eod.

Facty, Laci, pili, Lana, 7 similia h. v. sunt in fructu pecudum
 l. sepp. §. Lana. De usufruct. 7 alleg. i. v. v. g.

Annulla party ad fructuarium non potest nec. n. in fructu h. v.
 tuo ee pot. h. 7 d. l. In pecudum l. v. v. g. fuit de usufr. l. p. v. h. v.
 q. d. v. g. §. sed. n. ad Trebal. l. De dicit §. Haereditatem
 d. tit. ad Sc. Trebal. v. v. g. q. imo in fructu sit party alia
 s. h. v. v. v. duo pauli resp. p. a. In l. paulg. ad l. Falad.
 7 in l. paulg. §. 1. De usufr. Conciliatio inde apud Constant.
 lib. 5. Misal. cap. 8. 7 p. d. d. in alleg. locat.

Abstrudum e. h. v. v. in fructu h. v. dicitur h. v. 7 d. l. v. v. g.
 de usufruct.

Horum gra fructus oes res na p. v. v. d. l. In pecudum.
 de usufruct. 7 h. v. v. g. 1.

Dignitas humana v. v. v. ea e. ut non p. v. v. v. v. in
 auctione alteris l. iustissim. de adit. adit.

Hoc omni creaturarum dignissima e. d. l. iustissim. de
 adit. adit. d. l. In pecudum. 7 v. v. v. h.

§. sed si gregis

Gregis v. v. v. fructuaris capitu plantarum v. v. v. h. v. v.
 q. v. v. v. h. 7 l. v. v. g. v. v. v. cum ll. seq. de usufr.

Si gregis vel armenti ut equi x. vniuersitatis nō singu-
rū rēq. usufructu legatū sit, debet usufructuarius in locum
capitum demortuorū, ut etiam inuitium alia submitti
L. Velus, sub fin. cum. l. seq. de usufr.

In locū demortuorū vel inuitium capita nō aliter alia sub-
mittere debet usufructuarius quā si agnoscatur factū. d. l. Velus. ibi
dicitur ex nativis gregem supplere L. plerumq. §. si serui. de
iur. dot. ibi ex agnatis & q. h. x. n. r. m. h. & g. l. verb. Ex factū
& si non sufficiant submitti nō debet q. in putatū fructu
nisi in culpa fuerit, nam si dum moratū, submittit editum
factum amiserit, p. calum eig. e, & de suo alium submittit de-
bet. L. Quid. Ergo. de usufr.

Cum gregis usufructu legatū e, & eo usq. numero p. n. r. m. r. t.
gregis, ut grex non intelligatur p. usufructu. Aliud t. n. s. t. a. n.
tum e ubi legatū & p. r. e. t. a. s. g. r. e. g. i. s. L. si grege. de Legat. 1.
porro quot capitibz stet grex, in singulis animalium g. m. i. b. z.
bradiz in l. oues. de abige.

In locum arborū upato vel turbinē delectatū usufructuarius
alias submittere nō debet. L. Arbores in prin. L. proculq. §. v. l. i.
de usufr.

Usufructuarius suo fructu officio nō videtur si fundum utcumq. colat
rit, sed ita debet uti ut sint boni p. r. o. s. e. r. v. a. m. ut h. l. §. l.
causare usufruct. C. m. a. d. c. a. u. s. p.

§. Thesauros

Thesaurus e usus q. d. a. m. d. i. s. p. o. s. i. t. i. o. p. e. c. u. n. i. e. c. u. i. q. n. o. e. x. t. a. t.
m. e. m. o. r. i. a. u. t. i. a. d. n. u. m. n. o. t. e. a. t. L. Hung. §. l. ff. eo. l. v. n. i. c.
c. de thesaur. lib. x.

Qui suo etiam sacra religiosū locū thesaurū inuentū
suum illum totū efficit, q. in alieno, publico partim suo
partim d. n. i. ut h. l. §. si is q. ff. eo. d. l. v. n. i. c.

Thesauri cum rem dñum non tenet in uentoris effiaff. qm.
in nullis bonis & primi occupantis fit. d. l. si is q. 7. l. nup.
nuda. §. Thesauri. ff. eod.

Si qd aliqd uel lueri ta, uel mety uel custodia gdi. erit, st
terra no & thesauri, cuiq etiam furtu fit d. l. Nunqua. §. 1.
ff. eo. l. peregre. De acq. posses. l. A tutor. De rei vend.

Thesauri inuenti in proprio fundo acquiri inuentori h.

Ntra gsentantia & eig soly de thesauri, qm in suo loco reppit,
h. 7. l. si is q. ff. eo.

Marit. q in fundo dotali thesauru reppit in alieno reppit m. d.
ff. de acq. soluto matrimonio dimidiam ptem restituere tenet
gl. h. verb. suo l. Doq. ancillam. C. de rei vend. §. Accidit.
T. quib. alio. lic. ut no.

Si creditor in fundo cuiq dominiq ius qdam impetravit p non
dum pempta luendi facultate thesauri in uentrit, ei tantum
dimidiam ptem thesauri, ut in alieno inuenti licet iure
in uentionis retinere d. l. si is q. §. 1. ff. eo.

Si thesauri inuentis in eo fundo cuiq soltu hys usufructu, q
uideris in alieno inuenisse, nre eu greg facis tuu, nre n. n.
thesauri in fructu & l. Diuortio. §. Si fundu. Solnt. m. r.

Si serug cuiq usu fructu hys thesauri inuenit nihil tibi acqri
st totum p prietatis dno, nisi in proprio tuo fundo inuenisset in
tunc n. ut dno loci dimidiam ptem tibi daret d. l. si is q. §. 1.
Quod si serug. ff. eo.

Thesauri intelligit separa a fundo in quo & gdi, m. d. q. cum
eo h. t. oc, ut q fundu usucapit no uideat qd thesauri in
eo latentem usu cepisse l. 3. Neratij. De acq. posses. Unde

Venditor tanq circumuentus no pt rescindere uenditionem
fundi in quo emptor reppit thesauri, qd thesauri domi Bald.
fortuna credix. d. l. si is q. §. 1. ff. eo.

Si vasallus in fundo beneficiario ut emphyteuta in em-
phyteutico thesaurum inuenit, in suo inuenisset, in hunc
utile dominum, et directo suo pertinet. l. 1. si ager vel hinc
In ca. s. ult. de punit. Aud. de Ver. et Aluar. in tit. q. fin.
regalia, in vsib. feud.

Si in petendo thesauro quarrant directus et utilis dominus ad utrumque
transit inuentore utilis dominus pertinet, sicut et is qui legitime
cepit. d. l. in ca. in fin. de punit. Vbi Bart. bene docet

Quae felicitate aut in felicitate fortunae contingunt ad Emphy-
teutam spectant l. 1. c. de iur. Emphy.

In propriis nullius religioni ascripto loco licet thesaurum
studiose quere, dummodo id fiat sine sceleratis puniendis sa-
crificijs, aut alia quae sunt arte legibus odiosa d. l. vnic. c. de
thesaur. lib. 10. et tot. tit. c. de malefic. et mathem.

Thesaurum etiam in loco non defossus non prius inuentus
cum qua si eum apprehenderit l. ij. s. Nerdus, et ibi Bart. de
acq. posses. d. in s. Item lapilli. s. eo. l. si barbatore c.
de fidelis.

Qui thesaurum in loco sacro ut religioso ac proprio non data
ad id opera inuenit, solutus sum efficit. ut hic.

Qui thesaurum in loco sacro religioso publico fortuitum
inuenit cum fisco partitur l. ij. s. si in locis. de iur. fisci
tit. Quae sint regalia in vsib. feud. Francus. conatus ita
hanc antinomia dissoluit lib. 3. gnetarioz iuris quibus Car.
4. Carri. et Balduing hic.

Qui thesaurum in alieno loco fortuitum inuenit partem
suum partem domini cum efficit h. et d. l. si is qui ff. eo. d. l. vnic. c.
de thesaur. lib. 10.

Qui thesaurum in alieno loco scrutatus inuenit, tota loci
domino reddere oportet. h. et d. l. vnic.

18.
thesauri in loco caeteris inuenti dimidium caeteris & in fisco
li. et publico repleti dimidium fisco debent, in ciuitatis fundo
q̄li. p̄m ciuitati q̄m inuatori q̄dij. ut huc.

Qui supprimit p̄m fisco debitam, totu cu altero tanto soluerit
cogit, alioq nisi dno petenti, nemo thesauri deferre cogitur.
L. iij. de iur. fis.

§. per traditionem.

Traditione dominia res nobis acquirunt. ut huc L. qua ront. §. Haec
quoq̄ res. ff. eod.

Ois res p̄ traditionem facta a dno ex ca & titulo habi,
li, transit in dominu alteri, etiamsi sint p̄cia stipendiaria &
tributaria, dictis rurs. L. Qui hereditatem. C. de hered.
vel actio vend.

Non pacto s̄ traditione res dominia transferunt. L. Traditi,
nibg. C. de pact. L. Non statim. De pecul.

Res alienata no uidet, q̄ no e tradita. L. Alienata. De
verb. sign.

Ex solo ḡratu nudaq̄ ḡntione dominu haudquaq̄ transi,
fert. L. si ager. De rei vend. L. pen. C. illo. ut d. L. traditioni,
by, s̄ traditione opp & p̄ tex. m̄m, etiamsi notatim ḡ
trahentes, ut statim p̄fecto ḡratu transiret in alterutru
dominium s. l. non statim. de pecul. Accurf. in d. L. Traditi,
tionibg.

Cum dominia iure gentium introducta ab app̄tione utraq̄
reiduxerint initium, no nisi p̄ actu utratam debuerunt posse
transferri. L. Ex hoc iure. De iust. & iur. L. i. in prin. De acq.
posse. L. eam q̄. ff. eo. tit. no.

Principia utrae ab actibḡ tertium p̄p̄ subdici nequeunt. Bal.
in L. Ea lege. C. de condit. ob caus.

Licet prior tempore prior ḡq̄ iure t̄ratq̄ L. prior L. Creditor

Qui pot. in sig. l. Si fundu. C. Illo. tit. c. 1. De maior. 7 ob
cui prior. De reg. iur. in 6.

Tametsi si duobus in solidum prima tradita, is cui prior res
dita uelati potestatis in hinc c. qd. dng. effectus ei solat ante fore
7 solo titulo 7 submissa. l. Quoties. C. De rei vend. l. Si in
p. Si duobus De public. l. Si ea res. §. Vlt. De actio. empt. l. Si
tibi. C. De hered. vendic. vel breuij.

Traditio posterior tutelata soli titulo anteriori p. off. l. Quo
ties. C. De rei vend.

Nihil tam gremens 7 utrali aq. tati, qua uoluntate dno
uolentis rem sua in alium transferre rata hinc p. 109.
num. 7 d. l. Eua. romp. §. Ita quoq. res. ff. eo. vel.

Ntra gsentantem 7 traditorem a dno alienandi aro factam
dominia transferre, p. allegata iura.

Sua qsq. rei moderator 7 7 arbiter. l. In re mandata. C. Mandati.

Iniqua 7 in genus hostis no ee libera rez suaz alienatione
l. ij. Si a. paven. eius manum. fuerit.

Iniuriaz actio p. petat aduersus eu, q. no sicut me nris rebz
uti meo arbitratu. l. Iniuriaz actio neq. §. Si q. s. me. De
iniur.

Ut dominij translatio ne opet traditio adno cui bonoz suaz
alienatio no sit interdita iure, aut ab alio exire dno pro
fecta sit oportet. l. Traditio. ff. eo. 7 §. seq. in fi. l. 1. §.
Vlt. De reb. eoz q. sub tut.

Dominium q. q. no tota transferre no pt, am. plz iuris
non possing in alios transferre qua hinc p. 109. l. Nemo p.
iuris. De reg. iur. l. Si filij. C. De donat.

Traditio nihil amplij transferre debet ut pt qua 7 apud
eum q. tradidit. vel.

Traditio non operatur ultra ius 7 p. tatem tradentis. l. Tra
ditio. ff. eo.

Non e noum eum q dng e qng alienare minime posse §. 1.
T. eub. alien. h. vel non.

pupilli, furiosi, prodigi, & alij ideng licet dñi sint, tñ quia
eortis excausis alienare phibent, dominium spus modo dispo-
nant nullatenus transferant. l. 1. De curat. furios. §. 1. 5.
de author. tut.

Facta a non dno traditio ex ca q translationi dominij su-
te intra sufficiat, tam qbt vsuapiendi l. Clauib. De contra-
han. empt.

Vel

Traditione dñi dominium transfert, no dñi vsuapiendi faul-
tas. h. 7 d. l. Clauib. Cum gl. fin. de graben. empt.

Cum nulla sit errantis uoluntas, si rem tibi tanq tua tradi-
derim dominium no transfert, qa satis satis apparat noluisse
me transferre l. ij. §. subtilig. de gdi. ca. dat.

Cum nulus grabentium sensu res debeat tradi, curandū ne er-
ror q sensu uiliat in traditione intercedat, d. l. 3. §. subtilig. De
gdi. ca. dat. ago l. si y errorem de iuris d. 17.

Si is q tradit no eo aio e ut in accipiente transferat, dominium
non transfert. l. 7. seruu. §. ult. ff. eo. 7 hic ibi uoluntas rem
suam in alium trāsferre.

Non intelligit nullo transferre, nisi q iusta cam transferendi
tit. l. Nunq̄ nuda. ff. eo.

Nuda traditio dr q sine ca 7 titulo fit. d. l. Nunq̄ 7 l.
nuda. De graben. empt.

Simplex 7 nuda traditio sola possessionē no et dominium
transfert. d. l. Nunq̄ nuda. ff. eo.

Traditione dominium accipienti griff, si tñ iusta. ca ad do-
minij translatione idonea pcedat. d. l. Nunq̄.

Eam tñ ueram ee non oportet, s̄ sufficit q grabentiu opinio
uera existimari. l. ij. §. Circa. De dol. except. tot. tit. De
gdi. 7 indeb. vel.

Traditio cum titulo ut ca vera ut putativa possessionem
& dominium transfert. §. 1. & Bart. in d. l. Nunquam munda.

Qui hereditate vendidit, nisi tibi tradidit, tunc propterea re-
manet. l. Qui tibi hereditate. c. de Hered. vel actio. Vnde

Qui nam ex stipulata vel ex empto sibi debitam, nisi tibi
tradita nactus est, pro eo est, & ideo pro emptore usucapio illi pro-
hibetur. l. si ex stipulata. l. Fundi. de acq. posses. l. 1. & q. d.
emptor.

Si lege municipij ut consuetudine aliquid constitutum, quod traditionem
respondeat, utpote si remissio possessionis apud tabellionem facta
vice traditionis habeatur. tunc ultra traditionem dominium trans-
latum est. Stat. c. 2. & ibi not. De consuet.

Traditione corporalis res cuiusvis generis si modo generis non
fuerit exempta, nec ei sit interdicta alienatio, recte abalienatur
ut h. Veris. & ideo.

Incorporales res traditionem non recipere manifestum est. l. Seruus
§. 1. ff. eo. & hic.

In incorporalibus patientia ut remissio per traditionem tenetur. l. 1.
§. Ult. De Seruit. rust. §. d. l. ij. §. Dare. De Usufr.

§. Venditæ

Rei venditæ & traditæ dominium non transit in emptore nisi si-
tium soluerit, aut alio modo satisfecerit, vel ei fides quæ huius-
modi habeatur. ut h. & l. qua ratione. §. Nihil in re. ff. eo. l. quod ven-
didi. De grabat. empt. l. Procuratoris. §. Sed si dedi. De tribu-
tor. act.

Colonus nisi soluta duo pensiones, aut aliter satisfecerit, fructus
non facit suos. l. si seruus colonus. §. Locum. §. ibi post. §.
fusa Bart. de furt.

Si creditor pignus reddiderit, fsi coning pecunia recepta,
pecunie fide no adhibita, durat adhuc ta pignoris L. iij. de
pignorat. act.

pignus ppris rei consistere no pot. L. Neq. pignus. de reg. iur.

Aliud e solvere aliud satisficere. ut h. Soluit ppris q. p. tium nu
merat. satisficant q. pignus ut ex pmissore ut fideiussore p. h. L.
Solutionis. de verb. sig. L. 4. §. 1. de re iud.

Cui solutus se gstituit si offert satisfactione gstituto no satisficant
quavis q. satisficatur se gstituit, si fideiussore ut pignora det,
rit liberat. L. promissor. §. ult. de gstit. pecu.

Quae inuentione uel origine sunt iurisperitium, appbatione q. for,
ma plerumq. sunt iuris ciuils. h. 7 L. Jus ciuile. de iust. 7 iur.

Rem uenditam 7 traditam q. h. non subito factu facta vendica,
redne p. mittit. L. securatoris. §. pen. de tributor. L. Quod vendidi.
de g. h. ab. Empt. si cut 7 eam retinere potest, donec ei q. tium
exoluat. L. Zulianus. §. offerri. de actio. Empt.

Venditor emptoris fidem secuty intelligit cum ipso sciente nec an
tradente emptor in rei possessione utit Lij. C. aq. poss. vel cum
solutioni diem p. scripserit. L. Cui ea lege. C. de palt. inter
empt. 7 vend.

Procurator fisci uel caesaris, tutor iher. 7 curator gstituta pecunia
res distrabere debent. L. si procurator. §. ult. de iur. fis. L. magis
pato. §. Ne passim. de reb. eoz. q. sub. tutel. ff.

Procurator cui priuaty libera resq. suay administratione gstituta
sit, fidem de p. h. h. n. q. cumq. dng factum erat, factum
ff. L. procurator. cui g. maliter libera. de procurat.

Paria sunt ut p. se ut q. alium iudice. h. 7 L. qua rom.
§. nihil interest. ff. eo.

Quae per alium facim. ipsi q. facere uidemur L. 1. §. De iur.
esse. de vi 7 vi armat. §. Non factu. T. de iur.

§. Interdum.

Regulariter res dominia sine traditione non transferuntur
L. Traditionibus. C. de pact. et hic.

Vocula, interdum gbaria de iuris iuris reguta indicat. h. 7. l.
qua rone §. Interdum. ff. eod.

Traditio facta ex titulo in habili, iuncto habili subsequenti
dominii translatione. Vel:

Dominium nominatim ex nova causa sine traditione transferretur
7. d. l. qua rone. §. Interdum. ff. eod.

Per traditionem ea quae alienata sunt, quae per traditionem alienata
sunt. L. si res. de empto. l. ij. §. Illud. de acq. posses.

L. si serug. §. 1. hoc tit. mo. l. Quaedam. de rei. vend.
L. siue autem de publ.

Qui usufructum retinet donata proprietate ad alium translatam
habuisse satis eo facto intelligitur. Vel:

per solam retentionem usufructus transferretur dominium 7. possessio
sive l. quisque. C. de donat.

Nemo in re sua usufructum habere potest, cum res sua nominatim
servat. L. uti frui. si usufruct. pot.

Qui pignus in re sua sibi servaverit non suam distrahisse
intelligitur. L. 1. §. ult. 7. tibi gl. pen. sub fin. de reb. cog.

Neque pignus, neque depositum, neque pecuniam rei suae consistere
potest. L. Neque pignus. de reg. iur.

Qui constituit se alteri rei nomine possidere videtur ei rem tradidisse
L. eundem meo. de acq. posses.

Rei emptae signatio per traditionem tantum. L. eundem si res §. 1. de
re. de sic. 7. com. rei vend. nisi tanta signatio res eorum non

submitterentur. L. 1. §. si dolium. ff. de i. tit.

Signatura rei p traditione h[ab]et, nisi adhuc mensura
h[ab]et. l. 1. §. si de h[ab]it. ff. de h[ab]it. tit. de pic. 7. em. rei vend.

per instrumentum traditione plerumq[ue] transfertur q[ui]s g[er]it[ur]. l. 1.
c. de donat.

Non instrumento a[ut]o donandi tibi tradita non ip[s]o trans[ac]tu
h[ab]ere videtur. Bart. in l. Labro. de donat.

Qui chirographum legat, non tabulas s[ed] debitu[m] legasse videtur. l.
seru[m] filij. §. eum q[ui] chirographum. de legat. 1.

Hens instrumentu[m] crediti videtur g[er]it[ur] q[ui] iuratur, ad exigendu[m]
creditum. l. 1. hic in addit. ad part.

Si t[ame]n rem q[ui]ntam d[omi]na, id[em] ag[er] ut r[ati]o oculis sub[sc]ribitur
possessorem in se trans[ac]tu[m], ex solo rei aspectu videtur rem
tradidisse. l. 1. §. si iusserim. l. quod meo. §. si venditorum,
de acq. posses.

Custodia n[on] nota addita t[ame]n p[er] traditione[m] l. quarta. de
acq. posses.

Favore eccl[esi]e dominium sine traditione transfertur l. vlt. c. de
ss. eccl[esi]e.

Ex vltima voluntate dominium sine traditione transfertur l. cu[m]
pater. §. surdo. de legat. iij. l. A Titio. de furt.

Abita hereditate legatum ip[s]o iure intelligitur, a morte testa-
toris translata in legatarium. l. A Titio.

Intra om[n]ium bono[rum] societas, utriusq[ue] transfert dominium sine
traditione. l. i. §. 7. §. soc.

Ubi p[ro]ximi dominiij reliqua g[er]uantur, dominium sine traditione
vel reuertitur. l. 1. de in diem addit. l. ij. de leg. quib[us] sor.

§. Item si quis merces.

Clauib[us] apud horrea traditis, intram in horreis g[er]it[ur]
possessio tradita videtur. l. clauib[us]. de grabat. empt. l. 1. §. si
iusserim. de acq. posses.

102.
101. 22

Clavium traditio q̄ res inclusas traditione ualst. h. 7 l.
Cua rōnō. §. Item si q̄s n̄t̄cs. ff. eo. l. Clauibg. De contra
hon. empt.

Item p̄loz clauibg sacerdoti datis, sacerdotij q̄si possessione
transactam uideri recepta ē. Anth. de Butr. in c. ult. colu
10. De cā. possel. 7 p̄priet. Albert. de Rosat. in d. l. 1. §. Si
iustitiam. De acq. possel. Aliud in l. Traditionibg. c. De pact.

Vbi iusta cā nō q̄ cessit clauū traditio custodia tantum
gmisse signationem h̄t. l. Cum pater §. pater plurib. Vbi Ber
Amstaut. de Legat. ij.

§. Hoc amplius.)

Qui rem in missilibg sparta occupat, eig dng efficiat h. l. Cua
rōnō. §. Hoc amplig. ff. eo. l. si id q̄. §. 1. pro derelict. l. Ne
emptio. De contrahen. empt.

In oibg rebg q̄ dominū transferant guerrant oportet affectu
ex utraq parte grauentia. l. In oibg. De oblig. 7 actio.

Nonunq̄ p̄pter uoluntate dñi etiā in p̄sonā incerta collata
dominium transferit. ut h. Cum concord. alleg.

§. Qua ratione.)

Qui rem a dño p̄derelicto habitam occupat eig dng efficiat
h. l. si id q̄. §. 2d q̄ p̄derelict.

Isdem modis res desinunt ee n̄rē q̄bg acquirunt. l. 1. pro
derel. l. Nihil tam n̄trale, 7 l. fere q̄bgumq̄. De reg. iur.

Res proderelicto heri d̄r, cuius dominū possessione dng ex
aio suo abiecerit l. 1. 7 ij. p̄ derelict.

Nemo tenere res suas iactare p̄sumit l. cum de indebito. De
probat.

Seruus qm̄ agrotū inhumang dng nō curat h̄t̄ p̄ derel
icto, suisq̄ iuris efficiat. l. ult. p̄ derelict. l. unic. §. sed scimq̄. c.

De latro. libert. collon. l. ij. qui sine manu miss. Nonst. 22

§. Vltimus

Quod navis leuanda ea derisus dominiparet l. 1. 7. 7. l.
7. leuanda. Ad l. Rhod.

Qui q. navis leuanda ea iactum e. Lucrandi ato aufert fur-
tum comittit h. 7. l. Euarone §. Vlt. 7. l. Eumq. ff. eo. l. Qui
leuanda. Ad l. Rhod. de iact. 7. tot. tit. de incen. rui. naufra.
iuxta ta distinctione l. falsg. §. si iactum. de furt.

Non potest videri id q. derelicto habitu q. salatis ca. in-
trun dimissum e. §. l. Qui leuanda. Ad l. Rhod. de iact. l.
in stridum. §. 1. de acq. posses.

Quod ex naufragio expulsa e. vsucapi no. pt. qm. no.
e. in derelicto, sed in deperdito. d. l. Interdu. §. 1. de acq.
posses.

Quocunq. res ex mari extracta e. no. ante eig. incipit esse
7. extraxerit, qua. dng. ea. q. derelicto habere pot. l. Eumq.
ff. eo. tit. mo. 7. l. 1. §. Vlt. Ad l. Rhod. de iact.

Id q. ruina incendijus ea. p.ictu e. occupanti no. g. r. r. p. l.
in. de incen. rui. naufr. in eum q. tale qd. rapuerit intra annu
in quadruplu. astio. dast, post annu. utro. in simptu. l. 1. de vi.
cond. p. n. q. corporali subijciendg. e. l. pedig. §. huig. de in.
cond. eig. sacris interdicit. c. 3. de raptor.

Qui post naufractum rem in litore iacentem aio. interuertiendi occu-
pauit, furti actione querri poterit, faulca. b. g. o. itg. ex g. d. m.
natione publica exutndg. e. Auth. Navigia. c. de furt.

Qui quod de Rhoda lapsu e. sciens retinet, furtu. g. mittit. h. in
fi. 7. d. l. falsg. §. Qui alienu. de furt.

DE REBUS CORPORALIBVS ET
incorporalibus. Tit. 2.

Res quoad illam partem, aut corporales aut incorporales
sunt. h. 7 d. l. 1. §. Quaedam. de rer. diuis.

Res corporales tangi sua natura possunt. Incorporales vero minime
se in iure consistunt, licet corporalia in iis consistant. h. 7 d. l. 1.
ult. de rer. diuis.

Natura rerum non facti accidentia consideranda. h. 7 d. l. 1. in verb. sui natura
§. si quis posthumos in prin. & l. quesiuit. de lib. posthu.

Res appellatur incorporalis inspecto suo universo, non autem inspecto suo
particulari. h. 7 d. l. 1. §. Quaedam. de rer. diuis.

Continuus non semper mutat naturam propter contenta. §. iura allegata.
Qui hereditatem audivit, non potest evictio rei aliam hereditariam
non. n. uendit res hereditarias, sed glauis in tract. l. ij. de heredit.
ut actio. vendit.

Hereditas nihil aliud est quam successio in universum in eo quod defunctus habuit
tempore mortis. l. hereditas de reg. iur. l. nihil aliud. de verbo
signif.

Accidens seu adhaerens assumit sibi naturam substantiae. l. euadit. §. si quis
de rei vendic. in extrinseca natura accipiendum est, non enim induit ad
haerens intrinsece rei cui accedit naturam, ut h. 7 d. l. 1. in fin. de
rer. diuis.

Res incorporales accessiones corporum esse possunt. h. 7 d. l. 1. in fin. in d. seruit.
ut factio sic adhaeret, sine eo ut existere nequeant. l. 1. cetera
§. dicitur. §. 2. deo. T. tit. seq.

Incorporales res quia tangi non possunt traditionem non recipiunt
l. iij. §. fac. l. seruique bona fide. §. 1. de acq. rer. dom.
sed quasi traduntur patientia domini.

In incorporalibus patientia ut remissio per traditionem tractat. l. 1. §. 1.
de seruit. rust. §. dicitur. l. iij. §. dicitur. de usufr.

In incorporalibus patientia idem efficitur quod in corporalibus
naturalis traditio. l. quoties. ij. de seruit.

Incorporalia nunquam simpliciter usu capiuntur. L. si unus
 & bona fide. §. 1. De acq. rer. domi. Ea nec possideri, nec posside-
 ri possunt. L. ij. in princ. de acq. posses. Usucapio ante sine posses-
 sione non potest. L. sine possessione. De Usucap. Quatenus tamen ad-
 haerent corporalibus cum ijs describi possunt. L. si aliena res
 bona fide. §. hoc iure utimur. De Usucap. Jo. Fab. lxx.

In corporalibus vindicta admittitur. In incorporalibus minima.
 L. Actio in rem. De oblig. & actio. L. vindicta. §. ibi per Bart.
 de rei vindic.

Incorporalia iura usque adeo nobis adherent, ut nulla unquam
 non dissolvi possunt a nobis. §. in L. ij. §. soci. Corporatum vero fac-
 cilime est translatio §. per traditionem. 7 tot. tit. Quod.

Res corporales sunt in loco. Incorporales nec ullo loco con-
 cluduntur. L. Cuius seign. De Legat. ij.

Annali exceptione totum rem quae in domo est non possidet
 dum nota debitorum, quae non potest intelligi aliquo loco sita. §. de
 Cuius seign. De Legat. ij.

Ceterum ubi nulla sit aut loci fieret mentio, stat rei
 appellatione generaliter nota debitorum 7 reliqua iura. L. Rei ap-
 pellatione. 7 ibi Alciat. De verb. signif.

DE SERVITUTIBUS RUSTICIS

corum Ruricorum 7 Urbanorum Tit. 3.

Servituta quaedam personales sunt, aliae reales, haec mixtae
 Ius. 7 de. in §. aequo. 7. de actio.

personales sunt quae a persona debentur personae, cuiusmodi est ser-
 vitus quae debetur ipsi domino a seruo. L. Libertas §. servitus.
 de stat. homi.

Servitus realis eius quod in herens, ipsa utilitate respicit
Falterig libertatem diminuens. Bart. in d. l. 1. De servit.
Servitutes reales sunt aut quod dicitur Urbanorum aut rusticorum
ut hic.

Rusticorum quod dicitur servitutes sunt quod rusticus quod dicitur. v. gratia fructuum
passendorum aut colligendorum factis debentur. Ut h. 7. passim tot.
tit. ff. de servit. rust. quod dicitur.

Urbanorum quod dicitur servitutes sunt quod Urbanis quod dicitur. v. aedificijs de
bentur. Ut h. 7. tot. tit. De servit. Urb. quod dicitur.

Urbana quod dicitur sunt omnia aedificia habitandi causa facta, sicut in
agro sicut in villa fuerint. Quia Urbanum quod dicitur non longum fuit,
sed intra, l. Urbanorum de servit. Urb. quod dicitur. l. Urbana quod dicitur. Ut
Alciat. de Verb. sig.

Horti in aedificijs constituti, atque ad amoenitatem Urbani quod dicitur
cui sunt aliqui compati. Urbanorum appellatione continentur. d. l. Ur-
bana. De servit. Urb.

Rustica quod dicitur sunt, quod non habitatoris ergo, sed vel propter ut fructus
um servandorum, ut alterius cuilibet usus gratia parata sunt. l. eo
iure ff. Stabula. In q. b. caus. pig. ut hijp. tant. grab.

Stabula ut dicitur in scriptura tenent urbana quod dicitur recte dicitur. l. Ur-
bana quod dicitur. Vbi Alciat. de Verb. signi. Ut autem loca illa nota
quod by armenta et greges stabulantur rustica continentur. d. l. eo
iure ff. Stabula. In q. b. caus. pig. ut hijp.

Ut iudicemus sit ne servitus rustica ut urbana, in praesentem
et quod dicitur, cui ea debentur, nam cuilibet conditionis erit etiam ser-
vitus. l. 1. De servit. Urb.

Via sicut intra servitus et rustica ut h. in prin. aedib. ten-
debita urbana est. Accurs. in l. pater filia. de servit. l. 1.
gat. Alciat. in d. l. Urbana.

Rusticorum

108

Rusticorum quod iura sunt, iter, actus, via, aqueductus, in 7 l. 1. de servit. rust. quod.

in
7
via in fult. p. adt. q.
gangsstrig.

Iter est vis quo quis libere potest ambulare et ire non tantum pedes sed etiam equos commovere, aut lectica usui. l. 1. in prin. cum sella, et l. inter actum. de servit. rust. quod.

Per agrum aut alium locum alienum non licet ire. l. dicitur de servit. rust. c. oes. 1. dist. Unde vadens a domino iure prohibetur per l. iij. §. plane. de acqu. rer. dom. §. plane. §. de rer. diuis. et si pertinaciter contumaciter in iuriarum actione queritur fit l. iniuriarum, §. ult. de intur. Nisi ibi servitus imposita fuisset l. per agrum. c. de servit. et aqua.

Cui concessa est servitus itineris omnia necessaria facere potest. ea sine quibus usus servitutis nullus esset. l. si iter. de servit. l. servitutis. §. si domo. de servitut. Urb.

Et si dominus quod servientis prohibeat concessoria datus l. loci §. si quis mihi. si servit. vindic. quod non in itineris servitute duntaxat obtinetur, sed et in alia quacumque. l. Reflectionis. tota quod iter. l. veteres. de itin. actus pri. modo id in personis eius cui servitus debetur fiat. l. et si forte. §. et calli si servit. vindic. namque non ad aliud tenetur quod servitutem debet, quam ad patientiam l. quoties. §. 1. de servit.

Regulariter cui non nihil concessum est, ea omnia videtur tributa sine quibus concessum explicari nequit. l. ult. de offic. eig. l. ij. de iur. iudicet. l. Aug. et pot. in pri. l. iij. §. ult. de pen. Legat. c. quod terra et c. suspicionis. de offic. delegat.

Per contrarium si is cui concessa est servitus itineris aut alia facere vellet non necessaria recte prohiberetur. l. si eo loco. §. penult. si servit. vindic. l. iij. §. pen. de itin. actus pri.

Cui debet itineris servitus, ut in itinere tunc alio uti: Acur
h. 7 alij sequuntur. Cuius tunc portus hic recte in iudicio
reprehendit, nam persona ad alium nunquam extrinsecus intelligitur
L. si ita stipulatus. §. Chrysochorus. De verb. oblig. 7 quomodo
hoc est in uxore, filijs, 7 alijs q. sunt de familia spectat.
Si ita stipulatus fuero. De verb. oblig. Ergo in generaliter est in
tote. L. ius singulare, de Legib.

Quando constituitur marito iter per fundum per se cum dicitur uxore
rem d. L. si ita stipulatus fuero. De verb. oblig. propter durationem
separationis. L. possessionum. C. contra utriusque iudic. aut contra societatis.
L. si quis vin. de duob. reis.

Cui servitus itineris in infinito relicta est, per quolibet fundum
per quem ire potest modo civiliter: minore servientis fundi est
tributo. L. si cui. de servit. L. sed quod. De servit. rust. §. 1.
latius. n. indulgendum non est. L. in fundo §. Consequitur. De
usu.

Electio loci per quem casus permittitur statim atque alijs locis de
servit. per quem iur. d. L. si cui. de servit.

Servitute itineris simpliciter nec in infinito per fundum legata
heredi facultas est, per quam per fundum vellet constituitur servitutum
L. si via. de servit. rust. Quod quantae autem latitudinis debet
esse iter docet L. Cato gauri. §. Si totus ususque ad finem. De servit.
rust.

31.
Actus. vrbg.

Actus ab agenda proprius est prout ut hic iter utro ab eodem
dictum, est proprium huius.

Cui actum habet, 7 plausum dicitur, 7 iumentis agere potest
L. cui sella. L. inter actum. De servit. rust. Quod.

In actu iteri e, in itinere vero acty non glanoff. l. Cuius fru-
fructum. De verb. obl.

Cui.

Si qui stipulatus actu deinde stipulatus eignedi iter nihil agit,
d. l. usufructum. De verb. oblig.

Cui actu legato iter admittit nihil admittit, qm nunq acty sine ite-
nate eo fit. l. 1. de adm. Legat.

Cui quodit q magis e ubiqz 7 ming gadi videt. l. filijfam.
§. ult. de donat.

Cui iter q actu hnt, si statuto tempore tantu rert no pnt acty,
l. ij. Quemad. servit. annit.

Concessa servitute acty q tam angusta locu, ut pen agri
non possit, q non valet in uim acty, in uim itinoris defen-
dit. l. si cui de servit.

Occupato loco servitute acty in pta fluminis 7 facta alluvio,
no restituta reponit servit in pristinu statum. l. si ager 7 l.
cum usufructum. Quib. mod. usfruct. annit. l. si locy in
prin. Quib. servit. annit.

III.
via stray ftn od
wegp.

Via a vehendo dicta e, q prius e uehiculoy h. 7 l. i. de
servit. rustic.

Via e ius eundi, agendi, 7 trahendi lapidum aut lignu, 7 rrtu
hsta ferendi. Accurs. h. 7 in d. l. 1. de servit. rust. Vide Fra.
Duarum lib. 1. disputat. annit. cap. 31. 7 10. Constat in l.
1. ff. de servit. in verb. via.

Via latitudo ex lege decem uiali in pfectu octo pedes
hnt, in anfractu sedecim. l. via latitudo. De servit. rust. n. j.
forte minor gstituta sit via. l. certo §. latitudo ff. eo.

Qua tu gmode uehicula dua possit, alioy acta eo poty in
hntur. l. via gstitui ff. eo. l. si tam angust. de servit.

Acty latitudo uel ex quantione gtra hntu, ut q arbitratu tu,
dus dimitti debet, hac tu admitta cautione, q ei cui debet
uehicula duare liceat. d. l. si tam angust. 7 d. §. latitudo.

iii
Aqua ducty. wasser.
Cythung.

Aqua ducty & rus aqua ducenda p fundu alienu h.
Seruag ois in iure qstistit L. 1. De seruit. Urb. qd. l. ij
ad. seruit. amit.
Alia & fructy aqua ducenda, alia haurienda L. ij. §.
de seruit. rust. qd. §. Inter res pzoq. T. eod.
Qui ius aqua ducenda hnt in alium locum, qua ad qm seruy
acqstia & aqua ducere no pt. L. Ex mso. De seruit. rust.
qd. L. 1. §. Illud. De aq. qstid. 7 asti. hinc seqq no pte eueroy
aqua usum alteri gcedere. L. cum essent. §. p plurim. De
seruit. rust. qd. Nam seruitute mibi gessa no possum uti
& me in alium ptem fundi, qua ad qua seruitu & qstia de
ex mso. 7 nisi seruata forma gessionis. L. Non mag. C. de
uit. 7 aq. La q hnt seruitutem no pt aliter uti qua ad fa
aut fundi sui gmoditate. L. Quoties. De seruit. L. Ergo. §. de
De seruit. rustic. 7 ga aliaq seruitutis seruitu inducere p qm
L. 1. De usufr. Leg. Intelligit qd dicta, ut qd dant pty q aqua
ingressa fundu dominantem, nam postquam fuerit in agro
cui debita erat, poterit dng aqua illam in locu pmois alio
ducere. Accurj. 7 alij. in d. l. Ex mso. nisi duo loci seruitu
tis noceant. L. 1. §. Illud Labro. De aq. quot. 7 asti.

§. Prædiorum Urbanorum.

Seruitutes q edificijs debentur urbanae ee intelliguntur. ut om
nis ferendi, ligni mittendi, stilli adij auferendi uel non au
tig no tollendi, 7 luminibz no officiendi. h. l. urbana qd. i.
De verb. sig. l. 1. Cota qd. i.
Prædiorum urbanorum seruitutes eod. i. p. p. sunt, siue ille in
urbe siue in agro sint. a leg. iurib.
Ædes oes privatae Urbanæ sint urbana prædia appo
lantur. d. l. 1. Communia prædia. d. l. urbana prædia
de verb. sig.

f. 110

Onaris ferendi seruitus & rus, & columna, paries, aut aliud
aedificium sustinere debet contra vicini l. Eum debere. De ser-
uit. Urb. l. Sicuti. §. Distant. si seruit. Urb.

Cui onaris ferendi seruitus debet, agere in vicino potest, ut ruina
columna vel pariete restitatur, eamque oneri ferendo idonea possit
idque suis sumptibus & futuris. d. l. Eum debere. §. d. §. Distant
& utrobique d.

Regulariter propria seruitutu intra ea est, ut dicitur quod ius
uicinis ad patientiam duntaxat, ad factum nullo modo
tendant. l. Quoties. i. §. Ult. de seruit. l. potest contra quod. l. i.
§. Ult. de aq. plu. aren. intellige prima causa in scripta &
principaliter. Nam in sequens ad factum quod tendi potest, ut in
seruitute onaris ferendi, ex quo uoluit pariete contra pro-
prio sustinere, paries autem alterius esse non potest, nisi collapsus resti-
tuatur in sequens obligatus ad refectionem. d. l. Eum debere.
de seruit. Urb. quod. d. l. Sicuti. §. Distant. §. Aristo. & l. et si
forte §. Etiam. si seruit. Vendic. plerumque enim in sequentia licet
quod principaliter exhibentur l. i. de auctor. tut. l. si is qui duos dicit
liberat. Legat.

Secundo regula declarat, nisi quod seruitutem debet, illud factum quod tenetur
tempore spacium quod statum solius non fuerit, ut eius memoria
non existat. l. ij. §. Apud Labronem. de aq. plu. aren. l. appo
quippe tempore uim habet expressi quod statum. l. Hoc iure. §. Dicitur
agua. de aq. quot. & testi. c. sup. quod busda. de verb. sign.

Tertio creditur regula nisi in seruitute notatum actu esse gratum
ritum. l. i. §. Apud Alphenu. ubi Accurf. Bart. & alij. de aq. plu.
aren. cum ex contrahentium questionibus gratum Legem accipitur
patere intelligantur l. Contractus. §. Sed hoc ita. Verf. Legem
in de reg. iur. c. contractus d. tit. in 6.

vel bromig

In seruitutibus q̄s nō tenent ad factū, sed tantū ad patiētiā
d. l. enclaves, p̄terquā in seruitute oneris ferendi. d. l. cum
debere nisi ut alias ita captum. d. l. ij. §. apud Labronem
vel alios in staurat p̄miserit. d. l. ij. §. apud A. p̄ter
Alia ē seruitus oneris ferendi, alia tigni immittendi. l. et
forte. §. etiam. si seruit. vind. Bart. in l. si cuti. §. Comp. et
dicit. tit.

In iudicando q̄ tractu aut alio quouis actu q̄cipua
ma, 7 principalis eig acty cā spectanda ē. l. i. §. De pompis
depos. Scriptores late in l. 2. si cert. p̄t. gdiēt.

11

Tigni immittendi seruitus ē ius quo vicinus p̄t in parietem
vicini tigna immittere. l. hoc q̄. De seruit. Urb.

Non licet aliam iure libertatis, q̄cūq̄ immittere in aedem
nisi sit seruitus q̄stituta, ut nisi partes sit. l. i. arg.
sed et si in ter te. De ser. Urb. l. si vitam. §. Ad ianua. quod
ui aut clam l. si fr̄s. §. Item tutela q̄ soci.

In suo vicinij ita habent licet, quatenus nō immittit
in alieno. l. si cuti. §. Aristo. si seruit. vindic. l. eundem. §. i.
ad l. aq̄l.

Immissu aut edificatum in m̄to citra seruitute, licet m̄to
p̄pria auctoritate recidere, 7 destruere, l. eundem. §. si p̄
tectum. Ad l. aq̄l. l. si vitam. §. si q̄s ianua. quod ui
dam. quia q̄ in solo meo etiam ab alio, 7 ex aliena ma
teria edificatum ē, solo cedit, 7 ita meum fit. l. Ad ea. §.
Ex diverso. De acq. rer. dom. §. Ex diverso. §. de rer. diu.
quap̄ter destruendo nemini iniuria facere uideor, cū soltu
m̄to ē. l. si in area. De gdiēt. indeb. Reby namq̄ m̄tis ubi, ut
abuti licet. l. si si lege. §. Consuluit. De pelit. hered.

III

In cor pariete noua ligna in locu antiquoq surregari pnt
in alia aute pte parietis no pnt, nisi paries adhuc sit in
coi qstiq, ut nisi ad ferenda ontra destinaty eet, 7 nre parietis
nre uicino nocerep, tunc n. iure societatis no seruitutis, noua
trabis imittende iq fac. l. Quada Hibern. p. parietem. Vbi
bellissime Angelg. De ser. urb. 7 mltiq colligit in l. parietis
cum l. Seq. 2p dam. infelt.

In re coi nemo dnoz quasi dng solg, ad suu arbitriu, ubi re coi
uel in ea qcaq alteri inuito facere pt. l. An unq in fin. si ser.
uit. Vind. l. Sabing. Coi diuid.

III

Stillicidium auertendi seruitutis iq e, q uicin p aquam, supra
telu suu cadentem, in locu uicini auertere 7 deriuare. l. l. ser.
uitutes q in supine p. si sublata, 7 p. Seq. De ser. Urb. p.
7 hic.

Nemo stillicidia alteriq suscipere cogit nisi seruitute gstituta
d. l. 1. 7 ibi colligit. De seruit. Urb. Ita qppe libex e uniusiq
in suo facere 7 edificare, ut nihil in alio inmittat. l. si
cuti. p. Aristo. Si seruit. Vind.

Qui debet seruitutem stillicidij recipiendi, no pt edificare in
loco ubi cadit stillicidium l. Seruitutes, p. si seruat. De ser. Urb.

p. Sic n. impedirep vsq seruitutis, cui dng pdij seruentis
impedimento ee nullo pacto pt. l. Edificia. l. si arbore. ff. illo
tit. De ser. Urb.

Qui het stillicidij auertendi seruitutem, nihil agere pt q gm,
uioz 7 durioz fiat seruit. Licet quo leuioz sit pit. d. l. ser.
uitutes. p. si antea. De ser. Urb. Vicini qppe gditionem
melioz qte facere possung, deteriorē non possung, ut illi
l. c. scribit

Extincto edificio cui stillicidiu auertendi seruitas de hys seruitq
ipsa non extinguit. Quocirca si reponat in eade spe, 7

qualitate edificium q. stando est denuo. d. l. servitutis. s.
sublatu. De seruit. vrb. qd. Neq. u. mutatione rpi. servitute
reç. feunt, pemptaq. ex aq. tate restituunt. l. eum debere. 7.
si. t. s. De ser. vrb. l. Et si forte. s. etia. si. ser. vrb. Tame.
diuersu. sit in seruitutib. p. sonaz, ut in usufructu q. dirato. aq. t.
uo. interit. l. Repti. s. R. ei. mutatione. Enib. mod. v. usufr. amit.
Qui cum seruitute alig. non tollendi, debet. seruitute. stillicidij.
illam remittendo, in hac. sibi. no. p. iudicat. l. si. domg. De seruit.
vrb. Etenim. quando. plura. 7. diuersa. iura. uni. p. p. uent, uno. re.
pudrate, alit. no. tollit. l. 1. s. sed. uidentu. De success. edit.
l. si. prig. in. prin. De aq. plu. arcend.

Habens seruitutem stillicidij recipiendi si permittat edificari
in loco seruientis eam amittit l. si. stillicidij. e. p. n. ad. seruit.
amit. nam. aliq. gessio. inutilis. est.

Stillicidij ambitus uel casus denotat dominium in ambitu fundi si
nihil. g. tra. p. b. s. l. vlt. s. vlt. De ser. vrb. Cui. ad. stipulata. Cic. in. top.
post. princ.

Seruitus nisi inter sit constitui non potest l. quoties. 1. De seruit.

Quoties aliqua res sit uicino ut eius potest esse nihil prohibet eius
rei. no. re. seruitute. q. s. i. t. d. l. quoties. 1. De seruit. l. Veluti. De
seruit. rust. qd. Unde. seruitus. stillicidij. no. auertendi, ut ad. mi.
plenda. cisterna, uel. cloaca. purganda, aut. ad. irrigandos.
hortos. ad. id. g. l. g. nos. recte. q. s. i. t. u. t. p. l. 7. d. d. in. l. 1. De seruit.
vrb. qd. 7. hic.

Iure ceteri uniuersique libere ad eas suas etiam usque ad caelum
tollere l. vlt. De seruit. l. vlt. 7. pen. Quod. vi. aut. clam.
l. cum. eo. 7. l. cui. De seruit. vrb. l. Alig. l. De seruit.
7. aq. nisi. seruitutem. alig. no. tollendi. debeat. ut. h.

Qui seruitutem alig. tollendi non debet potest arborum 7. uin
daria. q. u. q. t. h. e. r. e. supra. ea. altitudinem. l. Quod. aute. 7. l. p. t.
ficia. De seruit. vrb. qd.

III.

V.

qui seruitutem ne luminibus officiat debet, quia ab eo fit
ad luminis impedimentum prohiberi potest. §. Inter seruitutes.
De seruit. Urb. Ad eo ut si arbor plantata et posita sit, aduersus
impositam seruitute fieri dicat. §. Si arbor. De seruit. Urb. §. 1.

Seruitus ne luminibus officiat simpliciter imposita intelligitur, tam
de presentibus quam futuris luminibus, nec unquam ad presentia lumina
restricta, nisi constituta seruitute cum expressione uerborum presentis
temporis facta fuerit. §. Qui edificium. Cum §. seq. De seruit.
Urb.

§. Inter rusticorum

Hausus aquae seruitus et igitur haurienda aquae ex fundo uicini
ad quodammodo utilitate et modo. §. Ergo §. Neratius. De seruit. rust.
§. 1.

Hausus gressu iter greditur §. iij. §. Qui hausum. De seruit. rust.

Sicut hausus tantum sicut aditus tantum gressu utrumque promissum
intelligitur. §. Qui hausum.

Seruitus gressu facta, quod ad ea necessaria et tributa quae
conferri debet. §. Si iter. De seruit. §. Seruitutes. §. 1. De seruit.
Urb. §. 1. Refectio tota §. 1. Veteres de itin. aduig. rti.

Concesso uno, ea opera gressu intelliguntur, si ne quibus gressu esse
non potest §. ij. de iurisdic. §. 1. §. 1. De usufruct. §. 1.

Ex flumine publico sine gressu unicuique aqua ducere et haurire
licet. §. Quo minus. De flumin.

Hausus aquae, sicut aqua ducta potest ex eodem loco gredi pluribus
modo posterior gressu prior non impeditur. §. ij. §. ult. De seruit.
rust. §. 1.

Pecoris ad aqua appulsus seruitus et praedae ad fontem aut
alias aquas uicini appellendi h. 7d. §. pecoris de seruit. rust. §. 1.

pecoris ad aquam appulsus seruitus si constituta sit potest hauriri
cuius maxime fructus in pecore consistat potestalis et nisi certa
persona a gredente demonstrat. §. 1. §. pecoris aliq. §. 1. De seruit.

utiq. l. Mela. §. quida libertis. De alim. 7 cib. Legat.
L. si q. binas. De usufr. aut simplex ius personale, unij rō
nulla fit ad heredes transmissio. L. Caig. C. De annu. Legat.
L. pater filie. De seruit. Legat.

Si gessio seruitutis fit p. uerba facti. (Ut cedo tibi famu-
tatem eundi, ut ut pis agere, haurire aqua 7 similia) perso-
nalis iudicatur. L. Apud Tuhianu. §. Si q. alicui. De legat. 1. §.
autem uerba gessionis ius sonent. (Ut cedo tibi aqua duc-
tenda ius aut seruitutem) realis erit. L. Cum fundo 7 d.
pecoris. 7 l. seq. De ser. rust. §. Vide. ad in d. l. pecoris.

Qui ampliorum numerum pecorum qua debeat ad aqua appo-
lit non p. in uniuersum p. hiberi, cum pecora separari p.
L. 1. §. Marcell. De aq. quot. 7 disti. In his appo q. diuisa
sunt 7 separabilia non uisunt utiq. 7 multo. L. Si sponsa
§. Inualiter. De don. inter vir. 7 ux. L. 1. §. sed 7 si. mibi. De
Verb. oblig. c. si confirmationem, de elect. in 6.

VII

Pecoris pascendi seruitus ius pascendi pecoris in alieno agro
L. 1. §. In p. d. 7 l. pecoris. De seruit. rust. §. 7 hic.

Pecoris ginentis uerbo quamp. quadrupes q. gregatim trahit
7 pascunt. L. ij. Ad. l. Acq. l. Legatis. §. Pecorib. De Legat.
ij. 7 l. T. ad l. Acq.

Nemini licet pecora sua in alieno pascere. L. Quintus. Ad l.
Aquil. alioq. frustra de re imponere seruitus. Ut h. Cum alleg-
tis 5.

Si e. g. uerba de pascuis aut memorib. ville seu alteris cōtate
in q. b. g. libet de cōtate p. ticulariter p. mittere p. g. sua
ut depascat, q. e. ex ea uniuersitate, nō e. in illa cō. testis d.
nō. C. in. in l. parentes. C. de testib. Bart. Paliij in h.

Sed si hac. §. patrum. De ni sus uoc. tunc n. tr. res ppria
quar. ex quo eig gmodu. t. nigmodu. ad singulos spectat. l. 1. §.
Biduum, qu. app. sit. 7 in res ppria testimonium dicitur iura
faulitate oibz submouerunt. l. oibz. c. de testib. l. Nullz. §. dist.
tit.

VIII.

Seruitz calais coqndae ig e coqndi calam in fundo alieno l. 1.
§. Vlt. l. Ergo. De seruit. rust. §. 4.

IX.

Calais coqndae seruitate ig eide eximenda glineff d. l. Ergo
7 l. seq. De ser. rust.

Arena fodienda seruitz ius e arena fodienda 7 tollenda in
agro alterig. d. l. 1. §. Vlt. 7 d. l. Ergo. De ser. rust. §. 4.

§. Ideo autem.

Praedioz seruitates appellamz, qz nisi inter eos qd ppria posside
gstitui no pnt. l. 1. cora §. 4.

Seruitz fcto ita adhaeret, ut sine eo existere neqat. d. l.
cota §. 4. Quoties. De seruit. 7 huic adeo cohaeret, ut simul
transeat, l. si aqueductz. De gtrahan. empt.

Ad Constitutione seruitutis 7 domania 7 seruiente fundo ipz est
d. l. 1. cora §. 4. Hoc in gstitutione seruitutis uerig dr.

At qmitti seruitz etiam pt sine fundo. l. Haerdes. §. At ea
stipulatio. Famil. cerisf.

Futuro edificio imponi 7 aqri pt seruitz. d. l. 1. 7 l. si serui
uitz. §. Vlt. De seruit. vrb. §. 4. no ut tunc uelut, cum sin
ne qdio gstitere no pt, sed ualebit cum fundz erit edifi
catz.

Qui in alieno qdio seruitatem mihi gstituit, no tenebit
seruitz, st euictionis noie mihi obligabit. l. Fundu cuiq. §.
si 7 alienu 7 ibi gl. 7 l. si qs p fundu. De euictio.

Nemo nisi q tnt qdium seruitutem acquirere pt.
l. Juliang. De fund. dot.

Nec fructuarig nec socij cō fundo p̄ imponere ut
re re seruitutem. L. Sed & si qd. in adificauerit. §. Vlt. de
usufr. L. Vng. de seruit.

In re cōi nemo dōtorz inscio aut invito altero iure q̄cō
facit. L. Sabing. Cōi diuid. L. In re cōi. De seruit. Urb. qd.

Solig proprietatis q̄lij dng p̄ ei seruitutem acquirere p̄ nullo
modo imponere. d. L. Sed & si qd. in adificauerit. §. Vlt. de usufr.
pater Castrensi peculio filij sui seruitute acquirere p̄, q̄
uis nō possit imponere. L. Ex Castrensi. §. Seruos. De castren.
pecul.

Quamuis sepulchra nri domini nō sint ultra tñ ad ea
q̄ p̄ acquirere & vindicare. L. 1. si seruit. Vind.

Seruitutes q̄dōz cum reales dicantur q̄ a re rei debentur
cum p̄sona non extinguuntur. L. In oibz causis. de reg. iur. m.
favore certae p̄sonae q̄stitutas eas apparet. d. L. pecoris. De
seruit. rust. Regula §. n. reales seruitutes q̄dō in hoc re
p̄petuo cum q̄dō durare solent.

§. Vltimus

Seruitutes p̄sonibz, stipulationibz, ac testis q̄stitui p̄nt. L. iij.
de usufr. L. Vlt. de ser. Urb. qd.

Constitutio seruitutis q̄stata nō oīo efficit aut q̄stituit serui-
tutem, s̄ tantu p̄sonatō adtionem tribuit ut ea q̄stituat. L. si
partem. eubmad. ser. amit.

Seruitutes q̄stituantur facto ipsiq̄ utentis, a terigq̄ nō in p̄-
dientis p̄sentia. L. Croties Via. de seruit.

Qui suo iure, nō familiaritatis, & sic bona fide q̄stituta seruitute
sciente & patiente aduersario, decennio inter p̄sentes, aut 20.
annis inter absentes usq̄ §. hic q̄scriptio nō tulq̄ §. L. ij. Vind.

C. de seruit. aq. vide Corasim in L. seruitutes q̄. de seruit.

Duaren. lib. 1. Disputatoriu cap. 34. Longoualtiu in L. 2. imp̄t.

Verf. accedo ad sc̄m articulu nemp̄ ad iurisdictionis q̄scriptio
de iurisdic̄t.

Tit. 4.
 Vsvfructus & in alienis rebus utendi fruendi, salua rebus ista
 h. 7 l. 1. ff. eo.

In re propria vsvfructus non consistit, nemo enim rem suam iure ser-
 vilitatis sibi obnoxia habere potest l. vti frui. si vsvfr. pot. l.
 In re. de ser. Urb. l. si in test. ff. si fundum de except. rei
 iud.

Cum Emphyteuta, usufructuarius, beneficiarius licens, saluando,
 minimum habeat utitur, tot. tit. si ager. Vectig. in ea re
 quam possident usum fructum habere non possunt. arg. d. l. vti frui.

Ad fructuariam omnes omnino fructus etiam ante maturitatem collecti
 l. si absente. ff. si sylvia. ff. eo. omniaque omnino spectant emolu-
 menta, quaeque ex fundo aut ex occasione percipiuntur, non
 modo naturalia. l. Item si fundi. ff. eo. sed etiam civilia, ut
 pensiones usurae, aliaque obventiones civiles. l. vsvfr.
 ff. eo.

Fructus usque inest, usui fructus debet potest l. p. servum ff. de
 usu. 7 habit.

Vsv non plus habet quam quantum satis est fructuarii necessita-
 tibus utentis, at fructus comprehendit omne omnino incrementum non modo
 ad necessitatem, sed et ad lucrum 7 voluptatem pertinent. ff.
 tit. de usu. 7 habit. in prin. 7 h. Valla. lib. 4. elegant.
 cap. 5.

Vsvfructus a fructuario, locari, vendi, gratisque gredi potest, ab
 usufructuario minime. ff. tit. seq. in prin.

Vsvfructuarius boni viri arbitratu uti debet, nec abuti, l. Item
 si fundi a prin. l. sed 7 si quod. ff. Manuip. 7 ff. 7 gema-
 liter ff. eo. l. 1. ff. vtilig. ff. h. ante vsvfr. Quamvis
 ad. caus.

Usufructuarius cum proprietatis deteriorare facere non debet, nec
honorare facere potest. L. si usufructus legatus. §. usufructuarius. d. l.
sed et si quod. §. et generaliter. L. usufructuarius non. ff. eo.
Usufructus obiectum habet certum aliquid corpore, igitur sublato aut
mutato toto corpore, necesse est et ipsum tolli. L. ij. ff. eo. l.
repeti. §. rei mutatione. quibus modis usufructus amittitur. h. ibi. R. n.
ius in corpore. Nam qui accessionem locum obtinent extingui-
untur, cum ipsa res principales extincta fuerit. L. ij. de
pecul. Legat.

Usufructus annu servitutem numero sit a proprietate semper
abscedere debet, hic ibi usufructus a proprietate separationem
accipit, etenim res sua non nisi servare potest. L. ubi frui. si usus
potest.

Usufructus constituitur vel in testamento, et inter vivos pactis
stipulationibusque. h. et l. ij. in. et iij. ff. eo.

Testator si simpliciter uni fundum, alteri usufructum legat
usufructus in legatarios communicabitur, interdum non plus valet
scriptura, quam quod actus est. L. si alij. de usufructu. Legat.

§. Constituitur.

Quam rem quam infra fructu acciōmodata est usufructus
constitui potest, ut h. et l. 3. §. Constituitur, ff. eo. l. 1. et iij. de usufructu
eaz rer. q. usu sum.

Aut soli aut rei mobilis usufructus constituitur. L. 7. ff. eo.
Quod res fructus separari ab eaz corporibus non potest, usufructus
eaz nulla ratione constituitur. L. ij. de usufructu. eaz rer. q. usu
sum.

In rebus que usu sumuntur usque usufructus non constituitur, h. et
l. ij. de usufructu. eaz rer. q. usu sum. cum usufructus sit
ius quoddam in corpore, quo sublato et ipsum tolli sit ne possit

115 L. ij. ff. hoc tit. 7 s. a' prin. in cap. debeat ee, semp salua ipfij
rei fca. L. i. ff. eo. s. a' prin.

Rea q' in abusu g'stunt quasi usufructu p' cautione g'stituta
L. ij. 7 7. De Usufr. eaz rer. q' usu consum. na satisfactio in con,
poy locum apud p'rietariu succedit. gl. in s. i. Verb. salua.
s. hoc tit.

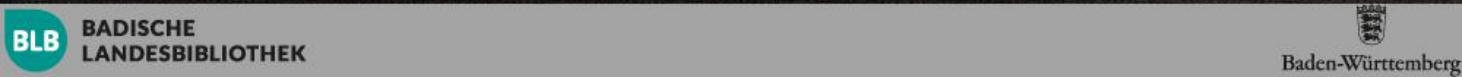
Cui usufructu e' legaty duas cautiones exponat, de utendo
fructu boni viri abitratu, 7 finito usufructu restituenda
re L. i. 7 passim. Usufr. Cum ad. caut. quod etia in usufructu
p' gradu g'stituto locu h'et L. Usufr. C. Hoc tit. De Usufr.
7 hoc tam usq' q' ut ha' cautiones d' testatore remitti
no p'nt. L. i. C. eod. tit. Item:

Usufructuarius ante cautione impleta nec agere pt. d. L. i.
nec si iam teneat usufructu facit fructu suos L. vfori
T. de Usufr. Leg. quod tu ferè temporam recipit nisi sci,
ente 7 patiente dno fructuarius fructu capisset. Bart.
in d. L. vxori. panor. c. vlt. De pig. ad fin. facit lex
in L. ij. C. q' accus. pof.

Legislator gra ntram nihil pt g'stituere h. in Verb. Nec
n. poterat 7 L. ij. De Usufr. eaz rer. q' usu g'um. ibi. Nec n.
ntralis ro autoritate senaty g'sulti gmutari potuit.

S. Finitu

Sext ff modi finiendi usufructu. 1. Mors. 2. Diminutio.
Capitis 3. Non usus. 4. Cessio. 5. Consolidatio. 6. Rei
interitus, ut hic ex pandectis 7 alijs colligi possunt L.
interdum L. si sub g'ditione. Quib. mod. Usufr. amitt.
Usufructu C. sunt 7 reliqua oia p'pmodu S. Principis
auth. de nupt. Usufructuarius morte p'it h. 7 L. i. S. morte
Quib. mod. Usufr. amitt. Cum n. Usufructu sit ius p'xonalu

l. 1. de scriptis. equum est ut etiam cum persona extinguatur
beneficia non personalia cum persona cohererant, cum ea extingui-
untur, nec ad heredem transeunt. l. sicut in amas. d.
ult. quib. mod. usufr. amit. l. Maritum, cum l. seq. solut.
matr. l. Non solum. ff. de liberat. Legat.

Sane proprietarij mors nihil pertinet ad finiendum alterij usum
fructu. l. patri tuo. C. hoc tit.

Morte usufructuarij usufructus in herit et extinguitur nec in
heredem transfertur, nisi in ipsa institutione usufructus facta
fuerit in herede heredis, et tunc ad heredem primum non etiam
ulteriore pertinet, ne ruda proprietatis nulla sit utilitas semper
abscondente usufructu. h. in fin. l. Antiquitas. C. eo. Licet alius
heredis appellatio non solum ad primum usque etiam ad ultimum
referat. l. Heredis appellatio. 7 l. Sciendum de verb. sig.

Usufructus civitati vel municipio relicto centum annorum spa-
cio et finis ultra longissimus est prout. l. An usufructus ff. de
l. si usufructus civitati. quib. mod. usufr. amit.

Usufructus non modo potest fieri et subdistinguitur ex tempore ad
tempus dari potest. l. 4. ff. eo. l. 7. puto. ff. usufr. Famil. et aff.
Usufructus si ad tempus relicto est, eo finito fructus postea proprie-
tario restitui debent. l. si pater. C. eod.

Si usufructus patri et filio fam. acquisitus sit non finitur morte
filij fam. et nihilominus pater superstes eum retinebit, quia si
pater moriatur pater superstitum filium remanet etiam si pa-
tris heres non sit. l. ult. C. de usufruct.

f.

Duoque legatorum usufructu unij mortuo alteri totus debet, in
post acquisitionem ius accrescendi in usufructu durat. l. 1. ff. de inter-
dum. de usufr. accrescen.

11

Morte civili maxima et domi et media capitis diminutione

116

fructus usufructus iam constitutus, si non prohibetur constitui L. 1. §. 1. Quib. mod. usufructus amittit. 7 h. At utroque moris naturalis etiam in p[ro]p[ri]etate d[omi]ni constitui L. Titio cum morietur ff. hoc tit. L. usufructu cum mori ar. de usu 7 usufr. Legat.

117

Usufructuarius non utendo per modum quantum 7 statutum temp[or]is usum fructum amittit. Theoph. h. arg. L. ult. C. de seruit. L. Seruitutes ipso ff. illo tit. L. ult. ff. hactit. nro 7 L. si coem. C. ad. serui. amitt.

Fructuarius si per constitutum temp[or]is nullo modo utatur, uel etiam si utatur ultra prescriptum modum, utroque casu non utendo usufructum amittit. arg. d. l. si coem. §. 1. Quomodo. serui. amitt. 7 L. si quis alia Quomodo. serui. amitt.

Cui non utitur eo modo eam moderationem debet, non ideo statim propter eiusmodi abusus perdit suum usufructum, sed ad hunc scopum fit actio utilis 7 generalis stipulatio qua fructuarius cauit se boni uiri arbitrata usurum. L. 1. §. Re. de usufr. Quomodo. caue. L. si cuius ff. hoc tit. nro de usufr.

Temp[us] a longe statutum, quod non utendo amittitur usufructus, olim annis erat in mobilibus, biennium in immobilibus. Paulus lib. 3. receptarum sententiarum. tit. de usufr. Hodie Iustiniani lege decem annorum est inter presentes, viginti inter absentes L. Corruptione. C. hoc tit.

Quomodo seruilitates reales non utendo amittuntur spacio decem uel uiginti annorum. Ita 7 seruilitates personales L. Sicut. C. de seruit. L. ult. in fin. C. de prescrip. Long. temp. 7 d. L. Corruptione.

Ut in acquisitione domini, ita 7 usufructus sufficit temp[us] decem inter presentes, ut uiginti annorum inter absentes. Bart. in l. iustus §. non mutat. de usucap. salic. in l. 1. C. de seruit. 7 arg. est enim usufructus domini m. l. 4. ff. eo. tit. nro.

118

Usufructus cessat amittitur quibus domino proprietatis eum fructuarius in iure cessit h. porro cessio ab alienationis spes erat, aut ut supra solennia. Boetig in Top. Cic. n. 104.

Usofructus proprietario in iure cedit h. s. et c. Extraneo
ad proprietarium revertitur. L. si usufructus. De iur. dot. De cuius in-
tellectu vide Baldum hic.

Actio ad usufructum petens in extraneum transfundi non potest nisi
si proprietarii uoluntas accesserit. L. si usufructus, et ibi gl. de nouat.
et To. Fab. h.

Fructuarius quamvis in usufructu alij quam proprietario cedere non
possit cum persona coherere. h. et d. L. si usufructus. De nouat. ipsum
in emolumentum fructuum percipiendorum, cui uelit uendere, locare
ut donare sit. ut tit. tit. prox. in prin. L. Arboribus. §. usufructu-
arij. ff. eo. tit. m. gl. hic in verb. cedendo.

Si usufructuarius acquisierit proprietatem fundi et finis usufructus
ty. Quae res solidatio appellatur, quia in fructus sua ea resti-
tuta. L. 3. §. 1. De usufr. accres. h. Hinc solida proprietas
dicitur in qua usufructus iacet. L. A Liberto. De bon. Libert. L.
sempronijs. §. per. De usufr. Legat.

Corruptione et interitu rei fructuaria amittitur et perit usufructus
L. Cui usufructus ff. eo. et h. Cum. n. usufructus sit in corpore
eo soluto et ipse tolli necesse est. §. a prin. huius tit.

Rei mutatione amittitur usufructus, ut si domus cuius usufructus
legatus et corruerit ut exusta sit. L. Repetit. §. Reiqb. mod. usufr. et
adeo ut ne area quae in utenda fruenda debeat. d. §. Rei. Quae
alioq. dicitur area pars domus et pars maxima. L. Cui res. §. area
de solut. L. solum. De rei vend.

Domus pignori data si gubstata fuerit area eius tenabitur. L. Domus
pignor. ad. Neq. n. mutatio neq. detractio eius pignoris extinguit,
ideo in domo pignori data exusta apte de pign. remanere si infra
res. L. Paulg. §. Domus. et L. si fundus §. si res. De pig.

Si aerea usufructu legat, & in ea edificium a testatore sit positum
stat non mutari & ideo usufructu extingui, d. l. Repti. §. Vlt.
quib. mod. Usufr. amitt. Si tamen adhuc vivus testator hoc edi-
ficium corruecit, de obliq usufructu. l. Cui usufructu aerea
ff. eo.

Domus usufructu fit domo soluta, adeo ut nec si ista domus sit
aedificata reuiviscat usufructu. d. l. Cui usufructu ff. eo. nisi
per particulas domus eet resecta l. Cui tu. §. 1. quib. mod.
usufr. amitt.

Formae quae mutationem amittit usufructu, ut si ager ita in-
undatus sit, ut factu sit stagnum ut palus, ut e diverso stagnum
usufructu legato, si stagnum exaruerit, agerq factu sit, ex-
tinguitur usufructu. d. l. Cui tu. §. Agri. quib. mod. Usufr.
amitt.

Si generaliter otum bonorum usufructu e datus propter universitate
legati, etiam in re q mutata e usufructu manet. l. Quoties
§. Universit. ff. eo.

Usufructu qm pater in bonis adventitijs filij ex lege habet, non
fit rei singularis mutatione. l. Cum oportet. §. Non autem.
(Vbi gl. verb. mobilis.) C. De bon. q lib.

Mutatio in re q dedit non pimit usufructu rei principalis
l. Fundi. quib. mod. Usufr. amitt. l. pediculis. §. Vlt. de aur. & arg.
leg.

Amisso usufructu revertitur ad proprietatem hic vers. vlt.
Finito usufructu proprietarij plena ptatem in re habet. §. plenu
19, plenuq dominium. ut h. in fin.

DE USU ET HABITATIONE. Tit. 5.
princip.)

Uſus ex Accuſſij ſententia in l. 1. ff. eod. ſic definitur eſſe utendi
alienis rebus, ſalua reſeruatione. Vel. Eſt ius utendi re aliena
tantiſmodi ut cuiusmodi necesse eſt.

Proprium eſt tractum gmodati & ſecundum, ut & eos non niſi uſus
gſtituatur fac. l. 1. gmod. l. si quis non de acq. poſſeſſ. l. 1. de
ſecur. & ſ. Item is. & T. Cumb. mod. re gtrah. oblig. Cuius
interim & alijs gntentionibus gſtitui potest & hic.

Uſus iſſem modis quibus uſus fructus gſtituatur, nempe ſubſtitutionibus,
ſubſtitutionibus ac teſtis. l. 1. ff. eo. ſ. uſus fructus. ſ. tit. ff. 74.
Quibus uſus fructus iſſem uſus extinguatur modis l. 1. ff. eo. ſ. 4.
niſi ſ. tit. prox.

Uſus pars legari non potest, non frui potest & ſi non poſſum, uti & ſi
non poſſum. l. uſus pars. ff. eo.

Seruitutes in uirtute ſu oes propter uſus fructu in diuiduae ſunt
l. ij. ſ. & hanc l. ſtipulationes non diuiduntur. De verb. oblig. l.
Heredes. ſ. An ea famil. eruiſe. l. Fideiſſiſſa. ſ. pen. de
legat. ij. l. & parte de ſeruitut. Cur aute uſus fructus ab ha
regula exemptus ſit, uide apud Bart. & ceteros in d. l. ſti
pulationes non diuiduntur. Alciati. l. b. 1. ſumox. Cap. 17. & Cor
ſium in l. 1. de ſeruit.

Aliqua iuris eſt in uſus qua in uſus fructu, uſus nunc gſtituatur
ſine fructu. l. 1. ff. hoc. tit. At fructu & uſus in e. x. emolun
tum & gmoditas utendi, uti potest & ſi non fructus, at frui niſi
utatur impoſſibile eſt. l. per ſeruit. ſ. uſus fructus ff. hoc. tit.

Cui fructus eidem quod ex agru emolumentum percipi potest
quamuis exeratui alendo ſatis ſit d. eby. At cui uſus duntaxat

quod ad ipsi uictu uictuq; ut dicitur. l. h. 7 d. l. p. s. p. 1. 7 l. plam in prin. ff. eo. Licet autem usufructu uti, in factu opy tnt, licet eo modo gsumant oes fructy. l. Fundi. ff. eo. 7 licet uti tantum usufructu pmissum sit, assignato tu libere hie in eo agendum e q; eig dignitate. d. l. plam. s. l. ubi hie. ff. eo.

Usufructu ut ming iuris tnt ita 7 ming omnis, usufructuarius solg colere 7 sarta heta tnt agere. l. Hacteng. C. ubi uide Budam de sarta heta. De usufr. usufructuarius utro coes cum ppriario impoas. fuit, nisi talis rei usu tnt, ex q; nullg ois fructy ad pprietariu pueniat. l. si domg. ff. eo.

Usufructu. fundi p se colendi q; no tnt, id n. si bi pprietarij retinet at fructuarius tnt. l. si habitatio ni fin. cum l. seq. ff. eo.

Usufructuarius sui usufructu utilitate 7 modu ad alios transferre pot, idq; pactum iure ad ipsum remanent, at usufructuarius nihil tale pmitte. l. Arboribz. s. usufructuarius De usufr. l. theassa. rio. s. 1. de pte. 7 mod. rei ven. l. Inq. eo. 7 l. plam. s. opas, ff. hoc tit. 7 hic.

§. Item is qui adium

Usufructu adium q; suu in aliu transferre no pot, ut h. 7 l. 2. In collige sic ut nihil sibi retinet, eicant autem no acquit pnt, etsi personu habitationis ab alio papiat. l. 4. ff. eo.

Quamuis domg capuor sit, qua ut ea usufructu occupat, no tu p hie uacantibz pprietarij utat, q; tempum interualla 7 mutationes, oes ptes inhabitare p usufructu. l. Gen. s. Licet. ff. eo.

Usufructu adium familiam, libertos hospitesq; suos potest recipere. d. l. ij. 7 iij. ff. eo. 7 h.

Si marito usq[ue] adium relatus sit, licet ei domum inhabitantem
cum suis. d. l. q. l. seq. 7 l. Caeterq[ue] ff. eod. suorum autem appo-
sitione g[er]untur uxor, q[ui]e socia rei humana atq[ue] diuina
domus. l. Adversus. c. De rei ex[er]c. hered. l. 1. §. si uir aut uxor
ad SC. Syllan. g[er]untur etiam liberi, 7 reliq[ue] familiares.
plurim[us] ff. eo. 7 ijs q[ui]s loco seruorum in op[er]is tractat licet liberi s[er]ui
uel serui alieni. d. l. 4. §. 1. ff. eo.

Si stipulatus fuere q[ui] non fieri q[ui] n[on] m[er]ito m[er]ito alij domo
uti licet, si uxore mea q[ui]libet g[er]untur stipulatio l. si stipulatus
fuere q[ui] non fieri. De verb. oblig. Quia uiri 7 uxoris una
domus e[st]. d. l. 1. §. si uir aut uxor. Ad SC. Syllan.

Mulier cui adium usq[ue] legatus e[st], cum marito habitante
iq[ui] tractat. d. l. 4. §. 1. ff. eo. Ne ei matrimonio suo carenda foret
l. pater filia. De seruit. Legat. etiam si mulieri usq[ue] adium legatus
ea g[er]untur si a uiro diuertisset. l. sed neq[ue]. §. 1. ff. eo. Reijciuntur
n[on] g[er]untur utpote q[ui] turpis sit, 7 quam boni moris obseruari
trahit. l. Reprehendenda. c. De instit. 7 subst. Sed si uindicta legatus
sit usq[ue] adium, nuptijs post g[er]untur usum g[er]untur mulier
marito habitare p[ot]est. d. l. 4. §. ult. ff. eo. Non aliter t[ame]n
licet necesse hospitium g[er]untur e[st], quam si is sit, q[ui] honeste
ea q[ui] usum tractat habitura sit. l. Non aliter. ff. eo.

§. Item is ad quem
Usq[ue] serui impentius p[er]sonae aut concedit p[ro]p[ri]e h. 7 l. p[er]
num. §. si usq[ue]. ff. eo. Unde op[er]as serui usuaris n[on] locabit, nisi
alij utentes g[er]untur. d. §. si usq[ue].

Cui usq[ue] g[er]untur, si eo n[on] utat, alteri locare non p[ot]est. h. 7 d. l. p[er]
num. §. si usq[ue]. ff. eo

119 p^{er} usu legato, usuarij ad p^{er}coranda agr^a, uti poterit, ¹¹⁵
lata utro, non nisi modico, cum in fructu sit illi uti con-
tur. d. l. si pluu. §. sed si prioris. ff. eo.

§. sed si cui habitatio.)
Habitatio est ius libere in aliena domo habitandi ab usu & usu,
fructu separatum. l. cum antiq^{ue}tas. c. eo. q^{ui} in alim^{en}tata re h^{ab}ita
est habitatio. Unde nihil retulerit q^{ui} rone pecunia parceret, si
bi p^{ro}bit l. si habitatio. ff. eo. dum tu id ipsum gratis non
fiat. d. l. si habitatio. vers. demip.

Habitatio hoc t^{em}p^{or}e h^{ab}et cum usu, q^{ui} ex^{tra} o^{mn}ia p^{er}sonas habitator
admittere p^ot, quas usuarij. d. l. si habitatio. in prin. ff. eo.

Habitatio cum usu & usufructu g^{er}itur, q^{ui} p^{er} istam modi s
p^{ro}bit, inter vivos uel ultima voluntate, & cum p^{er}sona ex-
tinguitur, nec ad heredem transeunt. §. 1. §. de usufr.

Habitatio ab usufructu d^{is}crimitur, q^{ui} h^{ab}et finem tantum mortis,
l. habitatio. c. de usufr. usufructus aut^{em} alijs p^{er}sonis modi s. §. fin
§. 5. tit. prox. d. l. si habitatio. ff. eo.

Inter habitatioⁿem & utu^m d^{is}crimitur, q^{ui} habitatio p^{ro}xim^o ab utu^m
locari p^ot, ut n^o p^ot. §. 1. §. fi. §. 5. eo. & d. l. cum antiq^{ue}tas
c. eo. & d. l. habitatio. ff. eo.

Habitatio ab usu & usufructu d^{is}crimitur, q^{ui} a n^o nisi in acti^one
g^{er}itur, usufructus & utu^m etiam in alijs rebus. h. & s. a. prin.

DE USUCAPIONIBVS ET LONGI

temporis p^{re}scriptioⁿib^{us} uel possessioⁿib^{us}.

Lege civili dominium usucapione^m acquirunt. §. vlt. §. in fi.

Verborum prior r^{ati}o potior est interpretatio l. 1. si cert. p^{ro}bit d^{is}cr

prescriptio differt ab usucapione q̄ effectū a' ca, nihil
aliud ē q̄ prescriptio hic quam effectū usucapionis, x. iij. a. ex
titō q̄ possessori ex usucapione x. longi temporis possessio
petit, quappter uel tres recte definirunt prescriptio
exceptionē, q̄ ex tempis lapsu statim capit, 7 actionē
ff. ff. de Excepti. seu prescript. de diuers. 7 temp. prescript. 7
de except. seu prescript. 7 de ali. ex apt. alijs numeris locis.
Aciat. in Lib. de Quinq. petu prescript. nec prescriptio p̄tinet
tantum ad res immobiles, ut noulli arbitrati s̄t, nec usucapio
sem̄ ad res mobiles. l. Furtum. l. Quare. l. Nunq̄ in usucap.
in prin. ff. eo. tit. mo.

Usucapio ē adiectiu dominij. C. Cuiatig in notis ad fragmenta
Ulpiani cap. 19. legendū arbitrat̄ adeptio dominij. 7 p̄ ḡtinuatō
nē possessionis temporis l. iij. de usucap.

Usucapione acquir̄ adijctōq̄ dominū d. l. iij. l. Traditō
C. de pact. l. Acquir̄. S. Non solum. de acq. rer. dom. etiā dicitur
sc̄m uerborū Martini interpretis antiq̄ sententiā quā petri Cyn. 7
7 Citramontani Dd. Coster sequunt̄. portig 7 Cantimc. h. 7. Aliq̄
in l. ut sunt. de Verb. sig.

Usucapio nō p̄cedit sine iusto titulo 7 bona fide possessionis
rem, q̄ usucapi p̄t. h. in prin.

Resista usucap.
p̄m̄s.
7.

In usucapione primū oīum requirit̄ possessio, ac illa q̄ dom
ḡtinua. Nam satis ḡtat sine possessione usucapionē nō p̄cedit
re. l. sine possessione ff. eo. c. sine possessione, 7 ibi Dd. de
reg. iur. vi.

Continua possessio ex eo p̄sumitur, q̄ statim sibi re tra
ta possedit, 7 hodie quā possideat. sic n. medio tempore possedit
intelligit̄. l. siue possideatis. C. de p̄batio.

20 Ex extremis p[ro]p[ri]et[ar]i[is] m[er]ita . talia p[re]sumunt[ur] ee media q[ua]si
ff. extrema . l. talis scriptura . vers. si in amos . 7 ibi Bal. de
legat. 1. l. sed et si . ff. solang. de hered. instit. long. late de
p[re]scriptio[n]ib[us] . ff. v.

per interruptione[m] impediunt[ur] usucapio[n]es 7 p[re]scriptio[n]es, l. ij.
ff. eo.

Est aute[m] duplex interruptio Naturalis 7 Civilis.

Naturalis g[er]it[ur] extinctis h[ab]it[us] q[ui] ad statum ~~notitatis~~ usucapio[n]is
notati temp[or]e accipiunt[ur] . Ut ff. possessio, titulu[m], bona fides, tres
ipsa non vitiosa . l. Naturaliter . ff. eo. tit. mo. l. cu[m] notissimi . ff.
Imo 7 illud . C. de p[re]script. 30 annor[um] . l. pompomg . ff. Quasi
tum, de acq. poss[ess]i. l. Qui bona fide in prin. ff. eo. tit. l. ij.
ff. ult. pro empto . l. Qui vniuersus . ff. de acq. poss[ess]i. l.
Res mixtura . ff. hoc tit.

Civilis interruptio e[st] q[ue] p[er] auctoritate[m] iuris impedit usucapio[n]e[m] etiam si
p[re]dicta ad utramq[ue] eig[na] acq[ui]sita non definiant, usutu[m] p[er] uocatione[m]
in ius, p[er] h[ab]it[us] g[er]it[ur] statione[m], ut si aliquo facto interpellaretur p[er]
scriptio . l. cum notissimi . ff. Imo 7 illud . C. de p[re]script. 30. an.
l. ij. C. de annal. except.

11

Usucapio non p[er]dente[n]t[ur] utro titulo, ut saltem putatio p[er]cedere
non p[otes]t . l. Nullo . C. de rei vend. l. Seru[us] . C. famil. arcif. l.
ult. C. de stat. defunct. l. ult. pro hered. l. Diutina de p[re]script.
l. Celg. Vbi Bart. ff. hoc tit. mo. l. Quod vulgo . 7 l. ult. pro
empt. l. pro Legato. pro Legat.

Titulus q[ui]

Titulu[m] Bartoly recte sentit, nihil aliud ee qua[m] cum g[er]it[ur]
Et 7 ut alij dicunt initium possidendi in l. per diuitias .
C. mandat. Et titulu[m] e[st] q[ui] in iudicat[ur] nobis, aliqua possidendi
legitima ca[usa], sufficientis ad dominu[m] acq[ui]rendu[m], ut directo ut immediate
vel salte[m] mediante usucapio[n]e, ~~and signis inter restituta s[ic]c[us] auct[orit]at[is]~~

Ex decenniali possessione presumitur titulus allegatus, siue quae
et aliam ~~conditio~~ ^{conditio} Cum de in re usup. de usuc.

Vbi propter diuturnitatem temporis presumitur titulus, siue quibus
aliam creditur assertanti se habere titulum, de eo tamen fidem
iuramentum faciat necesse est. Petrus Ancharanus in c. 1.
de reg. iur. in 6. 7. Alios suos gerit Tirac. de prescriptio
gl. 8. in prin.

In prescriptione 30. ut 40. annorum non requiritur titulus. Io. An.
in c. cum quis in ig. alterius. de reg. iur. in 6. cum multis
adductis, per Socin. conf. 60. in ep. 7. presenti consultatione col.
pan. lib. 1. 7. conf. 23. in ep. capiendo primum. col. 2. lib. 2.

Tirac. de prescript. gl. 2.

111.

Ut procedat usucapio bona fides necessario desideratur, licet
fundum. §. Cui bona fide per emptor. 7. h. Neque. n. usucapionis
conditio ad defendenda horum malitiam est introducta, ut aliam
aliam res utamque nactus sciens retineat et obstat, ut
tuenda innocentia plerumque, eorumque ignorantibus nascitur
ex legitima causa possessione alienae rei, ne scilicet bona
fide damnum incurrat.

Bona fides est sincera conscientia unum quicquid certo excludit
de ignorantia rei alienae, qua ut traditur alij ut accipit ab
alio.

Mala fides est laesa conscientia, quae accusat et quincit aliquem
non ignorare rem alienam esse, qua per fraude ut tradit ut accipit.

Non quod bona fidem habet is per hoc titulum ut possessione per
usulam quod bona fide existimat, se rem emptoris titulum
possidere falsa tamen opinio ne per errorem concepta

ut cum nulla unquam emptio intercesserit, ei certe nihil ¹¹⁹ potest
 bona fides, quia in facto circa titulum errat. L. collig. ff. eod.
 L. ij. in prin. q. empt. L. 1. in prin. q. donat. nisi tamen iustam
 erroris causam habuerit ex alieno facto. L. quod vulgo. q. empt.
 L. ult. q. suo, sed enim error alterius facti, non etiam proprii excu-
 sat bona fidei possessorem. alleg. in iud.

Bona fides in dubio presumitur, etsi nullus titulus appareat, nisi ali-
 ud subsit, quod mala fidem faciat. Presumi ex rei interpretatione
 gl. 4. in l. sup. verb. q. empt. c. de script. Long. temp. 7 in
 l. 1. c. de evict. 7 in l. si quis emptiois titulo. verb. transmittit.
 c. de script. 30. annor. plurimi q. hac sententia citantur a Tirag. de
 script. gl. 2. eadem in dubio gl. 1. et 2. presumitur. L. merito. q. soc. l.
 evict. s. qui dolo. de probat. L. cum patre. s. Re ier. de lega. q. 1.
 Tirag. ibid.

De iure civili sufficit ab initio bona fidem intercessisse licet
 cet. quod ante postea tempore quod rem alienam ^{agnoverit} ~~et~~ ^{agnoverit} ~~et~~ ^{agnoverit} ~~et~~
 c. de script. Long. temp. iure tamen Canonicis perpetua 7 minima
 interrupta ipsius possessoris bona fides desideratur. c. ult. de
 script. L. sed 7 si lege. s. de eo de probat. hered. cum ea in
 re adherenda cum de fuga peccati agatur. ad. tradunt in c. viginti
 c. si diligenti. 7 c. ult. de script.

Ceterum post completa usucapione supervenientis mala fides retrahenda
usucapione. Inoc. in c. pastoralis. de iur. patron. q. sententia coiter
 recepta est, quamvis nonnulli tradant, cum quod bona fide scriptis, op-
 nam in glauarit, si postea erga rem ipsa male affectus sit, iure
 divino non satis tutum est. Aluat. de quib. pp. script.
 vide Tirag. de script. gl. 2. circa fin.

Licet ius civile scripturae longissima 30. ut 40. annor.
 de ius quantumcumque mala fide quod situm agri quod fuerit, L. siant

2
1111.

7 L. oēs. De p̄script. 30. ut 40. an. Lex tñ pontificia existit
mans peccatum esse, oē q̄ non ex fide, etiam in eō p̄scriptio
gñe bona fidem desideravit c. ult. De p̄script. gñraliter idcirco
q̄ ḡstitutus malafidei possessorem nullo tempore p̄scribat c. p̄
sessor. De reg. iur. in 6.

Olim igitur civilis r̄q̄ mobilia usucapionē anno ubiq̄ uno, imo
brevius biennio, idq̄ in Italico tantum solo definitum, hodie res
mobiles triennio, imobiles inter p̄sentes decennio, inter ab
sentes vicennio p̄ totum Romanum Imperium usucapionē h. 7. l.
c. De usucap. transfr. Tempus ante definitum b̄vino numerari de b̄
l. Numq̄. §. 1. 7 l. Ntrahitur ff. eo. Enod utiq̄ nō ta dura inter
p̄lationē accipiendū ē, ut a momenta ad momenta tempus
p̄putandū ēe credamus, si ita quod dies capto tempore p̄p̄tore
l. In usucapionib. cum l. seq. ff. eo.

In tempore curricularis a Legibus statuta nulla rō reddi p̄t
7 d. in l. Non otium. De Legib. 7 in l. 1. §. p̄ueritia. De p̄
lan. Vide Tirac. de p̄script. glo. 4. in prin.

Longū tempus p̄ diversitate m̄rie aliter atq̄ aliter accipit aliquando
iudicantis ferē p̄mittit. l. si finita. §. Non autem. De dam.
infert. in p̄scriptione tñ inter p̄sentes decennium, inter ab
sentes vicennium ē, licet apud veteres ducta fuerit longepos
sessio duos annos ut h. 7. d. l. 1. c. De usuc. transfr. 30. 7
tempus supra p̄latum tenet decennium l. sine p̄scriptione
De p̄en. Dominig in c. ex tris. Colum. 4. Vers. Quid si idcirco
de ḡtit. 7 l. ita stipulato. De Verb. oblig. 7 in l. aut p̄ter
§. si iudex. de re iud.

Præsentes hic intelliguntur, qui eadē p̄vincia dominiū h̄nt
nec inter se an res q̄ usucapionē p̄sentes sint an absentes

1102
122 aut quocumq; tanto loco sita fuerint, quia hic no vix f
Psonaz hinc no L. vlt. C. de Pscript. Long. temp. Vbi dicitur l. 1.
no. Fab. & Ang. hic. quod siqs partim psona, partim absens
fuerit ad decennia tot annoy debet fieri accessio, quot is
absuerit, saltem si non plus quam decem annis absuerit,
Novpl. glit. 119.

Qui Pscriptione decem annoy allegat, necesse est qd bare psona
hiam, cum sit fundamenta sue intentionis Jacob. Butrig in d.
vlt. C. de Pscript. Long. temp. quia Psentia e facti, ne Psumi
H nisi probat, l. In bello, s. facta. de Capti. & post hinc. r. r. r. r. r.
& qd ex eo qd negat Psentia alleganti ea incumbit onus psumi
di L. ei qd dicitur. Ang. in l. pen. C. de no. ob. long. temp.
Pscript. Si tu qd bare qd amba partes sint viginti civitatis
satis fundata e intentio, eig qd m. h. Pscriptione decem
annoy, ex infra eiqd Ang. & Bald. in l. emptor. C. de long.
temp. Pscript. Nam in dubio Psumit qd est Psentis in eo loco
ubi habitat, sedm Tho. Alex. Fran. Art. l. 1. s. pt. de acq.
hered. Tirag. de Pscripti. gl. 11.

Instituta et usucapio ne res dominia huius in incerto maneat
Psentia qd ex huiusmodi incertitudine lites plerumq; oboriuntur
quas pponi Resp. inter l. vlt. qd suo. l. 1. ff. hoc tit. no
& h. Alciat. de quib. p. Pscript.

§. sed et aliquando.)

In usucapione hoc non modico cura nobis ee debet, ut
inspiciamus an res nro gmeritio exempta sit, ut initio affecta
q; usucapionem respiciat. h. & s. Furtiu. s. Novissime T. eo.

Quarum rerum comertium esse non pt, earunde & usucapio de
neguit, arg. l. vlt. C. de reb. alie. non alien. & arg. l. Alie
tionis. de verb. sig.

Usucapio in liberis hominibus, rem sacra ut religiosa, item servum fugitivum cadere potest. h. l. ult. c. de long. temp. prescrip. q. p. lib. l. 1. c. de ser. fugit. l. usucapione. ff. eo. tit. nro. l. v. c. de opib. publ.

Usucapione recipiunt maxime res corporales, exceptis res sacris, sanctis, publicis, populi Romani civitatum item liberis hominibus, d. l. usucapione. ff. eo.

prescriptio longae possessionis, ad obtinenda loca in regnum publica gendi solent. l. ult. ff. eo.

Libero homini nulla obstat quantumvis longi temporis prescriptio ut q. ob dignitate exemptis q. si g. m. t. i. q. t. i. u. m. q. d. o. m. i. n. i. o. l. Inter stipulantem. §. sacra. de verb. obl. 7 d. l. usucapione. ff. eo. Adscriptitij tamen una cum fundo cui adscripti sunt usucapiunt. l. ne dicitur l. cum satis. c. de agror. 7 conf. lib. 1.

Sola temporis longinquitate etiamsi sexaginta annorum curricula excesserit, libertatis iura minime mutantur. d. l. ult. c. de long. temp. prescrip. q. p. lib. l. 1.

§. Furtiva.

Res mobiles furtivae vel immobilis si possessa longa tempore a bona fidei quodam possessore usucapiuntur. h. l. 4. §. cum autem, 7 l. non solum. §. si dng. ff. eo. 30. tamen annis repositum elunget, 7 omnis actio tollitur. l. 1. §. adde. c. de annal. except. l. sicut, l. des. c. de prescrip. 30. It. 40. ann.

Furtiva res non modo a fure, sed nec ab eo q. a fure bona fide accepit usucapi potest, h. q. 7 ad res violenter ablatas referendum est.

Ubi Lex inhibet usucapione bona fide nihil potest possidere. l. ubi Lex. ff. eo.

res utro reali affecta, semp suos quos cumq; successores
afficit solat h. 7 §. novissime ff. eo.

In usufructuendi rebus mobilibus non solum accipientis, ut et
tradentis bona fides necessaria e. h. ubi gl. verbo greditur.

Generalis ratio qualiter spectat, ut hic ex illis verbis. Nam hic
alia ratio usufructus non greditur, notat Accursius.

Quandiu usufructum spectat greditur, ad rem non recurrit. l.
Eodem, de eodem.

§. Sed tamen.

Haeres qui rem aliena quam hereditaria putabat, ut fructuariam
et ancillae partem, quosum eo credebat bona fide accipienti
vendidit, usufructuendi facultatem emptori spectat h. 7 l. potest plu-
ribus. 7 l. seq. ff. eo.

Qui alteri locum succedunt, iusta ignorantia cum here intelligunt
l. qui in alteri. de reg. iur.

Mala fides defuncti haereditate a sua persona incipienti et dicitur,
si possessione de aetate canonica non obest. Dicitur in c. possessor,
de reg. iur. Bart. in l. cum haeres. de diversis, 7 temp.

Script. hanc futram Bald. Imol. 7 plerique alij sciunt
ff. licet plurimos habeant traditores, ut in Apostolica ad
Dij. videtur. Accursius hic eundem in haerede extraneo usum
videtur, cum is tunc titulum hunc incipiat, suo vero haereditate
redi non licet. l. q. c. de usufructu et haereditate. Cum is non
titulum hunc, sed dominium in eum privatum esse intelligatur,
l. In suis, de liber. 7 posth. Accursius h. in verbo accipiens,
enti sub. fin.

Res aliena in hereditate repta, si bona fide ab haerede utitur
non idcirco furtiva efficitur. h. 7 §. l. potest. ff. eo.

Furtum si furandi animo non committitur. §. plautus. de oblig. q. 9.
sol. naf. l. Furtum. ff. eo. 7 hic

21.

partu ancilla in fructu nō ē, in absurda sit hōiem in ca-
gram nra oīa pparit, in fructu ēē. §. In pcedn. §.
de rtr. diuis.

Fructuaris si iuris ignorantia partu ancilla vendat in
idcirco ea furtiuū efficit, ideoq; bona fide entati vsucapio
qcedit.

Error iuris vsucapioni obstat, eamq; impedit L. Nunq;
.ij. in prin. & L. Si fur. in prin. ff. eo. in intelligit de erro-
nō cuiquis fū accipientis. Hic aut nō accipiens fū tradens
in iure errabat. port. & cetera alij hic.

Leuis etiam error qmpiam a mala fide excusat. gl. in L. pla.
§. ij. c. Ad L. Fla. & pte.

§. Quod autem ad eas res.)

Qui uacua alterius possessione occupat ipse illa vsucapere
non potest, alij tñ bona fide accipienti illig vsucapienda fa-
cultatem qbare pt, ut h. Justinianus tñ nouissimo iure parem
fecit tam eig q a malefidei possessore accepit, atq; possessio
malefidei, q a in utroq; pariter desiderat longissimi temporis
possessionem, nemp 30. annor salē ubi utroq; dñg ē ignarq. No-
uel. 19. Auth. Malefidei c. de pscript. long. temp.

Nouissimo iure q a malefidei possessore rem accepit alij
nam longo tempe nō aliter pseribit vsucapitū, quā si dñg
sciat. d. Auth. malefidei. c. de pscript. Long. temp. §. Rurs;
ut sponsal. largit. Const. 119.

Etiam in reb; imabiliq; nequis bona fides, tam tradentis quā
accipientis, ad pscriptionē decem ut uiginti annor dñat
malefidei.

Furtu in reb; soli nequaqua cadit. ut h. Quāq; qdam ex
ueterib; aliud senserunt. Zellig lib. 11. Cap. 18.

Res malefidei alia mobilia ff. alia soli seu immobilia. In illis furtu & rapina atq; nis fit, in his vis tantu, ut h.

Longa possessio. etiam cum titulo & bona fide ad exuprem, du dimaxat ualuit. L. sup. C. de pscript. long. temp. L. si qd emp. tionis C. de pscript. 30. ut 40. an. hodie Testiniani Lege ualere etiam ad agendu. h. & d. L. si qd emptoris & dominu iustum attribuit, vlg. autoritate L. 1. C. de vsuc. transfer.

§. Aliquando.)

Res furtiua uel in possessa no usucapit nisi in dmi pstatem, nisi fuerit h. & l. 4. §. Quod aute, ff. eo. Item si L. is aestimata fuerit, ut furi dng etia uendiderit, ut eig non luntate alij tradita fuerit. d. l. 4. §. Tunc in pstatem. ff. eo. Tunc aut in pstatem redisse intelligit, cum eig possessio iusto anulli no pt. d. §. Tunc in pstatem ff. eo. Sed & illud requirit ut dng & re furrepta fuisse no igno, ret, & tanq; sua recipiat. d. §. Tunc in pstatem. In re pupilli suffiat. si tutor sciat re in domu pupilli redisse d. l. 4. §. si pupilli. ff. eo.

Res non desinit esse furtiua nisi redierit in pstatem ipsiq; ueri dmi. At in possessa satis e redisse in pstatem eig cui fuerat in erepta, etiamsi alioq; is dng no sit. L. certe. §. Nulung. de pcar.

§. Res fisci.)

Res fisci usucapi no pnt h. l. Quammis. ff. eo. L. ij. C. cora. de usucap. Item C. de rei dominica ut tempore §. p tota L. ij. C. de fundis & saltib; rei tamicae, Longissima tn possessio 40. annor; usucapi pnt, L. oes, C. de pscript. 30. ut. 40. anno. Quamq; in pstatem no longissimu qd temp; sufficit, etiam alibi ex quatuor causis, uidelicet, hereditate, Legato, donato, Episcopo

fisco ut ciuitati ggenti, nō pferibit nisi intra annos
spacio. L. Vlt. C. de sc. Eccles.

Quae princeps sibi reseruauit, in signū iuris dominij in
licet publicas fundationes, uectigalia, censu, tributa, nullo
unquā tempore pferi bunt. L. Competit. C. de pscript. 30. ut an.
an. L. uectigalia. C. Noua uectig. nisi no p.

Res fisco delata, sed nondū in fisci patrimoniu redacta,
si denunciatio facta e, quadriennio usucapiunt. L. In
quatuor. De diuers. 7 temp. pscript. L. 1. C. de quadriem. pscript.
nisi ea res ob uectigal nō soluta excedit in gmissa, qua
casu actio quācumq submouet. L. 2. C. de uectig. non facta
uero denunciatione cū titulo x. ut xx. annis usucapiunt,
ut h. 7 d. L. Quāuis. ff. eo. sine titulo uero 30. ut 40. annis
L. in oibg. iunct. gl. de diuers. 7 temp. psc. Res uero acq.
ta fisco 7 iam incorporate longo tempore usucapi nō pnt,
quāuis longissima possessioe pnt. L. oes. C. de pscript. 30.
ut. 40. annoz.

fisci.

§. Nouissime.)

Vitium rei impedit usucapionē, ut hic.

Eui rem iure reali, ut quasi reali affecta, etiā bona fe
da emittit, usucapere tñ neq, dō. hic. huiusmodi. n. ultra oibg
successoribg tam iuribg qua singularibg obfunt. L. vitia C.
de acq. possf. 7 L. pomponig. §. Cum qs. ff. d. tit. vitia
tñ psonalia cuiq e dol, mala fides, scientia rei alie
na, in singularem successorem non transeunt. arg. L. ap
Colsum. §. Si cum legitima. de dol. except. Vitia tñ success
uitorz 7 ois culpae coms ee uidet. L. Cum haeres. L. an
tium. de diuers. 7 temp. pscript. Iure nouo vitium aucthor

quale quale sit oibz successoribz nact, aut h male fidei.
C. de p'scrip. 10. ut 20. ann. d. h. 7 i bi.

Opinatio seu credulitas tituli usucapione nō inducit. Vel.

Non opinio iusti tituli, sed iustj titulg usucapionem parit,

L. colla. L. pen. ff. eo. L. 1. in prin. p' donat. L. ij. 7 iij. q' Legat.

L. Nemo q' derelict. L. ij. §. Eig bona. pro empt. L. iij. C. de usucap.

pro donat. L. 4. de usucap. q' hered. L. 4. C. de p'script. long. temp.

nisi iustam erroris cam possessor habuerit, L. quod vulgo,

pro empt. L. 5. q' suo. Aret. h.

In alieni facti ignorantia tollerabilis error C. L. 4. §. pen.

7 L. 5. q' suo. d. L. Quod vulgo. pro empt. Dec. in L. qui in alio

terig, de reg. iur. 7 Dyn. in C. cum q's eo tit. in 6.

Error falsa cause quantumvis iustj nō pot' ad usucapionem

ubi nec veritas ipsa esset satis, unde q' ex testis capere nō pot', non

usucap'et q' Legato, quantumvis ex iusta ca existimst sibi

legatum relictum. L. Nemo pot' q' Legat.

Titulg generalis q' suo sine adminiculo alterius specialis tituli nō

sufficit ad inducenda usucapione gl. in rub. 7 Bart. in L. 1. q' suo,

7 gl. hie.

Nemo sibi ipsi possessionis cam mutare pot'. L. iij. §. Illud

de acq. posses. L. Non sicut. §. Quod vulgo. ff. hoc tit. nro, nisi

interveniat aliq' ca extranea. L. Qui bona. §. Vlt. de acq.

posses. in gl. h.

Plus e' in veritate quam opinione aut errore, §. Si q's rim

sua. T. de Legat. 7 h. nō unq' tu opinio, ob publica utilitate

p'fertur veritati. L. Barbarig. de off. p'lor.

§. Diutina.)

In p'scriptione adimplenda, defuncti possessio heredis possessio,

ni adiungit. L. ij. §. Si defunctj. q' empt. L. Hung. ij. §. Vacun-

um. ff. hoc tit. nro.

Auctoris tempus successori prodest. l. accessio in b. de duar.
7 temp. script.

Capta usucapio a defuncto ante aditam hereditatem adingit.
l. Capta. ff. hoc tit. mo.

Licet hereditas non possideat. l. 1. §. Scaevola, si quis testis lib.
et inf. fuer. possessionem tamen a defuncto captam glimare
d. l. Numquam. ij. §. ut cum. ff. eo.

Haeres 7 raris hereditas, in implenda usucapione usque
persona defuncti sustinet. l. Haeres eius. ff. eod. l. Hereditas de
agr. r. dom.

Defuncti possessio successori prodest, modo si alij medio tempore
possessio rem nacta non fuerit. l. possessio. ff. hoc tit. mo.

l. propterea. §. Quasi. de agr. poss.

Haeres iure civili succedens defuncto, ut bonorum possessor
iureitorio, utet accessione defuncti, etiam si sciat rem alienam
e. l. Haeres eius. ff. eod. ubi papin. ait glimatio non possessio
nis haeredis scientia non impedit.

Possessio defuncti quae rem immobilem bona fide possedit haere,
di etiam mala fide possidenti prodest. d. l. Haeres 7 l. mo.
ff. eo. l. 2. §. si defunctus per empt. 7 h.

Incidens mala fides non interpellat usucapionem. vel.

Mala fides suspiciens usucapionem non officiat. l. Vnic. §. hoc
paul. dubio. c. de usucap. transfor. l. Bona fidei, de agr. r. dom.

Quod ut usque tempore iure civili. Pontifices tamen non
admisserunt. ad. in c. Vigilanti. 7 in c. si diligenti. r. ult. de

script. Quibus eam rem adherendum secundum panorum. in c. 1. 7 ij.

De no. op. num. eisdem 7 aliorum in c. Lectus. Mariae de
constit. Quamquam per Petrum Ferrarium in forma libelli, Respon.

126
sionis rei quænti, in verb. p̄scriptiois. dicat gra. r̄y. Canonu,
um passim obseruari, iure civili in foro seculari.

Quamuis ad usucapionē p̄ficiendā sufficiat bona fides ab
initio: attamen gattinet ad lucrū fructuum ex re aliena
speltant, singula momenta. l. Quasi. de acq. rer. dom. l.
si 7 si. Lege. §. de eo aut. de p̄sit. hered. l. Qui bona fide
de 7 l. bona fidei. §. In gradū. de acq. rer. dom.

Mala fides defuncti successorī quāuis bona fidei no est. Vid.
Vitrufu possessiois initium, ad herede quos perignit. l.
Heres eig. ff. eo. 7 h. vers. Quod si ille.

Cum heres in oē r̄y defuncti succedit, ignorantia sua de
functi vitia nō excludit. l. Cum heres. de diuers. 7 temp.

Q̄script

Cum q̄s adminicula ex p̄sona auctoris utiq, uti debet cum
sua cā suisq, vitij. l. Pomponij. §. Cum q̄s. de acq. posses.

No uissimo iure auctoris vitia oibz successoribz nō est, aut
mala fidei. c. de Q̄scrip. long. temp.

Possessio etiam rei mobilis a defuncto bona fide inchoata, ex In
strumam p̄stituta heredi ḡmuis mala fidei p̄d. l. Vnic. de
usucap. transfor. 7 h.

Venditoris possessio emptori ad usucapionem p̄d. l. ad temp.
ff. l. ff. eo. de accessionibz. de diuers. 7 temp. Q̄scrip. 7 hic. vers.
inter uenditorē

Emptori temp. uenditoris ad usucapionē p̄cedit. l. ij. §. Emptori
& emptor. l. Pompon. §. i. de acq. posses.

§. Vltimus

Qui a fisco at impatore, ut Augusta rē alienā iusto titulo
accepit, statim eam suam efficit, at t̄ng intra quadringenta
cum fisco agere potest. l. ij. 7 iij. c. de p̄drien. Q̄scrip.
§. hic.

Et si regulariter privatim non potest ita rem alienam vendere in
iudicium domini, quoniam eam dominus ab emptore vendit. L. Re alienam
de glabris. empt. Idem in eo quod a fisco bona fide tangi rem sua
vidente aliquid emittit non perdit. Nam emptor statim securus
d. l. ij. C. de quadri. script.

Licit in privatis personis id iuris observetur, ut illis usque ad triginta
annos actionis sue sue salua remaneat. L. oes. C. de script. 30. Ut
an. Id tamen privilegium fisco concessum est ut quodcumque actionis credi-
toris scribat. d. l. ij. C. de quadri. script.

Qua de fisco Zeno statuerat, eadem de se et Augusta sua Iustinianus
confirmavit. L. ult. C. de quadri. script. Vbi iubet oes alienationes ab aula
procedentes ritas esse ad exemptam fiscaliam, quas fuerit Zenonis
institutio.

Privilegia Augusti, solent et hinc Augusta (Fiscus) d. ult. de iur. ff.
maritoz. n. dignitas feminis e. vis. L. Famine. de senatorib.

Quod Principi Augusto, quod ante diem Legati decesserit relictumque
ad eius Successorem transit: non etiam si quod Augustae fuerit
legatum. L. Principi, cum l. seq. de Legat. ij.

DE DONATIONIBUS.

Tit. 7.

Donatio proprie sumpta est ex mera liberalitate alicuius mun-
ficentia in alteram facta collatio, ea quodam modo, ut statim fiat ac-
ipientis, nec ullo casu ad donantem revertatur. L. 1. de Donat.
de donat. L. Donari. de reg. iur.

Oportet donationem a mera tantum liberalitate descendere, nec alia
ob causa fieri. d. l. 1. de Donari, L. Hoc iure. ff. eo. Alioquin
si retaliandi beneficii gratia fit, non tam donatum, quam id quod debitum
erat solum esse dicitur. L. Attilij Regulj. ff. eo. Bart. in prohem.
pand. sumor. in rub. ex eo. de donat.

127 Ne donatio remanentia facta ob merita g digna, nec ¹²³
mutua & uicissitudinaria, in qua utriq; capit, nec reciproca, u
in qua alter tantum ex inepto dubioq; euentu capere pot, nec
onerosa, q fit gra utriq; & dantis & accipientis, nec qnis
ob cam q donantis utilitate respicit pprie donatio e. d. l. Attilig.
Andr. Tirag. late in l. si unq; verb. Donatione largity. c. de
reuo. don.

Cum remuneratio intra donatio no sit se potiq; q da gra
p mutabilitatis. d. l. Attilig. & l. sed & si lege. s. q suluit. de solit.
hared. ob ingratitude reuocari non pot, l. si pater. s. ult. ff. eo.
de donat.

Donari uidet q nullo iure agente gerit. l. donari. de res. iur.
l. donari. ff. eo. de donat.

Cum donatio pprie sit (unde nomen hinc dr) doni dantis, dantis non
dr q accipientis factum no e. l. in adib; s. ult. ff. eo. de donat.

Donationu duo st gra mortis & no mortis ca, ut h. in prin. l.
.i. ff. hoc tit.

Mortis ca donatio e ca q s hinc se mauult, qm en un do
nat, magis q cum cui donat qua haredo suu. l. l. i. de mort.
ca. don. & h. in fin.

Olim donatio non nisi stipulatione & trabebat, hinc Iustiniani
q stitutione nudo et pacto fieri pot. l. sancirig. s. sin autem
non in auro. c. eo. tit. de donat. Quod & ad mortis ca donatio,
no pten sum e. ut e cois opinio teste Angelo. hic q qd dicit
no. de Imol. In l. ij. de legat.

Pater permittens filio fam. donare, intelligit tantu pmississe
inter uiuos donare, no et ca mortis. l. filio fam. s. sd. n.
meminisse. de donat; cum hores q fusio res eo solent, & tantu
non potgi in eis gnis donationib; Deo expresso & pmati patris qti,
su opp e. l. Tam is. s. i. de donat. ca mort.

Donatio inter vivos in dubio magis ee psumit q mortis
L. seia. 7 ibi gl. 7 Bart. de don. ca. mort. ~~etiam~~ Etiam si fiat
infirmo, nisi in ea mortis fiat mentio. L. pen. C. de dona
ca. mort.

Qui simpliciter donat nulla addita conditione mortis magis
inter vivos donare intelligit. d. L. seia §. vlt. de mort. ca. don.

Si donans in dispositione mortis meminit, ansetp mortis
ca. donatio, pinde rruocari pot, 7 irrita efficit, si donatario
supstite donatore ex humanis expdat. ut not. in L. i. 7 L. q. p. h.
7 L. si aliena. de mort. ca. don. seq. si mortis meminit
in uerbis executionis. ut tradit Bald. in addit. ad spec. h.
de instrum. edit. in vlt. column. vers. si q. donat. Taf. in L. ex
dotis, num. 4. solut. matr. 7 C. h. x. in L. quida. ff. de in prin
de legat. 7 in L. i. de p. bon.

Ubi ita donat ut nullo casu rruocet donatio inter vivos
setp L. ubi ea donat. de mort. ca. don. etiam si exprimat, q. mortis
ca. donet. Bald. 7 Salic. in L. ij. c. de iur. dot. Tac. de p. r. de
7 Alber. in L. si aliena §. si Marcell. de mort. ca. don.

Clausula adempte rruocandi facultatis potior e mortis m
ne expressa. ad. in d. §. si Marcell. gl. tra gl. ibi in verb. accepit.
Mortis ca. donatio tribz casibz e irrita, si donator saluz eva
serit, si eum permiterit, si donatario supuixerit. ut h. L. si
mortis. 7 L. seq. de mort. ca. don. L. no. n. si cert. p. r.
gdi. et.

Sublato p. functiois periculo ob cuius p. sentis m. m. notati
donat. e, tacite atq. ipso iure donatio illa irrita manet
e L. si is serug. de donat. inter. vir. 7 vx.

Non potest donatore q. semel qualuit, postea ex alia r
mitate decessisse, ut qualifcat semel rruocata donatio. L. Al
na. §. vlt. de adm. Legat.

128 Donator si rem donatam ultro alienavit permitisse ¹²⁹ et in
lenta facta non tunc intelligitur. L. Cum hic stat. §. si maritus. D. de
de donat. in tr. Vir. 7. V. Q. 7. in Legatis diserte traditum
E; ad qd similitudine redacta ff. donationis ca. mort. L. fidei
missa. §. si rem. de Legat. iij. L. Re Legata. D. admi. Legata.
Donans ca. mortis si rem tradidit 7 postea qualiscat p^{er}
testat^{ur} donationis ff. re donata ca. fructibus repetere. L. Cum qd
mort. ca. De gdit. ca. dat. ca. no. seq. L. Videamus gratiam. §.
idemq. D. De vsuc.

Mortis ca. donatio ad Legatorum similitudine ferè tota re,
uocata e. L. Marcellij in fin. 7 L. et si debitor. in fi. L. In otio
de mort. ca. don. L. Vlt. Ca. Vlt. tit. Nouel. 87.

Qui Legare 7 mortis ca. donare pot. L. Marcellij. De mort.
ca. don.

Quomodo testi factio pupillis gessa no. e; ita ne mor.
tis qd em ca. donantis ff. remittenda L. 1. De tutel. 7 rat.
distinct.

Qui Legata pnt accipere, mortis ff. ca. pnt capere L. oibz 7
L. Senatij de mort. ca. don.

Vt Legato detrahatur falcidia, ita 7 mortis ca. donationi;
L. Cum pater. §. Eoz. D. Lega. ij. L. si mortis. c. ad L. Falcidij.

Vt sine p^{er}te non transigitur de alimentis legatis, sic
nec de donatis ca. mortis. L. Cum hi. De transact.

Conditio iuris iurandi q. remittitur legatario, remittitur 7
mortis ca. donatario. L. Quae ff. gditione §. 7 in mortis
de gdit. instit.

Vt agnoscendo Legatum gbat 7 gfirmat iudicium den
functi, ita 7 accipiendo saltem post mortem donationem
ca. mortis. L. si ultro. §. sed et si mortis. De bon. Libert.

Sicut in Legatis ita et in Donationibus et mortis ius
accrescendi hinc locum recipit et quod in gratiis locum
non habet. L. Si in Titulo. De Verb. oblig.

Sicut Legata mortis confirmantur, ita et mortis et alium donatum
est, donantis mortis in donatarij patrimonio utriusque solent
ut revocari non possunt. gl. h. in Verb. Ad Exemptum. et in Verb.
Habebat.

Mortis donatoris donatio et mortis confirmantur nec aditione hereditatis
moratur, quamvis aliud sit in Legato et fidei commissum. L. post
legatum. §. per. de his quibus ut indig.

Qui accusat testem et si Legatum amittat non tenet ex hinc mortis et
donatum. L. post Legatum §. qui mortis. De his quibus ut indig.

Donatio et mortis impletur ut gratiis nempe consensu et si donatio ad
li ut ignorantem magis iudicatur fidei commissum. L. Miles ad sororem. De
Legat. ij. Legatum vero et absenti et ignorantem relinquitur atque etiam accipit
potest. L. cum pater. §. surdo. De Legat. ij.

In Donatione et mortis consensus traditio ut obligata fit quod in
tempore mortis differat. L. Non videtur. de mort. et don. Legatum
vero ante mortem non traditur. L. i. ff. illo tit.

Donatio et mortis patre consentiente a filio fam. fieri potest, Legatum
nullo modo potest, cum testari non possit. L. tam is de mort. et
don.

Donatio consensu donatarij desiderat. Non enim donatio sine acceptione
non intelligitur. Legatum vero nequaquam.

Legatum ab herede potest dari sed et mortis et donatum a quocumque
§. i. ff. de Legat.

Donatio in annos singulos vera est, Legatum in annos singulos
legata plura intelliguntur. L. Senatus §. ult. De mort. et don. De
usufructus non tradunt. De in L. si scitum. aut fam. §.

125
Vlt. de verb. obl. Alciat. lib. 1. paradox. cap. 15. Effectus huius
discriminis pulchre Taf. in d. l. si Stichum.

In donatione ca mortis requiritur factum in vivo, quod testimonia
presentia, ut not. in l. vlt. c. de don. ca. mort.

Qui donat presenti by paucioribus quia quod testibus licet non valeret
ut donatio ca mortis, valeret tamen ut donatio inter vivos, ut
ad h. magis valeret quam potest. Alex. 7 Taf. in l. que dicitur
solut. matr. Castren. in l. stipulatio hoc mo. de verb. obl.

§. Alia autem.)

Donatio simplex seu inter vivos liberalitatis solus ca fit,
solaque voluntas testatione sic perficitur, ut traditionis necessitate
adferat. l. 1. de donat. l. si quis argentum, 7 l. pen. c. eo 7,
hic.

Donationes que non mortis sed universi contra ca fiunt inter
vivos appellantur. d. l. 1. ff. eo. l. Senat. de mort. ca. don.

Perfecte donationes perpetua 7 irrevocabiles ff. l. 1. ff. de
ca. c. de donat. que sub modo. l. cum pfitariis. 7 l. velles.
c. de revoc. don. l. Aristo. ff. vlt. de donat. Ad hoc ut re p
cipum quodam rescriptis infringi possint donationis rite
facte. l. si donationem. c. de revoc. don. ex ca tamen iusta
migratundinis, ut suscepte propter spem novae sobolis, renovantur
l. vlt. 7 l. si unquam. c. de revoc. don.

Perfecta donatio conditionem ex intervallo non recipit. d. l.
perfecta. c. de donat. que sub modo.

Perfecta donatio consistit si scriptura, ut aliquo alio genere
probationis de donatoris mente consistat, 7 is cui donatum est
sentit. Nam duorum consensu gratuita donatio. ut h. 7 l. absentis.
ff. eo.

Licet donatio absenti fieri possit, non tamen fit pro ignorantibus, nec
sine eius voluntate perficitur, etiamsi tabellio eius nomine oblat.

cum donatione accipit nihil ei praeiudicat nisi si
re integra secuta. d. l. Absenti. ff. de donat. l. Nec ambigi.
ubi d. c. eo.

Si donatum sit absenti, et is nondum accipere suum
adhibere seuerit, donatori integrum et pignori fore d. l. Nec ambigi.
c. de donat.

Ad donationem et iure quo utimur, non est necessaria sigillata
sine scriptis traditio, sed solo et nudo pacto perficitur. l. Sane
§. Si aut in auro. c. de donat.

Quamuis pactum nudum non solent tribuere aditum, sed tantum
exceptionem. l. Jurisgen. de pact. Justinianus tamen voluit donatio
nem quocumque verbis factam habere necessitatem traditionis. l. Si
§. argentum. c. eo.

Donator evictionis nomine non tenetur sed tantum de dolo. l. Cui
nam. c. de euidet. l. Iulianus scribit. §. Qui fundum, tibi gl.
in verb. Libera. De verb. obl. l. Aristo. §. Vlt. de donat. m.
ubi illig. prout notatum in §. receptum. Fab. h. sub. fin.

Ubi a simplici promissione initium capit donatio, et postea
traditio secuta est non liberari donatorem, si res aliena tradiderit,
sed de evictione tenetur receptum. §. gl. et d. hic. l. 1. c. de
iur. dot.

Licet olim res donata si nondum secuta fuerat traditio et obli-
gari et pignoris nexu contrari potuerit. l. Vlt. §. §. de don.
hodie tamen pignoris obligatio ante res donatae traditionem
nullig et momenti. Nouell. §. 162.

Licet donatio in res utuos donatori tradendi necessitate
non ponat, eiq. tamen res tradit debet, ne ex liberalitate sua mis-
ereat. l. Inter eos. §. Vlt. de re iud. l. Divius. de
reg. iur.

Donatio publicis rebus assignari, nisi quingentos aureos ^{126.} super
non debet. L. gen. C. de donat.

Donationi quae supra quingentos aureos et infirmatio usque adeo
genuit, ut illi partium consensu renunciari nequeat Bart. in l.
Modesting. de donat.

Legi quae aliquid prohibet prius renunciatio nihil officit. L. 1.
de his. de transact. Rom. 1.

Si donatio supra legitimum modum non infirmata fuerit, non
tota sed pars quae excedit, non a donatore tantum, sed et ab
illis haereditibus, usque ad triginta annos reuocari potest. arg.
enim solutio. §. pecunia. de Legat. ij. Arret. 7. Fab. h.

Remissio gratuita debiti liquidi, cum donatione arguat infir-
mationem reprobatur. L. si mulier. de pich. ca. dat. seg. si de, et
bitum uerum remissa sit, ut quae ex pluribus causis
suprit debitum. Bart. in d. l. Modesting. ff. eo. Tiraq. in
L. si unquam. C. de reuoc. don.

Donationes quae redemptionem captiuorum pro restitutione domum
incendio ut reuera sumptuum, et quae a magno militum militibus
largiuntur, ut quae a principe profecto sunt, et si quingentos aureos
excedant infirmationem minime desiderant. L. Illud. §. ult. in
C. de ss. eccles. L. Sancimus. §. exceptio. de don. gl. h.

Donatio causa mortis quantacumque sit non indiget actus. L. ult.
C. de donat. ca. mort.

Observatio sollemnium in donationibus uerbis Iustiniani Legem sollem-
nata est. L. ult. C. de donat.

Actiones donationis causa esse ad haereditatem donatarij transmittuntur.
Et ante litem contestatam, et ab initio intendi possunt. §. si donator.
L. Nam. C. de donat.

Si res pluribus donata sit, is cui pars reliqua maior est, potest
alijs offerre partem suam optima, et res tota quae §. d. Sancimus
§. Ne autem coitione inducitur. C. eo.

Li: est donatio q̄ facta facile rescindi nō pot̄, donatum
ab ingrato repeti certis ob cas̄ p̄. l. ult. c. de reuoc. don.

Ex cā ingrati tudinis filios exheredare ijsq̄ alimenta negare,
emancipationis beneficium adimere, 7 manumissos in seruitute
reuocare Leges p̄mittunt. l. si q̄s a libris. §. Item iudei
de lib. agnos. l. vnic. c. de ingrat. lib. l. ij. c. de lib.
7 eorū lib.

Donationis reuocant̄ ob atroc̄s iniurias in donatore
effusas, maḡ inq̄as in eū illatas, intentatū uitae p̄iutu, ut bo,
non iadurā non leuam, 7 nō seruata pactōz fidem 7 ḡlitiā
l. ult. c. de reuoc. don. c. vnic. §. sed q̄. Et fuit prima cā
nefic. antit. l. ḡmālib. c. de reuoc. don. l. 1. c. de donat. §. Item
Reuocatio donōis nec hereditibz dat̄, nec in heredit. l. ḡmā
lib. sub fin. c. de reuoc. donat. gl. not. in c. ult. ex. de ad
q̄ t̄nq̄ si imatura morte ita p̄cept̄ & donatarig, ut donator
aduers̄ eū ex p̄cendi facultas lib̄ra non fuerit. arg. l. in
firmādo. Et ḡfirman. tut.

Donatio oīum ut maioris partis bonoz facta, ab eo q̄ d̄
libris postea susceptis uerisimilit̄ non cogitauit, alias nō
donatur̄ 7 noue sololis p̄creationem ex uoluntatis ḡlitiā
reuoat̄. l. si unq̄. c. de reuoc. don. arg. l. cum aug. de
7 de in. l. cum acutissimi. c. de fideico. can. quinq̄ 17. §. 4

§. Est & aliud

Donatio p̄pter nuptias (q̄ olim ante nuptias dicebat̄) non
tantum ante nuptias, sed & post matrimonii fieri auge,
riq̄ p̄. l. ult. c. de donat. ante nupt. 7 h.

Donatio p̄pter nuptias ab euitu matrimonij p̄det 7 h̄nt
ḡditionem, si nuptia fuerint secuta in se h̄nt. ut h. l. Stipula
tionū de iur. dot. gl. nō ḡtinnenda in can. Non solu 32. q̄. 8.

In donatione sponsi & sponsae, in dubio intelligitur geditio. si nuptiae fuerint secutae, saltem ut sit repeti, si non statim & dantem, qui nung matrimoniu secuta sit. L. Cum utiqz L. Si a sponso. C. de donat. ante nupt.

Multa septuaginta in tant negotijs, etiamsi no exprimantur nota tim, ut sit geditio legitima, non ex sensu seu voluntate hominum, sed ex auctoritate iuris procedentes, & ha gdem non faciunt negotium gditionale, gubernant tu ex ratione eius qualitas ad obligonem p hnt. L. Conditiones q extriseg. de condit. & dem.

Donatio inter vir & uxore prohibita e ut mutuo amore ginge se invicem spoliarent L. 1. 2. 73. de don. inter vir. & vx.

Licet inter vir & uxore donatio q si stare no pot ppter nuptias, tu etia post gtractu matrimoniu donatio q augeri & de integro g hnti pot, cum mutua qda dotis gpm, salto seu remuneratio potius quam donatio simplr dicitur, da sit. d. L. Ult. §. Sancim. C. de donat. ante nupt.

Donatio inter vir & uxore iure scripto no valet, nisi morte gfirmata, vel mortis ca donatum sit. L. 1. §. Si vir uxori. de acq. posses. L. Sed interim. §. 1. L. Cum hic pteq de don. inter vir. & vx. Exceptis aliquot casibz q hntur in lege. Quod si vir. cum ll. 5eq. dicit. tit.

Iustitiani lege donatio ante nuptias ppter nuptias appellata e. L. Cum multa. C. de donat. ante nupt. & hic.

Nota debent ee gumentia rebz p lex. nrum, & d. L. cum multa.

Boni Legislatoris e apta nota rebz imponere. plato in Cratylo. & dicitur iuris.

Donationes propter nuptias dotibus exequantur, paremque tamen habent, par-
tibus privilegia, aut h. de equal. dot. const. 97. L. Quoniam. C.
de in off. Testam.

Quomodo dos habet in se tacitam gratiam si matrimonium
sequatur, ita et donatio propter nuptias. L. Stipulationem. 7 L. Immittere.
do in prin. de iur. dot. 7 hie.

Sicuti dos durante matrimonio augeri et gratiam habet, ita et donatio propter
nuptias, ut h. 7 d. L. cum multa. C. de donat. ante nupt. Imo si gratiam
alter munificentiam suam augebit, id ut iustum, ratum, firmum
7 sua alter ex aequo augeat. d. aut h. de equal. dot. const. 97.

Ut vir iure proprietatem lucri quod ex dotibus seipso servare filijs,
ita et mulier quod ex donatione propter nuptias percipit. d. Nouel. glit. 97.

Sicuti durante matrimonio dos non potest alienari in tit. ff. de iur. doli.
lic. Vel non in prin. 7 L. Lex Julia. C. de fund. dot. Ita nec dona-
tio propter nuptias rei immobilis, quantumcumque mulieris consensu inter-
cesserit. Nouel. const. 61.

Ut soluto matrimonio dos revertitur ad eum quod dedit et stipulatus
est. Ita et donatio propter nuptias. L. Si cum dote. in prin. ff. de iur.
tit. C. ult. ex. de donat. inter vir. 7 vx.

Quomodo mulier sine causa diuertens dote, si maritus rebus propter
viduas donatis multatus. L. Consensu. C. de repud.

Ut omnia bona mariti de iure sunt obligata quod dote restituenda in ea
sibi quibus restituendos. Ita ex diverso bona mulieris sunt obligata
quod donatione propter nuptias. Etiam si utroque casu nihil de hoc in
tu matrimonij sit expressum: et propterea merito vocatur tacita hypo-
theca. L. 1. §. Et ut plerumque. C. de rei vxor. act.

Cum donatio propter nuptias fiat ob tamen, nempe propter dotis
compensationem, et istarum nuptiarum affectionem, quamvis legitima summa

132 exceptat, in sinuatiōe non postulat. si tamen de lucro dona-¹²⁸
tionis, donisū quod p̄gentes aureos exceptat agiſſe, nō facta
in sinuatiōe uiro nocēbit, mulieri nō aequē. auth. 7 dicitur sum.
C. de donat. ante nupt.

§. Vltimus.)

Olim serug a cori dno manumissa iure accrescendi in nō manumissa
tis patrimoniu transibat. ut h.

In re cori nemo dnoz multo sord q̄q̄ factus est. L. Sabing. Cori
duid.

Serug coris si ab uno manumittitur, non est iure antiquo) alteri
accrescit, si ita libertate retinet, si manumisser alteri suae partis p̄s
um p̄fluat. L. 1. C. de cori serus manu. 7 hic.

Multa gra ig sumum libertatu ca instituta est. L. Unaliter. §. si
qs. De fideicom. Libert. 7 h.

Nemo inuiti rem sua uendere gellit, cum q̄libet arbitet sit 7 ma-
donator suae rei. L. Inuitu. C. de gtrahen. empt. L. Nec entre. C. de
iur. delib. L. In re madata C. mandat.

Leges sic mitigande est, ut cori non fiat cuiq̄ iniuria, q̄ lex man-
datur.

In sinuatiōe seruu cori ab uno manumissa ita libet ee statuit, si
manumisser alteri p̄cium suae partes p̄soluerit. ut hic. 7 d. l. 1.
C. de cori ser. manumit.

QVIBVS ALIENARE LICET

uel non. Tit. 8.

Dotale p̄dium mariti nō assente q̄te uxore uel alienare ut
op̄p̄gnorari. est. L. 1. §. et cum Lex. C. de rei. uxore. alt. 7 h.

Nihil tam intrale e, qua rata h̄p̄ri uoluntate dno rei sua in
alium transſerre uolentis. §. p̄ Traditionē s. de rez. diuisionē.

Dotale p̄dium tam urbanum, quam rusticum, accipere debet.
mus. L. Dotale p̄dium. De fund. dot.

Sive totum quod dicitur in dotem daturum sit, sive pars quod dicitur aliena,
in non potest, quod dicitur in appellatione etiam pars quod dicitur. d. l. dotale
quod dicitur. §. 1. De fund. dot. Sed et pars fundi recte fundus appellatur
l. plane in fin. de legat. 1.

Non tantum res immobiles sed et mobiles in dotem daturae alienari
non potest, auth. ut immobiles antenuptialis donationis neque hypothecae
causae, neque alien. §. Et multa potest. Const. bi. Vbi Imperator grama,
litterae, quod dotis sunt alienari uelut. Bart. et Alex. in l. 1. Solut.
matri. Sed hoc non habet locum in rebus aestimatis, quod licet alienantur.
l. Aestimatis. et ibi Alexan. Solut. matr. nec in iis quod seruando non
sunt seruari. arg. l. Lex quod tutores. c. de adm. tut. nec in iis quod
pondere, numero, aut mensura continentur, quod uendi, et quod sunt
et in suo genere restitui. l. Res in dotem. de iur. dot. To. Fab. hic.
Maritus rem aestimata ea gratia ut illius quod dicitur proferat, ut ut
mulieris sit optio uelut non an aestimationem restituere in dotem daturae
alienare non potest, aliquid si aestimatio uelut conditionem faciat. C. id quod
gulariter facere solent. l. ex quentione. c. de pact. promittit et ut illius
alienatio permittitur. l. si inter utrum. c. de iur. dot. l. plurimum
ff. illo tit. l. Quod si fundus. De fund. dot. iunct. l. Aestimatio
Solut. Matr. gl. et d. huc.

Si dos non mobilis, quod seruando seruari non potest, quod dicitur illius
alienatio permittitur arg. l. ex Lapidicinis. de iur. dot. ea utro
quod dicitur seruari potest, licet immobilem uelut sapienter obseruata
in Legis solemnitate. In Auth. si ut a me. c. ad uellpian. ali
nari potest. gl. et d. in d. Auth. si ut a me.

Lex Julia quod dotale quod dicitur quod dicitur ne id marito licet obligare
uel alienare plene interpretanda est, ut etiam de sponsa uelut iure
sit, quod de marito. l. 4. De fund. dot.

Alienatio de omni actus quod quod dominium transferat. Itaque non tantum

difficili fundi dotalis, sed etiam donari, et legari, et pmutari; ^{§ 29}
 licet donari prohibet, his .i. modis dominium transit. l. 1. c. de
 fund. dot.

Alienatione prohibita eos quibus casus solent intelligi, quibus ut a
 dominio separatum in re aliquid transferat. l. ult. c. de reb. alien. non
 alien.

Maritus servitutibus dotalibus imponere non potest. l. 5. de fund. dot.

Maritus usufructu ut usus, sicut solus, sicut proprietati iunctus in dote
 datus sit, in aliam transferre non poterit. arg. l. ij. §. Sed nec usus
 fructus. de reb. eoz.

Ius Emphyteuticum, si in dote datum sit, quia visus in quibus potest sit
 alienari non poterit. arg. d. l. ij. §. si in. de reb. eoz.

Maritus servitutibus dotalibus debitas remittere, ut non utendo amitte
 re non potest. l. 5. de fund. dot. Alienare non potest, quod non utendo
 amittit servitutem. l. Alienationis. de verb. sig.

Dos quae stant matrimonio in bonis mariti esse debet. l. Quibus. ff. de dotali
 de fund. dot.

Maritus potest fructus dotalis percipere, et res dotalibus uti ut suis. l. pro
 oneribus. c. de iur. dot. l. Dot. fructus. ff. de tit. res dotalis utendi.
 l. Docet ancillam. c. de rei vend. l. de ijs. de iur. dot. servos dotalis
 libertate non necesse. l. 3. c. de iur. dot. adiri ut repudiorum dotalis
 hereditate servis dotalibus iubere. l. Servus dotalis. solut. matr.
 exeq.

Si res dotalis in dote gignat, mariti detrimenta erit. l. si fun
 tu. c. de fund. dot.

Pericula rei regulariter ad dominum pertinent. l. Pignus. c. de sig.
 nor. act.

Si uxor res dotalis amovet furtum gignit. l. ob res amotas.
 rerum amot.

In propriis rebus furtum non admittit. l. 1. de furt. §. Furtum
 T. de oblig. quae ex delicto.

Si maritus thesaurum in fundo dotali intravit, cum in fructu
non gesserit, & parte dimidia ut in alieno inusurto restituendus,
C. L. Fructus, alias in cap. duobus. §. Si fundus. Solut. matr.
Dos proprium ipsius mulieris patrimonium dicitur. L. Denique. §.
sed utrum, de minor. 25. an. L. Vnic. §. §. hoc. C. de rei us,
or. act. L. In eum. de relig. & sumpt. fund.

Marito dolum dilapidare vel confundere non licet, sicut nec
usurpare & alienare. L. si cum dolum. §. Sin autem. Solut. matr.
& hic.

Ut abuti ita & efficaciter vendere solis dominis gessum C. L. §.
& si lege. §. Consultit. de pot. hered. L. In re mandata. C. Mandat.
L. Rem aliena. de grabm. empt.

Maritus ex sua fide, non ex dote mulieris satisfaciens creditoribus
debet. L. Affidug. C. Qui pot. in pig. hab.

Si res dotalis mariti dolo vel culpa intercidit, ut deteriores
efficiantur, & dolo & culpa ab eo exiguntur. L. In rebus. de iur. dot.
L. si gestante. §. Si maritus. Solut. matr.

Dolum vel culpa in rebus propriis non consistit. L. etiam. §. L. §.
Solut. matr.

Si maritus ad inopiam vergat, vel matrimonium dissolvatur,
mulier rei vindicationis adversus res dotalium possessores in-
tendere potest. L. ubi adhuc. C. de iur. dot.

Dos nuptiali iure in dominio mulieris manet, sicut usque
legum subtilitatem, ad mariti fidem pertinere videtur. L. In
rebus. C. de iur. dot.

Mulier nuptialis usque sua rei dotalis gestante etiam mariti
nominis gemanet. L. In rebus. Maritus vero leges tantum in rebus
non fingit existimare. L. Dote ancilla. C. de rei vend. Coras. Lib. 5.
Miscellan. Cap. 14. Conang Lib. 8. Computar. Juris

cap. 9. Zaf. in intellect. Aut. Quiberty in tract. de dotib. cap. 5. Egm. Baro 7 ceteri nouissimi hic.

Res siue fundi dotalis p̄ maritum etiā ḡsentiente muliere
ades alienari nō p̄t, ut de iure civili nihil p̄sit inuicementum
a muliere ḡstitum. L. Non dubium in fin. C. de Legib. Dd. h. u.
Pontificis t̄i huiusmodi alienationis, in iurando interposito
siue in 7 dolo firmas manū p̄cipiunt. c. cū coniugat.
De iureiur. c. L. et mulieres. co. tit. in 6.

Si alienatio rei dotalis ē res sit mulieris non in libris
L. Vlt. Ad SC. Velleia. L. Ita ḡstante. 7 L. Vlt. De iur. dot.
cessat n. ḡhibitionis rō, ne fragilitate n̄trae suae in reperi-
tionem deducat̄ in opiam. Alciat. in L. Alienationis. De iur.
sign.

Res dotalis in magna 7 difficili necessitate, ut ē famis
alienari nō ḡhibetur arḡuatur in L. Vnic. C. De libral. 7
cā. Dd. h. Uly. n. noīe uel Libri t̄ois uenditis non ḡhi-
bet̄ L. 1. C. De patrib. qui filios distax.

Si maritus ad res dotalis diuisionē p̄cepit (nā ipse p̄uocā,
et non p̄t. L. Vlt. C. de fund. dot.) 7 res p̄moda diuisionem
non admittat, p̄mittit̄ hac ex tā alienatio. arḡ. S. Eadem
intrantur. T. 2o off. iud.

Alienatio ḡhibita uoluntaria sola nō ē ea q̄ ex necessitate
te fit prohibita intelligit̄. L. Alienationes. Famil. ex ijs.

Res dotalis cum uniuersitate transferri p̄t. L. 1. sub fin. De
fund. dot.

Iuris patronat̄ interdista alienatio cū uniuersitate res
admittit̄. not. in c. Quanto. De iudic.

S. Contra autem

Creditor pignus quod ei datum hac lege est, ut id sine pecunia sua die non soluat, vendat, iure alienat, ut h. l. ult. c. De iur. domin. impet.

Creditor qui pignus accepit ex pacto vendere, tradere, et dominum transferre potest. l. Creditor. 7 tot. tit. de distract. pignor.

Pignoris venditio a creditore ex debitoris pacto facta, ad eam rata et firma est, ut debitor obmociatione sua venditionem impedire non potest. tot. tit. c. Debitorum venditionem pignorum impedire non posse.

Creditor quam diu non est integra pecunia soluta, etiamsi minima tantum pars super sit, pignus distrahere potest, quia non nisi omnia pecunia soluta pignus esse desinit. l. Quamdiu. c. de distract. pign. l. si rem. §. item. De pignor. act. l. Arbitr. 7 l. ult. De distract. pignor.

Creditor non solum ob sortem non soluta, sed ob caetera quae aduti usuras, et quae in id impensa sunt pignus distrahere potest. l. Si necessariae. §. ult. De pignor. act.

Creditoris arbitrio permittitur ex pignoribus sibi obligatis quae velit distractis ad suum modum pervenire. l. Creditoris. De distract. pign.

Qui specialiter quaedam et universa bona generaliter pignori accepit, quamvis aequalis eis in omni habeat, si tamen ex his generaliter ei pignori obligata sunt, universum debitu redigere potest, et quae postea pignori accepta sunt distrahi non debent. l. ij. c. de pignor.

Creditor si pignus alienaverit, postquam suum receperit, residuum debitor reddere debitorum. l. Quamvis. §. ult. l. seq. De pign. act. l. cum. §. ult. De distract. pign. Nam etsi quid desit petere potest. l. Cui specialiter. c. De distract. pign.

Creditor ex pacto uendens uoluntate debitoris uendere in¹³⁷
 d. l. Creditoris. 7 passu f. tit. De distract. pign. 7 hic.

Dies quibus q. pignori by inscrip. licita e, nisi ei Lex expressim
 repugnet. Bald. in l. ordo. c. de execut. rei. iud. 7 l. ult. §. 1. c.
 de iur. dom. impet.

pignoris datio huiusmodi etia ita fieri potest, ut si intra certu
 tempus non sit soluta pecunia, creditor iure emptoris possideat
 rem tunc assignanda. l. si fundus. §. ult. de pignur.

Pactum ut si debitor pignore die non soluerit res fiat creditoris
 eamque habeat loco debiti Lex generalis de 7 reprobata in iure
 l. ult. c. de distract. pign.

Cum soluenda pecunia dies pacto pferat gessisse uidetur
 ne prius uendendi pignoris pias exerceat. l. cum soluenda. de
 distract. pign.

Creditor pignus non solum ex debitoris pactone distrabere
 potest, sed etia si nulla pactio de distrabendo pignore interueni
 uerit non modo tamen iuris pscripta forma tenetur. l. ult.
 c. de iur. dom. impet.

Quoties de uendendo pignore nihil pactu e, interpellandus
 e prius debitor ut soluat, q. si deinde cessarit biennio pignus
 distrabi potest. d. l. ult. c. de iur. dom. impet. huiusmodi
 autem bienniu, ex die mutationis putari solet. Aret. hic.

Si conuenit ne distrabere liceat, satis qd. uendere no
 licet, sed tamen si iter denunciata sit debitori, ut soluat 7 cessa
 uerit ad extremu licet. l. si conuenit. de pignur. act.

Inter tres aut huiusmodi denunciations, alij interpositu
 tempis, arbitrio iudicis definiendu intercedere debet. Aret. h.

Uniuersis iure q. semitrodueto non uti si uelit licet. l. ponnit.
 c. de pact. l. pactu ff. ille tit.

Unius q̄ favori in sua gr̄am inducto licet renunciare
d. l. p̄m. C. de pact. Id oīo obtinet si unig favor tantum
respicit, d. l. pen. C. de pact. Aliq̄ si ad aliu q̄s huiusmodi fa-
vor extendat, receptū ē ut renunciatio interposita nulla sit
c. si diligenti. De for. compet.

In oīb; reb; q̄ consensu gtrahunt, nō q̄ dictū s̄ q̄ actū fuit
secūdu ē. L. sed 7 Cels. §. 1. De gtrahm. Empt.

Creditor licet dominū apud se rei in pignorate nō h̄at, t̄n
t̄n alienare p̄t. ut h.

Episcopi quavis reb; Eccl̄iasticarū d̄ng nō sit c. Fraternitatem
de donat. eas t̄n solemnitate qua Lex in illis gstituit observata
alienare p̄t. aut h. hoc ius porrectū. C. de d. Eccl̄. §. l. h. in
verb. alienare.

Tutor urgentib; creditorib; rem pupilli vendere p̄t. L. Magis
§. Non passim. De reb. eoz.

Procuratori cui d̄ng lib̄ra reb; suarū administratōis p̄missa
uenditio, sicut 7 ipso d̄no gcedit. L. procurator cui lib̄ra. 7 ibi
Bart. De p̄urat. Ang. in §. Venditio. §. De reb; diuis

PER QUAS PERSONAS CIVIQ̄ acquiritur. Tit. 9.

Res nobis non opa modo n̄ra, s̄ etiam eoz q̄ in possessio n̄ra
n̄ra s̄t acquirunt. h. 7 d. L. Acquir. De acq. rer. don.

§. Peculii liberi

Peculium ē quod serus d̄ni p̄missa separatū a venib; dominicis
h̄at, deducto inde si q̄d d̄no debeat. L. Depositi noie. §. peculū
De pecul. Seruoz exemplo idē in filio fam. receptū ē. ang.
§. Quia dixim. T. Quod cum eo em̄ in alia p̄tate ē.

peculioz quoddam castrense, aliud quasi castrense, tertium

praefecturam, ultimam aduenturam & l. ult. c. de inoff. testam.
 Alciat. in l. pater fam. de verb. sig.

Filij fam. olim ita q̄si castrense pecunia suis patribz accipi-
 bant. l. glauc. de acq. hered. l. ex nota. de castren. pecul.

In castrensi pecunia filij fam. iuxta patrum fam. fungunt. l. ij.
 ad sc. Maed.

Patribz in castrensi pecunia filij fam. nulla est nec ex eis aliqd
 ipsis debet. l. ij. c. de castren. pecul. milit. lib. 12. d. l. ex nota
 de castrensi pecul.

Nec castrense nec quasi castrense pecunia fratribz gferat. l. i.
 §. nec castrense. de collat.

De castrensi pecunia filij fam. testari: & inuito patre ali-
 enare & suo arbitrio pt. l. ij. c. de castren. pecul. ino & l. iio
 de eo patri mouere. l. l. is nulla. de iudic.

Quod filij fam. ex re patris accipit, id totu patri accipit,
 q̄ ante alia ex ea, eis usq̄ fructu patris, ipse iuxta p̄prie-
 tate adipiscat. h. 7. l. cum oportet. c. de bon. q̄ liber.

§. Hoc quoq̄

Qui filium suum emancipat, usq̄ p̄tia aduenturij pecunij
 partem ut olim, p̄ usq̄ fructu dimidia adipiscat. h. 7. d. l. ca
 oportet. §. cum aut. c. de bon. q̄ lib.

Patris in bonis filij emancipati eadē iura ḡrass q̄ patronus
 in bonis liberti. §. q̄tra. §. ob. mod. ius. pat. pot. pt. salui.

Quemadmodu patronus a liberto suo p̄prie in p̄sto ḡtra tabulas
 bonoz possessionē h̄et, sic & pater exemplo patroni ad bonoz
 possessionē filij emancipati admittit. l. i. si p̄s a p̄ren. furt.
 man. l. i. c. de bon. posses. ḡtra tab.

In bona filij militis non dat ḡtra tabulas bonoz possessio
 l. si a militi. §. vlt. & l. seq. de testam. milit.

§. Item uobis

Serug sine p[ro]prietate sicut possessione ulliq[ue] rei acq[ui]rit, n[on]
sibi, sed p[ro]prio iure d[omi]ni, tum ignoranti tum invito acq[ui]rit
h. 7 d. l. Acq[ui]rit. §. Ter. De acq. r[ati]o. dom.

Quodcumq[ue] p[ro] seruu[m] acq[ui]rit, id d[omi]no acq[ui]rit. §. In p[ro]p[ri]e.
de his q[ui] s[un]t sui ut alieni iuris.

Serug p[ro]trahendo. aut delinq[ui]endo d[omi]num sui p[ro]prietate
obligat. l. si q[ui]s seruu[m]. §. Etiam. De p[ro]p[ri]e. f. tit. Enoc
cum eo q[ui] in alien. pot.

Serug nihil suum h[ab]ere rurs[us] civili p[ro]t, nisi si forte a
q[ui]d ei in alimenta a' d[omi]no r[ati]o[n]e sit. l. seruos. De alim
7 cibar. Legat. Vel si cont[ra]uentib[us] d[omi]ni o[mn]ib[us] p[ro]prietate
l. Is q[ui] sui. De manumiss.

Serug heres institut[us] adire sine iussu d[omi]ni n[on] p[otes]t. l. si
mihi. §. Iussum. De acq. hered. n[on] satis e[st] si r[ati]o[n]e d[omi]ni adire
n[on] p[otes]t. d. §. Iussum. Quamq[ue] in bonor[um] possessionib[us] 7 fi
guissarijs hereditatib[us] sufficit, quicunq[ue] accedat d[omi]ni n[on]
suntatem. l. Seruo invito. ad sc. Trebel.

Legatum seruo, d[omi]no Legatum intelligit, cu[m] testi factio[n]e
serui non fiant. ut h.

possessio a' seruo q[ui] sita, p[ro] d[omi]num q[ui] sita intelligit. l. 1. §. 2.
7 l. Enod serug. De acq. posses.

§. De ijs autem.)

Serug fructuarib[us] ea tantum acq[ui]rit, q[ui] ex re ipsa fructuar
ris adeptus e[st]. ut h. 7 l. Acq[ui]rit. §. De ijs autem, de acq. r[ati]o
dom. l. si serui. De usufruct.

Aditio hereditatis, in opa seruili n[on] e[st]. l. Aditio. de acq. hered.

Serug ut hereditatem acq[ui]rat fructuarij iussu n[on] sufficit, sed
fructuarij desiderat, q[ui] si hoc factu[m] de re e[st]t, q[ui] iudice p[ro]pellit.

L. si quis mihi bona. 7 L. Aditio. §. p̄terea. De acq. hered. in
 agnoscendo in Legato nullig iussa opo §. 5. §. prox. in prin.
 7 gl. in d. l. si quis mihi bona.

Quod sibi non in a modat, 7 alteri p̄ se facile gerendum. L. ij. §.
 Item varj. De acq. plu. arbor.

§. Idem placet.)
 Liber tuo bona fide possessi, q̄ ex re possessoris suisne op̄is
 parat possessori parat, q̄ aliunde dno. h. 7 d. l. Acquis.
 §. Idem placet. De acq. rer. dom.

Seruis alienis bona fide possessi, q̄ ex re possessoris suis,
 ne op̄is parat, possessori parat, q̄ aliunde dno. h. 7 d. l.
 Acquis. §. Idem placet.

Bona fidei possessor usufructione p̄fecta p̄cipue seruis acquiri
 uendicat. allegat. iurib.

Si seruis p̄cedente tempore usufructu fuerit nobis oia q̄rit,
 cum ad nos illig dominia p̄tineat h. 7 §. Item nobis. §. 5. §. 6.

Usufructuarius non possidet, ideo no usufructu, h. 7 l.
 Neq. c. De Usufruct.

Sine possessione Usucapio no perdit. L. sine possessione, De
 Usucap. c. sine possessione. De res. iur. in 6.

Possessio 7 eos q̄ bona fide possident, ijste q̄ by p̄prietas
 paratq̄ modis. L. 1. §. sed §. De acq. posses.

§. Ex his.)

Per extraneam personam nihil nobis acquiri L. 1. c. hoc. tit. L. 1. §. 1.
 c. de acq. posses. 7 h.

Nemo alteri sua opa parare obligatum est. L. Cuius. De acq.
 obligat. §. aditio. L. stipulatio ista §. Aliter. De verb. oblig.

Procurator etiam ignorati dno p̄t possessione acquirere. d. l. c. hoc.
 tit. d. l. 1. c. de acq. posses. l. solutio. §. vlt. De pignor. act. L. cōtra
 §. 1. de acq. posses.

Per adeptam a procuratore possessionem, si tradens dng fuerit
dominia sin miny usucapione accingit. L. 1. C. de acq. haer. L.
possessio quop. §. Vlt. de acq. possis.

Possessio p procuratorē ignorati quis, usucapio utro scienti
spetit. d. l. possessio §. §. Vlt.

§. Vltimus.

Utriter rex dominia accingit hereditate bonoz possessione,
arrogatione & additione bonoz libertatū gseruanda q̄ta
ut hic.

Hereditas uel ex testō, uel ab intestato nobis dicitur, ut
quandiu ex testō aliqua spes ē nō admittit ab intestato
successō L. quandiu §. de acq. haer. uel.

Causa testati intestati causam excludit.

DE TESTAMENTIS OR

dinandis. Tit. 10.

Testm ē uoluntatis nr̄e iusta iura, de eo q̄ q̄s post mor
tem suam fieri uelit. L. 1. ff. eo. de testam. & q̄ testat
cere pos.

In eo q̄ testat̄ eig tempis q̄ testm facit integritas nr̄e
non corporis sanitas exigenda ē. L. ij. ff. eo.

Sola corporis cōgritudo ut imbecillitas in testandi nō admi
nit. L. senium. C. qui testm fac. pos.

Nemo sibi ipsi pot̄ eripere futura testandi libertatē adeo
ut si q̄s ruret se nō testatur̄, is nihil magis obliget̄, quā si ab
opp nr̄e abiurasset. L. stipulatio hoc modo gēna. de verb.
obl. L. pactu. C. de pact. c. non ē obligator̄. de reg. iur.
6. L. 6.

Nulla sub sole cautela ē qua impediiri pot̄ testm factū
Bart. in l. si nihil. §. In Legatis de Legat. 1. & in l. si q̄s. in
de Legat. ij.

Satis qstanter uelentes uoluerunt testoz iura, q se firma
eē oportere, nō ex alieno pendens arbitrio L. Illa institutio
de hered. instit.

Qui ex alieno pendens arbitrio, nec sui iuris st, testari nō pnt.
L. si qramq. 7 L. Qui in pte. ff. eo.

In codicillis quq tantu testes adhibent, 7 admittunt muli-
eres q testimonij dictione, in testō oīo nulla hnt, Licet
de eo ambigat Decig. in L. ij. Num. 27. De reg. iur.

Nemo ex paganis q parte testatq, 7 q parte intestatq
decidere st. §. Hereditas T. de hered. instit. L. Jus
nrūm. De reg. iur.

Testm morte qfirmatq L. 1. C. de GG. eccles. c. cū mathe.
De colob. mis. L. Vnic. §. Ter. De caduc. tol.

Nemo efficere st q ming Leges in suo testō pdominantq L. Testa
di. C. eo. L. Nemo st. De Legat. 1.

Testi factio nō privati sē publici iuris ē. L. iij. ff. eo.

Nemo iuris publici formā mutare ut minuire st. d. l.
Testandi. C. eo.

Argm ab Etymologia affirmatiue colligi nō st, negatiue uero
st Raph. Cuman. in L. 1. De acq. pos. Raph. Fulgos. in L. ij.

§. Appellata. Si ant. pnt. cond. 7 utrobq d. latissime 7
Dng Siglig h. Alciat. in L. Taberna. De Verb. sig.

Antiglati's cognitio ad motu format iudiciū, multumq lucis adi-
fert interpretatōni noui iuris. L. 1. De orig. iur. 7 h. Verf. sē ut

nihil antiglati's penitq ignoratq

Leges antiquatē 7 corruptā, ad decisioē causaz quasi
ipsaz dispositio adhuc uigeat allegari citra falsi crimis

nō pnt. L. Vnic. §. hunc iur. C. De nouis. C. Dfir. Bart.

7 Dd. in L. vlt. De fals. modern. iur.

Testim. coram principe facta ut publicatum sine alia so-
lemnitate consistit. L. si cum. C. eod. tit.

paup. de futura successione, quasi notum captanda mon-
inducens prohibetur. C. Stipulatio hoc nro. De vrb. oblig.
Nulla mundi auctoritas potest simpliciter adimere facultate
testandi iux. §. 3. de nrbria. §. de iur. nat. gen. et ci. non d. de his
et nuptias iterant. §. Aliq. hoc. Const. 22.

Sanciat qd in rebz suis ut dignum est, et lege voluntas eius est
d. Nonpl. Const. 22.

Nihil magis debet hoi bz quam ut suprema voluntatis
postq. ia aliud velle no. pot. liber sit stily et lictu q. ita no.
redit arbitrium. L. 1. C. de SS. Eccl. §.

Uti qd. Legasset rei suae ita ig. esto. L. Verbis Legis. XII. tab. de
verb. sig.

Et principali et pontificali auctoritate appellandi heredes ad ob-
sequium supremae voluntatis. L. Heredes et de petit. hered.

publici expedit supra hoi um iudicia exitum testis. L. vel
negare. Quom ad. testam. ap. r.

Iniquum est hoi sanae mentis adimere testi factorem. L. ex fa-
de vulg. et sup. subst.

§. sed cum praesertim.

Adde testa sic fiant, ut a septem testibz, nullo alieno,
temporato actu signentur, subscribantur, ab ijs et a testatore her-
disq. noten, ut ab hoc solo, ut ab illis adscribantur. L. Ha-
g salissima. L. Tubing. C. eod. et h.

Testi in scriptis solemnitas partim iure civili, parti
sacris constitutionibz, et plorio iure mittit. ut h.

Et civile septem testiu. q. sentia uno p. p. testis q. textu
sine ulla intermissione requirit. L. Cum antip. C. eo.

Heredes in fin. ff. eo.

Vbi numerus testium non adiicit in lege duo sufficiunt. §. plur.
ratis in locutio. C. puta testibz plures testes adhibentur. §. duoz
numeros q. l. i. §. l. vbi numerus. De testibz.

Vniq. testimoniu nullu. L. Antepen. L. 1. de q. sio. L. Turisim.
randi. C. de testibz.

In diuortio sicut in testio leges sequuntur testes reprunt.
Nullu. De diuort.

Numerus testium etia uno diminuty testiu purp. L. si unq.
C. eod. cum forma nihil addere ut detrahere liceat. L. cum hi
§. si q. tar. de transact.

Testm cora principi est, apud Iudicis acta facta s. multu testm
requit. d. l. oiam. §. L. Sarung. vers. inter acta. C. eod. tunc n.
multis p. sentibz fieri p. sumit. L. Donatio. C. de donat.

Ius Canonicu duobz testibz q. l. i. §. etia no subscribentibz
aut signantibz. C. cu ees. c. Relatu. Ex de Testam. s. p. id
iuris ciuilibz sollemnitas no imutaly. p. tn ut in pontificali
glo. ut cu pia ca instituitur hinc locu. Viglig. h.

Libris institutis duo testes etia fortuiti aut femina suffi-
ciant. L. Hac g. s. l. i. §. Ex im. p. f. d. C. eod. g. l. verb. Ex.
cepto L. vlt. C. de codic. §. in auth. Quod simp. C. de testam.

Testm im. p. f. d. rone sollemnitate, inter liberos tantu p. p. i. p.
d. §. Ex im. p. f. d. C.

Principiu g. s. s. libris ad extraneos no porrigit. d. §. Ex
im. p. f. d. C.

Dispositio q. plures p. sonas dissimilibz rone q. p. l. i. t. eos disti-
mili iure determinat. d. §. Ex im. p. f. d. C.

Rusticani testis sufficiunt q. n. i. testes, si no pnt committi
plures adhiberi. L. vlt. C. eod.

Propter im. p. i. ut Restitatur, aliqd de iuris sollemnitate re-
mittit. d. L. vlt. C. eod.

testis tempore quo testes testis adhiberi sufficiat, ut & re-
ceptior opinio. in l. ult. de milit. testam. cum legi ne-
cessitas non subiciatur. l. 1. c. de agr. Libert.

Tabellio ubi necessarius non est si adhibeatur testis nisi fun-
gatur. §. oportet. auth. de instrum. caut.

In testis testes rogati adesse debent, & alteri re ca for-
te rogati ad testandum non sunt idonei, nisi prius ex-
tiores fiant ad testem sese adhiberi. l. Haeredes. puta §.
in testis. ff. eod.

Testator sciens septem rogari testes cum adhibuit pauciores
consequenter noluisse testari. l. si unus. c. eod.

Qui forte scripsit codicillum per appellationem testis, is nisi
adixerit clausula codicillare hanc, si non ualuerit iure te-
stamenti, ualeat iure codicillorum, quum mutasse uoluerit
scribendi testis. l. ult. c. de codicill.

Cum testandi gemitio aliqua dependet a facto testatoris, tunc
si non parcat creditur eum penituisse testationis. l. Stichum
& meo. de Legat. 1.

Si quis scribens testem incipiat scribere legata nec profici-
is conseruatur post mortem potius intestato decessisse mutata uo-
luntate, ideoque testem corrumpit. l. si quis cum testem. ff. eod.

Quicquid delatum fuerit in testamento non debet esse, quia uerisimile
est testatorem id demum fuisse scripturum si uoluerit testari. l. 1. §.
Legi. de his que testam. d. l. ubi gl.

Quod littere & scriptum non proficit cum potuerit quum
mutasse uoluntatem penituerit. d. l. si quis cum testem
ff. eod.

Oportet uno gtextu ad hunc testari. L. Haeredes puta. §. 1. ff. eo.

Dispositio unius interpositione necessarij actq no dissolvit.
L. Cum antistas. c. eod.

Actq nrae necessarij plurimiate no vitiat. J. L. Cum antistas. c. eod.

Contractq in testu nisi ad testm aliq modo plinetur fieri no
pt. §. in d. l. Haeredes puta. §. ult. ff. eod. sed scdm viginti
hic, nullo mo fieri pt.

In testis sententiam nram ppetuo mutare nobis integra. §. 2. de
admi. Legat. In gradibq vero no aliter, qua si utriq
q sensq adhuc integer accesserit tot. tit. En hic ab emp. disol.
arg. l. sicut. c. de act. 7 oblig.

Ultima voluntas ambulatoria e ad extremu usq vite exitu
J. L. 4. de admi. Legat.

Contractq ab initio ff voluntatis, ex post facto fiant necessarij
tatis. J. L. Sicut. c. de act. 7 oblig.

Testes testm in scriptis signent, 7 una in signo se subscribant
oportet: na altero deficiente corrumpit testm ut h. 7 l. ad
testm. §. si qd. ff. eo. cum ex solemnibq necessarij's
nihil imutandu sit. L. Cum hi. §. si qter. de transact.

Testes non sctm interdum sed etia notm signare testm
pnt. J. L. Ad testm. §. posse. ff. eod.

Sufficit signacula linteo q tabulae ff irradute imprimi
cu alterq sine altero apiri no pit. J. L. Ad testm. §. ult.
ff. eod. L. 4. Quoad. testam. ap.

Olim heredis noem manu testatoris scribendu ut a testatore
expresso mancipandu erat. L. Zubemq. c. eod. Hodie libe q
q alia et qua testam ad scribens noem heredis. Nouel. ut span.
sal. largit. §. Quia vero. Const. 119. auth. no obfructo. c. eod.

Testator quoque se subscribere debet, ut hic. nisi se testam
sua manu scripserit. L. Cum antiquitas. §. Cum autem. c.
eod. alias si scribere nescit, octavum teste adhibere debet
d. l. Hac gustissima. in prin. c. eod.

§. Possunt autem.)

Testes oes et uno et alieno annulo signare possunt h. 7. l.
Ad testium. §. Signum. ff. eod.

Uno annulo aut pluribus suo an alieno testes signent nihil
interdicitur d. iuris.

Qui publicum officium gerunt, ut et tabelliones proprio sigillo sig
nare debent. gl. verb. adiurati. §. sed et si instrumenta. aut
de instrum. caut. et fid.

§. Testes autem.)

Regulariter quibus testium ratio est, testis adhiberi testis possunt, ut h.
et l. Qui testis. ff. eod.

Mulier, impubes, sororus, furiosa, mutus, surdus, pinguis, infirmus
in testibus testes esse non possunt. ut h.

Causa excepti sunt generali regula generali debent. De. in l. 1.
de reg. iur.

Mulier quamvis in Codicillis testimonium dicat gl. verb. quia
in l. ult. c. de Codic. in testamento tu non potest d. l. Qui testis. §. Mu
lier ff. eod. et hic.

In omnibus solemnibus et equalis est testamentum testimonium d. l. Qui testis
§. Servus nec mulieres, nec servus nec impubes, nec pinguis,
ni admittuntur. d. l. ij. de reg. iur.

Femina ab omnibus civilibus, publicis iuribus officiis et moribus
remota. d. l. ij. de reg. iur.

Femina gra pudicitiam loci gerentem se alienis dicitur
 imitari no debent. L. 1. §. de xu. de postulan. L. cum q. tor. de
 iudic. §. Itaq. T. De iurur.

In his testis q. by solennia remittuntur ut militis p. cae 7
 liberor. a patre institutor. mulier testis ee pt. not. in d. l.
 Vlt. c. de codic. 7 §. De hic.

Tunc pontificio in criminibus femina testimonium nullo modo
 admittit. c. Tam tris 7 s. sup. eo. de testib. can. Mulier.
 33. q. 5. c. for. De verb. sig.

In Criminali ca. testes or. exceptionis maiores ee debent
 L. Vlt. 7 ibi not. c. de probat.

In Etromibus masculis etia mulieres audiri respondit paginari
 L. In Etromibus. Ad L. Tal. mascul.

In multis iuris nri articulis detrior e feminaz quam
 masculoz gditio. L. In multis. de stat. hom.

Hermaphroditus an ad testimonium adhiberi pt. q. litas in alio
 centis sexg ostendit. L. Legitundaz. §. 1. de Testib.

Hermaphroditus ei sexg existimandus e q. in eo quatuor. L. Crisp.
 de stat. hom.

Impubes in or. negotio in dandis e testis. L. 3. §. Lege de testib.
 adeo ut de testis, nec q. te cu. pubescat testis §. l. in l. Ad
 testium. §. 1. ff. eod.

Impubes in alijs actibus qua testis de his q. eximig pubertati
 indit testificari pt. L. Eximig in fin. Ad Syllan. Faber, vigh,
 7 reliq. hic.

Servi q. p. gditioe iuris civilis p. r. g. exptam 7 indignam.
 q. ctu. Romanor. actionibus admiserat testis in testis esse
 no pt. h. 7 L. q. testis §. pen. ff. eod.

Servi respresu eoz q. iuris civilis ff. q. mortuis homig
 L. Quod attinet. de reg. iur.

Furiusq; tunc cum adhibet testem propter vitium si quod
ignorat quod agatur in testem non admittitur h. 7 d. l. ad testem
§. 1. ff. eod.

Furiusq; ex testamento acquirere potest, et ex omnibus causis quibus igno-
rantes acquirunt. l. filiusfamilias ff. eod. §. si autem. 7. de herede
quod ab intestato defer.

Neque mutus, neque surdus quod est talis est, cum non dicere potest, testimo-
nium quod actu sit potest, neque quod dicere intelligant testem testem
adhiberi non potest, ut h. 7 d. l. cui testis. §. ult. ff. eod.

Cæci testimonium etsi discrete nulli ubi iustitia repræsentat, cum tamen
scribere et signum agnoscere non potest testem adhiberi neque
l. si non spectati. C. eod. Vbi testes in conspectu testatorum esse iubentur
h. 7 l. hac multisimam. C. eod. ibi fit obfusa scriptura testium,
et ibi tot oculis spectata, tot infirmata sensibus.

Prodigum cui a patre bonorum administratio interdicta est
legis voluntas repellit a testimonio testario, si rebus alienis
ornandis interire non debeat, et sit a suis remotus, cuius nulla
sit voluntas non magis quam furiosi aut pupilli h. 7 l. 2. si cui
in fin. prin. ff. eod. l. furiosi. De reg. iur. l. Fulvius. §.
plano. quibus ex causis in possessione est.

Damnatus ob crimen famosum repetundarum vel adulterij in-
testabilis est. l. 2. §. lege. §. si quis. ff. eod. l. ob crimen. de
testib. 7 d. l. cui testis. §. eumque. ff. eod. tit. ino.

Cum per Leges intestabilis quis esse iubetur, eo prohibetur ne eius testi-
monium recipiatur, non ipsi dicatur testimonium. l. cui lege
ff. eod. §. sed cum aliquis.

142 Testm ob serui testimoniū, q̄ 7 libe habet, nec Anty Jan,
tietat glouensia nō uisitat, ut h. 7 d. l. 1. C. eod.

Habitat p̄sona uera ut coiter putatiua, suffiat ad uer
liditatem dispositionis. dictis iurib.

Cois opinio etiam erronea, p̄ ueritate h̄p h. 7 d. l. 1. C.
eo. L. Barbarig. De off. p̄tor.

Multa ex aq̄uo 7 bono p̄pter rōnem cois erroris susti
nunt, q̄ sumo aliq̄ iure p̄t q̄stant. h. 7 d. l. Barbarig. De
off. p̄tor. L. competit. q̄ 7 a l. 3. Ad Sc. Maced. L. Si q̄s
seruo. De solut. L. Eig q̄ in provincia. Si art. p̄t. ḡdit.

Cum de testm ḡditioe p̄rip cois opinio ueritati p̄uabit
ut h. 7 d. in d. l. 1. C. eod.

Error ille inprobabilis nō ē, si q̄s hoc ne sciat q̄ ung. atq̄
alter intelligit. arg. d. l. iij. Ad Maced.

Conditio testis tempe testi p̄siderat, ut h. 7 d. l. 1. C. eo.

Non sufficit eā fuisse aliquādo idoneā, q̄ testimoniu dicitur.

Et, si in p̄sentia aliqua ex cā a testimonio repellit p̄t. l.
iij. §. Quae cā. De carbon. edit.

Testm solemniter factu nō corrūit p̄pter uimuta solemnem
testium numerum, sed tantisper seruabit, quamdiu legitime
p̄ duos testes sua signa recognoscentes p̄bati poterit, ut p̄ Vig
lium hic. sufficit. n. si testes recte semel signauerint. L.
ad testium. §. 1. ff. eod. Unde etsi testis aliq̄s moriat, non
debet eis mors obesse festo, rite semel ḡdito. Nigly h.

Error cois facit iij p̄ tex. h. 7 in d. l. C. eo. d. l. Barbarig
de off. p̄tor. Et ualde absurda ē iij p̄semper equū 7 bonum.
ex erroribz ḡgmi, p̄sertim nihil sit magis glriūm

consensui, quā error q̄ impitiam detegit. L. Si p̄ errorem
de iurisdic. L. ij. de iudic. Anton. Qui libertus Lib. 1. C. 1. In
iuris civilis. Cap. ult. 7. Hottom. h.

Propter occultum p̄sonae initium, non ē retractandū alteri
negotium, q̄ alioq̄ iuste p̄fectū ē etiam si initium illud postea
fiat manifestum, q̄sertim q̄ndo magnū inde incommodū alteri
imminet. h. 7. d. L. 1. C. eod. 7. d. L. Barbarig. De off. p̄tor.

§. pater.

plures ex una familia testes alieno testō adhiberi p̄nt
h. 7. L. pater. De testib. L. Ad testiu. ff. eod.

p̄tas patria efficit unā p̄sonā patris 7. filij ut q̄ ē unū
et sit alteri q̄ tōe negotium. L. In suis De Lib. 7. p̄stib. §.
sed sui q̄dam. T. de hared. Quali. 7. forma. L. 3. §. 3. utrum
de minor.

Qui in p̄tate testatoris ē, adhiberi testō testis nō p̄t h. 7. d.
Cui testō. ff. eod.

Sublato patrie p̄tatis nexu emancipationis ut alio mō filij in
p̄tate uel aui materni, ut matris testō testis nō videtur
iudicari. vighy hic q̄tra eodem.

Ut filij patri sic pater filiofam. testis ēē nō p̄t L. Testis
de testib. 7. h.

Pater filio de Castronsi peculio testm̄ fauienti testis rēp̄t
ē. d. L. Cui testō. Vers. p̄ gtrariū. ff. eod. modo post missionem
nō testat, ut h. Vers. Sed si filij.

Domestici non sunt admittendi ad fidem testimonij, q̄ eo de cuius
domo p̄ducunt. L. ij. C. De testib. L. p̄m. ff. illo tit. Vbi dicitur
eos testes, quos accusator de domo p̄duxit placuit nō audiri
7. hic testes domestici fides improbat.

Nec filij patri, nec pater filio idonei testes. L. ¹¹⁹parm.
tes. C. de testib. 7 d. l. Testis idoneus. ff. illo. tit.
In actu probanda, in ca filij testimonia parentu recipiunt,
ff. L. Etiam matris. de probat.

§. Sed neq; heres.)
In testis neq; heres, nisi q; scilicet ex ipsius familia testis adhi-
beri potest. L. Cui testis. ff. eod.

Nullus idoneus testis in re sua intelligitur. L. Nullus. de testib.
7 d. l. Oib; . C. Illo tit.

Oib; in reb; domesticis testimonij fides improbat. d. L. 2. C. de
testib.

In principali patris negotio aut alio quo ipsi patri aliqd
agitur, filij testis requiruntur etiam si emancipati essent 7 de actu
inter vivos agerent. a. l. 4 de testib. b. d. l. q; testis. §. Et unq;
ff. eod. c. l. parentes cu gl. c. de testib. Sed in testis solij q; in
estate & testis esse plurib; . d. l. q; testis. Verb. patris. 7 h. Dng
vigil.

In testis testis esse non potest q; in iudicio testimonium ferre prohibet.
d. l. q; testis. §. Cum q; lege. ff. eod. Sed regula illa perpetua non est
L. Quomodo. Vers. per. 7 fin. C. de heret. vigil §. Sed. num.
4 7 8.

§. Legatarij autem.)
Legatarij 7 fiduciarij, q; ex eoz familia ff. testis
adhiberi testis potest. h. 7 d. l. q; testis. ff. eod. L. Si q; ita. de reb.
deb. L. Dicantib; . §. Vlt. C. eod.

Testib; in testm dicantib; testator relinquere non potest. d. l.
dicantib; . C. eod. L. Dicitur. ff. eod. notario autem relinquere
non potest, q; maior est suspicio. 2d. in alleg. locis.

In re propria dicendi testimonij facultas iure sumota. C. l.
nullus. de testib. L. Oib; 7 L. Etiam. C. Illo tit.

Fidei commissarij uelitis cum in eius defuncti succedat, nihil
gis quā haeres in testam testatariū admitti debeat. d. h.
In testibz testatarijs requirit, ut sit cum eis testi factio, ut
negotium nō sit eoz p̄p̄riū, & ut domestice necessitudinis in
calum ipsis nullū sit cum eo cui negotiū eoz p̄p̄riū. §. Testes
ante. Cum ff. seqq. §. eo.

§. Nihil autem interest.)

Testa in quavis mētia ad scribendū idonea scribi p̄nt, h. 7
l. 1. De bon. posses. scdm tab.

Non e nouū ut mutata rei nōen p̄rig duret l. Insula na
in fin. de acq. rer. dom. §. 1. §. quib. ex. cas. manu. no
lic.

Non refert q̄ idiomate, quauē lingua testam fiat l. Hac
glutissima. §. Vlt. c. eod.

Tam gr̄ce quā latine & c̄i alio intelligibili idiomate testam
fici p̄t. d. l. hac glutissima. §. Vlt. c. eod.

In testis ordinandis oīs verborz solemnitas cessat. l. Quom̄
indignū. c. eod.

Dummodo de disponentis uoluntate ligat uerborz quadi
non inspiciat. d. l. Quom̄ indignū

Indignū e ob uerborz inanē obseruationē defunctorz iudicia de
fraudari. d. l. Quom̄ indignū.

Nihil inter e qua manu testam scribatz, modo ab uno p̄scribit
tē nā addita alteri manū ingerret suspitionē falsi quādam
Novel. constit. 18.

§. sed §. Vnum.)

Testa pluri bz exemplis scribi p̄nt. ut h. 7 l. Vnu. ff. eo.

Vnu testam in duos diuersos Codices diuidi p̄t. l. 1. §. si q̄
De bon. posses. scdm tab.

Solemnia oia in singulis exemplis obseruari oportet ^{149.}
 Exempta sine authentico sacra fidei tunc Lij. De fid. in form.

§. Vltimus

Duo s[un]t Testa g[en]ra, altera q[ue] scrip[ta] g[ra]t[is], altera q[ue] uoc[is] n[on]
 cupit, ut h. 7 L. Hac g[ra]tissima. C. eod. Nouel. Const. 1.

Testa fieri sine scriptis apud septem testis nuncupata no[n]
 luntate p[ro]t. h. d. L. hac g[ra]tissima. §. 7 nuncupationem. 7 L. In
 testis. C. eod. vel.

Testam[en]ti nuncupatiu[m] coram septem testib[us] rogatis, 7
 eod[em] g[ra]t[is] fieri debet. d. §. 7 Nuncupatiu[m].

In testis nuncupatiuis ois formalis obseruatio p[er]it[er] amputa,
 h. d. L. in testis. C. eod.

In testis sine scriptis uocem heredis expressisse coram testib[us] n[on]
 cupari debet. h. 7 L. Tubeng. §. Quomadm[od]u[m]. C. eo.

Sufficit herede[m] p[re]sentem demonstrasse. L. Nemo dubitat,
 de hered. instit.

Non nitare p[ro]prio no[m]i[n]e res appellat[ur], an digito coram demon[st]ra,
 strup. L. Certu[m]. si cert. p[ro]t. g[ra]t[is].

Quom[od]o regulariter in alijs actib[us] oib[us] ultroneq[ue] testis suffi-
 ciat. L. Ad fidem de testib[us]. In testis t[ame]n rogati esse debent,
 aut h. rogati. C. de testib[us].

In testis ordinandis g[ra]tudo patrie spectanda e[st]. L. si no[n]
 speciali. C. eod.

DE MILITARI TESTAMENTO

Tit. .II. principium.

Militi quom[od]o in militia e[st] testam[en]t[um] fauere quom[od]o modo per-
 mittit, extra militiam utro[que] iuris ac Legib[us] transp[er]at[ur].
 h. 7 L. 1. ff. eod. L. pen. C. eod.

In testis militis turris ois solemnitas no[n] recipit. L. si a fr[atre].
 7 L. Milites. C. eod.

Miles ut hereditatem nuda voluntate dare potest, ita et
matrem potest. L. In fraudem. §. 1. ff. eod.

Miles legibus testatorum faciendorum propter impetiam quae occupatio-
nibus Reipublicae dependet, soluti potest, ut h.

Minoribus, Rusticis, Mulieribus, in quibus tolerata iuris ignorantia
non remittitur propter impetiam solennis testatorum observatio, quae saltem
potest quae subire prudentiores, et quae ab ipsis intelligunt obser-
vare. L. ij. §. ult. Quis ord. in bon. posses. ser.

In militum testis sine scriptis sine nuncupatis nihil propter
nuda eorum voluntatem exquirat. L. 1. ff. eod.

Qualibet voluntas militis in expeditione occupati et iure
servatur. L. 1. C. eod.

Miles in expeditione bellica constitutus, etiam in vagina et clipeo
sanguis suus, aut in pulvere gladio testem inscribitur potest.
L. militum. §. ult. C. eod.

§. Illis autem

Miles dum a castris absunt coram testatorum legibus temporari-
pen. C. eod. L. 1. De bon. posses. ex testamento militum. et h.

Miles non militans privilegium militum gaudere non potest. L. Ne
quod. C. eod. L. ult. C. de restit. militum. L. ult. C. quibus non obijc.
long. temp. quae scribitur. L. ult. Circa prin. De iur. delib.

Militum amanuenses privilegium militum non gaudere
L. Scribarios. C. eod.

Cessante tamen privilegio privilegium cessat. L. 2. Ne quod. C. eod.
L. Titia. §. Usuras. De verb. obl.

Filiosfamiliae in castris et militia testandi ut voluerit privile-
gium habet. ut h.

Filiosfamiliae de castris peculis in suis sedibus et castra secum igitur
testari et missum et t. quibus non et quibus. fac. testam. in prin.

Impubes licet miles testari non potest. C. ult. c. eod. 141.
Dignitas militaris nrae ut aetatis defectu non supplet. d. l.
ult. c. eod.

§. plane

Non glibet militis oro herede se aliquo factore dicentis, sed
testato punciata uim testi obinet. h. 7 l. Diug. Triang. l. Lu.
cig. ff. eod.

Non gimus si miles heredem se dixit aliquo retinere, idari,
eo testm fecisse intelligit. d. l. Diug. 7 h.

Non glibet ludicra uerba, q qd tempore iactauit, 7 offuit
temp 4 seria uoluntate. ut h.

Militibus qd nro non uolunt, 7 gquo mo pnt testm facere
g cessum d, ita tm ut hoc ita subsecutum ee legitimis gpa,
tion i g ostendat. d. l. Diug. 7 l. Lucig. ff. eod. Vigly h.
qui ex testo militis hereditatem petit, ostendere debet mi,
litum testandi aro de suis reib disposuisse. ut h.

Qui se impatore factuz heredem iactauit, erg bona a filio
occupari pnt. l. ult. de testam.

§. Quinimo

Muty 7 surdy miles testm facere pot. h. 7 l. Zuro militari, ff. eo.

§. sed haetenus

post missionem ueterari, 7 militis da ex castra se, coity testoz
legibz tenent. l. per. c. eod. 7 hic.

Cessante uno privilegij, privilegia ipm cessare debet diltis
iurib. l. Ne gda. c. eo. l. Titu. §. Usuras. de Verb. oblig.

Testm in castris factum ius suum anni spacio retinet etiam
post missionem, ut usq dum institutionis gditio extiterit. l. g
pntium. l. Testam. l. q. fr. ff. eo. 7 h.

Ignominiosa missio oem admitt testoz factionem, d. l. Testa. eo. 7
ff. eo. l. Ex test. c. eod.

Miles ob leuig militare delictu damnatq Testi factu
ne retinet. l. ex militari. ff. eo. gl. 7 d. h.

Fisq etiam militibz de criminibz damnatis ab interitu
succedit. l. 7 militibz c. eo.

§. Sed et si quis

Miles testm a se ante militia non rite factu aprens 7
iterz obsignans nouas ei uixes offert. h. 7 l. Tribung. §
cu aliq. s. l. quod dr. l. Ting. l. Idem. l. In fraude. §. testm ff.
eo. l. officium. §. Miles. de iur. codic.

Testm q iure factum non e p sequite militia non affirmat
st ut noua uoluntatis aliq. extant argta exigis diens
rib.

Militis testm ppter insequite sui capitis minima diminutione non
uertit. h. in vers. demig. 7 l. Miles filij fam. 7 l. seq. ff. eo.

Nec arrogatio militis, nec emancipatio filij fam. rescindit testm
iure militari prig gedita d. l. Miles filij fam. cu l. seq. l. 1. §. sed si filij
ff. eod.

§. Vltimus

De peculio quasi castrensi militari iure testari non licet cui
oibz pmittit h. l. Vlt. c. de iust. testam.

Causaz patrom, Aduocati studioz libratu pffessoris 7 gneratim
7 puolra honoraria salariaue accipiunt testari pnt de peculio
qsi castrensi p iure coi ciuiu Romanoz d. l. Vlt. c. de iust. testam.
l. velut. c. de ass. l. fori. c. de aduoc. diuersi. iudic. l. sacrosancta
c. de epis. 7 cltr.

Oes impiales donationes siue in uix siue in muliere gferantur
iure qsi castrensis peculij hnt. l. cu multa. c. de bon. g lib.

Ad se etia castrensa ut qsi inofficiosa gnt subijciuntur correctia d. l.
Vlt. ut in auth. ut cu de appel. cog. §. sarring. Nouel. glit. 123.

146 Filijfam. de castrensiq; ut filij testari no pibitq; no solennia
iuris obseruet. l. vlt. c. qui testam. fac. pos. 7 h.
In castrensiq; ut filij patria ptas no attendit. d. l. vlt. c. qui testam.
fac. pos.

De privilegijs militum circa ultima
mam voluntatem: Regula.

Recte placuit olim legislatorib; militum quosq; rone hinc
q; bellicis sudorib; patria defendunt a barbaris, na cu arma
magis q; leges sciunt, multa illis gdonarunt. l. scimus
in prin. c. de iur. delib.

Omissis alijs militib; circa ultima voluntate multa solennia
us remittunt ppter militiam 7 occupatione rei militaris. tot. tit.
ff. c. 7 h. de milit. testam. Bart. in l. Neq; n. in prin. ff. eo.

i.

Regulariter testes numero septo testis adhiberi q; hinc
l. Hac q; sultissima. c. de testam. §. 5. cu paulat. §. tit. 7. Mi.
lites tu in forma testandi, no ligantur numero septo testu
§. no. tit. in prin.

ii.

Testes testarij asuti 7 rogati ad ee debent auth. rogati. c. de
testib. §. sed haec gdem. Vbi dd. §. tit. prox.

In testu tu militis etia non rogati testes admittunt §. plane
ubi dd. supra eo. l. 1. ff. eo. ceter tu distinguit, ut cu in cast.
ris duos saltem testes roget, sed si in aere moriens teste,
ff. gl. in d. §. plane. 7 in l. Militas. c. eo.

Sed verisimilior videt; Vigly Julia testes in testu militis in
distincte rogandos no ee, mo' ut necessarios q; si modo testandi adq;
aliter legitime pbari st. d. l. Militas. ubi militi testanti oes rurs
solennitates remittuntur

iii.

Præteritione filijfam, usq; adeo nulla e testu, ut etiam si nio at
patre decesserit no qualifcat. l. dally. §. In oib; Vbi dd. de lib. mili.

7 posth. 7 T. de exhered. lib. in prin. si tu miles
ens filium pterat ualeat nihil omniq testm. l. Cui iur
L. Milites codicillis. §. Miles in supinis ff. eo. l. sicut. 7 l. seq.
C. eo.
preteritio militis scienter facta p exheredatione hinc ff. p
itio facta ignorata non quodrat. d. l. sicut.

.III.

Testoz solentitas multe ff. ut septo testes tabulas obsequia
ut subscribant, ut haec oia u no tenent 7 gl'chu fiant. l. l.
hae gultissima. C. de testam. D. §. sed cu paulatim. s. tit.
prox. milites tu qno cuqz scribant in charta aut clijpeo, et
in uagina, ad eoz in puluere ualibunt testationes m'ltis
sue. d. l. Milites in expeditione. C. eo. 7 testam. militu iuris
uinculis no st'piciunt. l. quanq. C. eo. Nihilq p'ra m'ltis
eoz uoluntate exgrif. s. eo. in prin.

.V.

Agnatione sui heredis p'nti rumpit testm l. y. C. de libe
p'nt. ut exhered. agnatione tu sui heredis na rumpit testm
militis. l. Idemqz ent. ff. eo.

.VI.

Codicillis hereditas n'qz dari neqz adim'it. l. Quod p man' de
iur. codic. Miles tu in codicillis q' p' heredem instituerit.
Militis codicillis. in prin. ff. eo.

.VII.

Testa militum faulig qua ahoz 7 irritant 7 gfirmant
in specta uoluntate eoz. l. In fraude. §. 1. 7 l. Militis codicillis
§. Veterang. ff. eod.

.VIII.

Filiis facere testm nisi q sibi etiam faciat no pt l. 1. De uol
7 sup. subst. l. Lib'is autem. T. de pup. subst. militi tu p
mittit filio facere testm, quauis sibi no fecerit, aut si factu non
adiuuerit. l. Miles ita herede in fin. ff. eod.

17.

147

Testa plura nemo relinquere potest, semp. n. posteriori rumpitque prior. §. posteriore. T. quib. mod. test. infir.

143

X.

Miles tñ potest plura testa facere, & siue simul fecerit siue seorsim, utiq. ualeant. L. Errebat. in prin. ff. eo.

XI.

Dies heredis institutioni adiecta nullig momenti est. L. Hereditas. pagin. scribit hereditate ex die ut ad die non recte dari sed uitis tempis soluto manere institutione. d. L. Hereditas. de hered. instit. §. heres. T. illo tit.

XII.

Miles tñ usq. ad certu temp. institui potest. L. Certi iuris. C. cod. Condemnat. de crimine capitali testm facere non potest. L. si quis filio. exheredato. §. Irritu. de iust. rupt. test.

XIII.

Miles tñ capite damat. ex militari de licito quicunq. testm facit, sup bonis dimittat. Castrensi. §. L. ex militari in prin. de milit. test.

XIII.

Incert. de statu suo non testat, non legit, non adit, non repudiat. L. qui test. cu seq. De test. L. i. De Legat. iij. L. is q. putat, de acq. hered. si tñ miles incert. an sui iuris sit testat. fuerit, in ea qd. dicitur testm eig ut ualeat. d. L. ex militari. §. Similes. ff. eo. L. Aristo. de iur. cad. c.

XV.

Mut. simul & surdy nbra testari oio non potest. L. Discretis. C. q. test. fac. pos. surdy tñ & mut. miles testari potest. L. iure militari. ff. eo. §. Eutimo. §. eo. Licet tñq. uig. ibi aliter sentiat.

Deportat. de iure civili & mortuo reputat. & in capax civilis acci. tions, ideoq. eig institutio nullig momenti est. L. i. C. de hered. instit. Deportati tñ & fere oes q. iure civili testandi factioem non habent, a milito heredes institui pnt. L. Negotium. §. i. ff. eo.

Tametsi iure iuri licet affectiois gra donare. L. Affectiois. de donat. miles tñ non potest aliqd. relinquere mulieri in qua turpis suspicio cadere potest. L. Miles ita. §. Mulier. ff. eo. L. Muliere. De lris. §. b. at indig. & observa hic qua pulchru. eng. sit beneficij. puidere ne miles cauo amore a sortis ad relinquendu. facile oia seducant.

Qe.

XVI.

Simplex institutio oia bona testatoris spectat. l. ij. c. eo.
Institutio tamen militis limitata, ad alia bona non extenditur.
d. l. ij. c. eod.

XVII.

Nemo ex paganis pro parte testatoris, et pro parte intestatoris de-
cedere potest. l. Tus marum. de reg. iur. Miles tamen potest mori parte
testatoris, partim intestatoris. d. l. Miles ita. in prin. ff. eo. l. i. et
l. Ceteri inois. c. eod.

XVIII.

Extraneus puberique filio substitui directe non potest, at pro fidei com-
missum potest. §. Vlt. ff. de pup. substit.

Potest tamen milites etiam his qui extranei heredes eis extranei
substituere directe, in his dumtaxat quod sit ex testamento con-
stitutum. l. Miles et. ff. eo. l. Centurio de vulg. et pup. substit.

XIX.

Miles ex hereditate quocumque et emancipato filio substitui potest
in his sed quod ab ipso ad eum cui substituit perveniant. d. l.
Miles ita. §. Ex hereditate. ff. eo. De cuius intelligenda videte d. n. n.
Vigilium. in §. Non solum. ff. de pup. substit.

XX.

Verba enunciatiua regulariter non disponunt. l. Ex his verbis
c. eod. Verba tamen enunciatiua in militari testamento disponunt. d. l. Ex his
verbis.

Verba obiter propter aliud placita potest in militis testamento disponendi in hunc
ut sit ista Fortunato, liberto meo de lege. d. l. Ex his.

XXI.

Heredes facti Inventario ultra vires hereditatis non habent
sed si exhausta legatis quarta falcidia detrahantur potest. ut. tit. ff. de
et ff. de l. falcid. in testamento tamen militari falcidia locum non habet. l. i.
testo. l. ij. c. eo.

Falcidiae lex ne plus detrahente in Legata quibusvis, vetabat. l. i.
de lege falcid. Miles tamen potest heredem gravare legatis, ultra
detrahentem, ut nihil detrahatur. pro lege falcidia. l. si certorum. §.
Vlt. et l. seq. ff. eod. d. l. in testamento. ij. c. eo.

facere testamentum. Tit. 12.
 Non ante iuris rō quam psona q̄rnda ē. l. euidē referunt
 de iur. codicil.
 Prig de psona testantis, quā de solamitate testi q̄rnda ē. l. si
 gram. de testam.

Regulariter unicuiq̄ cui iure notatim q̄hibitū nō ē testari fa-
 cere s̄ multat. arg. rub. iure

Libera testandi facultas unicuiq̄ iure gentiū, civiliq̄ p̄missa
 Lege municipali tolli in uniuersū nō pot̄, exiipi uere p̄ca alijs
 psonas ex t̄a publica q̄sensu posse nō ē dubiū. tot. tit. h. 7. n. 7. c. eod.

Iniquū ē hoc sane m̄tis factonem adimere. l. ex facto de
 vulg. 7. sup.

Nec pacto nec saramēto obstringi q̄s̄ pot̄ ut testari nō faciat
 l. stipulatio hoc modo, p̄pta. vbi d̄. de iur. obli.

Filijs in p̄tate q̄stintis de alijs p̄ castrisq̄ bonis nō de aduentitijs
 p̄tati, nec patre q̄sentente testari q̄quamuis postea sui iuris fac-
 tus debeat. c.

a. l. iij. in fin. c. eo. b. l. ult. c. eo. c. l. pen. c. eo. d. l. qui in p̄tate
 in prin. c. eo. e. l. si filijfam. ff. eod. 7. hic.

Testari a filiofam quamuis q̄sentente p̄ factum nec si sui iuris
 factus decesserit ualēt. d. l. qui in p̄tate. 7. d. l. si filijfam. ff.
 eod. 7. hic.

Testi factio ē iuris publica l. iij. de testam.

In his q̄ iuris publica s̄ patria p̄tatis nō nō testari l. filiofam.
 de his q̄ s̄ sui iuris alio. rer.

Filiofam. publicas functiones capessere 7. sine patris aucto-
 ritate magistratu fungi pot̄. d. l. filiofam. Qui s̄ sui. l. Nam
 q̄. Ad S. C. Trebel.

Filiofam. pagani testari quamuis auctore patre facti nō ua-
 lēt. d. l. qui in p̄tate. ff. eo. 7. h. in prin.

Testator debet suo proprio iure testari, non ab alieno pendente
arbitrio. l. Illa Instituta. de heredi. Insti. l. 1. de testam.

Filiisfam. nec legata aut fidei commissum et accedente patris
sua relinquere potest. l. ij. de Legat. 1. Mortis tunc ea donare patre
authore potest. l. Tam is. §. Filiisfam. De mort. tunc don.

Filiisfam. §. ex tunc patre testari ad pias causas potest. c. Licet. De
Sepult. Lib. 6.

Filiisfam. iure totum testari non potest, quia patria potestas impedit
testi factionem. l. semina in fin. c. eo. 7. h.

Filiisfam. de castrensi ut quasi testari non prohibetur. h. 7. l. 1. §. 1.
7. ult. c. eo.

In castrensi vel quasi patria potestas non tollitur, sed in illis
filiisfam. §. patre fam. c. d. l. pen. 7. ult. l. ij. Ad s. c. Marci. l.
si 7. s. in fin. De iust. rupt. test.

Filiisfam. de bonis §. fidei commissis ut adventitiis et iis in quibus
potest non quibus usufructus testari non potest. d. l. pen. ff. eo. 7. dng. Vigl.
h. gtra. De iur. in d. l. pen.

Intestati filii fam. pecunia castrense primum ad liberos deinde ad
fratres, post ad patrem defertur. l. 3. 7. 4. c. de bon. q. lib. Vbi idem
et in adventitiis quoque statuitur. l. ult. c. cota de success.

Hoc iure fratres non minus quam liberi §. ferebantur peruntibus
successionibus legitimis. d. l. ult. c. cota de success. §. hoc de potioribus
§. pones, quamquam germani fratres simul cum iis admittantur,
auth. defuncto. c. ad Tertul. Nouel. Const. 118.

Castrense pecunia nulla ex parte ad patris ius, potestatem bonorum
refertur. l. ex nota. De castrensi. pecul. l. 3. §. pen. De minor.

Nec castrense nec §. si castrense pecunia fratribus §. ferebat, sed hoc
pupilli esse oportet. l. 1. §. Neque castrense. De collat. 7. ab hac

collone Iustiniang etiam adu[m] filium eximit. l. vlt. ¹⁴⁵
de collat.

Filijsam. testm no ipso q[ua]nt sua in p[re]sente mortuo g[ra]t[is] firmat. l. s.
filijsam. ff. eo. 7 hic in fin. prin.

In testis no mortis sed ip[s]is testationis temp[or]e spectant. l. 15. cui
am. l. seq. ff. eod.

S. proferrea

Impuberes cum no sapant certam uoluntatis sue int[er]um testm faci,
no non p[oss]unt. h. 7 l. eua etate. ff. eo.

Masculi post quatuordecim annos g[ra]t[is], femina post duodecim
testm p[oss]unt. d. l. eua etate etiam si cumtoris aut horitatis l.
Aurelio, s. Cuius in. gl. 1. de Librat. Legat.

Quoties de favore agitur capty h[ab]it[us] t[em]p[or]e g[ra]t[is]. d. l. eua etate
l. 1. de manumiss. l. in usucap. de usucap. gl. 7. d. in l. ij. de
minor.

Sentia iudicis qua minor 14. annis testari p[oss]t pronunciat, e[st] ip[s]o
iure nulla, nec prouocatomis auxilio infirmari debet. l. ij. c.
qn quoc. no q[ua]nt nec.

Major annis 14. licet incautus 7 simplex testari no p[oss]it. l. s.
frater. c. eo.

Proxime p[ro]p[ri]etati licet p[ro]p[ri]etatis ingenij 7 doli capax inuoluntarij
testari p[oss]it. l. vlt. c. de testam. in 4. d. h.

Quamuis in multis alijs iudicij defectu auctoritate tutoris sup[er]
p[ro]p[ri]etate. s. pupilly. ff. de inutil. stip. in pub[er]s tu etia in tutoris
auctoritate testari no p[oss]unt. Quia testa no aliena 7 p[ro]p[ri]a
s[ed] ip[s]o[rum] test[um] prudentia fieri debent. d. h. 7 fuit l. 2. in
stitub[us] in prin. 7 q[ua]nt ibi not. gl. de hered. in sit.

Furiosi 7 dementis nulla e[st] testm l. 2. in fin. de inoff. test.

Furiosis q[ui]a mente carent n[on] pot[er]unt testari no licet h. in
u[er]b[is] l. 1. ff. eo. 7 d. l. ij. Est. n. testm n[on]a[m]e[n]tis testa.
Ho. l. 1. ff. eo.

Si adversa corporis valetudo mentis integritate vitiat, simul admittit testi factioem. L. In adversa. ff. eod.

Sola corporis infirmitas si animi fuerit, sanam iudicium non oberit ut lenti respici. L. 3. c. eod.

In eo qd testator eiq tempore qd testm facit integritas mentis no corporis sanitas exigenda e. l. ij. ff. eod.

Furiosi testm in termino furoris factum valet. L. Qui testis. ff. de furiosis. ff. eod. L. furiosus. c. eod.

Par qd fuerit sana mente capisse testm, si anteqm absoluat in terumiat furor, qd tunc interturbat. d. l. furiosus. ff. l. c. eod.

Individua remm heredita uno tempore gteptu pferri debent. vel Circa Individuum sola ega inchoate nihil opat. Vel:

Qui patrem individui facit nihil. facit. d. l. furiosus. c. eod.

Non dr aliqd factu nisi fuerit p tunc gsumatu, vel nihil adum dici pt, donec aliqd supsit agendum. d. l. furiosus. c. eod.

Paria ff no fierent ut no pferre d. l. furiosum.

Testm ab eo qd aliqui furere aliquando sape solbat gditm ex actis qd hite gservabim ut corrueat. d. h. 7 in d. l. furiosus. c. eod.

Sicut testm autem saepe arguit testatoris insaniam. L. Quam in suo. De gdit. n. sit. Ita rite factu valet ad greturam sana mentis testatoris. d. h. 7 in d. l. furiosum.

Ungqsq creditt sane mentis, nisi gfractu gset aut pbrat L. Nec codicillos. c. de codicil.

Sicut sana gsq mente hmo gsumit nisi gfractu pbrat d. l. Nec codicillos, ita qd semel p rictu tempore (aliud n. si morbi ut doloris in patientia) furiosus ee pbrat qd semel talis gsumit, nisi gset evidenter in termino furoris fuisse. Bart. in l. ij. de bon. pos. furioso intanti. qd gplenti.

Sicuti is q̄ p̄textu furoris testm̄ oppugnat, p̄bare d̄r furor
ita semel eo p̄lato, is q̄ testm̄ p̄bare d̄bet, diuina remissi
morbi interualla. Dd. h. 7 in d. l. furiosu. c. 20.

Testm̄ ante furorē ḡditū, etiamsi postea a furioso disruptū sit
ualet. L. vlt. de in iust. rapt. test.

Furor sup̄ueniens nō r̄s̄cindit q̄ r̄ite facta s̄t. L. qui furorē
de stat. hom. L. p̄atre furiosu. De his q̄ s̄t. in ut alie. iur.

Furor sup̄ueniens matrimonia sacra mente p̄tractū nō dirimit
sicuti nec patria potestatem dissoluit. d. l. qui furorē, 7 d. l. p̄atre
furioso.

Obligatōnem r̄cepti p̄rig p̄tractū nō tollit furor, L. si a r̄o. s̄. si
a furioso. De fideiuf.

Furor succedens usucapionē nō interrumpit. L. iusto. s̄. cum
qui. de usucap.

Locabo finita q̄ p̄prij t̄m̄ tacitis ḡsensum intelligit̄, durare
non p̄t r̄diintegrari, si t̄m̄ interim furorē capiat. L. qui ad
certum locat.

Prodigū cui bonis interdicit̄ e testm̄ factū nō p̄t, sed q̄ ante
interdictionē fecit ualet. h. in ver. Item prodigū. 7 l. 25 cui
lege, ff. rod.

Prodigū intelligit̄ q̄ multa neq̄ modū neq̄ finē impensat̄
het, L. 1. de curat. furios. modo t̄m̄ p̄ iudicē, illi bonis interdicit̄
sit. Zas. in l. 25 cui bonis. De verb. obl.

Statū prodigū nō multa abhorret a furiosū ḡditione h. 7 l. si p̄la
de reb. eoz. L. 1. de curat. furios. L. Falcing s̄. plant. q̄b. ex caus.
in posses. euz. L. Furiosi de reg. iur. s̄. 7 h̄c d̄icim̄, in auth.
ut h̄i q̄ obligatas se t̄m̄ p̄hibent res m̄i col. 6. Resp̄ctū
t̄m̄ acquisitionis pupillis magis p̄parat̄. L. certi ḡditū. s̄. Quonia
Si cert. p̄t. ḡ. L. 25 cui bonis. Vbi Dd. de verb. obl.

Adolescenti p̄dito 7 luxurioso, mulieriq̄ luxuriose iniurati bonis
interdici p̄t. L. si uero. s̄. si adolecentis. Mand. L. 7 mulieri
de curat. furio.

publica semper interficiat ne qd re sua male uteretur. §. Vlt.
de his qd se sui ut alie. iur.

§. Item surdus.)

Mutg simul 7 surdy ntra testari oio no pt. h. 7 l. Discretis. C. eo.

Mutg simul 7 surdy casu trax no ignary testm gdere potest. d. l.
discretis.

Surdy ntra ut casu duntaxat indistincte testari no phibet. 2. b. i.

Rare glingit surda duntaxat nbuliter inuermi. d. l. Discretis. §. 1.
lib: 10. cap: 69.

Surdy casu duntaxat oi iure disponere pt. Ibid.

Nully tam surdy duntaxat inuermi qd acote illa supra cap.
bra in tonata aliquatiss exaudiat. Impator ex Innocentio Celsi
ni d. l. Discretis.

Mutg ntra uel casu duntaxat si tras nonit recte disponere
pt. d. l. Discretis.

Mutg trax ignary testari no pt. ibid. huic tn testi factioe d
prinape gcedi pe arbitrat. Accurf. 7 ceteri appbant, q exultat
aduersq recepta d. i. ntram dng vglig hic gfulat.

Ei q tardig loqit uel exaudiat testm facere licet, ut h. 7. facit
l. Mutum. De edil. edidit.

Audity sermorisus amisso testm ante factu no uincit, ut
h. 7. l. qui in ptate. ff. eo.

Vitium supueniens post testm pfectum no nocet, h. 7. d.
q in ptate.

Impedi menta supueniens et in ca efficiente dispositione no
uincit. dictis iurib. §. Cæcus.)

Cæcus facere testm nisi eo qui iusting pscript mo no pt. l.
hac gultissima. C. eod. qui testam. fac. poss.

151 Testm cæci nuncupatiuum octo testes desiderat, ut loco octuani
tabularium. d. l. Hac gultissima. c. eo.

Vbi marq falsitatis punitu uentis, ubi maior cautela 7 s. l. m. i.
his adhibet. d. l. Hac gultissima. c. eo.

Qua in testu cæci requirunt, eade 7 in eiq codicillis obpruanda s.
d. l. Hac gultissima. s. qua in eunde. c. eod.

Cæq inter liberos 7 ad pias cas circa resita solennitate testari
s. 7. 7. cois opin. in d. l. Hac gultissima.

s. v. l. i. m. u. s.)

Testm ab eo qui hostiu pto 7 factu, quauis redierit non
ualet. h. 7. l. Ergo q. ff. eo.

Capti ab hostibz serug hostiu efficiunt. l. ex hac iure. De iust. 7 iur.
s. 7. us aut gent. s. De iur. nat. s. in Christianoy ciuilibz dis.

sententiombz capti serui no efficiunt. d. in Gallog. locis. 7. art. h.
Serug natta iuris ciuilibz cois nom test, ideo testm facere no pot

l. qui in pto. s. serug. ff. eo.

Adio nulli in Christianoy poplo capti testi factiom prouant. Ang.
d. h. 7. supra cæcis locis

Obsides ius testandi no habent, nisi eis a principe pmitto. l.
obsides. 7. ibi. Accur. ff. eod.

Codicilli apud hostes facti testu ante captiuitatem in ciuitate facto
gfirmati, si ab hostibz redierit testator, iure postlimini ex aquitate gfirm.
mat, qa pendet a testu ualido. l. In bello. s. Codicill. De capti.
7 postlim. reuers.

Qui apud hostes legatione fungunt testm facere pot. Legati. n.
inuisibiles sunt, 7 iure gntium oia ipsis salua manserunt
l. qa' Latronibz. ff. eo.

Qui a Latronibz capti s. cum liberi manserunt Testm facere
pot. d. l. Qui a Latronibz. ff. eod.

Testm ante captiuitate factu si capti redierit iure postlimini
sin ming ex Lege Cornelia natu e. h. 7. l. 4. De capti. 7. l. Lege Cornelia
s. eod. tit. iiii.

Retro creditur in ciuitate fuisse, q ab hostibz aduenit. l. Re-
tro. de capti. 7 postli. re.

In ortu partibz iuris q reuersz no e ab hostibz quasi tunc de q
isse uidet. cum capti. l. In ortu de capti. 7 postli. re.

DE EXHEREDATIONE LIBE- RORUM. Tit. 13.

Exhereditio nihil aliud e qua expressa 7 manifesta sui her-
edis exclusio. Bart. in l. qda cu filia, de verb. obl.

Qui ab hereditate alieniq ee intep manifeste excludit,
exhereditat. l. iij. c. de lib. pter.

Alienq a fca ut exclusz, ut exhereditat ite fgnant. d. l. iij.

Abdicatio in uita fieri cu qs familia eijciebat, exhereditatio
uero in testis, uimq sua post morte hte solubat. Aleut. in lib. 2
disputat. cap. 28. valla lib. 5. e legant. capi. 14.

Qui abdicat e nisi ipe et legitime exhereditatq sit, testm rumpit
7 ab intestato succedet. l. Abdicatio. c. de pat. pot. Vigly. h.

Abdicatio hodie rurs Romano reprobata e d. l. Abdicatio ppter patri-
monij diminutionem. l. vlt. c. d. tit. de pat. pot. 7 sanguinis inuolun-
tate. l. Iura sanguinis de reg. iur.

Præteritio tr q no e expressa institutio ut exhereditat. l. eade. c.
de hered. q ab in test. refer.

Ad ualiditate testis requiritur filij institutio ut exhereditat.
l. Inter cetera. de lib. 7 postli.

Præteritio filij fam. testm qmuis aliq rite ordinatq factm
sit ualidat. l. 1. l. filio. de inust. rupt. test. l. si filij. de
lib. 7 postli. l. 1. 2. 7 3. c. de liber. pter. 7 h.

Hodie qcumq possunt exhereditari expresso 7 notatim ff ex-
hereditandi. h. 7 l. vlt. c. de liber. pter.

152 Sub gōitione exheredatō gtra tabulas bonoz possessione potero
140.
It. L. sub gōitione. de bon. poss. gtra tab.

Præteritio facta in uno gradu tantū, illū solummodo uincit L. ij.
§. vlt. de lib. & posth. L. 3. §. vlt. de iniust. rept. test.

Vltimum unig gradu alios nō gtingit alleg. iurib.

Exheredatio facta post oēs gradū totū testm gfirmat L. i. c. de
liber. gtra.

Primig gradu de institutoz scōz fōfitorz d. L. i.

Filiig ante ut post gradu simplr exheredatō, ab oibz unig
exclūg. d. L. i. c. de liber. gtra.

Exheredatio respectu totū hereditatis fieri debet L. ij. §. iur
& §. filig. de lib. & posth.

Non quis exheredatio fōmūst filiū a gtra tab. bonoz
possessione, sē qrite facta e. L. Non putamit. §. Nō quis. de
bon. poss. gtra tab.

Terre nouissimo non ualet exheredatio, nisi legitima cā
specie exprimat, & ab herede gcludente p̄p̄p̄. auth.
Non licet. c. de liber. gtra.

Liberi ex 14. cāis duntaxat pnt a parentibz exheredari
§. causas in auth. ut in de appel. cog.

Si testator p̄fiterat se filiū p̄trire, adiecta cā, idē exher
redatione futrit, ualet q̄ testm, cum n. manifestū sit p̄p̄g
testatoris p̄p̄ h̄erem in uerbis. L. 3. c. de liber. gtra.

Vbi gstat de men te loquitur, utrobz qualitas nō attendit. d. L. 3. 7
L. Enonia indignū. c. de testam.

Verba ad hoc inuenta s̄ ut menti & uoluntati de seruiant. L. Liba
de suppl. leg.

Leges non uerbis sed rebz regis imponunt L. ij. c. cōta de legat.
L. vlt. c. de usufr.

Filijs q. neq. haeres e. institut. neq. ut oportet exhereditat. x.
Pater adco. testm. patris rumpit, adeo ut nec si uiuus pater mori
atq. gualescat. L. in Verf. Adeo.

Qua ab initio no. consistunt, tractu tempis no. gfirmant. L. Cud. in
lio de reg. iur.

Posthumus Pater si uiuus pater moriat. no. rumpit testm. L.
posthumus. de in iust. rupt. test.

Adre ex ca. Paterionis ut exheredationis no. irritat. testm.
nisi q. ad ipsam heredis institutionem attinet, auth. ex ca. c. de
liber. Pater. 7 Nouel. g. tit. 115.

Olim filia 7 naty ex filijs Pateris testm. no. rumpit. h. Verf. s. no. ita
s. ig. ab institutoy. Pateris auocandi testant. h. Verf. s. no. ita
Cary lib. 2. Insec. hoc tit. Paul. recepit. Intraq. lib. 3. tit. de
testam. 7 L. Maxima uirum. c. de lib. Pater. s. hodie etiam
filia Pateris rumpit testm. d. L. Maxima uirum.

Olim filij uariatim erat exheredandi, femina uero inter ceteros
poterant exheredari. h. Verf. s. nec uariatim, hodie ta. femina qua. ma.
ali, tam nepotes qua. filij uariatim 7 pariformiter s. exheredan.
d. L. Maxima uirum.

Uariatim exheredari filij sola demonstratione ac definitione s. ma.
uen. tacite q. h. Verf. uariatim 7 L. 1. 2. 7 3. de lib. 7 posth.

Definitio 7 demonstratio no. uim obtinet. L. Certu. Si ex
pet. cond. §. posthumi.)

Agnatis posthumi posthumus, Pateris Pateris testm. rumpit L. 1.
3. de in iust. rupt. test. L. 1. 7 3. L. De posth. haered. 7 hic.

Posthumi iure antiq. exheredari poterant L. 2. c. de bon. poss.
tra tab. L. Posthumis. de inoff. test. L. Vlt. in fin. c. de lib.
Pater. hodie aut. exheredatio p. Pater. demerita 7 ingratitude.

153 fieri debeat, posthumi ex hereditari non pot. auct. no li. 1. ubi
D. de lib. p. l. si q. in suo s. Legis. C. de in off. test. l. 1.
Alciat. lib. 4. paradox. cap. 10. gtra nitay.

Crudelis ea q. no sentit ingrata existimari d. l. si q. in suo s. Legis. C. de in off. test.

Iniquum e alieno odio aliu q. gravari d. l. si q. in suo s. Legis. C. de in off. test.

Ex hereditate daty q. rra, p. terito auto remota nullitatis, aut
grata bulandi l. vlt. C. de lib. p. l.

Qui posthumi herede scripserit, etiam si mille nascantur
oes in ad hereditate uocabunt. l. placet. 7 l. seq. de lib. 7 posth.

Ex hereditate posthumi ex primi posthumi natiuitate demuntro,
nem restrictione accipit. pet. Ball. Castron. Alex. in d. l. placet.
Lict. Bart. ibi Accurs. in gl. Verb. 7 ex q. unq. secuty dissentiat.

Instituto posthumiq. fauorabilis e, q. ta in gram libere, qua
et affirmadi testi gra fieri solent. est in d. l. placet. Verb. Cui ex
q. unq. de lib. 7 post. Unde latissim. 7 hndit. arg. l. Cum q. dam.
d. lit. 7 C. odia. de reg. iur. in 6.

Præterito posthumi cuiuscunq. grady sexque sit testm rumpit.
l. 1. 7 3. C. de posth. hered. in sit.

Agnois posthumi p. teriti testm rumpit 7 ex eo nihil d. phap. l. 1.
C. de posth. hered. 7 h.

Præterito filij iam nati testm utitur ab initio, fo posthumi
rumpit p. terito ex post. fudo. d. l. 1.

posthumi ubi sua no in l. 7 e 7 iam nato no test. d. l. 1.

Party aborting testm non rumpit. h. 7 l. 4. C. de posth. hered. in
sit.

Paria s. non nasei aol abortiri d. l. 4. 7 l. 1. C. mortui. de
Verb. sig.

Party mortuig in libere numero no test. 7 gputat. d. l. Cui
mortui

Natq uing licet illico decesserit rumpit testm. l.ij. c. de
posth. hered.

Actq et momentanea ex necessitate a iure considerat d. l. 3.

Quod licet uita momentanea posthumum herede constituit d. l. 3.

Ut corrumpat testm sufficit posthumum uiuum horem nasci licet
tum moriat d. l. 3.

Party monstroly facti ipse a iure no considerat d. l. 3. l. Non

fr liberi, de stat. ho. matris tu qd ad additione implenda et re
licta acquirenda. l. Erat aliqs. de uerb. sig.

Non fr liberi q gra forma humani generis q creantur. d. l. Non
liber. de stat. hom.

Natq ab hore gra humana forma nascit qd postm reputat
d. l. 3. et d. l. Non fr liberi.

Party natq licet debilis ut defunctus, hoc tu dr qd iure
considerat. l. Quod dr. de lib. et posth.

Testm in q posthumus pterit q si uetus adhuc patet decesserit
quasi reintegratis uiribus ex bono et aequo sustinetur. l. posthumus
de iust. rupt. test.

Posthumus olim exheredari nisi notatim no poterant at post
hunc si modo qd eis legat esse inter ceteros poterant.

l. 4 in fin. c. de liber. pter. l. ij. de iust. rupt. test.

Qui filiabus legat tum demum censet qd de posthuma sensisset
eis aliqua esse testis mentione fecerit. l. qui filiabus. de legat.

Natiuitate posthumus scienter pterit testm tantu qd riste
hens heredu rumpit. Legata uero et fidei comissa firma man

auth. ex ca. ubi Bart. et dd. c. de liber. pter. secg si ignoran
pstant, tum n. ne legata qd pstanta fr.

§. posthumorum.)

suus haeres.

157

Sug haeres dr q in morientis familia proximo ab eo gradu dum obimet l. scripto. si tab. testi nul. extab. §. si aut. T. de haered. qual. 7 d. rna. §. 1. 7 §. Ita demum T. de haered. q. ab intest. defer.

Suitas primu tantum gradu in plate requit. alios iurib. l. 3. Co de posth. haered. in sit.

Posthumus sug dr q testi tempore naty primu in plate testantis gradum tenet. d. l. 3. 7 d. §. Ita demum T. de haered. q. ab intest. def.

Posthumus alieng dr q no e futury testatori haeres inter suos. §. Posthumus, T. de Legat.

Posthumus testi tempore alieng nasendo sug effia pt. d. l. 3. Co de posth. haered. in sit.

In posthumus no testi sed naturalitatis tempore inspicit. d. l. ij.

Non modo filiosfam. sed & eos q in ipsis e familia demigrant. utum locu succedendo proximu patrisfam. gradu obtinent ut notatim vel in situare ut ex heridare nepos §. 1. 7 l. posthumoz de in. n. iust. rupt. test.

Qui in proximu patrisfam. locu sublato prioris successuz posthumus in agnati 19. sing. noem haeredis obtinet. d. l. posthumoz 7 h.

suus haeres.

Sug haeres e q in iure patrie ptatis parenti de cuius successione agitur §. 1. 7 §. q definitio hic colligit. l. iuris consulty. de grad. §. fui. T. de haered. qual. 7 d. rna. §. Ita demum T. de haered. q. ab intest. defer.

Cui sius mari sius feminae q xing patrisfam. locu sublato prioris no debet, is eant, ex haeres fieri debet. h. 7 d. l. posthumoz.

Præteritione posthumi sur rumpit. Testm h. 7 l. 3. Co de posth. haered. in sit.

Lex veturia ad gseruanda testa inducta fuit 7 multos rumi pendi casy sustulit. l. Callg. §. Cui si is. de lib. 7 posth.

§. Emancipatos.)

150 in 151

Emancipati p̄teriti testm̄ nō rumpit s̄ a p̄ter bono
possessioe ḡra tab. impetrant h. 7 l. 1. de bon. poss. q̄
p̄. Emancipati T. de hered. q̄ ab intest. defer.

Emancipati p̄ alienis 7 extraneis iure ciuili non tran.
nec sui heredes dici put. h. 7 l. 1. p̄. Emancipati.

Emancipatq̄ sui non ē iure in p̄teris si ex hereditate nō sit
tempe exclusio ut s̄ in arrogatione nō dedit cum suo ag
her. garrit.

De iure ciuili emancipati p̄teritis testm̄ nō rumpit q̄ in
p̄ alienis 7 extraneis non tran. nōq̄ ulla ex p̄ter ad p̄
familia p̄tinet. h. 7 l. 2. sed cū patre. De bon. poss. l. 1. tudas. 2.
cap. dimm. l. pronunciatu. de verb. sig.

Prætor utatim æglatem segety emancipatis p̄teritis bonoꝝ
possessioe ḡra tabulas attribuit l. 1. 4. 7 passim. De bon. pos.
ḡra tab.

Prætor non facit aliqui heredes s̄ loco heredis bonoꝝ po.
sessori p̄stituit. s̄. Quos aut. T. de bon. poss.

De iis q̄ p̄ cam hereditaria scripty heres nanciscit ad em.
transfert q̄m p̄ter heredis loco p̄stituit. l. cum emanc.
de bon. poss. ḡra tab.

Itē exheredatos p̄ter ad bonoꝝ possessioe ḡra tab. nō ad.
mittit, s̄ si uolint in officio si q̄ta instituerit in ipsoꝝ
ē arbitrio. l. Non putauit. de bon. poss. q̄ tab.

Sui p̄teriti ipso iure testm̄ subtrahunt, emancipati nō au.
quā si ḡra tabulas beneficiū a p̄ter accepit s̄. a. prim.
7 h. 7.

Bonoꝝ possessioe ante sint p̄teris sicut 7 ipsa p̄ter
dignitas ante terminant. arg. s̄. 1. T. de p̄p̄t. 7 temp. ult. 2.
s̄. Largit. de succes. edict. iuncto s̄. Cum ier. T. de bon.
posses.

Las succedendi ꝛ Legem civitatis no nisi tringinta annorꝫ
spacio claudat. L. Licet. C. de iur. delib.

Cum iure nouissimo quoad successionem sublata sit omnia emancipa
tionis ꝛ patria potatis ad successionem pertinet, eode mo emancipa
ti quo filij fam. uocant. ꝛ. Nulla. aut. h. De haer. ab intest.
Ven. Bart. ꝛ coitor. Id. in auth. ex ca. C. de Lib. ꝛter. Licet
Aleiat. Lib. 3. Paradox. Cap. 10. gra mitat.

Adoptiuu liberi ꝛ. Adoptiuu.)
Adoptiuu liberi a patre adoptiuo ꝛ heriti eig Testm rumpunt.
Sed ab eo emancipati, gra patris ntralis tabulas tantum
bonorꝫ possessione impetrant h. ꝛ. l. 4. Si tab. testam. nul. ex
tab.

Adoptiuu liberi filioꝫ fam. ig suoz noen adipsuoz. l. 1. ꝛ
passim. de adopt.

Adoptiuu cum sui ac filij fam. ig dignitateꝫ oblinat ꝛter
si non magis, qua q ntra filij e debet. l. 1. De bon. poss.
ꝛ tab. l. 1. ꝛ. Liberos. si tab. testam. nul. ex tab. l. Verum.
de iniust. rupt. test.

Adoptiuu filij fam. extraneo in adoptioe datꝫ extraneꝫ pta.
tam minime fit intrat. l. Cum adoptio. C. de adopt. ꝛ. Sed hodie
s. de adopt.

Nota.

Adoptiuu liberi qua diu fit in statu patris adoptiuu eiꝫ iuris
tempꝫ cuiꝫ fit ex iustis nuptijs ꝛ. fiti. ut h. l. 1. De bon. poss.
ꝛ tab.

Adoptiuu ꝛ alijs liberis quauis ppta sit gra tabulas bonorꝫ pos.
sesso Legata ꝛ. statꝫ. l. 1. ꝛ. Vlt. De Legat. ꝛ. stat.

In privilegio dacionum idem ig hnt adoptiuu atqꝫ filij ntrales.
l. 4. C. de decur. Lib. 10.

Legatu aliuu relictu in tempꝫ liberos no debet ꝛ. fiti adqꝫ
tant. l. si ita q. ꝛ. Vlt. De Legat. ij.

Ciuitis filij gditionem no impetrant. d. l. si ita q. ꝛ. Vlt. De
legat. ij.

h. h.

Fidei commissum a filiis relicta si qd ex his sine liberis
dion suu obierit, adoptionis quante no excludit. l. Fidei
commissum. De gdit. 7 deni.

Adoptivi filij in numeru eoz liberos q excusant pariter se
sunt no sufficiunt. l. ij. §. Adoptivi. De vacat. mun.

Pater utrius quam diu durat adoptio filium ab alio adopti-
tu seque pterire pt, tanq extraneu 7 adhuc alia fa-
milia in situm. ut h.

Quandiu in adoptione aliq retinet tamdiu bonoz possessione
gra patris utrius tabulas no impetrabit. l. 7. d. l. 4. Si tab.
testam. nul. ex tab.

Emancipatus a patre adoptivo nihil in eig familia eis
iuris retinet sed utrius familie id q emancipatus datur
cupat. d. l. 4. Si tab. testam. nul. ex tab.

§. Sed haec quidem.

Novissima iure nulla frsq inter liberos bona q p res causa
genris, sexq, gradq sint notatim ut institui ut ex herede
debeat h. 7 l. Maximu vitium. C. de liber. q. ter.

Ex cognitione legis antiquae cognitio novae legis nulliq in tolli-
gisp. l. Unic. in prin. C. de caduc. tollen.

Femina st p oia masculis in successione adq. d. l. Ma-
ximu vitium. 7 h.

Accusatores utrae videmp q inter masculos 7 feminas discrim-
pluunt in succedendo. d. l. Maximu vitium.

Uterq sexq in generatione hois simili utrae officio fungit ut h
7 d. l. Maximu vitium.

Statuta masculos feminis pferentia aliq ang odiosa consp
st cu familiarum antiquitate 7 dignitate spectant favorabilia
d. l. Maximu vitium. v. d. c. De lib. q. ter.

Lege XII. tabularum no ming femina qua maris in testatis patris
succedebant l. Lege XII. tab. C. de legit. hered.

Successio gtra testm scdm ntram Legittima Successionis ¹⁵²
h. 7. d. l. Maximu.

Contra testm eade romalia dantur feminis q masculis qd'cumq
d. l. Maximu. h. 7. ibi. Eusd 7 p'teres.

In summa Testamang oēs sexu ornas ex testo 7 ab intestato suscipi
lit. §. Nulla uero. In auth. De hered. ab intest. Veru.

Iam femina qua masculis, tam nepotes qua filij 7 post hui
mi, tam iam nati, qua nasci tui ft instituendi, ut notatim
7 pariformiter exheredandi. d. l. Maximu 7 h.

Ex Testamini Lege cuiusq' gntis gradus sexque liberi
p'ter h' testm uiuant. d. l. Maximu. 7 h.

Emancipatq' hodie iure civil' intestato succedit, sicut 7 sup
heres. Bart. in l. Callg. §. Et qd si tantu, de lib. 7 posth.
arg. §. Nulla. auth. De hered. ab intest. Veru.

Emancipatq' simplic' p'teritq' refundit testm, ut ipso iure ut l'one
ra possessione q' tub. Bart. in d. auth. ex ca. c. de lib. p'ter.
7 ceter d. Licet Alorat. lib. 3. parad. cap. 10. differentia.

Miles p'terens §. Sed si in expeditione.)

Testm fecerit, eos exheredasse iudicasset, si nō in castris
certi. C. de test. milit. l. Qui iure. 7 l. militis codicillis. §. Mi
les in signis. ff. d. tit.

Præteritio militis scienter facta 7 exheredatione tunc alleg.
iurib.

Præteritio militis facta ignorantia nō p'ndicat dictis iurib.

Ignorantia ut error dispensatis dispositione multum reddit.
l. Si cura uel in utro. C. de test. milit.

§. Ultimus.)

Quam mater auusq' materq' p'terit, ff. de exheredato mi
nistris, accusare tñ inofficij si testis p't. in 7 l. 4. §. ad istam.
De bon. poss. gtra. tab.

pro hereditate matris & linea materna & exheredatione testis
dictis rumb.

Quemadmodum hoc iure filio matris potius permittitur solvendi in offi-
ciosa gratia remedium ipsi matri spectat, ita & filio a matre
potius, pro exheredato testis eius locum gratia inofficij
expiri conceditur. L. cum filium. & L. filium. C. de inoff. testam.

Adde eadem matrem & aliam patri necessitas institutorum ut
exheredationem liberorum imposita est, alioquin testam nullum dixerit
cebit. §. Aliud quodam & §. sed hanc qdē, in Auth. ut cum de
appel. cog. Const. 115.

Sicut parentes liberos potius non possunt, ita nec liberi paren-
tes suos amittere poterunt, nisi sua ultima voluntate senti-
tentiam infirmata iri voluerint. d. Novel. Const. 115. & not
in tit. si qd a paren. futu. manui.

Iure nouissimo non valet exhereditio tam parentum quam fi-
liorum nisi legitima causa specialiter exprimat, & ab herede gela-
dentur & testis. auth. non lic. C. de lib. pot.

Allegare non sufficit nisi allegata concludendi probatione ueritas
constet. d. auth. non licet.

Iure nouissimo exhereditio sine expressione causae exheredationis
dicta non desiderat. auth. ex causa. C. de lib. pot.

Ex causa exheredationis infirma & non probata testam non
corrumpit, sed rumpit. §. Ex causa. d. auth. ex causa.

Liberi & filii cuius duntaxat possunt a parentibus exheredari. d.
Novel. Const. 115. d. auth. Non licet. C. de lib. pot.
parentes. §. de caus. a liberis suis excludunt. d. Const. 115.

Frater fratrem sine causa excludere potest nisi turpem & infamem proba-
uerit. §. soror aut. 1. de inoff. test.

Causae exheredationis
liberorum.)

157. Bis septem tantum ex causis excludere natum
Vtriusq; ingratum permittunt. Jura parenti.

13.

.I.
.II.
.III.

Si in patrem matremve manu violenta & audax

Intulerit: Contumeliamve ingerit illis

.III.

Atrocem: Vel si publice de crimine aperte

Detulerit: C. p. eos fuerit nisi lesa parentes

.V.

Maiestas: Vel si comertia prava frequentent

.VI.

Illos q. testes perimunt grassante veneno.

.VII.

Aut uita insidias perstruxerit illo parente,

Aut patris emortui stupro temerare cubile

Non ueritq; fuerit: Si iniusta calumnia ab illo

.VIII.

scandala fuit q. quam dispendia magna parentes

portulerint: Aut si reclusa carere patrem

Vel matre spondere negans ingratq; omisit

.IX.

Masculq; hanc fortu inuirit no. femina labam.

Aut testari aliquem ueluit si forte parentem

.X.

Filiq; exhaeres fieri dehinc iure ualbit.

Si contra patris iussum uenator harundem

Filiq; imprudens subeat nimosq; sequatq;

.XI.

Ludibram exproens ni sic luserit parentes.

Si natam uoluit iusto cum dote marito

Tungere legitimo patre & neglexerit illa,

.XII.

Scortari malis & turpem ducere uitam.

Si pater aut mater non sana mente laborant

Et nati auxilium furiosis ferre recusant

.XIII.

Tunc licet iam factis excludere natos.

Aut si captiuos natoz dura parentes

Impietas nunquam amantur esse redemptos.

Aut si orthodoxa de religione parentum,
 exciderint nati quersu dogma sequentes
 His tantum causis excludi posse iubentur.
 d. §. Aliud 7 §. Causas. Auth. ut cum de appel. cog.
 const. 115.

DE HAEREDIBVS INSTI

tuendis tit. 14

Haeredis institutio caput 6 7 fundamentu totius testa
 menti aere dispositionis. §. Ante haeredis. Infra. de Legat.
 Haeredes institui 7 liberi hoies 7 serui pnt, ac serui tu pnt
 idq; etiam sine libertatis adiectione, tu alieni h. 7 l. Non
 ming. ff. eo. l. pnt. c. de necess. ser. haered. instit.
 oes hoies q; h; an testi factio 7 haeredes institui pnt h. 7
 d. l. Non ming. ff. eo.

Impbi instabilesq; haeredes institui no pnt l. Cum lege. de
 testam. l. Is cui lege §. si q; ff. eo.

Filij eor; q; p;duellionis rei facti st laeq; maiestatis gerna
 ti haeredes institui no pnt. l. Qsqs. §. filij. c. ad l. Tul. ma
 gis.

Apostata heretici Samaritani ex principu rescriptis, haeredes
 institui no pnt. l. 3. c. de apostat. l. Manichaeos. c. de haere.
 7 man. Nouel. const. 114.

Qui iura ciuitatis Romanae amiserunt, ueluti deportati, p
 ti in metallu damnati, haeredes institui no pnt. l. 1. c. cod. l.
 de his q; no scrip. h. 7

Deportati 7 incapax civilis acquisitionis d. l. 1. c. cod.

Deportati iure civili 7 mortuo testis ut reputati d. l. 1.

Nec alig potuit a ciue Romano haeredit institui, qua q; a
 quocq; esset. d. l. 1. c. cod.

Collegia iherata ut nō appbata civi'is acceptionis capacia nō
 hñsp. l. Collegiu. c. hoc tit. nro.

Collegium nō appbatu gupnticula dr l. Conuenticula. c. de epif.
 7 cltr.

Ciuitatibz 7 municipijs sūt hereditates 7 Legata plingui
 l. Hereditatis. c. eod.

Mulier q non embit ante finitū lūdy tēpō sedas inire
 nuptias de iure ciuili, nec hārs institui, nec ex testamēto
 qd accipere pōt. l. ij. c. de secund. nupt.

Mulier nubens 7 gtrahens sedas nuptias, intra annū lūdy
 de iure ciuili nō tātq in fanna 7 punit. Nouel. de restitū
 tionib. 7 ea q parit in XI. mōs. post mortē uiri §. 1. l. 1.
 c. de secund. nupt. l. Constat sum. §. si uero. c. de repud. l.
 Libronem. §. 1. De his q not. infam. Ius uero pontificium ab
 soluit eam a tali pena si intra annū nuptiis. c. pen. 7 c. ult.
 de secund. nupt.

Notos 7 spurcos Lex uetat a patre heredes scribi ab alijs
 autem permittit. auth. l. iust. c. de nat. lib. §. ult. auth. eub.
 mod. nat. effe. sui. d. in l. Gallo §. sed si is. de lib. 7 posth.

Incerta plena Cūsi inops sit aut pia cū l. Quod. c. de epif. 7 cltr.)
 institui non pōt. §. Incertis. f. de Legat.

Quibzcuq legari non pōt, ijdem nec heredes recte instituantur
 §. Legari. f. de Legat.

Extraneus 7 p'p'ignatus hārs institui nō pōt. l. Extraneum
 .ij. c. eod.

Etiam in mēritum ultima uoluntas gferri pōt. d. l. Extraneum.

Honor ultima uoluntatis honorari marita nō requirit. d. l. Extraneum.
 Seru nō sū iuris ciuilis in capax e. l. Quod attinet. l. Struonij
 bon. de reg. iur.

Testi factis cū seruis ex persona dnoz intruducta e. l. Non ming
 ff. eod.

Qui p se ipsum iure civili capere non potest, et p interposita personam non admittit. d. l. Non minus. ff. eod. l. Neg. C. eod.

Quod quis p se non potest, etiam p alium civiliter impedit. d. l. Neg. C. eod. d. l. Non minus. ff. eod.

Servi non et sine libertate ex Iustiniani lege institui heredes possunt. l. pen. c. de necess. ser. hered. instit. 7 hic.

Servi sine libertate a domino instituti liberi 7 heredes efficiunt. alleg. in rub. §. Item iuris. s. q. b. ex cau. manu. no. lxx.

Tutela seruo delata, una et delata tacite libertas intelligitur. d. l. pen.

Qui disponit circa gsequens intelligitur etiam disponere circa necessarios autem antequam. alleg. in rub.

Vestigia voluntatis testatorum semper 7 favorabiliter sequi debent. d. l. pen.

Servi pure instituti 7 sub conditione liberi facti, conditione p culpam ipsorum defecta neutrum gsequitur. l. ult. c. de necess. ser. hered. instit.

Defectus conditionis testatoris honorato impetrat 7 ipsi ab honore repellitur. d. l. ult.

Servi pure instituti, 7 sub conditione causali liberi facti huius desperatione cumque libertati non nolet. d. l. ult.

Servi ab uno ex dominis heredes aut sine libertate instituti, potest se ab alio domino redimere arg. l. 1. c. de coi. ser. manu.

Per legatum servus proprio factus libertas tacite data non censetur. d. l. pen. §. Illo. c. de necess. ser. hered.

Heredis institutio, trahit ad se tacitam libertatem, sequi utroque legato. d. §. Illo.

~~post~~ potentior et favorabilior est institutio qua Legatum. d. §. Illo.

Cuius servi proprietas, eius et servus etiam si munda sit. l. Recte dicitur. de verb. sig. 7 h.

Ubi agitur de dispositione ipsius rei is solum intelligitur dominus ad quem proprietas pertinet, etiam si alius sit usus fructus. d. l. Recte dicitur. 7 h.

137 Seruus adulterio sua iniquata, heres ab eade dña institui
non pot. l. His uerbis. §. Interdu. ff. eod. 7 hic.

Tram cum seruo adulterio maculata, Lex uita priuat 7 ipsum
seruum ignibus tradit. l. Vnic. c. de mulier. q. se p. p. serui. iungunt.
Aliena seruus dr in quo q. s. usufructu hnt, ut h. l. Recte dicim.
de verb. sig.

§. Seruus autem a domino.

Seruus a dño suo heres instituit, etiam si sine libertatis mentione
sine familia mansit liber 7 necessarius heres efficitur. ut h.

Seruus necessarius heres ideo dr, quia uult, uoluit dñi hereditatem
obire cogit. §. 1. T. de Hered. Qual. 7 Trina.

Seruus a dño instituit post ab eodem manumissus heres uolun-
tarius efficitur, 7 arbitrata suo hereditatem adiret. ut h.

Necessarius heres no dr, nisi cui eode testamento 7 libertas 7 heres
ditas defertur. l. Test. ff. eo. 7 h. ibi. cu. ubiq. ex dñi testamento no. g. sequatur.

Seruus a dño suo heres instituit, post ab eodem alienatus iherenti non
dño hereditatem acquirit, libertate tñ ne noialim p. adiecta ad ipsius
l. Quoties. §. si seruus. 7 l. Seruum man. ff. eo. l. Seruus. 7 l. Iulianus
de gdit. 7 dñi. l. Quasi. de legat. 1. 7 h.

Dñus seruum sine testamento manumiserit alienans inane libertatis dationem
reddit. d. l. Seruum man. ff. eo. 7 h. ibi. de stituisse enim.

Seruus testamento manumissus a dño a libertate iterum redemptus liber
7 heres fiet, nihilq. illi obicit medium tempus quo fuit
alienatus. d. l. Quoties. §. si seruus. B) d. l. Seruum man. ff. eod.

Alienatio p. p. serui non uincit institutionem, sed libertate tacite
reuoat. ut h. d. l. Seruum man. ff. eo.

§. Alienus quoque seruus.

Cuius q. s. seruus in dñi potestate est, eius iussu delatam sibi ab alieno
hereditatem adire debet. ut h.

Quomodo serus proprius heres institui potest, ita et alius
§. in prin. huius tit.

Serus hereditatem a domino in cuius potestate acquiritur. l. placet. de
acq. hered.

Cum aditione hereditatis dominus seruus obliget spontaneum eum domini
iussu aditionem faciat. h. et l. si quis mihi bona §. iussu. et l. aditio.
de acq. hered. Dd. in l. 1. c. 9. admit. ad bon. poss. pos.

Filiusfam. heres institutus subente patre hereditatem adit. d. §.
iussu. et Dd. in d. l. 1. c. qui adit.

Filius nolente adire hereditate permittitur ipsi patri ut adeat. d. §. iussu.
et ad in d. l. 1. c. Qui adit dominus gratia serus inuito hereditatem
non acquirit. l. ult. §. si autem patre. c. de bon. q. lib. vide
portium in §. item uobis. §. p. quas p. non. nob. acq.

Sicut serus iussu domini non obtempans domino hereditatem non ac-
quit. Legationem tamen pro seruo etiam inuito domino acquirit. l. filiufam.
de iud. et dem.

In adipsis legato tempore mortis testatoris inspicimus licet non
nisi adita hereditate obtemp. At in hereditate acquiritur aditio-
nis tempore quod dicitur. l. si post. §. si cum quibus dies legat. et §.
in verb. noui domini. et Dd.

Monachus heres institutus monasterio hereditatem acquirit modo superius
nobilissime quodam accessit. Ang. Arct. h. Bert. in l. 1. de uis.
et pup. subtit.

Alius serus heres institutus adire nisi ex domini iussu in
cuius potestate est hereditatis aduendae tempore non potest. h. et l. 9.
fin. de bon. poss. secundum tab. l. Antistius. de acq. hered. l. si
iug. l. 3. ff. hoc eod. tit. mo.

Qui hereditatis aduendae tempore liberus, quauis testatoris
tempore serus fuerit, heres est voluntarius. ut hic.

§. seruus autem alienus.)

Alienig seruis hactis et post dñi sui mortem recte instituitur
h. l. Non ming. §. vlt. l. Seruis hereditariis. 7 l. Eius struiff.
eodem.

Seruis hereditariis adire sua sponte no pot, sed futuri heredis
iussu expellere debet. l. Hereditas in multis. de acq. rer. dom.
Seruis hereditario legari pot, eius stipulanti promitti. l. Legatum
§. seruis. de legatis. 1. §. l. T. de stipi. str.

Hereditas iactus defuncti uicem obtinet. l. Hereditas. j. 7 j.
7 acq. rer. do. l. in eo. cum l. si. ff. eo. tit. nro. l. Cum hereditas
c. de pos. l. Nouatio. de nouat. l. si ante. de in terris. ad.

Hereditas persona defuncti obtinet, tantisper dum iact, semel aut
adita uidebitur semp a morte testatoris fuisse heredis. l. Heres
prij. de acq. heredi. l. oia feri. 7 l. ois hereditas. de reg. iur.

Seruis eius q in atero e hactis recte instituitur. l. Eius struiff.
ff. eo. 7 h.

§. Seruus autem plurium
Plurium seruis cuius eorum quorum iussa hereditatem adierit acquirit h. l.
Seruis. de acq. heredi. l. vlt. de vulg. 7 pup. l. si seruis. de leg.
gat. 1.

Cum seruis instituitur statim fringit an eius dñg capax sit. l. No
ming. ff. eo. l. Neg. c. eo. l. si mihi 7 tibi. §. Regula de legat. 2.

§. Et unum hominem
Quot cuius testatori placet, tot sibi pot heredes institui h. l. In
terdum. §. 1. ff. eo.

§. Hereditas
Hereditas in uncias duodecim q assis appellatur q hincup scin
dit h. 7 l. seruis mpu. §. Hereditas ff. eo.

Solanis assis distributio in duodecim uncias fit hereditatis tu
sua partes quot quis uult facere pot. l. Interdum. §. patris. ff.
ff. eo. 7 d.

Qui ex aliquot tantu uncias sine cohæredis instituit, ex toto
assis institutus intelligitur h. 7 l. Cohæredi. in fin. de vulg. 7 pup.

Qui certa rti heres instituit cohæredis no dato bonorum omnium heredi
ditatem obtinet. d. l. Cohæredi in fin. de vulg.

Nec quis nisi miles sit p[ro] p[ar]te tantu[m] testat[ur] decessit. l. iij. m[an]u[m]. de reg. iur. 7. h.

Namq[ue] H[er]es nisi militaria sint sic accipiunt[ur], ut ex parte ualeant ex parte non ualeant, hic d. l. iij. m[an]u[m]. de reg. iur. l. iij. c. de milit. testam.

7
§. his ita c. de caduc. vol. doofred. d[omi]n[us] 7 alij in l. vnic.

Ius accrescendi inductum e[st], ut q[ui]s p[ar]te testat[ur] 7 p[ar]te in testat[ur] decessit. Accur[er]it in §. vlt. l. serui uis. de acq. heredit. d[omi]n[us] in l. vnic. c. En non pot. part. Licet. Jas. ibid. Num. 12. Dissentiat Cui Alciat. lib. 4. Paradox. Cap. 8. respondet.

Cum ig[itur] accrescendi legib[us] cui lib[er]y inductum sit, a testatore p[ro]hiberi n[on] sit, alij testm[ent]u[m] corruet d. l. vnic. l. quibus. §. si duo. vbi Bart. 7 Imol. ff. eo.

Miles pro parte testat[ur] 7 pro parte intestat[ur] decessit p[ro] p[ar]te solennitatib[us] iuris ciuilib[us] liberat[ur]. l. iij. l. si miles de testam[ent]o milit.

§. si plures.)

Heredes o[mn]es indefinitis partib[us] instituti a[ss]e equaliter diuidunt[ur]. h. l. Quibus. §. Heredes ff. eo.

Heredes sine partiu[m] definitione instituti ex aeq[ua] partib[us] instituti intelligunt[ur]. h. 7 d. l. Quibus. §. Heredes.

In Legato plurib[us] relicto, si partes adiecta n[on] sit aequa, uant[ur]. l. Legata inutiliter. §. vlt. de Legat. 1.

Qui cum alijs certis ex partib[us] institutis indefinite instituit[ur] q[ui] ex a[ss]e reliquu[m] e[st] aequabiliter inter se partient[ur]. h. 7 Item q[ui] sabing. ff. eo.

Qui cum alijs indefinite partib[us] scriptis a[ss]e totq[ue] attribut[ur] heredes indefinite scribunt[ur] semisse illis detracta a[ss]e lib[er]e inter se diuidunt. h. 7 d. l. Item q[ui] sabing. §. Sed si ff. eo.

§. Videamus.)

Orb[us] definiti institutis hereditib[us] pars uacua unianq[ue] p[ar]te p[ar]te accrescit, exugans decessit. h. 7 l. Tertium. ff. eod.

Quota ex parte supat alijs in testatoris partitione ¹⁵⁷ ~~est~~ ^{supa}
in accretione. alleg. iurib.

Pars aliqua post defunctas oēs ptes uacans unicuique & heredi-
taria portione accrescit. h. 7 d. l. Interdum. §. 1. ff. eo.

pars ea q post defunctas cuiusq partib exuat, singulisq rata
portione accrescit. h. 7 d. l. Interdum. Vers. 5 ed etsi ff. eo.

Qui post assen ^{§. Si plures.} in alijs definite scriptis supata sine parte
scriptis & q dupondio deest turbat. h. 7 l. Sabing. ff. eo.

Dupondio supato q sine parte notaty & q bressigplendo de ob.
tinet h. Vers. Idemq.

Hereditas in quocunq partes distributa sit semp tra ad unig
assis rōnem rnuocari pt h. vi fin. d. l. Item q Sabing. 7 l. seq.

Quando plures heredes sine partib scribunt, equalib partib
instituti uident, & tanta uoluntate testatoris eua si impariter
illos succedere uoluisse ptes defmisse, q. n. illig plim mēto
& aia rōnta aliq intelligit.

Si indefinite oēs heredes scripti sunt hereditas equaliter mi-
ter eos diuidit §. si plures. in prin. §. eo. l. Quoties. §. Heres.
des. ff. eo.

Heredes iuris successores sunt, & si plures instituantur diuidi inter
eos a testatore iq oportet, quod si non fiat, oēs equaliter her-
edes ff. d. §. Heredes.

Si ex certis oio partib heredes instituantur, & as gloy.
& q sp sua partem uindicabit, si inuast ptes q institunt, uac-
cantes partes scriptis accrescunt, si supaty & as q ptes exu-
dunt, de-crescunt. §. videam. §. eo. l. Interdum. §. paterfam.
ff. eo.

Si hereditatis ptes in testō, ptim definite partim indefinite ff
tunc si in ptib definitis aliqd assi deo, id in oēs q indefinite in-
stituti ff equaliter diuidit, si in ptib definitis nihil assi deo.

indefinite instituti semissem alijs detrahunt sibi qd dicitur
sin' aute in p'ibz definitis ad supatq e indefinite scripti
q dupondio deest habent. §. si plures. 5. co.

§. Haeres

Haeres 7 pure 7 sub gditione institui pt h. l. 1. 7 tot.
tit. de gdit. instit.

Pura institutio dr q fit sine adiectione temporis die 7 q
tionis. §. ois. 7. de verb. obl.

Haeres fit gditione institutq ubi semel extiterit retrotrahit
ad temp mortis ut videt ab initio pura fuisse institutio l. Necesse
de sic. 7 quod. rei vend. l. potior. Qui pot. in sig. hab. ne q
aliqui videat aliquo tempe in testatq fuisse. l. Jus nrum. de
dec. de reg. iur.

Hereditatis aditio retro trahit ad temp mortis 7 q haeres ex
videt ex eo tempe defuncto successisse. l. si ex re. §. ult. de si
pul. seruo. l. Haeres qnq. de acq. hered.

Licet haeres fit gditione institui pt, tñ nō ita pt ipsa
reditas adiri. l. Acty legitimi. de reg. iur.

Dies heredis institutum adiecta intelligi momenti e. h. 7 l. 1.
reditas. ff. eo.

Hereditas ex die vel ad diem non recte datq sed iustit
poris fctato manet institutio. d. l. Hereditas. ff. eo. militi.

Licet ad certu temp 7 ex certo tempe heredem seruo
l. in fraudem. §. militis. 7 l. militis ita. de milit. testam.

pagang testator p'lm testatq p'lm testatq decideri nō
sunt den re agatq sine de tempe. l. Jus nrum. de reg. iur.

ibi dec. l. Hereditas. 5. co. est enim bonum arg
in hac mētia a rebz ipsis ad temp. Bart. in h.

tes ita. de milit. testam.

Semel heres nunq̄ heredis non exiit, l. ei q̄ solvendo. 158
in fin. ff. eo.

pagam in incerta tempore heredis institutione gferre pt
incertum usq̄ diem no pt. l. Diem. De gdit. 7 deni. l. in
tempore ff. eo. gl. hic.

Dies in certis q̄ gditione temp. l. Dies incertis. De gdit. 7 deni.

Si heres ex certo tempore ut ad certa tempore instituat ualut
instituito nunq̄ pura 7 tempore q̄ no scripta temp. h. 7 l. Heredi
ditas ex die. ff. eo.

Conditio in possibilis adiecta institutioni q̄ non adscripta temp. h. l.
mulier. de gdit. in instit. l. Ab atq. §. 1. De Legat. 1. proclit in in
stitutionibz, legatis, fidei commissis, libertatibz, dicitis iuribz. l. obli
guit de gdit. 7 deni. Not. Bart. in l. 1. Num. 3. De gdit. in instit.
breuitate gditio inpossibilis in testis scripta q̄ nulla temp. alleg. iur.
ribz.

Qua in gtractibz dnr eade 7 in testis locu tenet 7 e gra. de
in l. In testis. de reg. iur.

Impossibilis gditio quacumq̄ in parte testis adiecta sit q̄ no adieu
ta numerate alleg. §. recurib. l. 1. l. gditione. 1. 7 2. l. F. l. De 7
dit. in instit. Sed gtractibz adiecta gtractu uicinat. l. Non solum
de actio. 7 obli. l. si tuo mortuus. De verb. obli. §. si inpossibilis
sibilis. T. de inutil. stip. Ro. dicit q̄ q̄a uoluntas ex oritur
7 gtrahunt in gtractibz spectanda e, q̄bz inputari debet q̄
q̄ claris atq̄ euidentibz, cum potissimum in eoz parte lege de 7
cet lege no dixerunt l. Verbis. De pact. in huiusmodi in ta
lis eoz cognatio e ut nihil agi existimant apposita ea gdi
tione qua sciunt inpossibilia. d. l. Non solum. De obli. 7 act.

2. q̄ in l. Carti gditio. §. Quonia. Num. 14. si cart. pte
got. In ultimis aut uoluntatibz pleriq̄ mens testantia in temp. h.
tanda e. l. In testis. de reg. iur. Cum dicitio. de donat. id q̄
propter publicum comodum ac utilitate cui expedit suprema co.

notum iudicia exitum hinc. L. Neg. asp. Enad. 14. 15. 16.
aper. Quare si testator impossibilem conditionem adiecit erit
finde ac si pure disposuisset.

Impossibilis conditio proprie est quae intra impeditur ad effectum
perducitur negat. §. Si in possibilis. Infra de inutil. stip.

Impossibilis conditionis tenent et de licet euentus sit
cuiusque, honestas, bonique moris adversarius. L. Falsa. §. si
sub conditione. Ad §. C. Irrel. L. Conditiones. 14. de condit.
inst. L. Reprehendenda. C. de inst. 7. substit. L. 2. C. de condit.
inst. Ad §. de iure quod de iure et honeste expedire possunt. L.
Nepos. proculo. de verb. sig. can. aliud. 11. q. 1. can. no facia
22. q. 2.

Quod utroque legibus honestisque moribus adversarius, nec factum
nos se credenda est. L. conditiones. 1. 7. 4. de condit. inst.

§. Si plures.

Si plures institutioni conditiones adscriptae sint. iunctaeque sint par
da est, disjunctim cui libet parere sufficit. h. 7. L. si heredi. de
condit. inst. Vel:

In conditionibus disjunctive susceptis sufficit altera eorum in parte, au
si copula plures iunxerit res eumque debent alleg. sur. 16.

Copulative omnis utriusque partem utramque oportet si ea utraque
disjunctiva gratia utraque est, si ut altera pars utraque sit. L. si is qui de reb. di.

Si conditio uariè et in diversis testis partibus instituta in adscri
altera eumque sufficit. L. si testata in fi. ff. eo. L. ut in Legat
nonissima conditio adimpleri debeat. L. ex parte. de admi. L.
dura no in eod. q. testator no videtur a sua priori uoluntate
desinisse et posteriore instituitur, et plenior ea efficiere uoluit
at legatum famulibus admi. qua in institutione constat. L. iij. §. no se
7. L. ex parte. de admi. Legat.

Extraneos & proterius ignoty heredes institui no pliboy. h. 7 l. ex.
 nampe ij. c. eod.
 peregrinantes & eos q studior gra ut alia ob cam a suis stu
 dibz absunt institui pnt. alleg. iurib. peregrinos aute. x. eius q
 ciuis Romani non sunt institui no pnt. c. l. i. c. eod.

DE VULGARARI SVBSTI

tutione. Tit. 15.

Substituto e subordinatio q post institutione a testatore fi
 eri solet x. sedo vel sequentis heredis appello. Caig lib. 2.
 fistit. l. 1. 7 l. ff. ff. hoc tit.
 plures heredu & qd substitutoz gradz in testto eo pnt. d.
 ff. hoc tit.

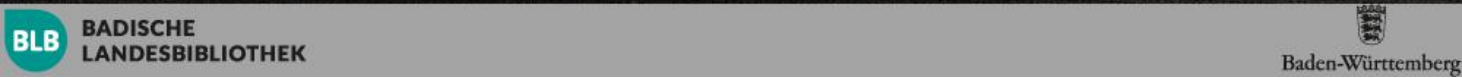
Hereditas institutis primu defunp nec ad fido gradu scriptos
 hereditz anteq ab institutis omisa ut repudrata fuerit.
 l. cum in testto. de hered. instit.

Substituto locu no tnt gradu institutis adire pt. l. quam
 diu. de acq. hered. nec in facie gaurere pnt. l. cu in testto. de
 hered. instit.

Aditione primi instituti substituto vulgaris ex pivat. l. post adita
 c. de impub. 7 al. substit.

Substituto duobz oio castibz hereditas deferunt, prior si insti
 tutus heres no sit, alter si institutus heres sit, & in puerlatate
 qdat, ex vone itaqz successionis, duo st gma substitutionu
 prig vulgaris appellat, posterig vero pupillaris & hoc. tit. 7
 seq.

Vulgaris substitutio e subrogatio seu subordinatio heredis
 substituti in locu instituti q defuerit. Polyty in tract. Substiti
 tionu sub fin. principij l. post aditam. c. de impub. 7 al. substit.
 Vulgaris dr q a quolibet q testis factioe tnt cui libet vno p s.
 7 capax vulgaribz 7 apth. gapi soltat. Bart. 7 sozin. in l. 1. ff. eo.
 theoph. in s. 1. T. tit. seq.

Principium

Libertum e uniuersiq; plures gradus hereditate facere h. l. p. 95. ff. eo.

plures hereditate gradus in testis instituerendi rō ex amplexa constantin sollicitudine, & misero caducorum metu originem sumpsit. l. vnic. §. q̄. cū triplici. c. de caduc. tollen.

Si institutus simul fiat haeres statim euascat substitutus l. post aditam. c. eo. de impub. et otum q̄tquot tande quoumque gradu fuerint substituti, l. si mater. §. vlt. ff. eo.

Si minor haeres scriptis impetrata in integram restitutionem se abstinuerit ut repudiarit hereditate simul adita qualis sit rō substitutus erig loq; erit. l. ex gradu. de rō iudic. l. i. §. siq; adita. ad sc. tertul. l. et si. sup. §. Quod papinianus de rō. ut Codicillis alij substitui nō p̄t, ita ut cuiq; substitui h. in vlt. in testō. l. p̄t. quis. ff. eo.

Codicillis hereditas directo dari ut adimi nō p̄t. §. p̄n. f. de codic.

Substitutionis vulgaris duo sunt casus ut capita, si institutus noluerit ee haeres, ut esse non potuerit. ut h. l. ij. c. eo.

Nolle haeres dr nō modo q̄ hereditate testō delata gloriā repudiat, sed & q̄ nō parit ḡditioni sub qua haeres scriptus e. l. de instit. & substit.

Institutus ḡditionalis nō impleta ḡditione honesta repellit & substitutus admittit. d. l. ij.

Vel adita & instituta hereditate si agnita & eunde bonoq; possessione scdm tenore testis, si nō ex substituta iuris, salte ex a tate substitutus excludit. d. h. §. l. in ḡditionib; §. Si pater de ḡdit. & dem. Licet solus Senensis in tract. Substitutionis contra sentiat.

Institutus repudians ex testō ab intestato aliter nō p̄t, sed substitutus admittit. l. 3. c. eo. de impub.

Quandiu poterit ex testamento adiri hereditas intestati ea cessabit
 L. Quadia. de acq. hered.

Testator in defectu institutorum servum suum postremo loco instituit
 necessarium heredem ff. l. 7 §. 1. §. Quib. ex caus. manu.
 non licet §. si aut. T. de hered. qual. 7 d. rna.

Per substitutionem vulgarem suus 7 necessarius heres effectus
 luntarig. L. Quamvis. C. hoc tit. L. si filij heres. de lib. 7
 posthu. L. Nam dubitari. de hered. instit.

Filij fam. licet necessarii patri sit heres. §. si aut. T.
 de hered. qual. 7 d. rna 7 substitutione tu sit voluntarig
 d. L. Quamvis. C. hoc tit.

Institutionis verba generalia & L. Verbis legis. de verb. sig. n. re
 ad primum tantum testis gradu 7 institutio proprie de l. 1. ff. eo. spad
 ceteros oes successoris ordinis p. tinet. L. Mulier. §. ult. de g. h.
 instit. 7 h.

plures in locum unig, 7 unig in locum pluriu, 7 singuli singulis
 ut oes in unum substitui pot. h. in ver. Et plures. L. §. ut in fin. ff. eo.

Si unig pluribus substitutus sit, quandiu unig ex institutorum heres
 esse poterit substitutioni non erit locus, sed potius repudians a cony
 celaradi. Bald. in l. 1. ad fin. C. de g. h. instit. 2. §. in unig.

celaneis f. h. refert t. n. a. collectius suscepta sit substitutionis
 formula, ut si dixerit illi 7 illi aut ambobus, aut utriusq. substit.

tuo, tunc n. non fit locus substituto, nisi oib. institutorum defi.

cientibus. Sed si substitutio concepta sit p. dictione distributiva
 ut & q. libet, q. s. q. uter libet, alteruter, 7 similes, tunc n. uno ex
 institutorum non advenit ad eiq. partem eod. substitutus. 2. §. ibi. 7 d.
 hic.

In fideicommissaria substitutione sufficit si vel in uno q. fidei commissio
 gravatus & g. d. i. o. curiat, ut locus sit substituto, gravavit n. testa.

tor fidem unig unig. L. Lucig. §. C. de. ff. hoc tit.
 Si heredes unig substitutionis recipia substitutio de. d. h. 7 in l. unig
 L. iam hoc rare. ff. eo. 7 in l. Quamvis. C. eo

Reciproc substituti partes sequuntur in substitutione quas in institutione tenent. l. si plures. ff. eo. tit. nisi uerbo propriis ad substitutionem uocati sint, tunc non ad partes illas in institutione datus sed ad singulorum personas respexisse presumunt. d. l. si plures. ubi de arg. l. si haeredes notatim. De Legat. 1.

§. Et si ex disparibus.)

Haeredes ex disparibus partibus instituti, et in uice simpliciter substituti, ex eisdem portionibus substituti censentur, ex quibus instituti fuerunt, h. 7 l. si plures. ff. eo. l. 1. c. eo.

Quem testator in statuendo quod dixit, eum et substituendo quod dixit. Tr. alleg. iuris.

Portio in institutionibus facta, in substitutionibus quae res propriae intelligitur. d. l. si plures. 7 l. In test. ff. eo. Tantum ab expresso colligitur. d. l. 1. eo. cod.

Si ex disparibus partibus haeredes scripti aequas partes dari iubentur, uerbo et partes recipere debent. l. Eius. Ad Tribel. Accurf. h. Si haeredes dispariter institutos uerbo propriis ad substitutionem uocant, non ad partes in institutione datus, sed ad singulorum personas respexisse presumunt, ideo personales et uerbo erunt partes in substitutione arg. l. si haeredes notatim de Legat. 1. Accurf. h.

§. Sed si instituto.)

Substitutus 7 cohaeredi suo substitutus, utriusque substitutus intelligitur. h. 7 l. si titius. 7 l. Cohae. ff. eo. cod.

Substitutionis species non transmittitur. l. Quae titius. d. 1. ff. eo. tit.

§. Ultimus.)

Substitutus ei seruo quem testator sui iuris esse putabat, et illo aduente in partem admittitur. h. 7 l. si paterfam. De haered. instit. 7 g. h. in seruo disponitur, idem ad filium fam. 7 monachum qui sui iuris duntaxat ducendum. Viglius h.

Adita f. instituta hereditate vulgaris substituta ¹⁶¹ f. 7 6.
f. 1. post aditon. C. eo. L. cum pponas. C. de hered. instit.
Veritas opinionum qualere debet. §. si quis rem T. de Legat. L.
isq. putat. De acq. hered.

Quis tutorem de filiis libertate ea credens, si strugit, imp. tu.
tor, neq. liber e. §. 1. §. qui test. tut. dan. pos.

Barbaris illo philippus cui p. errore staty 7 g. ditionis pop. Ro.
manus plura demandavit, ad principis g. sistoriu disjici so.
lebant h. 7 L. 2. §. sed q. divina. C. de Vet. iur. emul.

Natura novas q. f. die formas adere p. prout. d. §. 5. d.
qa. diuine

Ideo deq. Impialem fortuna rebz humanis p. posuit, ut
p. oia, q. nouiter g. tingunt 7 emendare 7 g. ponere, 7 regulas
p. tentibz tradere. d. §. sed qa. diuine.

Substitutz vulgariter seruo, qm. testator patrem fam. credituq.
equalibz portiomibz in duo instituti hereditate diuidit h. 7
L. si. Patrem fam. De hered. instit.

Per partem dimidiam intelligimz. L. Non filiaz §. portio.
nis. De verb. sig.

In q. stio mibz ambiguis q. utrinqz iusta intuentz ratio, maia
uia solent eligi, q. neutri parti sit onerosa. Ut h. 7 §. Vlt.
§. quib. ex caus. maia. no. l. 1. §. si. q. cautio.

Substitutus simul cum instituto ad hereditate regula.
ritur no. admittit. L. Cum in test. de hered. instit. hic
in e. casz quo hereditas inter institutum 7 substitutum
diuidit.

DE PUPPIKART SVBSTITUTIONE. Tit. 16.

Substitutio pupillaris e q a patre filio pupillo fit, ut e
intra pupillaria mortuo succedi pot. L. ij. ff. eo. Vel
pupillaris substitutio e q fit in casu acq. ita hereditatis
7 mortis intra temp a pubertatis, qui scilicet 7 posterior testator
di caly or sepe. L. q. iij. C. eo. De impub. 7 al. substit.

Vulgaris proprie 7 specialiter substitutio de pupillaris no tantu
substitutio quia nona qda institutio uideri pot. L. sed et si. De
legat. q. iij.

Vulgaris e scilicet gradus hereditatis, pupillaris e scilicet gradus u
luti testam. §. iij. T. eo.

per vulgarem sibi ipsi testator hereditate facit 7 pupillarem u
sed filio T. hoc lit. in prin. 7 d. §. Legat. 7 §. Morib. T. eo. L. q.
libris. §. Ad substitutos. ff. eo. De vulg. 7 pup. substit.

Vulgaris Lege 12. tab. introducta e L. Verbis legis. De Verb.
sig. pupillaris moribz L. 2. ff. eo. §. Moribz T. eo. seu uox patrie
platis moribz introducto. L. patre furioso. De his q. fit. ju
ut alie. iur.

Vulgaris cuius a quouis fieri pot q testis factio h
pupillaris impubri tantu in facris agendi, utiq a solo fente
ri pot. L. ij. ff. eo. §. Libris. T. eo.

Vulgaris hereditatis aditione expirat L. post adita. C. eo
pupillaris et adita hereditate sola impubris morte in pupu
tis anno finit. §. Qua rom. T. eo. Vel.

Terminus pupillaris substitutionis e pubertas, terminus u
garis e aditu hereditatis. Id. post adita C. eo. 7 d. §. Qua rom. T.
pupillaris ex ea etate appellatq cui fieri solit, cu n. pup.
in ea etate testari no pnt. s. quib. no e pmiss. fac. testam.
seru Romani, ut illis fide parentu prudentia succurrat.

Ad substitutionem pupillarem octo repraesentant. i. quod is cui fit

166
 stitudo sit de liberis. 2. Et sit impubes. 3. Quod sit in potestate
 patris. 4. Et efficiat sui iuris morte paterna. 5. Quod non sit
 sinat ee in potestate. 6. Quod pater sibi ipsi faciat testam.
 7. Quod filius sit institutus ut exheredatus. 8. Quod patris ad
 aff hereditas. Quinq; prima resq;ta enumerat gl. in l. 2.
 in prin. ff. eo. Bart. ibid. addit tria alia de quib; et; p. 204
 in tractat. substitutorum. c. 2. vers. Accipio munus patrum.

Princip.

pater filio tam hoc utroq; modo recte substituit, si heres
 non erit, uel impubes de offitit l. 1. §. 1. l. 1. §. 2. ff. eo.
 Liberos appello generalis e, nec ad filium tantu ud natos
 uel nascituros, suos & emancipatos natos & legitimos simul
 §. 7 natos tantum p. inst. l. Lucij Titij. §. Dama. de legat.
 2. l. ex falso. §. si q; rogat. l. Hereditib; §. 1. Ad Tribull. l. cum
 patrem §. volo. de legat. 2. Item legitimos tantu & adoptiuos
 l. 1. de §. tab. l. 1. §. Liberos. de legat. §. Pan. Item nepotes
 l. 2. de exus. tut. l. Iusta. l. Noen. de uerb. sig. l. Inter
 liberos. de polliat. l. Quid si nepotes de testam. tut. §. trime,
 potes. l. Juris consulto. de gradib; & oes ex ijs descendentes. l. §.
 si hoc. Quod ait §. Tor. Qui satis dar. cog. eozq; oes sunt maf.
 culim sexq; sunt sicut faemini. l. Cognoscere. §. Liberos. §. tibi
 Aluat. de uerb. sig.

Oib; liberis in potestate agentib; impubertib; pupillariter substitui
 p. l. 1. §. d. l. ij. ff. eo.

Non solum liberis primi gradus sed & nepotib; & omni ex p. a. p. n. t.
 potib; pupillariter substitui possunt, si regulari non sint in
 patris potestate, sed si eos patres p. cedant ita demum substitui illis
 p. si heredes instituti sint, uel exheredati. d. l. ij. ff. eo.

Partui q; in utero e pater pupillariter substituitur p. l. 1. §. 2.
 in uerb. posthumus. ff. eo. q; a q; ad eig; quoda q; nato testat.
 l. Qui in utero. de stat. hom. l. Ventri. de uerb. in significand.

Libris non tantum natiuibus sed et ciuilibus tantum ut p adoptione
ut adfectis substitui pupillariter potest intelligas de iis adoptionibus
quae per adoptionem transeunt in patria potestatem, ut quae ab ascendenti-
bus adoptantur. L. Cum in adoptionis. C. de adopt. iunct. L. si arro-
gator. §. ult. De adopt. L. Et si pluribus. §. In arrogato ff. de
tit. mo.

Arrogato tamen solum substituitur in iis bonis quae ipsi ab arro-
gatione ut ab alio arrogatoris gratificatione. pueniunt. §. 1.
in Arrogato.

Natiuibus tantum pupillariter substitui non potest, cum patres eos non
habeant in potestate. Inst. de pat. pot. in prin. sed tamen sub conditione
legitimationis hoc institui eisdemque substitui potest receptum
L. In temp. De haer. inst. Legitimat. n. gsequuntur
iura suorum et agnationis, et verum dicitur de familia. De
singulariter in L. Eam qua. C. De fidei com. 2. §. in
L. ij. ff. eo.

Pupillariter substituitur masculis usque ad 14. annos, fe-
minis usque ad 12. sed et intra id tempus ad certos annos fe-
ri potest.

Post id tempus non directe sed per fidei iurista fieri permittitur.
d. L. 2. Vbi dicitur ff. eo. §. Masculo. T. hoc tit. mo. L. eum
aetate de testam.

Pupillaris substitutio usque ad certum tempus intra pubertatem
fieri potest, et substitutio tempore limitata, ultra illud tempus
porrigitur. L. Fratris. C. eo. De impub. et al. substit.

Vir solus quae in patria potestate pupillariter substituitur habet.
et d. L. 2. ff. eo. Unde cum mater liberos non habeat in sua potestate §. 1.
minue. §. de adopt. iis non substituit pupillariter. Bart. in d. L. 2.

Quamvis iure nullissimo sit stituta tria inter emancipat¹⁶³
 tione & patria potestate auth. de hered. ab intest. ven. hoc tamen intelli-
 gitur circa successione ab intestato. Sed quod successione ex testamento
 remanet iura antiqua intacta. gl. in auth. ex ca. c. de lib. p. h.
 D. coher. in l. Gall. §. Et quid si tanta. De liber. & postu.
 Heretici quia patria potestate carunt. c. ij. §. vlt. de p. heret. lib.
 §. liberis pupillari ter substituere. no pnt. 2. §. tract. substitui.
 h. om. cap. 2. Versi. Tertia requisitu.

Ad validitatem pupillaris substitutionis requiritur patria potestas
 tempore mortis. arg. d. l. ij. §. sed si. Extr. ff. eo. l. quod. c. eo. de test.
 patria potestatis tempore mortis testatoris substitutione pupillari
 extinguit. d. l. quod. c. eo.

Non tantum in prioribus non adita s. hereditatis, sed & in posterioribus
 non casu adita hereditatis & mortis, s. in tra tempore pubertatis
 substituere possumus. ut h. in form. ad Justin. pposita & l. i. ff. eo.
 Substitutio in primo casu facta de quando sola vulgari
 nis continetur.

Substitutio in secundo casu facta de pupillaris quia casu vulgari
 gatis subsequitur. ut h. & d. l. quod. c. eo.

Ex prioribus casu substituitur patri, ex posterioribus filio fit haeres
 h. Versi. quo casu. l. 2. §. 3. ff. eo.

per pupillarem substitutionem pupillo intra pubertatis tempore
 decedenti in omnes bonis succedit, sine ea a patre, sine anno-
 tre, sine a cognatis habuerit. l. sed si plures. §. Ad substitui.
 tos. ff. eod.

Expressae vulgari substitutioni inesse tantum pupillaris intelligitur
 ff. & d. de rursu, expressae pupillari inesse tantum vulgari. l. tam
 hoc tunc. ff. eo. l. Quamvis. c. eo.

Pupillaris institutio moribus introducta §. l. ij. ff. eo. &
 h. seu iure patria potestatis moribus introducta. l. patre furioso
 de his qui sunt sui vel alien. tur.

Mors & Lege hanc, in d. Leges nō uā lant quas non
non respiciē. l. Diuturna. Cum ll. seq. de Legib.
Mater q̄ a filio q̄terita ut exheredata, hoc q̄terita inoffi-
ci, aduersq̄ tñ pupillare substituitur nō test, sed nō
excludit q̄ substituta. l. paginiani. §. Sed nec in pu-
ris. De inoff. test.
pater potest in filio q̄ filii esse disponendo nō pot. d.
sed nec in puberis.

§. Qua ratione

Pater liberis ammentibz, cuiusq̄ sex gradus sint iustit
ni lege usq̄ ad respiciētia temp̄ hēre attribuitur p̄. h. i. 7
humanitatis. C. eo.

Orbz q̄bz obi ai ut corporis uitū oīo testari negatu q̄
st dēmitēs, fatui, furiosi, muti, surdi, prodigi. ad exemp
pupilloz Justiniani Lege ita substitui pot, ut tñ eis
si q̄mōbz substitutio intradat. d. l. Humanitatis. vbi d.
C. eo. 7 h.

Qua rōne pater filio impuberi pupillariter substituitur
eōdo potest filio mente capto exemplarē substitui
nē facere, ob idq̄ exemplaris, ut quasi pupillaris d̄r, in
et. Justiniana a Justiniano primū introducta d. l. Hu-
mitatis.

Non tantū impedimento ntrati, s̄ et accidentali q̄ su h
d̄r. d. l. Humanitatis. C. eo. 7 h.

Dicit pupillaris 7
Exemplaris. Pupillaris fit iure patris p̄tatis, exemplaris utro hum
nitatis intuitu. Vel. pupillaris in patria p̄tate, exemp
ris in ntrali humanitate fundatq̄. d. prin. huius. tit. 7 h
7 d. l. Humanitatis.

11.

Mulieres licet pupillariter substituant nō p̄nt, ut q̄ liberos
p̄tate hēnt. §. Femina. §. de adopt. tñ quasi pupillariter pat.
humanitatis. C. eo d.

Parentes ubiq; sexq; filijs mente captis exemplariter substitui-
 turus pat. d. l. Humanitatis, q; d. r. n. n. no patria potatem ut in
 pupillari, sed ipsiq; mte seu g. r. n. n. m. u. n. c. t. u. i. d. e. t. h. u. m. a. n. i. t. a. t. e.
 d. l. Humanitatis q; ex aq. u. o. 7. in patre 7. in matre de pt.
 Bart. in l. q. d. facto ff. eo. 2. l. d. i. l. t. r. a. l. d. Cap. 3.

Quod in matre proba 7. pudra tanta obstruenda arg. l. p. n. u. n. i. t. a. t. e.
 q. a. t. u. m. s. Matrem fam. de verb. sig. l. si q; illa s. r. s. c. Ad s. c. Orfi.
 quaq; ad s. c. nota no transit arg. l. i. c. vbi pup. educ. deb.

Matr. si transgat ad sedas nuptias quomodo n. p. c. d. o. m. a. f. i. l. i. j.
 administrare pt. ita n. p. c. i. l. i. o. e. x. e. m. p. l. a. r. i. t. e. r. s. u. b. s. t. i. t. u. i. t. u. r.
 d. l. Ex facto ff. e. i. d.

III. pater pupillo in p. t. a. t. e. a. g. e. n. t. i. q. u. i. l. i. b. e. t. s. u. b. s. t. i. t. u. e. r. e. p. t. q. t. e. s. t. i. f. a. c. t. i. o. n. e. t. r. e. a. t. : A. t. f. u. r. i. o. s. o. u. t. a. m. e. n. t. i. c. a. r. t. a. s. t. a. n. t. a. p. s. o. n. a. s.
 e. a. s. q; I. u. s. t. i. n. i. a. n. i. i. n. s. t. i. t. u. t. i. o. n. e. d. e. f. i. n. i. t. a. s. d. l. Humanitatis.

Filio mente capto non nisi eiq; descendens, ut unq; ex eis
 substitui pt. d. l. Humanitatis.

Pater filio furioso ut mente capto substitutus unq; ex m. i. s.
 p. o. t. i. b. u. s. r. e. l. i. q. u. i. s. p. t. e. r. i. t. i. s. r. e. d. e. f. i. l. i. o. t. e. s. t. a. m. f. a. c. i. t. Q. u. o. d. n. i. q. u. a. m.
 u. i. d. e. t. n. i. s. i. s. a. t. e. l. i. g. i. t. i. m. a. h. e. r. e. d. i. t. a. t. i. s. p. a. r. s. i. l. l. i. s. r. e. s. i. g. n. a. t. a. s.
 d. l. Humanitatis. vbi d. d.

In exemplari saltem Legitima titulo institutionis filio r. s. i. i. i.
 q. u. a. d. e. d. l. Humanitatis.

Deficientib; furiosi liberis f. r. e. s. s. u. n. t. s. u. b. s. t. i. t. u. e. n. d. i. d. l. H. u. m. a. n. i. t. a. t. i. s.

IV. Pupillaris iure coi liberoy p. u. b. e. r. t. a. t. e. e. x. p. i. r. a. t. A. t. q. u. i. p. u. p. i. l. l. a. r. i. s.
 n. o. n. i. s. i. s. a. n. i. t. a. t. e. 7. r. e. s. p. i. c. i. e. n. t. i. a. x. s. i. n. u. l. l. a. p. r. i. s. t. i. n. i. f. u. r. o. r. i. s.
 a. u. t. m. o. r. b. i. s. u. p. p. i. n. t. r. e. l. i. q. u. a. d. l. Humanitatis. 7. h.

Sicut finis pupillaris substitutionis e. p. u. b. e. r. t. a. t. e. i. t. a. e. x. e. m. p. l. a. r. i. s.
 s. a. n. i. t. a. s. m. e. n. t. i. s. h. v. e. r. s. s. i. n. a. u. t. e. m.

Ut pupillaris substitutio p. u. b. e. r. t. a. t. e. a. d. o. p. t. a. s. i. c. I. u. s. t. i. n. i. a. n. i.
 n. a. r. e. c. u. p. a. t. a. m. e. n. t. e. r. e. s. t. r. i. n. g. u. i. t. s. v. l. l. t. c. o. 7. h.

Sanguis namque fuisse confirmatus, quod ad hunc tantum in quibus
umbrata fuit, manentibus si. ut tris morbi reliquis. L. Quod
§. 1. de acq. posses. Quamquam si in dilucido aliquo intervallo
rite fecisset quibus iure testatus quibusda uideri, oblat.
Pupillaris et exheredato filio facta uallet §. Non solum
V. T. eo. exemplaris aut filio exheredato filii non potest
Humanitatis

Exemplaris substitutio uero morbo sublato expirat h. n.
redintegrata etiam si is postea forte aliquo casu in pristinum me-
bum rediret, neque enim desideramus inopinata et noua horum
calamitatem. L. Inter stipulantem §. Sacra. De verb. obl.

Ut sui heredis agnatio testum rite factum rumpit sic in-
pinata filii natiuitas substitutionem quasi pupillarem sur-
sum ut uiciduo filio facta dissoluit. L. ex facto ff. eo. euncta
Et ut pupillarem potest dissoluit, cum pupillam gerandi facta
tatem non habet. Quamquam Bernhardus pupillam nouo anno
ex matris gemisse scribat. 20. q. 1.

Exemplaris expressa gliscet in se tacita uulgarem. L. ult. §.
aut. C. de curat. furios.

§. In testator

Qui pupillariter substituit, quasi duo testata, ut certe duas
hereditatem unum testum facere uideat h. 7. L. patris ff.
ff. eod.

Testa in quibus pater sibi et filio pupillariter substituit duplici
appellatur. L. In duplicibus. Ad L. Falud. L. 1. si cui pl. Cuius
leg. Falud. Deo quod in ijs sint principales et pupillares
ca. L. pen. eadem. 187. ap. p.

Pupillarem testum alio aliquando tempore et indifferenter a patris
tabulis. L. si quis eum. §. si suo ff. eo. Item et in iure non ut

per nuncupatione illud q scriptura fieri potest. L. patris 7 filij ff. eo. Quamvis tunc reintegranda sit plenitudo arg. d. l. si quis eu ff. eo. s. si suo.

Unica patris 7 filij testm anjct. L. ij. s. pign. ff. eo. L. tunc scrip. tura, de gdit. 7 dem. L. patrisfam. de prinit. cred. primu ga ab uno 7 eodem utrumq fit, eadeg. C. ut Accurs. s. pnt. utriq. s. plenitudo suffiat. L. patris 7 filij. Deinde ga una 7 eadem ex utroq. falidia detrahif. L. In rom. ad l. falid. Postremo ga filij testm e usulat appendix 7 sepla q da patris testm ut h.

Quemadmodu Codicilli pars intelligit testm, ita sda tabula 7 lem principalia tabular. videns obtinere. L. pen. Curad. app. app.

Si patris testm aliquo casu gedit, nec filij testm ulla rom. pot. subsistere. L. i. s. substituere. L. ij. s. pign. ff. eo. s. Libris. i. eo. principali ca no gistente nec accessio pot. gistere L. Curad. 7 mag. de var. Codic. L. Cum principali. de reg. jur.

Qui impugnat principale testm patris qsi indigne repellit, 7 a substitutione pupillari, utpote q sit ginnista 7 unia principali testm, At e diverso q solas pupillares tabulas impugnat, no pot. emolumentu testm principalis. L. post. L. Curad. s. Qui principali. de q. s. qd. ut indig. ro e q sepla 7 accessio cohaereat principali: non item e diverso principale cohaereat accessioni.

Institutio in principali 7 substitutio in pupillari de repudia. ta patris hereditaria portione amplexi pupillare. L. Quid de acq. hered.

Quos sibi pater necessarios heredes facit, ut seruos 7 liberos, eosdem et impuberi filio substitutos necessarios heredes facit. L. 2. s. gstat. L. sed si plures. s. Quos postm ff. eod.

Eadem plerumq patris 7 filij hereditas e licet patri heres impuberis filij non fuerit. L. patrisfam. de prinit. cred.

Ut a testatore institutus ex carta pto heres, no dato alio coherede

nihil omnia q[ue] legat soluta assen[sum] hereditatis. L. 1. §. si ex
do. De hered. instit. ita ut pupillariter substitut[us]. L. Cohar. §.
ult. ff. eod.

Regula q[ue] iuris antiq[ue] n[on] n[on] n[on] §. p[ro]p[ri]etate q[ue] p[ro]p[ri]etate
e[st] p[er]. L. 2. us. n[on] n[on]. De reg. iur.

§. Si in autem quis.
pupillaris substitutio fieri p[otes]t, ut in p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate
ut in infirmitate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate. h. 7. L. pupillaris. Enom. 19.
ap. vel aliquando in sepatis ac principali testamento tabulis. L. si
cum. §. si sing. ff. eo.

Si substitutio hac pupillo p[er]iculosa e[st] p[otes]t testator ea in una
p[ro]p[ri]etate tabula scribere, qua lineo transito p[ro]p[ri]etate designabit.
no ante p[ro]p[ri]etate ut mortem ut p[ro]p[ri]etate ap[er]it[ur] ausbit.
h. 7. d. L. pupillaris. Enom. 6. ff. ap.

Si heres substitutus in fidei p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate sit, ab eo
q[ui] ab indigno hereditas auferenda e[st]. L. Indignu. de
ijs q[ui] ut indigni.

Lib[er] e[st] cuiq[ue] apud se explorare an expediat sibi q[ui]
u, atq[ue] deinde illud vel seq[ue] vel rejicere. L. 2. in fin. m.
7. h. in fin. Nulla n[on] e[st] p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate. L. cum p[ro]
§. Mando. De Lega. 2.

§. Non solum.
Filio exheredato pupillariter substitui p[otes]t, q[ui] p[ro]p[ri]etate n[on] p[otes]t
reddere Accurs. tradit. quia ipsa p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate
firmat. L. 1. De in iust. rapt. 10. ff. L. Inter cetera. De lib. 7.
Miles pater militari iure testat[us] etia p[ro]p[ri]etate h[er]edis sub
t[er]re p[otes]t q[ui] e[st] s[il]entiu[m] q[ue] exheredat[us] e[st]. L. si pater
testo. De bon. Libert.

Mater ut materni parentes cum imp[er]io captis q[ui] p[otes]t
l[ite]ras tabulas scribere p[otes]t ij[ur] et p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate

nam exhereditio fit a matre. §. Vlt. 5. ^{166.} De
exheredatione liberorum. Nouel. 115.

Substitutio exheredito filio facta ualere & aduenticia pupilli
emolumenta spectant. h. l. sed si plures. §. Ad substitutos.
ff. eod.

Ad substitutos pupillares pertinent omnia pupilli bona ut acq-
ta ex testamento paterno ut aliunde. h. l. §. Ad substitutos.

Quomodo posthumus, licet in rebus utra non sit, institui potest
§. Posthumus. 5. de exhered. lib. sic et illi tanquam nato & ui-
uenti, sicut instituto, sicut exheredito substitui potest, licet
in statu non sit. d. l. vlt. c. de collat. bon. si natus natus in statu
futuro e.

Hoc iure posthumus exheredari non potest quia in conditione
fuit eum qui non potest in gratiam uideri. l. si quis in suo. §. vlt.
c. de in off. test. auth. non licet. c. de lib. pter. 7. hodie sine
aliqua ex 14 a Iustiniano enumeratis causis in gratiam
tudinis exheredari non potest. auth. ut cum de appell. cog. q.
§. Aliud 7 §. Causas. Const. 115.

Licet posthumus utro in statu non sint, ut patet notum natus,
l. vlt. c. de collat. bon. quia tamen h. de eorum favore agitur & natus
turi potest. l. Qui in utero. de stat. hom.

Qui in utero e quoties de eis quibus agitur & nato tempore
d. l. Qui in utero. de stat. hom.

§. Libere.)
Substitutio pupillaris perenni testi appendicula quae e
solus firmamento natus. h. l. 1. §. vlt. 7 l. 2. §. Quis
ff. eod.

Quamuis patria potestati hoc tributa sit, ut postillo faciat testamento
id tamen ita potest, si sibi faciat, idque prior loco h. l. 1. §. vlt. l. 4. §. ubi
quisque. §. Prig. ff. eod.

Prig sibi qd debet herede scribere, deinde filio 7 no gnat
re ordinem scripturae. d. l. ij. §. prig.

Ex hereditate ante institutione facta testator substituere
ff. sic accipienda sūt uerba Visciani in d. §. prig. sicut si insti
tis facta sit pupillaris, cum de successione ordine gste
scripturae ordo no attendit. l. quo gradu. ff. eo fact. l. si
ita qd. De hered. instit.

Conuersa scriptura no nocet, si modo substitutione
giundim ad herede instituit. Interquanda n. qd si paribz
graduientia passio qd ad intellectu pōnet nō ut qd
uel seq uidet. l. quo gradu. 7 d. l. ij. §. prig. ff. eo. l. si
de hered. instit. Ias. in fin. d. §. prig. qm. d. Vigly in
seq.

pupillaris substitutio sequit 7 pōt ipsis patrum test. h. l. e.
plures in fin. ff. eo. l. p. c. uo. test. ap.

pupillares tabulae non suis sūt principatis testi uiribz nō
sicut principatis rupta sit testm et pupillares gedit. h. l. e.
ij. §. prig. ff. eod.

Cum principalis cā no gstit nec ea q sequit locū
l. cum principalis. de reg. iur. l. ex p. mang. de iur. codic.

Rescissa uel irrita facta institutione substitutio sūt ex
cessitate conuenit. d. l. ij. ff. eo. sedm tu distindtionem seq.

.7.

Si iure ciuili p. cōtra in off. testi soluta resp. dandis, simul
ruunt tabulae pupillares hoc iure ueteri ff. l. papinianus. §. si
ne impuberis. de in off. test. no et si pro parte tantum
tu sit, satis. n. e. ut ualeant pupillares tabulae testm
aliquo mō gstit. l. si nemo. de testa. tut. l. in substit.
ff. hoc tit.

Pro parte testat qd p. qdta scribit l. posthumus §. si qd ex
l. Na et si. §. vlt. l. Mater. §. 1. l. Circa. de in off. test.

11. III

Si inefficax reddat patris testm qd no adeat ex eo hereditas, inefficax quoq; erunt tabula pupillares. L. si plures. §. si a patre. ff. eod. sed 7.

111.

Si testm ex intervallo irritat qd pater aliud postm fecerit non manebit rata substituta. L. si qd en. §. si suo. ff. eo.

Si iure Quiritio qd bonoz possessio qd tabulas rescissa fuerit principale testm qd ipso qd pupillo substituta e testm oia gaudet, nihil qd ex eo ualere poterit. L. Is q. ff. eo. L. In seruitutem. §. si qd bonoz. De bon. Libert. seq. si qd en qd pupillo substituta no e gra tab. bonoz possessio patris quo casu totu testm non infirmat, sed qda tunc in Quiritio gseruante, ut Legata certis psonis a primo herede, aut a pupilli substituto et extraneis relicta libertatis, item pupillares tabulae. L. ex duobz §. vlt. 7 L. seq. ff. hoc tit.

Hadre etiam si inofficiosi qd rata expugnata fuerit patris testm sola principalis institutio gaudet, cetera ut libertatis, Legata, iusta pupillares tabulae rata manent. Nouel. ut cum de appa cog. §. si ut ter. 7 §. si ut aut haec oia. const. 115. auth. ex ca. c. de lib. qd. 7 ita ex cor. d. supra corruat d. l. pag. 111. mang. §. sed nec in puberis. De inoff. test.

Militi quicquid filio facere testm, quamvis sibi no fecerit aut si factu nemo adiret. L. Milesita hereditatem. in fin. De milit. testam.

§. vel singulis

Et singulis libris 7 ei tantum qd postremo morietur substitui pot. h. 7 L. vel singulis. L. em plures. ff. eod.

Duobz impuberibz institutis, si pater ita substituat, si utaq; impubes decesserit, filius haeres esto: p inde e ac sinuissimo tanta substituisse. L. Cum quidam. c. eo. De impub. 7 al. substit.

KK

Dictio uterq[ue] p[ro]p[ri]e & collectiva & copulativa implenda
tu postulat. d. l. cum qu[er]ta. c. eo.

Frater pupilli censetur magis dilectus, qu[am] substitutus d. l.
cum qu[er]ta.

pater in dubio legitima successione inter pupillos p[re]feratur
se p[ro]mittit.

Si pluri[us] in pub[er]i[us] institutus, sing[ulis] cu[m] se p[ar]tim de
substitutis, tunc q[ui]cu[m]q[ue] ex heredi[bus] deficiente, ut in pupi
lari moriente substitutus ei datus in deficientis portione non
admittendus & exclusus coheredi[bus] d. l. vel singulis. ff. eo.

Cum postremo tantu[m] morituro substitutus i[n] legitima her
editate inter se volente intelligitur, donec non iussus morituro in
pubes, tunc n[on] substitutio sua incipit sortiri effectum d. l. ut
singulis. & l. qui duos. ff. eo. l. cum qu[er]ta. c. eo.

§. Substituitur

Non mo[do] notatim, s[ed] et generaliter pupillo substitui potest h. l. in
libris. §. haec uerba. & l. si in testamento. ff. eo.

Notatim substituitur facta i[n] uocante q[ui] ipsi substituentis
redes non exhiberunt, ut hic. & alleg. iurib[us].

Notatim substituitur expresso substituti nomine, generaliter uero non ex
presso nomine, s[ed] apposita generali nota aliqua. qu[od] ut quoniam
heres mihi erit, filio meo impub[er]i sit heres. ut in
& alleg. iurib[us].

Substitutio generaliter concepta ad eorum quor[um]q[ue] ad h[er]edem
& rata institutionis p[ro]p[ri]e p[er]tinet h. l. & d. l. si in testamento. ff. eo.

Generaliter substitui in pupilli successione non alias potest qu[am]
quoniam, quia eas p[ro]p[ri]e sunt in ipsius testatoris hereditate h.
l. sed si plures. l. cum libris. & l. si pater. ff. eo.

Substitutione pupillari sine ea masculo sine femina facta
 sit semper pubertas extinguit l. 7. l. verbis civilibus. ff. eod. capu.
 pupillaris substitutio patris patris pars est, quae post patris
 mortem ultra pubertatis tempus non extenditur. post puber-
 tate. n. sibi ipsius testam. gdero put. §. §. terra. §. quibus. no. e.
 §. mis. fac. test.

Pubertas in masculis quarto decimo anno, sicut in feminis
 12. definita. l. qua. etate. de testam. et si hos annos excesserint
 substitutio evanescit ut h. si tu ultimam die. eiq. ann. attinge-
 rint et testam. gdero put. d. l. qua. etate. §. posteriq. testam.
 substitutio infirmat. dd. h.

Tempus substitutionis patris gtrahere, et intra pauciores
 quam pubertatis annos testis vires gferre potest, ut ante. 14. m.
 non pupillaris ex pite. l. si. ita. §. §. l. qui. h. i. r. ff. eo.
 at ut ultra id tempus gducatur non potest efficere d. l. verbis
 civilibus. ff. eo. l. in pupillari. et d. l. si. ita. §. §. ff. eod. nisi. §. au-
 rij. verbis ut fidei iussu fiat. §. ult. t. eo.

§. Ultimus

Verbis directis fiunt institutiones et substitutiones, verbis
 inflexis, obliquis, seu precariis, fidei iussu relinquuntur §.
 verba. t. de sing. reb. §. fideicom. vel. l. Restituta. ad
 SC. Trebel.

Directa verba quae et civilia appellantur l. verbis civilibus
 ff. eo. et impatua l. Quonia. c. de testam. ea sunt quae sub-
 stitutum directe et immediate sine alteri ministerio capit
 hereditatem, ut haeres esto, dominus esto instituo. l. his. verbis
 in prin. de hered. instit.

Precaria seu obliqua quae et inflexa vocantur d. l. Quarta ff.

q̄ alteris adminicu tu. desiderant, ut fidei gmitto, rago, p̄
to, uolo, iubeo, mado, §. Verba. T. De sing. reb. p. p̄. r. l. r. l.
L. Restituta. Ad SC. TREBEL.

Libris tantu inpuberibz substitutio in alterz casu d̄ra
fieri p̄t. x. masculis usq̄ ad annu 14. femellis ad 12. ad q̄
usq̄ etatem testa illis a p̄ente scribi q̄sentant p̄t. e, m
qua ipsi sibi testm factu no p̄nt. §. Masculo. s. eo.
Eua etate. de Testam.

Extranez itide z filij pubes ad certu aliquot temp̄z in
stituta directis uerbis accipe no p̄t, at in lexis r
rogari p̄t, ut decedens hereditate ex fidei gmissi ca r
stituat: quo casu legitimz haeres ei succedens, ut is q̄
ipse in testm instituerit, deducta quarta Trebellian
ca, si no inuitz adijt hereditatem ea, z ei restituat q̄
z cui defunctz rogatz erat. h. z l. Verbis civilibz
ff. eo.

Haeres directo p̄ substitutum factz, in oibz bonis e
cuis scriptz e succedit: At fidei gmissu tantu q̄ hinc
bona testatoris, q̄ nec in solidum restituumz, s̄ una
quadrante ex sc. Trebelliano diminuta. l. sed si plures
At substitutos. ff. eo. Vel clariz.

In directa substitutio n̄ oia bona no tantu q̄ fidei gmissi
a patre ut eig grompto habuit ad substitutu deudunt,
sed et aduenticia, q̄ illi aliunde acquisita s̄ ut materna, p̄
termi gnis, donata p̄pter nuptias, z cetera eimodi. At
fidei gmissaria haeres puberis onerati no oia eig bona s̄
tantu restituere cogit salua Trebelliana, q̄ ab eo q̄ fidei gmissi
reliq̄t q̄manarunt l. sed si plures. §. Ad substitutos. ff. eo.

per fidei commissum no pupillo t^o ipsi testatori mediate succ^o
cedit. d. l. Gaius. C. eod.

Fidei commissaria substitutio ipsis duntaxat gravantis bona pp^o
habet. d. l. Gaius.

Si pater filio usq^{ue} ad 25. annu pupillariter substituat. Dd.
arbitrarij usq^{ue} ad 14. annos valere substitutionem.

Sed si nulla expressa aetate g^oncunq^{ue} expresserit, ut post mori
te etq^{ue} p^opendio verbor^{um} substituat, qu^o nullo temp^o die
recto valere pot^{est} in fidei commissu f^ollet. Dd. co^olta in l. Verbis
civilib^{us}. ff. eo. Si t^o in veritate auctoritate legu^m s^oq^{ue}
mallem, ut certe debem, dicend^o q^{ue} quocunq^{ue} mo post pu
bertatem pupillaris substitutio fiat, sicut aetate expressa,
sicut no expressa, ea o^o ee inu^ol^om, s^o nec fidei commissi
q^{ue}dem iure sustineri p^o lex. num. h. 7. in d. l. Verbis civilib^{us}.
ff. eo. ponderando verum frustra q^{ue} uanitate alij s^onat
7 hanc uarij opinat. Alex. in d. l. Verbis civilib^{us}. Ardu.
vigilij, 7 ceteri nouissimi hic.

Substitutio pupillaris directis uerbis facta in codicillis
benigna interpretatione ad p^ocaria p^oducit, 7 q^{ue} directo ualere
et non potuit. quia hereditas codicillis directo p^ocipiam^o
neq^{ue} adimi p^o. l. scauola. Ad Trebell. s. pp. De codicil^o

Milites cuius instituto sicut filio sicut extraneo, sicut
puberi sicut in puberi, sicut suo, sicut emancipato, di
recto in altera causa substitui p^ont, civiliaq^{ue} et di
recta eoz^{um} uerba q^{ue} p^ocaris accipiunt. l. Centurion^o.
ff. eod. tit.

QUIBUS MODIS TESTA.
infirmitate. Tit. 17.
prinap.)

Testa iure facta duobus evertuntur malis, cum aut rumpitur
aut irrita constituitur. h. 7. l. ff. eo. De iur. rupt. test.

Testam rumpi dicitur, quod cum suis iuribus statim evertitur h. 7.
ij. ff. eod.

Quod initio nullum est rumpi non dicitur. Nam etsi sit gubito
no. ff. eod.

Privatio quae supponit habitum. L. Manu missiones. de iust. fin.
c. ad dissolvendum. de desponsat. impub.

Non estis nulla sit qualitas. L. Deum de verb. ob.

Adoptio filij. C. vel et nepotis modo est matris sublati
ille ex quo hic fingitur ne pos. L. Filio. §. ult. de lib. 7.
posthu.) quasi agnatio sui heredis testam rumpit. L.
certa alias incipit ut. ff. eod.

Quomodo sui heredis agnatio est testam rumpit
§. posthumi. §. posthuz. 5. de ex hered. lib. ita fac.
gatione ut adoptione quae post testam facta est. l. certa ff.

Si extraneus testam instituit C. non itaque exheredatus cum
extraneus exheredari non potest. L. quida cum filio. de verb.
obl. postquam arrogatus fuerit, huiusmodi arrogatio
nihil officiet cum mortis tempore institutus recipiat. l. 4.
§. ult. de lib. 7. posth. L. si fin. ff. eod.

Exhereditatio in extraneo gemitu nulla, ludicra, et inoptata
d. l. quida cum filio. de verb. obl.

Si filius emancipatus exhereditatus postea arrogatus sit non
tunc infirmabit patris testam, exhereditatio enim simul pum
rita non ita facit revocari. L. Non putavit. §. si quis eman
cipatum. de bon. posses. contra tab.

§. posteriore quodammodo

Posteriori testamento rursus factum rumpit prius h. 7 l. 2. l. an
in fido ff. cod.

Ambulatoria & ultima voluntas, ad ultimam vitam spum
L. 4. in fin. de admi. Leg.

Testam. perfectum solo temporis cursu non proliuit. L. Sancimus
C. de Testam.

Prius testam. & posterius aq. solenne ipso iure tollit, etiam
si nulla in fido testam. clausula derogatoria adijciat, nisi
forte in priore testam. clausula adiecta fuerit, q. multa
oio fide posterioribus tabulis addi voluerit tunc. n.
ea clausula q. fuerit derogatoria, ut priori derogatum
e. intelligat. Inf. in d. l. Sancimus.

Nullus sibi impedire testi. factum potest, ne scribat aut
scriptum mutet testam. q. arbitrio, seruata eos ut spectati
iuris forma. Bart. in l. si q. in prin. de Legat. iij. l.
si nihil. §. In Legat. de Legat. 1.

Novissima semp. testatoris voluntas & seruanda d. l. Sancimus
§. Ipso iure. C. de Testam. l. iij. §. 1. l. Translatio. in fin. de
De admi. Legat.

Posteriores codicilli non derogat prioribus, nisi quatenus gra.
rius ff. l. cum pponas. C. de codicil. At posterius testam. & r. g. tollit,
lit, & ipso iure abolet prius, etiam si testator principate sua
voluntate non mutauerit. L. si iure. de Legat. iij. l. 3. §. Ultim.
si ipse. si cui pl. q. §. de Leg. falat. Ratio q.

potest et pagans pluribus relictis codicillis decedere, & plu.
ribus relictis testis, nemo nisi miles de adit. l. Erplu.
l. Militis. §. Miles Castrorum. de milit. testam. §. 7.
sui T. de codicil.

Prioris tabulae iure factae irritae non fiunt, nisi post
iure ordinatae & perfectae fuerint. §. Jan. & vlt. T. cod.
l. ij. ff. cod.

Testm imperfectu & p. seminali dū nō p̄t solennit̄ voluntatē
destruere §. pen. T. eod. d. l. ij. ff. eod.

Non q̄ stat̄ in p̄d̄m̄ntu q̄ n̄t̄ de iure solit̄ effectū
c. nō q̄ stat. de reg. iur. in vi.

*7. testes p̄ h̄c
m̄ fuerit duo.*

Posterior voluntas corā tribus testibz declarata, & decemalibz
spacio confirmata, q̄ ceteris testm̄ et solennit̄ resoluūt. d. l. sa
cuq̄ ubi ē casz singularis. C. De testam.

Si posterior testm̄ nō distat̄ a priori ut primo unū
consistit testm̄ pluribz codicibz factū. §. pen. 5. de test.
ordinando. modo priori in cōḡ sentiat ac solennit̄
factū sit, q̄siliumq̄ & facti sui rōnem testator indicauit.
rit. siglig. h.

Posteriore testō quāuis nullz ex eo haeres extiterit, testm̄
iure factū ē, & haeres ex eo ēē p̄t sup̄ḡ rumpit̄ h. t.
cum in fido. ff. eod.

Non q̄ ē f̄ p̄ ēē p̄t in iure nō q̄siderat̄. Acumf. h. a.
tat. d. l. cum in fido, ff. eo. l. pater filio. De haer. inst.

Is cuiq̄ ex testō quāuis iusto nemo haeres extiterit, in
tō decessisse iudicat̄ h. & §. 1. T. de haer. q̄ ab intest.
defert̄.

Posterior res tabulae etiamsi in ijs sita sub ḡditione, q̄ tū existit
nō potest haeres scriptz, statim rumpunt prioris q̄ ḡtionē
sunt pura haereditis institutio. d. l. cū in fido ff. eo.
Posterior haereditis institutio ḡditionalis eadē testō facta
reuo cat̄ priore pura. l. si testator de haer. inst.

In legatis tū et eisdem rei semp̄ spectantur posteriora
scripturam. l. Non ad ea. De condit. & dem.

175 In multis iuris partibus posteriora semper derogant prioribus, velut in Legibus. l. Leges. c. de Legibus. pactis. l. Pacta novissima. c. de pactis. l. tractibus. l. Pacta. de g. bahen. emp. talis, l. tunc dat. §. 1. l. Si hereditas. de testam. l. ut si deignissis. l. Clari. de fideicom. Legatis. l. si mihi & tibi §. In Legatis. de Legat. si atque id genus quam plurimis. An usque tunc & (ut gl. not.) in futura. Nam prima implet in iudex lata sententia iudicandi officio fundus sit.

§. sed et si quis.

Supra testam a posteriori et q. actus ex rebus heres institutus & rumpit h. & l. si q. prior. Ad Sc. Treb.

Testam quoque certis heredu ex rebus institutus & ualeat l. i. §. si ex fundo. de hered. instit.

Instituto in certa re cui nullus coheres datus & reliqua hereditatis portio iure accrescendi obtingit. l. Coheredi. §. vlt. de unig. & pup. sub. d. l. 1. §. si ex fundo de hered. instit.

Heres fidei testis q. prius ualere iussit & institutus, Superiori ita restituat, ut sibi tantum quartam retineat. h. & d. l. si q. prior. Ad Treb. tota. n. prius testam censere gustu in eam fin. deignissis, ut non solum institutus, sed & Legata in prioribus testis confirmat. l. posthumus. §. si pagani. ff. hoc tit. §. quibus n. oia q. probauit nisi tunc aliud scripsisse testatore & hoc l. Erbat in fin. de milit. testis.

§. Alio quoque modo.

Capitis diminutio testatori contingens eius testam irritum facit l. si q. §. Irritum. ff. eod. & h.

Capitis diminutio & prioris stat. gmutatio, cap. triplex & maxima, media, minima, Maxima capitis diminutio

Et q̄ staty oēs adimit, libertate, civitate, 7 familiam,
Media Capitis diminutio E, q̄ suos tantum posteros
adimit, civitatem 7 familiam. Minima Capitis diminutio
E q̄ familia y adimit. §. De cap. dim. 7 l. ult. ff.
ht.

Qui vel de libertate vel de civitate vel de familia sua
decedit capite dimittit. §. d. l. ult. De cap. dim.

Si q̄s libertate simul 7 civitate amiserit, aut aliter tan-
tu, testm q̄ ab eo factu fuerit antea, irritu E, ut h. §. h. q̄
in duobz capibz.

.f.

Testm irritu capti ab hostibz populi in ius 7 Lego com-
munes resumit. L. si q̄s filio. §. pen. ff. eod. L. ex. 7 ibi 7
Aret. not. De testam. §. ex. 5. quib. no E pmiss. fac. testam.

.ff.

Serug p̄nae vel deportatq̄ si a p̄ncipio in integrum res-
tutq̄ fuerit, eiq̄ testm quale sit tanq̄ nunq̄ irritu fuit
ades ut nona voluntate ad illiq̄ confirmatōe nihil eff. sit.
Si q̄s filio. §. pen. ff. eod. ibiq̄. Bart. 7 Castren. l. i. c. de
ten. pas. tab. 7 Aret. in §. 1. §. quib. mod. ius patr.
Status sol.

Capitis diminutio minima si emancipatio ne ut adp̄tionem
ḡngat, testm irritu no facit, q̄ alioq̄ in Castrensi ut q̄
Castrensi p̄ncipio factu E. L. si q̄s filio §. Vlt. ff. eod. l.
§. sed si filio fam. De bon. poss. sedm tab. quia filio
fam. in p̄ncipio suo Castrensi ut quasi E loco patris fa.
L. ij. Ad SC. Macedon. Vigly h.

Sola q̄ in arre habere ḡngit capitis diminutio minima
testm p̄rig iure factu irritu facere ḡsumit. l. q̄ ex h. §.
§. teste 7 §. seq. De bon. poss. sedm tab. Vigly h.

Rumpi & irritum fieri de eade dr, at irritu fieri, 7te
nequaqua. h. in vers. hoc aut casu.

Rumpi & irrita fieri ea testa dicitur qd in antea rumpi
starent currsa ff. In iusta utro vel irrita de dicitur qd in
qua g. starent sed infirma semp sua fronte fuerunt,
h. 7 l. 1. vbi oio testoz vitia a papiniano recensentur,
ff. ff. eo.

Quaedam verba gnaem signationem tributa de industria
interdu coangulant, no ga res dicitur ff. ff. d. l. 1. ff. eo. C. in part. orat.

Notis singulis res singule distinguendi ca noiauda ff. Vel
Comodu & res singulas suis vocabulis appellare, per tex. in m.

Inuiles tabule fiunt si in institutione erratu ee ostendat, ut
si pater filium suum qm ee existimans, falsa opinione ductus eu
haerde scripserit & suppositus erat. l. si pater. c. de haerd. instit.

Institutio erronea no valet. d. l. si pater. l. Nec apud. c. de haerd.
instit.

Error in psona honorata, dispositione vitiat, ibid.

Institutio ut talis no pbata qualitate repellit alleg. iuris.

Deficiente supposito deficit dispositio. d. l. si pater. c. de haerd.
instit.

Si qd instituit cum qm loco frs adoptavit um no rite adq
sit celebraty arrogatio nulla & in testatuz decessisse u
desp. l. Nec apud. c. de Haerd. instit.

Cum adoptio nram imittit, nra rez no admittit, ut quis
Frer proceess. Vel:

Frer a fr nratita nasci atq ideo adoptari no pot. d. l. Nec
apud. c. de haerd. instit.

De transfusali vel agnato nō fit adoptio. Ars. n. n. n.
imitatp quātū p̄t. §. Major. 5. De adopt. l. Nec apud.

Si testator ut heres scriptus ad heresin defecerit testm irritū
efficit. Accurs. h. auth. ut cū de appell. cog. §. si q̄s de p̄d.
Eorū testā irrita fiunt q̄z memoria post morte damnata ē,
puta ex cā maiestatis ut ex alia talis l. si q̄s filio. §. Quod
q̄s, in fin. ff. eod.

§. Non tamen.)

Testm eig q̄ & testm q̄diti & mortis tempore integri capitis fuit
quamuis medio tempore diminutū fuerit. Proter tunc h. 7. l. 1. §.
git. De bon. posses. scdm tab: intellige si noua testatoris uola
tas accesserit. Accurs. h. ad noua aut uoluntatis q̄ bonum q̄
testes necessarij s̄t, ut Art. & Pont. h. tradunt. Licet sapiman
in l. q̄ ex libris, §. Testo. De bon. posses. scdm tab. eam reliq̄s
q̄ q̄ duoz testm numero gēnti s̄t q̄ p̄ro uideat.

Proter tunc tantū iuauerit cū testm iure p̄torio factū ē l. Ca
septem testium signis (q̄ ipsi initio introduxerūt. §. Sed cū paulat
5. de test. ord.) tabule signate s̄t q̄ p̄x. inuon h. ubi sigl.

Capitis diminutio cū tōmentū sit iuris ciuile l. eas obligation
De cap. diuin. p̄torium testm infringere nō p̄t. arg. l. Nihil
utruq̄. De neg. iur.

Ex testō agnoscit posthumū rupto si posthumū ante testatōrē mor
p̄tor bonoz possessionē gēdit. l. Posthumū. ff. eod.

Bonoz possessio a p̄tore loco hereditatis q̄ a sola lege defert
Dat. l. 1. De bon. poss. et T. dict. tit.

Si iure ciuili succedat p̄tore hereditatis usq̄ ad 30. annos locū hēt si
p̄torio bonoz possessio intra annū tantum gēdit. l. l. sept. C. de iur. de lib.
1. §. Largig. De successor. dict.

Testm. no sola voluntatis mutacione rumpit, nisi a legitimo & legitime gñiat. h. 7 l. ij. ff. eo.

Corporis receptum e no septem qdē testi um gra testm assertio in credendu ee, nisi adiecit testatorē liquet deo se priore voluntate mutasse, quo intestato decederet. Bart. in l. si iur. de leg. 3. Art. h. Alex. in l. si ita scriptum. §. si regula. 20 lib. 7 post. arg. l. 1. §. pen. si tab. testam. nul. extab.

Posterior voluntas corā tribz testibz declarata & communi spacio gfirmata pcedens testm et solennit. resoluit, & casu sing. in l. san. cum. C. de testam. aliq. testm pfectu solo tenoris in casu no resoluit. nisi. ibid.

Simplici nudaq. voluntatis expressione pcedens rite factu testm minime infirmat. sedm cōm. & vtriorē §. 1. Ari. in l. ledum. qm in Fran. Conang lib. 9. gñiat iur. civil. cap. 11. impugnatur. aliud si testator hanc suā voluntate facte gfirmasset, ut si gulto tabulas mudat, deleat, gēllat, sigilla remoueat. l. 1. §. pen. si tab. test. nul. extab. l. qui ex libris. §. Testo. de bon. pos. sedm tab.

Testm iure pfectu ab ipso testatore gulto dissolutu ut gmissum no ualēt. l. Nuptia. C. de testam.

Cancellatio a testatore gulto facta, qti iuris extinguit, in gulto facta no gñudicat. l. si cum. C. de testo, s. gulto nō est tabula cancellata an in gulto, a testatore, an a b alio. vide p tab. Art. h.

Ad infirmationē testm nuncupatiōi salis e corā testibz gñariam suā voluntate declarare. Nauel. gñ. 107. an qbz qbz modis res gestae & gfecte sint iuste dissolutae et modis. l. Nihil tam utrat. Vbi dicitur e leganter ut oia decisionē mri §. pro. sequit. 20 reg. iur.

Legata nuda uoluntate p̄ exp̄ssam ademptionem reuocasp.
est̄i transfera. De admi. Legat. C. de fideicom.
posterioribz tabulis imp̄fectis nō fiunt irrita prioris p̄t.
h. 7. l. ij. l. si hinc. ff. eod. l. si iurr. de Legat. 3.

Quae iure ḡfecta s̄t, iure et tolli p̄imiḡ p̄nt ut debent. Th.
hic.

Imp̄fecto testō sc̄do p̄rig nō rumpit̄ d. l. ij. ff. eo. cū similit̄
mā nihil actū uidet̄ de aliqd̄ ex his q̄ ad actū s̄tam p̄ p̄im
sup̄e agendū. l. pen. in fin. C. de his ut id̄ dig. c. i. in fin. cū
d̄ertnunciat.

Imp̄fectū testm̄ nullū ē h. gattunt̄ s̄. ad infirmatū sup̄iq̄
iure p̄fectū, ual̄t t̄n p̄t̄ranḡ ad p̄bandā testatoris uoluntā.
l. ult. de reb. eoz q̄ sub. tut. s̄t.

Testm̄ solenne p̄ subsequens m̄ng solenne regulariter nō reuoc̄
l. hac ḡultissima. §. pen. C. de testam. p̄t̄ranḡ in aliquot c.
ḡs Accurs. h. Verb. p̄fecta. l. as. ind. §. pen. Fin. l. sc̄ning. C. de
tō. Fran. Curtig in l. 2. C. de bon. poss. q̄ tab. p̄sequit̄.

Si testator falso p̄suas̄ priorē herede institutū morte
aliad̄ testm̄ ḡdidit hac p̄fatione, quā uolui michi herede
tūm nō potui. Meūq̄ heres esto, licet post̄riḡ or̄tū n.
ris ḡstiterit ex priorē locq̄ erit successioni. l. ult. de hered.

l. cum mater. De inoff. test. l. si tum. C. de test. milit. Ca.
falsq̄ rumor priorē heredi instituto nocere nō debeat l. te.
l. Demonstratio De ḡdit. 7 deni. l. ij. C. de fals. tā ad.

Ignorantia uel error disponentis dispositionē inuolūtā nō
d. l. si cum. C. de testam. milit. cum simul.

Singulari militis priuilegio receptam est, ut possit huius
testis deponere. l. querebas. de milit. test.

Cum patris & filij persona eade sit, si pater sibi deinde filio quillo testm gaderit utrumq; ualebit. L. si q. d. s. suo. De vulg. & pup. sub. 174

Licit posteriq; testm no fuerit iure pfecta si in eo scripti s. gab in testato uenire pnt supiq; rumpit. L. ij. ff. cod. L. Hac g. s. l. u. rissima. §. Ex inffecto. C. de testam. Quid. pap. g. s. l. 2. s. nu. 2. v. s. p. terra.

Testm inffectu rone solemnitate in ter Liberos tantu pedit d. l. Hac g. s. l. u. rissima. §. Ex inffecto. C. de testam.

§. Vltimus

Principis nq; lris ca, nq; nuda uoc, nq; ming solemnitate redit instituit. h. l. pen. de hered. instit. L. 3. & L. Nolum. C. in de testam.

Sanctiq; Rompub. in opem hntis, qua ad diuitiaz ammta p discrimini atq; dedecora usq; pntur dicitur dng p hnt. max. ut Capitoling in eiq; uita refert. facit ex. m. 7. d. l. 3. C. de testam. L. serpiniang. §. Si Impator De inff. test.

Impatore lris ca herede institui inuidiosa e, nec n. ab hnt. mae facultate ex principali maiestate capi oportet. paulg in d. l. pen. de hered. instit.

Ex testto etiam inffecto principis nihil g. s. p. no magis quam alig priuaty. L. ex inffecto, de Legat. 3. L. Ex inffecto C. de testam.

Ex inffecto testto Legata ut fidei g. m. ssa impatore uindicare uerba uentia e, deest in tanta maiestate eas seruari. L. 1. s. q. b. g. i. s. solutg. paulg in d. l. Ex Impfecto. de Legat. 3.

Ex inffecto testto nec impatore hereditate uindicare p. s. p. g. s. t. utum e. L. ex. m. Lex imp. ruy solemnib; iuris Impatorum soluprit, nihil tu ta u. p. p. r. Imp. i. g. qua Legib; utuntur. Alexand. d. l. Ex Impfecto. C. de testam.

175
179) Princeps nō p̄t sine cā aliam rē suā auferre. l. si priuā
in princ. l. 7a q̄. l. toties. §. vlt. de pollut. l. Bern. c. de quadri.
§. script. Et si forte publico fauore suadente, rē alteri a se
assignet. l. Transi. §. 1. De rei vend. l. Lucig. de euitio. tan-
tunde dno p̄stare debet. l. venditor. §. si q̄stat. corā p̄dior.
l. serui. C. quib. ex cau. ser. §. primo lib. accip.

DE INOFFICIOSO TESTAMENTO.

Tit. 18.

Si ex hereditate uel q̄ scripi sint libri, ut partēs testatoris
inofficiosi q̄rela dapp. ut h. in prin.

Cum tñt partēs n̄tatem erga filios charitatē. l. Nam
et si. §. eod. de inoff. test. 7 cā q̄de tanta, ut pl̄ ferri filios q̄
ipsi se diligant. l. 2. §. q̄dri. in fin. Quod inst. cā. Ne
ullg amor paternū uincat. l. vlt. in prin. c. de amā. fur.
§. sumit. paterni nois q̄litū q̄ libris semp̄ esse tamthi alig
prima fronte nō admodū utilis filio uidet. l. Nec ea in fin.
Ad l. Zul. de adult.

Naturalis parentum in liberos affectus, ut oīa parentis m̄tā
ligant ex uoto libris parare. l. Nihil. de bon. libror. ad successi.
ut uolūti debita eos uacando. l. scripto. vlt. libris l. cum rō. de
bon. dam. posthereditatib. sua magis quā extranei fauorē l. cā
acutissimi. c. de fideicom.

Ea q̄ n̄tatur nobis n̄sunt, perpetuo adde credunt. Acum.
in l. vlt. Quod inst. cā.

Dicitio pl̄rumq̄ q̄stituit nobis uigata l. pl̄rumq̄ de tur. det.
l. 1. §. 1. ibi. 7 pl̄rumq̄ ita ē. de tutel. 7 romib. dist. 5.
vlt. §. de legit. patron. tut. Dec. in l. 1. de reg. iur. num. 13.

Ex cā exhereditationi n̄sita 7 nō q̄data testm̄ ipso ture nō
corrunt, sed n̄m̄p̄ q̄ q̄rela. Auth. ex cā. c. de lib. q̄tr.
Iure nouissimo exhereditatio sine expressione cā q̄rela r̄m̄tū
nō desid̄rat. d. l. vlt. 7 Auth. ex cā. c. de lib. q̄tr.

Si pater in testamento suo exheredant liberos, nulla adie-
ta legitima, ut plerumque, ipso iure, ex co. d. pater no. testam.
testam, nec op. e. grola. l. ult. c. de lib. p. testam. s. d. v. g. v. g.
hic arbitrat et tunc p. inofficiosi p. testam. res. s. d. p. aut.
ut cum, de apl. cog. s. Aliud q. p. Const. 115. 7. l. x. in l. v. v.
sint ca.

Quaerela no. potest aduersus testam, quod ipso iure nulla e. p.
nam ibi. Nam si uere furiosus sit nullus e. testam
Antiquo ualebat exhereditio liberos no. iurim facta et
si ca. exhereditationis in ipso no. adij. q. p. s. No. iurim s. d. p. d.
hered. lib. Nunc oportet eam exhereditationis specialiter r.
conferre. in testam. d. Nouel. ut cu. de appell. cog. s. Aliud quoq.
7. s. Causas. Const. 115.

Olim libris in causa erat on. p. b. d. q. inter. p. s. 7. in q.
p. s. ut exhereditati e. erit. l. Inofficiosa. l. Na. 7. his. s.
hinc aut. ff. eo. tum q. odiosa uide. bat. q. quis extr.
uoluntatis app. uenatio, tum q. p. b. d. necessitas ei in an.
bit q. p. s. Non solum in fin. T. de Legat. Hodie aut. l.
ri p. s. uenit grati 7. in s. t. u. b. ut digni, nisi scripti ha. r.
p. b. uenit cas. in gratitudinis 7. legitima indignitate. l. si no.
c. ed. fit.

Quilibet grati 7. beneuolentia existimant nisi d. uenit p. b.
ff. l. Seruus 7. l. Testam. c. de manu. testam. p. s. p.
si Lex no. iurim 7. in s. p. m. in certa reg. rat. q. utiq. p. b. d.
e. ab allegante l. si forte. de Cassens. p. p. u. l. u. d. l. Qui s. p.
de p. b. d.

Facta p. s. t. m. in soluta non p. s. uenit nisi p. b. d. l. Seruus
cum siml. c. auth. Non licet. c. de lib. p. s. r.

Exhereditatio et iure nouissimo ad patrem 7. p. s. r. u. ad matrem
7. hinc materna refert. auth. ex ca. c. de lib. p. s. r.

Verba exheredans 7. p. s. r. u. nouissimo iure ad utriusq. p. s. r.

80 parentes simpliciter relata sunt, distincte & respectu ad singulos referenda. d. auth. ex ca. ut h. ibi exheredat ut omittunt.

Preteritio matris & hinc matris & exheredatione iure. d. Matris. de exhered. lib. l. filia. c. eod. Iure tamen remississimo et per litteras matris cum expressione ea fieri debet. Auth. no licet. c. 24. lib. q. ter.

Quærela inofficiosi testis iure civili introducta e. h. 7 l. filio. §. 1. ff. eod.

Quærela remedium e. repressoria, quæ rescindit obstaculum exheredationis p. h. hereditatis, simul itaque institui potest inofficiosa querela & p. h. hereditatis not. in l. eundem, off. ff. eo. 7 l. 1. c. eod. Quæquam & seorsum accusari testem potest & deinde potest repudiari hereditas. l. Nam & h. ff. eod.

Inofficiosa querela adita deum hereditate potest. §. l. pupillaria. §. si aditioni ff. eo. sed bonorum possessio quæ aditionem non desiderat. l. illud in prin. de op. pos. §. tab. Deinde ratio in eo e. quæ querela aditio hereditatis potest, at heres eo non potest quæ non adierit. l. §. heredes. de acq. herod. At bonorum possessio tantummodo subee potest exoptat. d. l. illud.

Ante hereditatis aditionem semper spes e. successionis abiri, testato, ideoque huic exordinaro querela remedio legi non e. Bald. l. si quis filium. c. eo. 7 port. h.

Heres qui pater exheredato filio instituit non longior mora fiat exheredato nisi p. h. adeat intra sex menses, inter absentem, intra annum. l. scimus autem. §. illud p. h. c. eo.

Color h. querela inofficiosi q. si non sane mentis fuerit testator, cum testem ordinaret. h. 7 l. ij. ff. eo. hodie cum exheredatio Legi, una ea firmi debeat, eum color amplius p. h. no putat e. art. qui Fulgos. in Auth. ex ca. c. de liber. q. ter. 7 vigiliis h. resto respiciunt.

Quod expressse non corrigiis stat minimis p[ro]hibet. l. San.
c. de testam. vel.

Corruptio non inducit nisi quatenus in iure expressum app[er]et.
d. l. sancim[us]. Auth. de no[n] eligen. sedo nubent. §. Cum i[st]i. v.
Nec e[st] Lex.

Legum corruptio ubiq[ue] e[st] evitanda l. Papim[us] in fin.
de appellat.

Color e[st] q[ue] modestia iuxta illud. Honora p[at]re[m] & matr[em]. Ve-
tas aut man[us] corruptu[m] fuisse portio[n]e[m] neutralis aut a-
deliniamenti[um] instigat[ur] in d[omi]no l. 2. 3. & 4. ff. eo.

Ad fictio[n]e[m] & color[em] subinde devertit q[ue] a sancto e[st] d[omi]n[us].
fate parentu[m] q[ui]n[que] ideo res verbis preparari debet. h. 7. d. l.
cum simul. ff. eo.

Nihil ex eig[no] testis q[ui] in officio iudicatu[m] e[st] idcirco ualor[is]
ga credit[ur] quasi furios[us] testis factus no[n] potuisse. l. 1. de
fidei g[ra]m[ma]. de Legat. 3.

Querela in officio si q[ui]da[m] testis adeo rescindebat[ur], ut n[on]q[ue] liber-
tis in eo r[e]p[re]s[en]t[ur] n[on]q[ue] Legata de fidei g[ra]m[ma] & soluta g[ra]m[ma] r[e]p[re]s[en]t[ur]
indebiti r[e]p[re]s[en]t[ur]. l. papim[us]. §. ult. ff. eo. Nunc uero
testis parentis ex t[er]m[in]a exhaereditatus, et p[ro]hibiti[on]is ip[s]o i[ur]e
nullu[m], aut si quo casu huiusmodi accusatione fuerit res[er]vatus,
sum q[ui]d[em] corrumpit euasit[ur]. N[on] Legata, fidei g[ra]m[ma]s, substitutio[n]e[m]
pupillares, datio[n]e[m] tutelaz, dem[on]stratio[n]e[m] rei q[ui]da[m] no[n] in-
firmans. l. exotres. c. de heredi. instit. auth. ex t[er]m[in]a. c. de lib[er]t[ate].
p[ro]hib.

Querela in officio tam[en] tetra[us]erbitas q[ui]da[m] parte[m] in lib[er]t[ate]
res, q[ue] ipsis sine t[er]m[in]a inuidunt bona a Deo donata, q[ui]da[m] illa
Ap[osto]li: si filius ergo haeres. h. 7. d. l. 4. ff. eo.

Officium utralis p[re]latis dicitur ut q[ui]da[m] capiat p[at]re[m] & filijs
l. Ne in ea. Ad. l. Tul. de adult. i[st]i q[ui]da[m] aq[ui]da[m] l. scripto. Unde hi
l. Zulian[us] si q[ui]s om[n]i[um] t[er]m[in]a c[on]stam. non unq[ue] de i[st]is atq[ue] de
se ip[s]o soluat[ur]. l. I[st]i gen[er]em. §. ult. de eo quod int[er]
t[er]m[in]a.

parentes non creduntur alios uel heredes suos
 supstitos. l. cum aug. de gdit. 7 dem. l. cum acubissi. c. de fidei
 comis. l. si unq. c. de reuoc. don.

Filius uiuo quocq. patre bonoq. paternoq. qd. datus inq. existim
 ff. s. sin aut. t. de hered. qual. 7 orna.

Furiosus qd. mente caruit testari no. licet. h. vers. Nam si uis
 furiosus. s. p. s. quib. no. e. pmiss. fac. ff. l. 2. c. eo. Ideo
 si quod fecerint testm. nulla e.

Remedia in testm. dicendi nulla e. p. p. t. 7 ad heredes transi
 nullis, prola uero quinquag. e. 7 ad heredes suos transit. ff.
 transos utro no. nisi p. p. a. v. in quorsio aliq. mo. p. d. d. l.
 Emadmodu. l. posthumus. s. ult. ff. eod. l. si q. s. filiu. l. scing
 in fin. c. eod.

Hereditas filij p. p. t. 7 exhereditati d. p. q. r. l. a. inofficiosi suis q. d.
 s. e. ff. ex heredit. no. nisi p. p. a. d. l. si q. s. filiu. l. scing
 in fin. c. eo.

Præpasse q. r. l. a. uidet is q. ad denunciationem ut actum s.
 editione p. c. s. s. t. nulla magis q. litem gestat. e. d. l. Emadmo
 du. ff. eod. nisi mutata uoluntate q. r. l. a. renunciat. tunc
 n. o. s. extinguunt. d. l. si q. s. filiu. Vbi d. c. eo. l. Nam
 etsi. s. l. ff. eo.

Oibz tam p. t. b. q. u. a. libris licet de inofficioso disputare
 h. vers. no. aut. libris tantu. l. i. ff. eod.

Quærela inofficiosi p. p. t. libris utriusq. sexu utralibz 7 l.
 filiu. s. l. b. m. legitimis tantu. x. ad p. h. u. s. sed no. utralibz tantum
 s. i. u. i. p. a. t. r. n. o. s. i. u. s. i. n. m. a. t. e. r. n. o. t. e. s. t. e. i. n. o. f. f. i. c. i. o. s. e. e. x. h. e. r. e. d. i. t. a. t. i. u. t.
 p. t. r. i. t. i. s. i. n. t. h. 7 s. s. e. q. l. Nam 7 h. i. s. ff. eod.

Non mo. libris parentum sed et parentes libror. testa. inoffi
 ciosi accusari pnt. l. i. l. pater. l. Nam etsi. ff. eo.

Etsi parentibz non debeat filioz hereditas p. p. t. u. t. a.

parum tam, et utramque erga filios charitate turbato in o.
dine mortalitatis, non minus parentibus quam liberis pie re
q. debet. papin. in d. l. Nam et si. ff. eod.

Miles q. iure militari de castrensibus bonis testari libere potest.
rentes q. terris ut exheredare sicut et liberos suos. l. papin
ang. §. papin. ff. eo. l. de ioff. 74. Quoad notu. c. eo.

Militis voluntas inofficiosa testi quela soluta non est ut ma.
oz q. de castrensi ut q. si castrensi pecunia testari. l. ult. c. eod.

Quae re la inofficiosa auxilium subsidiarium q. et mag. q. cedisse in
cum alia reus hereditas obtineri non potest. d. tam aut. l. eo.

Exordinario nunciis leg. e. si q. dem ubi q. eo qua ordinari
nobis q. solate notate in l. In cause. la. q. de minorib.

Testa fratru et soroz q. by psona turpes relicta nobis in statu
ff. Inofficiosa arguere possunt. h. Veri. Soror aut. l. frs. 74.
c. eo. nihil q. refert quod emancipatione q. sanguinitas fuerit
soluta. sig. h. faat. lex. in l. 4. c. de Legit. tut. 7 in d.
fratres. c. eo.

Turpes psona in tolluntur de ha q. aliquid criminis iudiciorum
licoz accersita ff. Ang. perusing in l. 1. ff. eo. Item turp
psonas censere oportet ex titulo ff. de his q. not. infam.
infamis iure aut alioq. aliq. macula affesa re et opinionem.
horum qua infamia facti in loco dicunt d. l. frs. c. eo.
3. 7 4. c. de legit. tut. l. Faber. h.

Soror et frater de inofficiosa q.ri put si mo tempis psona in statu
ta sit ha cum simili sed idipsum non observat quado turpis
psona in uenid i institutu mutasset. Faber h. 7 d. l. frs. 24
c. eo. aut nisi is q. q. rta inoff. parat eade nota turpitudinis
laborant. l. In arpa. c. eo.

Si frater una turpem, alia ratione psona instituat non datur frater
nisi q. parte turpis. l. cum duobus. c. eod. l. si Titio. de Legat.
Bart. 7 Bat. in d. l. frs.

Beneficium quodlibet quod frater datus fuerit sine sint ex hereditate, sine
 Pluribus, Nam frater & Pluribus ex hereditate legit. l. Maximus
 ultimum in medio. C. de liber. Plur. Bald. in d. l. frater. col. 4. c. eo.

Quærela inofficiosa adversus fratrem sonantem testis quibus tempore persona nisi,
 tunc ff. frater germanis x. ex libro parentis vel saltem sanguinis
 & eodem patre, non est utrimus tanta. i. ex eodem matris cognatis tanta,
 concipitur d. l. frater. C. eo.

Est. in nobis cum his frater ferre antior quærela, necessitudoque cum
 quibus nobis per patrem tota nois familie originis cura ff.

Quærela inoff. non datur frater & sororibus, nisi sint ex iusto utro
 & legitimo matrimonio cognati, alias. in. non de inter eos esset ali
 qua sanguinitas, auth. de sang. & utrim. fratrib. §. 1. in fin
 Ang. Arret. h. etiam si legitime rescripto principis non tu officio
 unquam ita sanguinis ut sint testis fratrem impugnant. l. Crimen
 in prin. de nat. lib.

Frater persona tuam ex tribus tantis causis frater antefrater permittit
 si struxerit insidias vite, si criminabiliter eum accusaverit
 si grave damnum in ortu bonis intulerit. Nouel. de nupt.
 Const. 22.

Cæteris cognatis etiam si sint filij fratrum quibus in successione
 ut ab intestato unquam parentum suorum rursus. auth. ut fratrem
 filij. Const. 12. 7. hac quærela non datur h. vers. ultra fratres. & l.
 fratres. C. eo. l. 1. ff. eod.

§. Tam autem)
 Liberi tum nati tum adoptivi tu et posthumis ubi
 quærela inofficiosa habet, sed ita demum si nec alia via adipisci
 hereditatem possunt. ut h.

Natos liberi velati ad ipsos adoptivos legitimi & nati
 les intelliguntur, sed velati ad legitimos spurij accipi debent.
 l. si pater. de adopt. & auth. quibus mod. nat. offic. legit.

Quærela inofficiosa non tenet locum ubi gessit aliud remedium.

h. unde uocat^r ultimū adiuuorū. l. Maximū in fin. c. de
p^rer. 7 q^rela subsidiaria. l.

Filij p^rerib^r una iure dicendi p^rter nulla aut bonoz possessione
p^rter tab. ad successione patris admitti. p^rter. l. ij. de bon. pos. c. tan
illi ex cot. 20. p^rter q^rela de engabif.

Qui cot. auxilio 7 iure nuptij e, ei no dudu e Exordi.
rium 7 subsidiariū nuptia, cu hoc uoxq^r cum ordinario
curat. l. In ca. la. ij. de minorib.

Posthumus q^r no nisi ex hereditate (quāq^r id hodie mix
nt. cum nulla ingratitudinis causā q^rmittit p^rter. ad q^rpta ad
mittit. l. si q^r in suo. §. Legis. c. ed. auth. ut cu de app.
cog. §. Aliud p^rter aut eode iure q^r sup testm infringere.
l. Collig. de lib. 7 posth. §. posthumi. 7 §. posthumoz. §. 2.
ex hered. lib. §. sed hac ita.)

Legitima librorū olim erat quarta pars bonoz. l. papinian.
§. Quarta aut. ff. cod. l. Cum q^ris. c. cod. hodie iure nouo
definit p^rter numerū librorū, ut si quatuor ut pauiores,
trienis, sin plures semis legitima sit. Nouel. de trient. 7
mis. §. frequētes i^rg. auth. nouissima. C. hoc. tit. 7 auth.
de his q^r nupt. i^rg. §. porro hanc p^rterita const. 22. glam.
Deuio filijs suis dodrantem relinq^rre p^rter. Nouel. q^r 8
§. Exap^r aut. 7 const. 33. §. sin cui uero.

Legitima librorū q^r debent ex test^ro ut ab intestato, tam
p^rteritate quam uisq^ru^rta lib^rā ab ei grauaminē uisq^ru^rta
adscriptis q^ritionib^r. l. quomā in priorib^r. l. si q^r in suo.
eodem.

In Legitima filio q^rutaz dos 7 donatio p^rter nuptias in
q^r udit de p^rta illig, de auz successione tultat. l. ut lib^rā
in fin. c. de Collatio.

pater p^rter instituit filiam in sola dote, quā ipse instituit de
sua p^rta, sed non in dote materna, q^r filioz e q^r p^rta nullo

183
nunc in re aliena. arg. l. Res proprias. c. de Legat. §. unde
non succedit dos materna loco Legitima, ut & cois opinio.

Donatio inter vivos a parentibus facta liberis, non suppletur
eis in legitima portio nisi notatum fuerit ut cent. §. deli-
ta parte hereditatis. l. si qu. §. §. generaliter. c. eo.

Nemo cogendus est ut in re alicui det Legitima sua l. 1. §. Impuberi.
ri. de collatio. bon.

Ad estimandum cuiusque defuncti patrimonium, ut inde Legitima
colligi possit respiciendum est tempus mortis sua sicut ut post mortem
bona crescant aut decrescant, id non consideratur sicut coem ad
opinionem. §. l. cum quis c. eo. arg. l. et. §. ult. de bon. lib. et.
7 l. ult. si quod in fraud. p. et. §. Quonia usro. vel. scribunt
enim. Nouel. de nupt.

Minuunt Legitima res aliena, funeris imposita, 7 libertas
p. s. l. Papinianus. §. Quarta aut. ff. eo.

Cum in re legitima exheredatio ut p. arto relicta & non
datur in off. q. reia, sed ad impleta Legitima agitur. h. l. et mo.
do. 7 l. Scing. c. eo.

Verbum relicta non in re ad Legatam quam ad institutionem plinip.
l. 1. §. ult. de tab. exhib.

Novissimo in re recentiorum Constitutione Justiniani ad exclu-
dendam quædam in off. necesse est ut filij aliqd ex testamento institutionis
titulo accipiant. §. Aliud q. §. 7 s. Cetera. auth. ut cum de app. l.
1. §.

Si in ultima voluntate pater relinqueret filio in re legitima ad
mittitbat olim quædam 7 curia test. l. si non mortis. §. si §. ff.
eo. l. et mo. l. cum quis. c. eo. Ad hodie & emendatum ut non
impugnet testam filij, sed potat illud q. de legitima. h. l. et mo.
no. 7 l. Scing. c. eo.

Legitima hodie et iniqui solitis iure institutionis p. relinq. §.
cois accepta. in l. 3. §. Sed v. m. de minor.

qua tandem magis re q̄ illis deo supplet. Bart. in l. 4. in
prin. C. de 7 qd. quarta pars debeat. Quia p̄ alioq̄ in stituta in
re certa sint iudici p̄t accipere rem sibi relicta, nullo ma-
gis hærēs iuris. L. Ex facto C. de hær. instit. L. cum hærēs
in prin. De acq. hær. 185.

Legitima ex defuncti hereditate repleta, id est damno solus hærēs
dis scripti, nō est Legatarior. §. Itac aut. ita. Nouit. Ut in
de appell. cog. nisi Legitima suppleta hærēdi scripto nō supsit
sua illa portio, supra qua grauari nō pot tunc n. 7 Legat.
tis recte detrahentur. L. In quarta. in fi. Ad. L. Falci.

Transposita x frum ab intestato succedenti legitima 7 hærēs
7 minor e quarta bonoz pars arg. l. papinianig. §. Quarta
ad. eod. Quia fr̄r debet fr̄r alimenta. L. Nonot. 7 L. in plu-
res. §. In solupdis. C. De adm. tut. arguendo ab alimentis
bis ad quartam.

Fr̄r licet legitima portio relicta sit, nihil t̄q̄ adhuc turpius
p̄sonis in re h̄a hereditate p̄ferunt arg. l. 3. si a parricis
manu. futor. §. Si futor

Tutor a patre exheredato, quavis q̄ pupillo Legatū e peten-
rit, agere t̄n de in off. potant. h. 7 l. Si pars. §. vlt. ff. eod.

Qui semel testatoris iudicium appellauit, idemq̄ deinceps impug-
nare negt. L. vlt. ff. eo. L. parentibz. 7 ibid. ad. C. eod. fallit in
eo q̄ officij necessitate adacty id fecit. ut h. cum simit.

Quod semel placuit amplig displicere nō pot. C. q̄ semel. de
reg. iur. in 6.

Tutela m̄ng e q̄ necessariis subing. §. 1. 5. De ex. tut.

Tutoris officium e nihil p̄mittere q̄ pupillo ex parte existi-
mit. tut. tit. de tutel. 7 remig. d. i. b. a. h. e.

Advocaty 7 p̄curator exheredati, si Legatū p̄tenti aduo-
cationē sponte q̄buerint, p̄curatorūq̄ suscipiunt, postea ad
accusationē eius p̄stā remouentur. L. vlt. ff. eod.

Satis e[st] ut uerbo uel facto p[ro]basse, iudicium defuncti
ut q[ui] p[ro]hibeat t[est]em dicere in officio d. l. p[ro]hib. c. eo.
Appellatione t[est]is uoluntaria q[ui]s la in officio amittit nec
ria non it[em]. h. 7 d. l. vlt. ff. eod.

Præstans patrocinium ut t[est]em uel donato in sinuato no[n],
deinde et cassatione suo uoce petere. Bald. in d. l. vlt. ff.

Si tutor pupilli note inoffi. t[est]em arguit, no[n] idcirco illa
q[ui] ad se attinet in officio habuisse intelligit. h. uerf.
si e[st] g[ra]uo. l. ad uerf. §. 1. l. filij. ff. eod.

Qui semel t[est]em impugnavit anaty e[st], postea no[n] audiat
t[est]is aliquid patens. d. l. p[ro]hib. §. 1. c. eo. l. papinian. §. Me-
nistr. ff. eo.

Ex eo non debet q[ui] frustra q[ui]q[ue] q[ui] uisq[ue] fuit impugnavit. c. 9
de reg. iur. in 6.

Non debet alijs nocere q[ui] in ter alijs acta e[st]. l. quia. de
re iur. tot. tit. Res inter alios acta. §. c. pan. de senten. 7.
indi. facit. l. si pars. §. vlt. 7 l. ad uerf. §. vlt. ff. eo.

Querita inoffi. pena tot ad iuncta, q[ui] q[ui] succumbit in
pendat ea, q[ui] ei t[est]is relicta sunt. d. l. papinian. §. Me-
nistr. ff. eod.

§. Vltimus.

Veteri iure quo q[ui] p[ro]p[ri]o relicto e[st] legitima sufficiebat ad
q[ui] p[ro]bat imp[er]enda. l. papinian. §. si q[ui]s mortis. ff. eod. Quo
p[ro]batit Justinian. h. 7 in l. cu[m] erit. c. eo. atq[ue] et Non
const. 18. 7 22. Adio te institutio nis Titulo 7 l. inq[ui]da.

§. Ad h[ec] aliud capitula. Nouit ut cu[m] de app[el]l. cog. Const.
q[ui] et Iuliani fuit iuxta l. Ita in. §. Qui rogat. Ad SC. Tra-

7 illa co[n]tra dicunt. Alex. Conf. 70. Volum. 2. Inf. in autu.
Hominima. c. eo. Num. 16. Ripa. in rub. solut. matri-

num. 44. Li. et Alex. de iure canonico g[ra]ua co[n]tra aff.
in l. inter c[etera]. Num. 31. de lib. 7 test. Em. Inf. r[ati]o.

7 sig[no].

Magis honorati censentur in testamento quam Legatarij. L. Titium
§ 5. §. sed et si. de Legat. §. stand.

Etiam liberos oportet titulo institutionis relinquere portionem legi-
timitatis suam, ut consistat eorum testamento secundum crebriorem Doctorem
sententiam. Ut testat. Taf. & post. Alex. in d. Auth. Nouissima in
38. C. eo. nam una & eade ratio est inter liberos & parentes. Nam
et si in prin. ff. eo. Nouel. ut cum de appell. cog. §. Aliq.
hac eadem. Vers. Curare. Quod et de iure Canonico procedit
testat. Fabri & Vighi hic notat in c. Si pater. De testam.
in d.

Ascendentiū seu parentū legitima x. quā liberos debent
parentibus, eodem modo accipienda est hodie, sicut legitima liberos
ut collat. §. hant. De p. d. l. Nam et si C. eo.

Legitima patris est triens. Taf. in Auth. Nouiss. C. eo. cum
testat. Dida. sequ. in l. cum patrono Num. 14. De legat. §.

Legitima inter plures liberos parata distribuenda est h. in fin.

Legitima olim fuit quarta hodie est triens, si liberos sint quatuor
vel pauciores, semis si plures, Nouel. de trient. &
semis. §. frequenter. §. 177.

Si soli nepotes supersunt quod casu succedunt in capita eodem
modo ex numero eorum colligenda est triens & tertium. Si quatuor
vel pauciores fuerint, aut semis & dimidia pars bonorum
autorum. Si plures sint. d. Nouel. de tribut. & semis. in prin.

II.

Si nepotibus superest filij unus vel plures defuncti, quod casu omnes nepotes
in stirpes succedunt, idemque persona patris sui representant omnes
in recipienda legitima. Nouel. de herede. ab intest. §. si ter.

III.

Cum mixti sit mortuorum nepotes filij, & sic nepotes aut demum
hi in stirpes succedunt & tantam partem accipiunt, quanta pars eorum
fuisse acceptorum, quotquot fuerint. Nouel. de trient. & semis. §. Nihil
illo.

DE HAEREDVM QUALITATE
et differentia. Tit. 19.

Præcipua vis testis ex hereditatis aditione dependit
l. de hered. instit. §. Ante heredis. T. de legat.

Haeres de q. succedit in universum et q. defuncti heres l.
nihil aliud. de verb. sig. l. hereditas. de reg. iur.

Summa hereditum dividitur ad hæc tria capita reducitur, q. q. d.
necessarii scilicet, alij voluntarii, q. sui necessarii, ut h.
prin.

Necessarius haeres de seruo a dno suo institutus q. ppter
min. libertatis hereditatem accipere legitur h. 7 l. 1. cod.
test. seru. hered. instit.

Nemo inuitus haeres esse compellitur l. Verba in fin. de
instit. l. Compulsi. de hered. instit. illa regula intelligitur de
re de voluntario, et ex parte ut d. iura satis declarant.

Seruo testis haeres institui potest, ab intestato vero haeres
non potest, nam legitima hereditas ab intestato defuncti iure
iuri. sed q. ad rem iuri attinet seruo nihil d. l. Quod ad
ult. de reg. iur.

Serui testatoris scilicet necessarii haeres, si modo directa est
testis sequitur libertate. nam q. testator de necessitate de
libertatem (forte q. ppter fidei commissam) non potest sig. n.
cessarii haeres fieri. l. si seruo fidei commissaria. de hered.
instit.

Haeres necessarius de q. dno et statim a morte testatoris
necessario fit haeres. ut h. ex ea aut. q. facta q. huius
di. ad eundem necessitas, q. dno in vita et necis in seruum ppter
suum fuerat. l. ij. de his q. te sui ut alie. iur.

Seruo in eadem causa manens (utrumq. n. requiritur ut testis
facti, quia mortis testatoris tempore in potestate dno fuit.
§. seruo. 3. de hered. instit.) haeres a dno pure instituitur.

186 haeres existit mortuo dno sine velit sine nobit. h. 2. 2.
l. c. de neces. ser. haered. instit. sane sub illa conditione si
lit instituta, non fit inuito haeres. l. serui. de gdit. instit. l.
Cornelii. de haered. instit.

Cui seruo hereditas relinqt eide tacite relicta libertas in
telligit h. l. 1. 7. pen. c. de neces. ser. haered. instit. positi.
gsequenti necessario tacite antecedens. p. supponit alleg. i. umb.
Licet inuito beneficium no deop. l. Inuiti. s. vlt. l. Inui.
to de reg. iur. l. Hoc iur. s. Non p. de donat. h. in ex iustia
Ang. 7. Las. hic e. casu specialis, q. serui et inuiti fit ha.
res 7. g. serui libertatem. Sed Justin. ipse vers. seq. in comen.
tu appellat. Seruis. n. no. ining ignominia q. in hereditas
relingt. et serue. de beneficiis inqt. Beneficiu e. potius
carere q. inuito possideas. Et Hieratig. Non moror officiu
q. no. grauat.

Seruus quauis a dno liber tito fiat, illo in haerede non
instituto haeres no. effiat. Libertas. n. facit relinq. p.
sed no. hereditas ad statum. de haered. instit.

Seruoꝝ institutoꝝ g. s. t. u. d. ab iis orta e. q. ant. homis
infamia veniens ea in seruos suos derivabant. h. 7. l. 1.
C. de. neces. ser. haered. instit.

Ignominia e. bona longiq. p. ter. as alieni diripi. l. primo
gradu. q. in fraud. cred. s. quib. ex caus. manu. non lic. in
prin.

Debitor inops et infraude creditorum unum seruum heredem
facere p. h. d. l. 1. c. de neces. ser. 7. s. q. b. ex caus. manu.
no. lic. in prin. 7. si cum aliquando fraude fieri p. mittunt.

Vbi iura fraudem 7. dolum p. mittunt, et dolo recipi ut fraude
g. sententia intelligi debent, fraus aut. principaliter 7. ex
proposito a iure no. p. mittit. Dd. in alleg. loc. Ino. iura nu. s.
q. d. otu. matu. app. bare. cons. p. p. l. In fundo. Danti. v. d.

Serui quocumque gradu scribi sunt heredes h. l. si is q. l.
hered. in sit.

Licit seruum vel soltu instituerit ut coheredem libero,
bono, ut ei liber, eumque libero substituerit. d. l. si is q.
hered. in sit.

per aditionem oia iura defuncti transiunt in herede
stichu. §. Aditio. de solutio.

Bona hereditaria q̄ aditionem fiunt heredis h. ibi p.
eig heredis bona, qua ipsiq̄ testatoris §. d. d. A.
sic ut adita hereditas p̄dat noem suam, cum fiat patrimoniu
am heredis. l. sed et si plures. §. Fiko. de vulg. & p̄

heres necessarius quomodo heres, q̄ post patris morte no
hereditaria ea nansisset, sibi no creditori by acq̄rit.
modo separatione bonoꝝ impetrauit, & bona q̄ patris fi
runt no attingit. h. & l. 1. in fin. de separat.

heres necessarius em̄ heres, q̄ ipsiq̄ bona patris a creditoribꝝ
testatoris possideri consensit

Org q̄ sentit, sentire de & emolumenta h. sicut utram. de r.
iur. §. sed et si. de empt. & vend. l. vlt. c. de furt. cu
in finitibꝝ concordantibꝝ.

Qui grauatus in uno merito de releuari in altero h. ibi
hoc in modo illud eiq̄ modo. l. eum. q̄ d. iuratur.

heres adiens hereditatem sicut creditoribꝝ et ultra in
hereditarias de suo p̄prio. p̄ h. x. n. ubi seruis singula
separationis beneficio q̄ seruat postea acq̄sita, Ergo in
rū q̄ r̄ t̄e

heres adiens hereditatem q̄ si grauit in creditoribꝝ he
ditarijs. l. Apud Iuliana. §. vlt. quib. ex causi. in
§. eate.

Haeres representat persona defuncti, & in eij ius succedit. l. nihil aliud. de verb. sig.

Hodie q rē in unantia p̄sent p̄ rē hereditariaz modo tenet tantū. l. vlt. c. de iur. de lib. §. sed nra. T. hecht. m.

Sui necessarij heredes. §. Sin autem necessarij. Et in morientis familia & xim ab eo gradum obtinent. Vel:

Sui necessarij s̄ liberi immediate in p̄tate sine primi sive ultarij ris gradū. ut h. §. 1. T. de hered. q ab intest. defun.

Sug nō d̄ nisi q̄ in p̄tate & xim a patrefam. gradum obtinet. h. §. Ita demū. T. de hered. q ab intest. defun.

Suitas ex patria p̄tate & gradū prioritate causat. alleg. iurib.

Suitas & adeo nobilitas, ut primū duntaxat gradū in p̄tate suscipiat. alleg. iurib. Alciat. ad fin. lib. 4. de verb. sig. & lib. 3. dispundt. cap. 18.

Per obitum filij ante patrem nepos succedit & auo, & sug necessarij haeres efficit. l. qui in A. lona. §. Interdum. ubi gl. & Bart. de acq. hered. To. Fab. & Taf. in. 1. Apostilla. ad portium huc.

Sui dnr q̄ domestici s̄, & quasi inuo gij patre dnr h. & l. in suis. de lib. & posth. l. cum rō. de bon. dam. Vel.

Sui haeres dnr q̄ nō aliena s̄ tā q̄ta modo s̄ta hereditatē tan accipiunt. alleg. iurib.

Mortuo patre p̄tibz ḡmatio q̄ta dominij in p̄sona filij a noua administratione intelligit, quā noua defunri haeres ditas. d. l. In suis. de lib. & posth.

Sug haeres hereditate patris et nō adita ad quascunqz haeres des transmittit. d. l. In suis. l. si fr̄s. c. de iur. d. lib. l. est alias hereditas nō adita regulariter nō transmittat. l. vnic. §. Nouissimo. c. de caduc. tollen.

Mm.

Suitas et ignorantis & clausis tabulis heredes testitur
d. l. in suis.

Tantum quatenus suitas in suo, quatenus in extraneo aditio. l. si
pup. de acq. hered.

Emancipatus adhuc hodie hereditate modum aditam regu-
lariter non transmittit. d. l. si frs. c. de iur. delib. Quam-
vis in suo & emancipatus hodie in succedendo non dicitur in
testamento succedendi antiqua dicitur morient.

Et liberi parentibus & parentes liberis succedentes, prout
ad propria bona venire dicitur. l. 1. §. largit. de successor. ab

Distio quodammodo denotat inapproprietate. ut h.

Licet iure civili filius quasi dicitur esse bonorum paternorum
geste, non tamen adeo dicitur existimari, ut patet et ex bonis
viris parentibus aliquid potest idem. Et quoniam. l. 1. §. si in
puberi in fin. de collat.

Non solum dominia, sed et possessio iure civili filio & patre
veluti esse fingi vult glossa qua sequuntur de arg. l. ij. §. v.
& hered. & l. nihil. c. illo tit. sed dicitur vult h. contrari-
sufficiunt iuriam, cum in possessio sit facti. l. 1. §. 1. de acq. poss.
has proprietates iuris civilis fictiones non respicit.

Filius & domesticus patri. Accus. h. porro q. persona dicitur dom-
stica traditur in l. ult. §. sane. n. & ibi. §. l. 1. c. de iis q. a
ecclesiis. §. fug.

Furta domestica si leuiora sunt publice vindicanda non sunt nec a-
mittenda & de iis actio, multo minus accusatio. l. Respondu-
furta. de pen.

Nec in testibus nec in alijs causis domesticus testimonij fides re-
cipitur. §. pater. de test. ord. l. ij. c. de testib.

Necessarii heredes idem dicitur quod iure & lege XII. tab. et
iurati sunt heredes, ut ab intestato ut ex testamento. h.

188 Sui necessarij iure antiquo retinere cogebantur hereditate ¹⁸⁴
 & putat. De acq. hered. a p[ro]p[ri]o aut h[er]editate abstinenti h[er]editate
 dant. Ut h. 7 l. Necessarijs. De acq. hered.

P[ro]p[ri]etor ex necessarijs heredes voluntaria facit, si t[er]tijs
 abstineat. h. 7 d. l. Necessarijs.

Impuberib[us] etiam si se iniussurint hereditati d[omi]ni absti-
 nendi facultas, puberib[us] aut ita si no[n] iniussurint d[omi]ni
 Necessarijs. De acq. hered.

In dubio creditores coguntur iniunctione filij & bar-
 rige aduers[us] ipsu[m] patris note expiantur, ut ceteri o[mn]es
 tenent. h. 7 l. In suis. De lib. 7 posth.

Si sup[er] se abstinerit nihilomin[us] libertate t[er]tijs, et d[omi]ni
 datio rata manet. l. Cum q[ui]si. §. sed 7 si sup[er]. De fidei-
 lib[er]t. atq[ue] adeo ipsa tabula pupillaris. l. si filij q[ui] patri
 De vulg. 7 pup. Bart. in d. l. Necessarijs.

§. ceteri

Extranei heredes s[unt] o[mn]es illi, q[ui] temp[or]e mortis no[n] s[un]t in
 p[re]sente testatoris h.

Si q[ui]s vel defuncti voluntate vel lege municipali & lib[er]t[ati]
 fuerit aliq[ui]d in extraneu[m] alienare de eo intelligendu[m] q[uo]d no[n] e[st]
 in eade[m] familia, etsi aliq[ui] sit cognationis iunctio. Fab. 7 Arr.
 hic.

Cum aliqua vox e[st] ab igna ad voluntatis gradus recurrat
 de q[ui] ex f[er]ra in primis m[er]ita assumenda s[un]t. l. In un-
 bigua. De legib[us].

Cum de civib[us] federatis q[ui] sermo e[st], extranei s[un]t q[ui] neq[ue]
 civis s[un]t, neq[ue] federe iuncti. l. No[n] dubito. de capti. 7 posth.
 lim. reversi.

Si de necessarijs personis ut cognatis & affinitib[us] verba faciunt extranei
 s[un]t q[ui] nullo iure nobiscu[m] colligati s[un]t. l. Impator in fin. de part. l. q[ui]
 de in re uoc. l. 1. de privi. credit.

Extranei dum suis & necessarijs opponuntur tunc qamq
nulla testatoris morientis placem ut dominica ut patria agnos
ant h. qui & voluntarij tunc. l. Verba. de gdit. instit.

Emanipati liberi heredes instituti ex neoz numero
temp h. & l. Tutelas. de capit. divi.

Libert a matre instituti qd nunq^u eig in p^lato fuerunt
extraneoz loco numerantur l. promnciatu & l. seq.
De verb. sig. l. Illud. §. Ad testam. De bon. poss. gtra ta

Feminae liberos in p^lato no hnt. §. §. femina s. di
adopt. l. s. c. illo tit. Ideo nec suos heredes d. §. ad testam.

Serui post institutione manumissa extranej heredes fi
l. s. et si. §. 3. de hered. instit. §. Serui aut a dno. s. illo tit.

§. In extraneis.)

In extraneis heredijs institutis ea cautio adhibenda
e ut testi factioe teneat. h. & l. si alienum. §. In Extr
de hered. instit.

Testi factio cum seruis ex psona dnoy intraducta e. l. Non
ning. de hered. instit.

Capacitas heredis exanti inspiciat temp^e testi, mortis testa
ris & aditionis, reliq^u utro ro no hnt h. & l. si alienum
De hered. instit.

Institutio testi temp^e vires, mortis effecta, aditionis ex
cautione capit. d. h. & d. l. si alienum.

Media temp^a no no cur h. l. sed & si sub gditur. §. solam

§. Testi autem.)

Testi factioe tene de no no is q testari, s^t et cui in
testo relinq^u pt. h. l. filijfam. De testam.

§. Extraneis Heredijs.)

188
189 Extraneis herediq; institutis deliberandi spacium gēt. 19
h. l. 1. 7 passim. De iur. delib.

Obiit in 19 dicens p̄tate posita erat, qua hie de deliberandi p̄tate
turbat. d. l. 1. Hodie Iustinianus constituit tempus anni, si a b
impatore sit positum, non mensura si a iudice. l. cum
antiquiorib; 7 l. ult. §. Et hoc gēt. C. de iur. delib.

Extranei adunt hereditate: Sui se iniungunt, illi repudiat
hi abstinent. h. l. Heredit. l. cum bonis de acq. hered.

Sui characterē suavitatis simul inofficiū uix a se abdicari
p̄nt, Extranei q̄ repudiatione sic heredis noēn exiunt
ut heredes nunq̄ fuisse uideantur. Theoph. l. 1. 7 gl. in verb.
de aduenda.

Sui aditione op̄ non hant, sed ipso iure heredes fiunt
licet abstinerent p̄nt si se no iniungunt. Extranei uero
necesse hant adire, alioq; nec heredes erunt, ne heredi-
tate transmittunt. Theoph. h. De deliberandi tū tempus sibi gēt.
ad herede transmittunt, quatinus ex eo tempore aliqd suggest
d. l. cum antiquiorib; C. de iur. delib.

Facta aditione ut iniungunt cessat beneficium abstinenti. h.
7 l. si te bonis. C. de iur. delib.

Extranei simul repudiata hereditate no tenent p̄nt
reparare. l. Si aut. C. de repud. hered. At suis esse p̄nt
uel sese abstinentur liberior patet redit; reb; si integris
7 intra triemena. l. Si q; sug. De iur. delib.

Fili; si forte dixerit se uolle adire hereditate matrem, p̄nt
in hōtq; mutata uoluntate intra annum adire. l. Fili;. Ad se. Trib.
Aduorsq; aditione ut abstinentur adhuc minorib; ḡp̄nt in m̄to,
gr̄ua restitutio. h. l. si sug. De iur. delib. l. pen. C. de in m̄to. restit.
l. At q̄tor. §. 1. De minor. l. Necessarij. De acq. hered.

Minor restituty ut se hereditati intromiserat, vel ea adrat
quae repudiamit rursum restitui poterit, ut se abstineat. l.
et si sine. §. Restituty de minor. saltem quoad res &
tegra. l. quod si minor. §. Scauola. de minor.

Non solum minoribus succurritur si damnata hereditatem
susceperint, sed et si temere lucrosa receperint, nam & tunc
iis pro succurrit ut ea recuperent. l. 1. §. 2. c. si ut dicitur,
hered.

Merito minoribus assistitur cum fragile & infirmum huius aetatis
genitum sit, & multis captivibus suppositum, multorumque insidiis
expositum. l. 1. de minor.

Minor annis. 25. aduersus actum voluntarium non restituitur, aliter
iuris.

Non eventus damni restitutorum indulget sed in culpa facti.
l. 1. §. 1. de minor non restituitur.

Si grande res alienam quod herede latere poterat post aditam
hereditatem emiserit. Diug. Adriang. et minor. 25. annis in
ma dedit. h. 7. l. ult. c. de iur. delib.

Si constitutio ab actore persona mariti emanavit ad exemplum
non trahitur h. 7. §. Sed & q. principi. §. de iur. utrali.

Mi liberos qui per ignorantiam hereditatem adierunt & iis tantum
modo rebus gubnantibus quae in hereditate defuncti inveniuntur,
ipsorum autem bona a creditoribus hereditariis non inquiruntur
h. 7. l. 1. ult. c. de iur. delib.

§. sed nostra benevolentia.)
Lege Justinianus necessitas pacis ad deliberanda proferenda
sublata est, si modo res hereditarias in uenturum non essent
app. h. 7. l. ult. c. de iur. delib.

Qui res inuentarium constituit & res hereditarias modo

tenere tantum creditoribus. Quartum Falcidiam retinetur ¹⁸⁶
 d. l. ult. c. de iur. delib.

Haeres institutus intra nonaginta dies ab se instituta seipsum
 si res spingua sunt, ut intra annum si longe absint inueni-
 tantum omnium hereditariarum rerum, tabellariis, testibusque
 sibi officiat, ipse manu sua id subscribat, vel a certo ta-
 bellario adhibitis testibus subscribendum curet. d. l. ult.

Haeres ex quo scierit aptas tabulas, ut si sibi de lata hereditate
 tam, intra triginta dies inuentarium facere legitime
 incipiat, atque intra alios 60. dies. x. trium mensium intercesserit,
 dicitur modis omnibus absoluit officiatque. Hereditate autem ut
 maxima ex parte eo locorum non existente, ubi haeres & inuentari-
 tantum inchoandum fuerit mensura, ad explendum usque inter
 anni spacium obtinet. d. l. ult. c. de iur. delib.

Caroli v. Imp. institutio edita anno 1551. Praecipit ut in pater-
 to beneficio inuentarij, haeres intra 40. dies inuentarium
 omnium bonorum hereditariarum officiat, easque estimari curret,
 deinde possessionem earum libere consequatur, data cautione
 reddendarum rerum.

Inuentarij officio a deliberandi cura liberat, quia in
 omisso illo licet suscipere. h. r. l. ult.

Haeres non officio inuentario non modo creditoribus haereditariis
 ultra vires hereditatis satisfacere cogitur, sed etiam
 legata omnia Legataris praestare amisso et Legis falcidiae bene-
 ficio tenetur. d. l. ult. §. si aut. c. de iur. delib. Bartol.
 de haer. & Falcid. §. Hinc nobis & §. si non fuerit. colla.

1. Filius tuus etiam creditoribus in soluta tempore legitimam
 tuam legatis detrahit. Bartol. in auth. sed annu testator.
 c. ad l. Falcid.

tre bellianica fiduciaria heres ob omittu inuentaria no
ut & verisimilior Bart. Julia, qua dicitur vigly & ceteri.
epithores hic appbant. Late Ras. in l. Marely. Ad 50. Trebe
In foro scientia heres ultra accepta no granat. Alex. u
rub. de acq. heredi. Alciat. in l. Nilil aliud. De iur. p
De in l. Quinq; pda. c. finiu rignudoq.

§. Vltimus.

Aditio hereditatis nulla solemnitate potulat, si tantu nuda
voluntatem, re aut verbis declarata. ut h.

Triplia sunt nobis hereditas descripta Lege, aut iure q
rio. l. Qui aut. §. j. Quod in fraud. C. p.

Honoraria hereditas q iure ptoris descripta & bonoq po
ssio de no nuda voluntate ut falso acquiri, si apud rudicp
agnositi debet. l. Vlt. c. qui admit. ad. bon. poss. p. gl. h.

Hereditas iure civili delata ut ex iure ut q Lege ad mite
to nulla iudicis adiutorie requirit ut h. ff. tr. 20. Casy qd
iudicem adire uisus e. qui ordinis annullati extant
apud Ang. 5. de ex hered. lib. §. j. in fin.

tunc demum apud ui datur in actum nram exterior
aliquo signo affirmant. l. potuit. c. de iur. de lib.

Proposita in mente retenta in l. op. l. si repetend.
c. de gdi. ob caus.

Quit & herede q ato agnoscit successione hest nihilat
gat hereditaria. paulq in l. Qrit. de acq. heredi. q
aut de huiusmodi ato spicuis iudicis q Bart. in l.
Qrit. Vigly h.

Solo qd ato aditq hereditas, & aditq aditionis solo ato
explicatq, dumodo de eo qst. Bart. in d. l. Qrit.

Porro qd signis & psumptionibz colligatq aliqui heredi
esse apud Bart. & Dd. fuisse tractatum e in l. § heredi
De acq. heredi. & Ang. h.

Etiā mada voluntate uerbis aut factis declarata adire hære.
 dicitur. Ut h. Verſi p. hære.

Facta voluntati deſeruiunt, & ueluti regiōe ſequuntur, h. 7 d. l. potuit
 C. de iur. delib.

Facto declarat q̄ ſe q̄ hære gerit. h. 7 d. l. pro hære. De acq.
 hære.

Pro hære gerere ſe non niſi q̄ eo iure q̄ hære e agit. d.
 l. pro hære. 7 l. gerit. de acq. hære. 7 h.

Qui nōia hereditaria ultra p̄ſuluit, uideſt id q̄ hære factu. l.
 2. C. de iur. delib.

Solutio paterni debiti aditione hereditatis inducit, d. l. 20.

Hereditatis aditio aliḡ aſ e, & nō ſolu exp̄ſſe, ſed etiam tacite ſi,
 ni p̄t. d. l. Gerit.

Quamuis ſolutio alieno et iure fieri p̄t. l. ſoluto. De negot.

ſol. magis tamen id p̄prio quam alieno iure fieri ſolet, & in du-
 bis ita factu intelligit. l. Et magis. De ſolut.

Ex acta p̄ſumpto alia p̄ſumptio ſeutiua colligi p̄t. l. 1. C. de dot. p̄mij.
 ſi d.

Filiq̄ q̄ in ſepulchru hereditariu mortuu intulit nō obligat p̄-
 termis creditorib̄ quaſi hære. d. l. pro hære. ſ. ſud 7 q. De acq.
 hære. Id n̄ magis p̄ſtatib̄ n̄tratis ea feciſſe exiſtentiā. l. At
 ſi q̄. ſ. p̄ſup̄. De relig. 7 ſumpt. fur.

Qui ſquo nō voluntate ſua declarat, ut re uel uerbo q̄ hære
 gerere ſe. h.

Voluntas nō tanta uerbis ſed & re & factis declarat. h. l. Recuſari.
 de acq. hære. l. Paulg. Rom. nat. hab.

Auſerbis exp̄ſſa voluntas, a factis tanta colligit. l. De q̄q. de legib.

Pro hære gerere nō p̄t niſi q̄ ſe & iure & hoc titulo id facere
 intelligit. h. Verſi. dūmodo ſciat eū. l. ſi is ad qm. De acq. hære.
 rod.

Sub gōtione inſtitutq̄ ante gōtioniſ euentum adire nō p̄t. l. 25.
 q̄ hære. ſ. Calp. De acq. hære.

Serug hæres institutus nisi eiq dñi iussu, in cuij p̄tate
hæreditatis aduende tempore adire nō p̄t. l. ij. in fin. de b.
poss. scdm tab. l. Antistig. de acq. hæred. l. 7. de hæred. n.

Serug hæres institutus adire iussu, si iussui dñi nō obtemperat,
hæreditate nō ḡsc̄t. Quam̄ sc̄q̄ sit in Legato q̄ p̄ serui n
tum p̄t dño acq̄ri. l. Filiosfam. de p̄t. & deni. Quia adit.
hæreditatis e facti, & ad factu et alijs serug p̄telli nō p̄t
cum p̄onas. c. de hæred. in sit.

In filij aditione iussu paterni q̄d̄ere debet. l. si q̄s mit
bona. §. Iussu. de acq. hæred. Quicq̄ n. acq̄rit filij iur
isto acq̄rit patri. s. p̄ quas p̄son. nob. acq̄. Unde inuito p̄
hæreditas p̄ filiu nō acq̄rit.

Hæreditas filio delata p̄t de eiq̄ ḡsensu p̄ patrem adiri. l. Fi
fam. c. de iur. delib.

Sicuti uolenti filio pater ex eiq̄ p̄ona fit hæres d. l. Filij
ita pater hæreditatem filio delatam sine eiq̄ ḡsensu repudiare
nō p̄t. l. vlt. c. de repud. bon. possid. Quia q̄ aliu ḡpetens & in
ab alio auferri nō p̄t. l. Id ḡnrum de reg. iur.

Etiã in iure acq̄tudo pater filio p̄iudicare nō p̄t. l. Re
tente. c. de iur. delib.

Pater & filij mutuã sibi opam in aduendo p̄stare p̄t.
filijfam. & d. §. Iussu.

Paria s̄t hæreditatem iussu patris p̄ filiu acq̄ri, ut p̄ ipsu pa
de filij uoluntate. d. l. Filijfam. c. de iur. delib.

Pupilly sine auctoritate tutoris hæreditate et lucrosam
& opulenta adire nō p̄t. l. potuit. c. de iur. delib.

Auctoritas tutoris in et alia controso necessaria e. d. l. potuit
de auctor. tut. in prin.

192 Tutoris auctoritas in ipso actu regulariter interponat^{ur} necess.
E. alleg. iuris. 188

Auctoritas tutoris in advenia hereditate et pupilli voluntas acci-
dere debet. d. l. potuit. C. de iur. delib.

Inuito ut ignorant pupillo tutoris auctoritas circa aditionem nihil
est. d. l. potuit. C. de iur. delib. ubi de.

Tutoris et pupilli gestus in actu auctore debent, et alter sine altero
adire non potest. d. l. potuit.

Actus qui a duorum voluntate dependet, et unus solum explicari
non potest. d. l. potuit.

Tutor bonorum possessionis sine pupillo accipere potest. sed non heredi-
tate. d. l. potuit.

Nemo se per herede gerere potest inuito eo in cuius bonis gerendum est.
L. Nemo. de acq. hered.

Impubes ante quod solutus est de adijerenda hereditate uiuentis
L. q. si. Tutorum. de vulg. et pup. L. 1. §. si impuberi. de colla-
tio. bon. L. is cui. §. si impubris. ut in posses. legat.

Viuentis non est hereditas. L. 1. de hered. ut actio. vend.

Pacta de hereditate uiuentis non valent. L. vlt. C. de pact. L. ex
eo. C. de inutil. stip. L. stipulatio hoc modo concepta. de verb. obl.

Si quis contra bonos mores donauerit hereditate uiuentis, ei postea
succedenti auferat^{ur} hereditas usque indigno. L. quamuis. §. do-
nationem. de donat.

Qui putat testatorem uiuere, quamuis iam defunctus sit, non recte
adit, sed contra testis conscientiam. L. heres. et L. qui heredita-
tem. de acq. hered. L. nec des. C. de capti. et posthum. reuoc.

Ut hereditas adiri potest hereditate delata et hereditatem
pubert et sui iuris de, vel auctoritate et iussu aliorum adire, sicut
eum mortuum cuius hereditate adit, et eius aditionem. C. et gl. h.
et iura in ea allegata. §. 5. dicta.

Legatum e delibato hereditatis, quia testator ex eo q uniu
uersu heredis foret, alium q collatum uolat. Florenting l. Len
gatum. de Legat. 1.

Legatum quatumlibet pfectu liberi reuocatur. l. 4. de admi. Le
gat. Donatio uero pfecta minime. S. Alia. s. de donat.

Legatum testator hoc mo relinquere potest, ut Legatarij i propria
authoritate capiat l. Triba in test. S. 1. Vbi gl. de Legat. 2. Bart.
in l. 3. in qst. prin. 2. c. de pignor. Inf. in l. Non e dubi
u. c. de Legat.

Si Legatarij nihil morati ha reddem priuata sua temeritate occu
parit Legatu, heredi adipiscende possessionis interdictu qd Lega
toru competit heredi. l. 1. Cuius Legat. atq adeo si id fecerit,
post adita hereditate pcurat q ne suo iure capiat, l. Non est
dubium. c. de Legat.

Testator ipse anteqm e uiuis exadat Legata pstat Legatarijs
p l. Lucij Tihgeesto suo. de Legat. ij.

Fruity post aditam hereditate ex re legata ab herede pcepti
simul cum ipso Legato pstanti st. l. Nihil. S. fructu. de Legat.
1. l. Hereming. de usur. Nec mo pcepti, st qd pcepti possu
rant. l. Cum serug. S. Fructu. de Legat. 1. Statim. n. heredis

pstat debeat rem legata. l. Cum Res. de Legat. 1. Alioq
sine alia interpellatione in mora incidit, si mo Legati pstanti
di pstatu habuit. l. Cui. de Legat. 2.

olim Legatoru gura quatuor erant q oia ab impatori q postea
sublata sunt l. In Legatis. c. de Legat. h. Vrf. s. ad olm. Vide
Carm lib. posteriori Instit. tit. de Legatis. Vbi in fragmentis
cap: 24. 7 Theoph. h.

In Legatis 7 fidei iurissis uerboq obseruantia no e necessaria.
d. l. In Legat. de Legat.

§. sed nostra.)

Iustiniani Lege rium Legatorum quocumque uerbis ea scripta sunt
una re atque uera C. h. 7. l. 1. c. cora. de Legat.

In testis mens et uoluntas per se qua uerba inspicienda sunt
ad eos nisi §. cum ita. Ad Trebell. ibi cum in fideicommissis.
uoluntatem spectari gignat et l. cum filiofam. l. ult. de Leg
1. ubi uoluntas ergo facit ut in testamento scriptum ualeat, et l.
uiz. §. 1. c. de fidei commissis. ubi dicitur. In fideicommissis uoluntatem
magis quam uerba plurimum intuerenda C. 7. l. tu astio. in fin.
C. de Legat. ubi uoluntas uoluntatis testatoris sequenda est. et l. ult.
fin. Legis scribitur. In omni et omni testatoris uoluntatem, quae legitur.
et dominari existens, cum multis ac prope infinitis iuribus quae diligenter
agessit. And. Tirag. in l. si unquam. Verbo. l. testis. Num. 5. 2. c.
reuo. don.

Reipub. intere uoluntates defunctorum ex parte testis l. uel negas
eiusmodi. testam. apert.

Principali et pontificiali auctoritate appellandi haeredes a
obsequium summa uoluntatis. l. Haereditas et. d. i. pot. haer
Potior est uoluntatis testatoris quam uerba scriptae re. l. In gitione
et l. patre. seuerina in prin. et §. gitionem. de gdit. et dem. g.
net ubi clare est quod senserit testator. l. si is qui filium. c. de
pater. ubi dicitur cum manifestissimum est sensus testatoris, uerbo,
temptatio nusquam tantum ualeat, ut melior sensu existat.

In ambiguo pro ualeat quae scriptura gignat, quam quae adu. c. l.
de usufr. Legat. Cum in inuicem sint uerba, ut loquitis n.
se exprimant. l. Laeco. de stip. Legat. tamque pater non
aliud quam sensisse per quod uerbis expressit. l. Ult. aut. ult.
ult. de Legat. 3.

194 ¹⁹⁰ Ferimus non e q ueritatem scribentis & psonis ex uerbo
Ignorantiam accipari tametsi testat. C. ad audientia. De decim.
Menti scriptura edidit ubi ea nihil oia impossibili qd cum
pbro giuncta e qdnt. gl. h. in verb. Voluntates. & g. vlt.
T. eod.

Enimq; dubium de uoluntate & scripto semp reuocanda e
ad iudic q pt sup hoc pnucciare. L. si filia pater. C. de legat. 2.
ij.

Iudex ad qm refert qd scripti & uoluntatis in primis ex
p scabit qd testator senserit eiq n. uoluntati q oia obedienda
e. l. cum antiqtas. ante fin. C. de uisuf. L. quidam. C. de usuf.
ser. hered. uisuf. et simit. s. alleg.

Quando non apparet mens satis firma testatoris qd senserit
iudex debet attendere id qd e uerisimilij l. si serug pluriu
g. vlt. de legat. 1.

Verisimilitudo colligitur .1. ex more testatoris qm du ad huc ueritate
utret obseruare qdnt. 2. ex qdntudine regionis. 3. ex qualitate
tae relinqntia qua eoz qd relinqnt. 4. ex consanguinitate
tate, affinitate, ita magna amicitia, q idem quod giunctio san,
guinis opat. gl. in c. Respti. De testam. & in c. ij. illo tit. ubi.
5. Ex ppingtate scriptura pcedenti & sequenti. Ang. pnt. h.

Si id q uerisimilij e ming tui pit tu ad uera uerboz Ignatio
nam acum adiungat iudex, senserit id q magis e e pprida
te uerboz. l. Non aliter. de legat. 3.

Cum in uerbis nulla e ambiguitas non debet admitti qd
uoluntatis. l. Ille aut ille. g. Cum in uerbis. de legat. 3.

Ubi aequa pprida e uerboz Ignatio, id q minime e seq uoluntatis.
L. Dern Zuhang. Aliis incipit apud Iulianum. g. scio. de legat. 1.
1. eue oia Ang. h. Ding. in c. Inspiciam de reg. iur. ubi. s.

Deiq in l. semper in stipulationibus ff. illo tit. Bart. in l. aliter, de Legat. 3. et alij de. in l. voluntatis, notatim de de fieri com. diligenter et capite pstringerunt
Iustimang una cum Legatorum remm de ndurt. h. et l. c. de Legat. §. ult. T. de oblig. q. quas. ex gtra. nas.

Legata ad pias cas si fuerint ultra soluta, quamvis inde et per errorem non potest repeti. d. §. ult. T. de oblig. q. ex gtra. nase.

Olim singula genera Legatorum proprijs ac solemnibus ut signabantur, hodie quocumque utriusque generis potest h. ibi. et quocumque non sint apta ad id inducendum. Accursi h. Verbo quibus nulla. n. locutio et tam lata quam semper restringatur ad h. litarum. l. ut gradatim. §. sed si legem. de muntr. h. h.

Olim certis generibus Legatorum certe si respondebant actione ut Theoph. h. hodie quis per Legatum per actionem personam, rari et h. hypothecaria peti potest h. ibi. Licet Legatarijs. l. l. c. de Legat.

Actio personalis ex testamento et re legata tribuitur Legatario, non tunc, ut nec esse videtur saltem pure generum et donum et traditionem non transferuntur. l. Traditionibus. c. de pact.

Haeres ad eundem sicut cum creditoribus hereditarijs, ita et Legatarijs de quasi gtrahere. §. Haeres quoque. T. de oblig. §. si gtr. l. Apud Iulianum. §. ult. ex qd. caus. mater.

Actio in rem competit Legatario utpote utro tunc si quis civis, h. s. quo statim ab adita hereditate reita via transit in Legatum rei Legatae dominium. l. A Titio. de furt.

Hypothecaria et Legatis competit et sequitur Legatarijs non tamen per Legatum c. non. n. rps una pignori notis obligat. l. non pignori.

198
iur.) quam alias res testatoris, q̄ tacite ff ei obligata
nec pot̄ sit Legato relicto. Ad. h. 7 in d. l. 1. c. Coia. de
Legat.

Hæredis res nullo Hypothecæ maxu obligantur Lega-
tario. d. l. 1. c. Coia. de Legat.

Legatarijs datum e plurius actionibz uti, ut laxioris agendi
facultas sit, ut ex una interim electa Legatus potat, alias simul
exercere nō pot. L. Cum filij. §. Varijs 7 ibi gl. Verb. Vti. de
Legat. 2. L. Nemo ex ijs. §. Quoties. de reg. iur. Ad. h. 7 in d.
L. 1. c. Coia. de Legat.

Quoties garrant plures actiones eidem rei nōtē una tan,
tum q̄s exiri debet. d. l. Nemo ex ijs. §. Quoties. de reg. iur.

Ex bonæ fidei scripto idem bis exigi nō pot. L. Bona fides nō p̄,
hip. 7 ibi Dec. de reg. iur.

Actiones q̄ Legato p̄stantes, ann diuersos effectz hant
Creditor. n. ad restitutionē tendit, p̄sonalis ad traditionē possessio-
nis, hypothecaria hypothecā in bonis testatoris ḡtituta p̄sequi
d. l. 1. Vbi Ad. c. Coia. de Legat.) in eodē libello simul 7
semel cumulari nō p̄nt. Bald. 7 Zas. cū alijs in l. Edita. c.
de eden. Zas. in §. Si ming. T. de actio.

Actio in rem nō aliter Legatario p̄p̄tit quā si p̄ti Lega-
tæ n̄tra se p̄t̄itas nō repugnat, ut si p̄t̄s Legata sit, cū p̄
testatoris. ut gl. h. notat.

§. Sed non usq̄.)

Olim fidei commissi p̄ncipior quā Legatorū n̄tra erat. h.
Et enim Legata ex testō tantum. §. 1. 7 §. Ante hæredis. i. hæ-
dit. fideicommissa n̄tra 7 ab intestato d̄bebant. §. p̄t̄ta.
T. de fideicommissi. hæred. a Legatario legari nō pot̄nt. §. 1. T.
de sing. reb. q̄ fideig. relict. Ante institutionē hæredis

legatum relictum non n. ualebat, fidei commissum ualebat. §. te heredis. T. eo. post mortem heredis legari non poterat, §. multi poterat. §. post mortem. T. eod. alias etiam ex imp. Caig. cognoscere licet.

Hodie Legata ita fidei commissis exequata sunt, ut una eademque res nostra sit. h. 7 l. 2. C. con. de Legat. l. 1. De Legat. 1.

Perplexa 7 permixta institutio disciplina multo difficilioris §. laboriosa efficit h. vers. §. ut in primis.

Difficultas ex permixta institutione pendens 7 separationem expr. §. ut h. 7 §. Alio. 5. quib. mod. testam. in fin.

§. Non solum

Testator 7 suas 7 heredis 7 alienas res legare pot. h.

Testator pot. legare non modo res propria, 7 in solitione sua, sed etiam alia, quam si sua notaret portio tantum debet, sin totam integra, quatenus testari poterit danda e, aliq. res §. prima l. serui electione. §. Laber. Vbi late Taf. de Legat. 1. l. Con filij. §. Dng. de Legat. 2. l. Iuliano. de Legat. 3.

Res heredis legari pot. nec ut ferri sciuerit an ignoret testator non ee heredis, sed semper equus debet. l. v. §. ex familia. §. si res tuam. de Legat. 2.

Haeres 7 testator una 7 eadem persona consensit, aut h. de iur. a. mor. §. sit. §. 1. in fin. colla. 5.

Constat res alienas legari posse, utiq. si parari possunt, etiam, difficultatis eorum paratio sit, sed 7 res hostium legari si aliquo casu redimi possunt Iulianus respondit. l. Ab atq. §. 1. 7 l. 2. De iur. De Lega. 1.

Haeres ut alienam legata ut redimere, uel eius aestimatio, Legatario testari cogit. l. si pecunia. de Legat. 2. l. Non dubi

in fi. 7 L. Cui quatuor. in fin. de Legat. 3. L. Cui concubina
 §. vlt. ff. d. lit. de Legat. 3.

Res nra nobis inuitis sine facto nro auferri no pot. l. 20. g.
 nrum. de reg. iur.

Si heres facto nri aliene legata pparanda occasione 7 equam
 gditio nē multiose repudiarit, non statim libertas oblata extima
 tionē, s. oio pparat dpat quanti intere. l. Cum pater. §. vlt. cum 2.
 Seq. Ad l. falcid. l. 1. de in lit. iurari. Sed si poluit gōt emi,
 rē, s. in iudicio pōdo pōde ac si nō emip nō potuerit. l. Cui
 concubina. §. vlt. de Legat. 3. 7 L. Non dubium. §. vlt. d. lit.

Quorū res comertiu nulla ē, eaz legata nullig momenti ē
 adeo ut no pparat q. 7 estimatio debeat. h. t. l. Apud Iulian.
 m. §. Constat. de Legat. 1. Sed 7 si difficilis 7 inasitata rē ten
 gata pparatio sit, nihil debet ut s. ea q. in principis p
 trimonium s. redalla, uel q. ad Eccliam p. huent. d. §. Constat.
 d. in c. Filig. ex. de testam.

Paria s. aliqd. ēē impossibile, et multa difficile. d. l. apud Iu
 lianū. §. Constat. de Legat. 1.

Ea q. p. uident a uoluntate principis impossibilia tenent. d. §. Con
 stat.

Ois res q. totum gmerijis exempta ē, aut salte difficulter
 ppari pot, Legari no pot. Arg. l. si in venditione. §. Oium. de g
 hū. empt. d. l. Apud Iulianū. §. Constat. de Legat. 1.

Rei cuius gmerium apud oēs p. rē apud eū a quo relinq
 legatu ualere pot. l. Mortuo boue. §. Labro. 2. Rumpo de
 Legat. 2.

Si res legata apud oēs p. rē eum cui relinq. ē s. tunc
 si testator gditio nē eū cui relinq. non ignoret legato ual
 erit, saltem quoad estimatō. l. Fidei missa. §. si q. s. p. rē
 alieno. de Legat. 3. l. si f. h. s. §. si q. d. alii. de Legat. 1.
 P. rē si is cui relinq. uel de h. c. ut quis alio simili in
 mō legato g. s. q. imp. d. l. Mortuo boue. §. Labro. de Legat.
 Legat. 2. 7 l. vnic. c. Nō Christian. mancip. Accus. h. Verb.

Ne aestimatio, et in l. Multa intere. de verb. obl. vbi Bart. et d. in d. s. constat.

Res aliena legari potest si tamen testator ipse ignoravit se rem alienam legare. l. 7. l. vnu ex familia. §. si rem tua. de legat. 2. l. a aliena. c. de legat.

Testantium voluntates faciliores sunt in legandis suis rebus quam in alienis parandis et onerandis hereditatibus. d. l. vnu ex familia §. si rem tua. de legat. 2.

Res aliena et si ignoratam legata debet, si ea iuncta persona relicta sit. d. l. cum aliena. c. de legat. si et fauore libertatis tale legatum iure consulti generaliter struunt. l. paucis in pro de fidei. libert. l. Quintus Mulier in fin. de aur. et arg. et porro si iuncta persona iur. et quando eius affectionis iuncta sit iudicis arbitrio, ex iustia Angeli retinenda est.

Cum ambigere scierit ne testator rem alienam esse an non, ad legatarium probatio pertinet. l. Veris existimo. de probat. l. Cuius tutoribus. §. vlt. de transact. l. Hoc aut. de adm. tut.

In pari causa alteri affirmante, alteri negante ut et breviter a iure fauore magis quam actori. l. Actor. et l. Siue possidit. c. de probat. l. Rei. de reg. iur.

Actor asserens aliquid probare debet, quia iustum est ut is fidei facti vel facti sui qui intendit esse verum ab adversario negatum. d. l. Actor. c. de probat. l. y. ff. de tit. l. Cui accusator. c. de test. l. Res. c. de rei vend. et tex. nrum.

§. sed et si rem
Rem legatam quam oppignoratam testator scribat heres hereditatis, nisi ut id legataris faceret testator cauit. l. 7. l. si res legata. de legat. 1. l. pedia. c. de fidei. g. l. licet placuit. d. de leg. Item est si testator eam rem potest esse obligatam.

197 ut ea. n. pariter ab herede mutata defuncti voluntate non
prohibente liberari oportet. L. qui post testm. C. de Legat.
Si Legatum sit universitatis, ut ga. vel dos ut proutu lega-
tu sit, p. l. i. u. g. E. ut heres non talem hunc no. d. d. e. at
id. ex ea regula qua. d. o. l. i. u. E. Legatu. univ. s. t. a. t. i. s. cum suo
onere transire. L. Cum pater. S. M. l. r. De Legat. 2. Inf. cap. 1.
in L. f. d. i. a. in fin. C. de fideicom.

Res legata obligata ob annuas pensiones servitutes p. standas
aut solvenda vectigalia ab herede & p. t. r. i. t. o. p. e. d. i. u. r. i.
taxat l. u. r. d. a. E. deinde cum suo onere transibit ad le-
gatarium. L. si pendentes. S. si q. d. De vsufr. L. Legatu. E.
S. vlt. De Legat. 1. L. Cum frug. S. Haeres. L. tit.

Haeres hunc no. necesse est etiam si testator ignorauit,
rit obligatam, si nihil sit habitum relig. emolumentum,
legatario si rem suo in p. d. i. s. h. u. r. e. c. o. g. a. t. u. r. n. e. q.
ri simili E. testator voluisset eum in rem legato ludificari.
L. si res obligata. De Legat. 1. Tot. E. si legatu. g. i. u. m. l. t. o. r. u. m.
lictu sit. d. L. si res obligata.

Argum. de legato rei alienae ad rei obligatae legatu. r. d. i. t. o. r. u. m.
colligitur E. p. p. e. e. a. d. e. r. e. o. b. l. i. g. a. t. a. e. r. e. i. & a. l. i. q. u. a. L. vlt. De
C. de reb. alien. no. alien. & h. v. r. s. Et in hoc q. d. casu.

Qui legat. S. Si res aliena.)
Qui legat. sibi rei dominium ex ea onerosa accepit E. ut
legatum p. p. q. d. q. & ex lucrativa nequaquam hic. L. Huiusmodi.
S. Qui fruunt. De Legat. 1.

Lucrativa ea tr. cu. res ad aliquem sine onere. s. i. m. p. d. a. n. i. e. n. t. i.
di. ut faciendi necessitate transferat, quales recensentur in
L. 1. Lucrativas. C. de impon. lucrat. descript. lib. 10.

Donatio simplex inter vivos e' titulu' lucrativus, ob cam
re' onerosa' arg. l. 1. C. de don. E' t' mod. l. fructu. de co. nat.

Causa no' lucrativa seu ut vulg' appellat onerosa e' ut no'
gratis rem accipimus, sed aliqd' in cistim' respondimus, ut in
emphione, pmutations, & similib' titulis no' gratuitis.

Datus titulu' marito no' e' lucrativus, q' sustinet onera matr'
monij, etiamsi p'cisat' aliq' lucra in temp' soluti matr'
monij il. pro onerib'. C. de iur. dot. Bart. in l. Memoria &
fons solut. matri. gl. in l. si donatur. §. vlt. de g' d'it.
caus. Id' d'ic'ndu' e' de donatione p'pter nuptias. ut sit titu'
onerosus teste Zasius in §. Item si q's. T. de act. post. Bart. in
l. 1. C. de impon. Lucrat. descript. lib. 10.

Actio revocatoria p'p'it creditorib' tituli onerosi no' lu'
tini. d. §. Item si q's. T. de actio.

Alienatione facta in fraude creditoru' sustinet bona s'p's
accipientis, si no' ex ca' lucrativa rem g'ecut' fuerit.
quod aute' §. hoc editu' & §. Simili no'. de his q' in fraud.

Cui legat' sibi r'f' dominu' p'rio natus e', potest lega'
re, & gratis inquit. h.

Ei res adesse no' videt', cui p'rium ad' l. Labro. & sabing 2. Re
sponso. de verb. sig.

Dux ca' Lucrativa concurrat in eadem rem ac p'p'ia no' p'
ga bis eandem rem lucrari no' possunt. hic vers. Na tradit.
C. l. Memig. §. Duos. de Legat. 2. l. oes debitor. l. Ex p'
missionis. de oblig. & alt. l. Nulu' §. 1. de Legat. 3. l. In p'p'
tun. de solut. l. Inter stipulante. §. si r'. de verb. obl. l. si
us legat' §. Stichu. de legat. 1. Vide Zas. & portiu' h.

Cui quantitas legatae scilicet legatum illud agnosceret ¹⁹⁰ *sero. in prin. de legat. 2. scilicet in p[ro]p[ri]o legata, in una res sentit tantu[m] p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o, at eade[m] quantitas q[uod] arbitrata testatoris scilicet multiplicari p[ro]p[ri]o. l. plaut. §. sed si non corp[us]. de legat. 1.*

Cui res eadem a duobus legata a stimatione adp[ro]p[ri]o ut p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o n[on] e[st] g[ra]t[ia]. h. vers. Hac r[ati]o. l. Alpuig. §. 1. de legat. 4. l. plaut. §. 1. de legat. 1.

Non q[uod] estimationem t[em]p[or]e idcirco r[ati]o t[em]p[or]e iudicaff. At q[uod] r[ati]o t[em]p[or]e idem et estimatione t[em]p[or]e intelligit. alleg. tur. id. v[er]o:

Non res estimatione sed a stimatio ut ipsa g[ra]t[ia] p[ro]p[ri]o. d. iunib.

Si eodem t[em]p[or]e scilicet eadem res legat[ur] amplius qua[m] simul p[ro]p[ri]o n[on] p[ro]p[ri]o, abunde e[st] ut n[on] g[ra]t[ia], ut r[ati]o p[ro]p[ri]o & estimatione. l. plaut. §. 1. de legat. 1.

Si quantitas eade[m] in eode[m] t[em]p[or]e scilicet allegata e[st] tunc scilicet p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o da summa, si evidenter doceri p[ro]p[ri]o testatoris multiplicato lega tum voluisse. d. l. plaut. de legat. 1.

§. Ea quod res

Quod in res intra n[on] e[st] si q[uod] futuri e[st] legari p[ro]p[ri]o. h. 7 l. Quod in res. de legat. 1. l. Etia[m] ea. de legat. 3.

Non entis mille s[un]t qualitates. l. Deo. de verb. obl.

Legatum fructum q[uod] nondu[m] maturauerunt tactu temp[or]is t[em]p[or]e t[em]p[or]e t[em]p[or]e nobis debet, ubi res currit. h. 7 d. l. quod ut res. d. l.

Etia[m] ea q[uod] s[un]t huius emolumentu[m] transmittit ad heredes d[omi]ni, fidei interim legatarij. l. ead[em] sub g[ra]t[ia] ditione. §. vlt. de g[ra]t[ia] ditione. l. quo p[ro]p[ri]o. En. d[omi]ni legat. cap. l. si post d[omi]ni. c. illa h[ab]et. ut

hac si. tacita g[ra]t[ia] ditione e[st] q[uod] ex r[ati]o n[on] e[st] & lege n[on] e[st] ipsi legato, nec fauit legatu[m] g[ra]t[ia] ditionale l. i. unific. l. g[ra]t[ia] ditionis. de g[ra]t[ia] ditione. §. item. alias legatum v[er]o g[ra]t[ia] ditionale n[on] n[on] transiret. l. cum illud aut illud. En. d[omi]ni legat. in cap.

Legatum sub expressa g[ra]t[ia] ditione relictu[m] nisi ia purificata ^{in illis}

Legatum sub expressa g[ra]t[ia] ditione relictu[m] nisi ia purificata ^{in illis}

Legatum sub expressa g[ra]t[ia] ditione relictu[m] nisi ia purificata ^{in illis}

ditione non transmittit ad heredem legatarij. d. l. cum
illud aut illud. En dies legat. ce. l. qua in gditione. De gdit.
nisi. aliud in tacita gditione. d. l. 1. de gdit. §. Item cum
similib.

Si fructus legantur, q ex fundi nati erunt, tacita gditio ad anni
proximum refertur, adeo ut si primo anno nihil nascatur, tantum diffi-
ente gditione expirat legatum. l. Interdu. de Verb. obl.

Si fructus legati sunt, q bis in anno nasci solent de priori ta-
ta gntu & primo tempore legatum intelligitur. l. Fructus vulge-
cipit. Diuortio. §. Quod in anno. Solut. matri.

Verba indefinita futuri temporis sic interpretantur ut intelligantur
de proximo tempore. l. Cum q calendis. de Verb. obl. l. Bonus. §.
hoc sermone. de Verb. sig.

Si fructus ex fundo sub certa quantitate legantur nulla tempore
facta mentione, ut decem dolia vini ex tali vinea, tum si prin-
cipio anni fructus non sufficiant, ex sequentibus annis supplentur. l. In
Stipulationem. §. pro q illud. de Verb. obl.

Qui stipulatur ex fundo centum amphoras vini, expectare
debet donec nascatur vinum. d. §. pro q illud.

Res q nunquam fuit in re nostra, nisi ex separata largiri non potest
exemplo stipulationis. §. 1. T. de inutilib. Stipul.

§. Si eadem res.

Triplici modo intelligitur gditio potest, aut in re q se gtingit
etiam, aut in re & verbis. aut verbis tantum. l. Triplici. de Ver-
sig. l. Re coniuncti. de legat. 3.

Rei gdncti & gdncti vocantur. h. §. his ita. §. Vbi aut.
causae. collud. l. 1. §. Interdum. de usufructu. acc. §. sunt hi qd gdncti
hinc & hinc verborum gdncti esse res ab eadem tempore relinqunt. d.
de gdncti. l. hinc.

Verbis giuncti dnr qd eade res exs & indiviso portione
in eade & giuncta omne relinqff. d. l. Re giuncti. Vers. 2.

Re 7 Verbis giuncti dnr qd eade res pti b; nullis ex
pssis in eade & giuncta omne relinqff. d. l. triplici. 2. Rnso
de verb. sig.

Verbis tantum giuncti ab initio ptes sibi faciunt nullo
gursu exprocto ex dispositione expressa testatoris. In n. Si du
os giungat verbis aequas portiones dare voluisse intelligit
l. Legata multiter. §. Vlt. de Legat. 1. Dd. in d. l. Re giuncti.

Coniuncti re tantu (q. his disiuncti dnr) p gursu ptes faci
unt. l. Eas. tum deum accipiunt, an ad re legata ab ipsis
giunnt, q. p. p. q. b. singulis tota res p legato relicta e ab
initio data intelligit. d. l. Re giuncti. Vbi Dd. de Legat. 3.
l. Vnic. §. Si in uno non oes. C. de caduc. tollend.

Qui re 7 verbis giungunt in eade rem gursu partes
sibi faciunt. Accurs. h. Verb. giuncti. Bart. In d. l. Re giun
cti. Cyn. pot. de Bella. part. in d. l. Vnic. C. de caduc.
tollend. E cois 7 recepta opinio, qua tn dng Zasig Lib. 1. Sing.
intel. cap. 18. gfulati aduersq tn Zasig Funnax in tract. de
de giunctis. cap. 3. pugnat.

In re giunctis semp pars deficiens ad collegatarium devolvit
idq iure no decrescendi, vt Imperator uscat l. Vnic. §. Vbi aut
§. Sui iure no oes. §. Seq. C. de caduc. tollend.

In verbali giunctione portio unig ex collegataris deficiens
ad altera transit iure accrescendi simul cu socio deficiente
iniuncto. d. l. Vnic. Vers. His ita. C. de caduc. tollend. Dd. in
l. Quoties. C. qu no ptem. part. pntem. accres. & respissis.

ma dō. fntia, quam tñ Antony Couping in lib: dō tu
accersendi, que nemo nuph Duaruo testē, nuph bromig scrip
impugnat.

In rē 7 urbe giunctis, q partem non capit parte fauit. l. glo
§. si giunctim. dō Legat. 1. l. Huiusmodi §. si Titio. d. tit. 4
duobz. eod. tit. Nisi cum usq ei q in tota rē ntra nō erat,
pe testi, 7 Titio legas. §. In primo. e. de caduc. tol. Vel tñ
7 ei qm solum heredem scripsi. l. plane §. si duobz. dō Le
gat. 1. illud. n. Legatu § nō scripto hnt, q ei q in rē,
ntra esse desit relinqt. Hoc aut inutilē porsq e, cum eū
herede 7 Legatarium ee rē nō pmittit, ideo partes nō
unt ab initio, sō tu solidum Legatum castris.

Res eadem duobz giunctim disiunctim Legata, ut utriq ac
tatem pariter diuidit, uel alteri deficiente, tota alteri gedit.
l. si pluribz. dō Legat. 1.

Comiunctim Legatu dō qbz una enunciatione pplexis eade rē
legata e, disiunctim sō singuli singulis enunciationibz a
rē eandē usant. Vel sic.

Comiunctim Legatu dō q rē 7 urbis giuncti sō disiunctim q rē b
tum. h. 7 l. l. Triplia. dō Verb. sig. d. l. Reuiniuncti. dō Le
3.

§. si cui fundus.)

Is cui fundus alienus legatus e si proprietate contra se titulus usq
Etum utro lucrativo adeptus sit, siliq proprietatis estimatione, i
dais officio gessit. h. l. Non scimus nō. §. Fundus. dō Legat. 1.

Usfructus ius e incorporatū, quod a proprietatis dominio
uersum e. l. Recte dicim. dō urb. sig.

§. sed si rem legatarij.)

Cui res sua legata, quamvis rem alienaverit ei in nre res, in
 estimatio debet. h. l. proprias. c. de legat. l. cetera. §. Tractari
 de legat. 1. l. cum qs decedens, de legat. 2. l. Apud Iulianum
 §. si Titig. de legat. 1.

Quod alicuius proprium, amplius eius fieri non potest. h. l. §. sic itaq; dis-
 tinctis. T. de actio. Cetera q; casib; huic regula loci non
 sit, ad suis locis amplius tractant. Dpc. in l. Neq; pigri. de reg.
 iur. Jas. 7. 2. in d. §. Sic itaq;. Socin. in fallm. reg. 100.
 Feling in c. inter dilectos. de fid. instrum.

Idem ex plurib; causis in unum fieri non potest, l. Non ut ex plurib; de
 reg. iur. l. 3. §. Ex plurib;. de acq. poss. in concord. in gl. h.

Testator q; rem in h; legat, intelligit saltim remittere q; q;
 in ea trit. l. si domg. §. ult. de legat. 1. l. Apud Iulianum. §. si
 Titig. d. tit. de legat. 1.

Non si is cui res sua legata e ea alienat idcirco qualesat. h.
 l. cetera. §. Tractari. de legat. 1. d. l. proprias. c. cod. tit. de leg.
 gat. nisi forte res legatarij ita ipse legasset, cum sua eo desin-
 rit ita intelligant. l. 1. de reg. caton. q; alias implacabiliter
 pugnant.

Volens rei et ipse legata valere, quoties utilitate aliq; adfert. l. No-
 quinq; mo in prin. l. si tibi hoo. de legat. 1.

Regula Catoniana disponit legatum purgatum facti tempore si de-
 cessisset testator inutile foret, quicunq; decesserit non valere. d.
 l. 1. de reg. caton. d. l. cetera §. Tractari. de legat. 1. d. l.
 proprias. c. eo.

§. Si quis rem suam.

Qui rem suam qua aliena legatarij putabat eo legavit,
 recte legasse iudicatur. h.

Vbi nō nūq̄ suffragari videt̄ veritati quā opinionem uolū-
tas, & id quod agit̄ ueritatis notē sustinet̄, quod alioquin
nūq̄ error subuertit̄. Vel breuig.

Vbi plus in ueritate quā opinionem ē, ueritas spectat̄ se-
c̄. l. h. cū geord.

Si dñs seruū suū manumittit, qm̄ putabat eē alienū, rata ē
manmissio. l. si patr. §. quoties. De manu. vind. & ex gra-
si se glīch non putaret manumittentis esse, nihil cog-
nitatem q̄ se q̄, plus. n. in re ē quam aminatione. d. l.
pater.

Cui putauit se a nō dño em̄re dñg efficit̄, q̄ a plg ē in
quā aminatione. l. pen. §. Cui ignorauit. De iur. & facti
ignorant.

Si iniuria mihi fiat ab eo q̄ me Luciu Titiu putabat, qua
q̄ principale ē, iniuriarū actionē in eū h̄to. l. cum q̄.
3. De iniur.

Cui rem alienā inuito dño se gestare putat, cū tñ dñs
id uellet, q̄ rei ueritas fauorabilis errorē multis plibq̄
pat. Vlpianus rōdit furem nō eē, etsi .n. aīo furtu fū-
ga tñ ḡtatio furtiua nō ē, rei ueritati potiq̄ quō
errori fauēt. l. Inter oēs. in fin. de furt. & diuerso a
plg ē in opinionem quā in re, opinio supat. l. Is q̄ pa-
de acq. hered.

Cui se uoluntarium herede credens, cum eēt necessariq̄
iudicauerit hereditate, nihil agit. d. l. Is q̄ putat.

Cum tibi nummos m̄os quasi tuos do, nō facti tuos. l. 3.
subtiliq̄. De ḡdict. cā. nō dat. cā non se aut.

§. Si rem suam.

Si legata res a testatore alienata e, no idcirco legata
debet, nisi forte adendi aro testator id fecerit. h. 7. l. fidei et
comissa. §. si rem sua. de legat. 3.

Si testator legavit sub conditione notatim relata ad tempus mor-
tis eaq; pendente alienat aro pimitte legatu. l. Quintus, Mutig.
§. vlt. de aur. 7 arg. leg.

Ita demum res legata alienatio legatu admittit, si testator
re alienandi aro alienasse gset. vt h.

Si testator re legatam alij donauerit indistincto extingui-
tq; legatu adeo ut nec reanualefcant, si postea testator ea
rem cupet. gl. h. l. Rem legata. l. Legatu p conditione. §.
pater. de admi. legat.

Si rem legatam vendiderit testator, vel aliter qua donan-
do alienauerit, idq; nulla urgente necessitate psumit aro
adendi alienasse nisi Legatarij gtrariu pbat, si uero neq;
sitate coacty no aliter ademisse consuebit, qua si hoc tuers
pbauerit. d. l. fidei missa. §. si rem sua. de legat. 3. d. l. i.
Quintus Mutig. §. Nam scribit. de aur. 7 arg. legat. d. l.
Rem legata. de admi. legat. gl. h.

Alienationis uerbu rem transferendi dominiij rem gplectitq;
l. vlt. c. de reb. alien. no alien. l. Alienationis. l. Alienatu
utrobis. D. Alciat. de verb. sig.

Spontanea alienatione adeo firmis legatu, ut et no redimere
tegrat uoluntaria eiq; rei redemptione. l. in seruo, de admi.
legat. nisi aliqn singulari fauore libertatis. l. uex. de man. 21.
vind.

Cum pda legata f. quauis ea postea testator pignori dederit

cum herede tu ut ea luat, sibi q̄st̄ agere p̄. h. 7.
qui post testm. C. de Legat.

Pars rei legatae nō alienata quāvis altera pars adima
tō alienata sit, debet tū. lic. vers. si quis vero p̄tam. l. si ex
de Legat. 1.

Idem iuris ē de p̄te ad p̄tam, q̄ de toto ad totū. Vel.
quod iḡ ē intoto idem censet̄ in eiḡ p̄te. l. eua de te
ubi gl. Bart. 7 alij. de rei vend. l. si duo pluresq̄ de
mi. tut. l. iuris gentium. §. Alco aut. de pact.

§. si quis debitori

Creditor debitori liberationē tūm in p̄petuū tūm ad tan
legare p̄. h. 7. l. 1. 3. 7 passim. de liberat. legat. Vel.
Non tantū id q̄ m̄m̄ ē, s̄ 7 q̄ nobis debet̄ legari p̄.
Is p̄prie debitor ē intelligit̄, a quo invito exigat̄,
creditorum agentem nulla p̄t̄ exceptione submovent̄. l.
bitor. §. l. Creditores. de verb. sig.

Si creditor debitori q̄ se p̄petua exceptione tueri potest
gauerit, q̄ sibi debent̄, nulliḡ momenti legata cap̄t. l.
in l. si creditor. de liber. leg.

Qui Chirographū legat debitori suo liberationē l.
gasse intelligit̄. l. 3. de liber. legat. l. serm̄ filij. §. c.
de legat. 1. l. qui Chirographū. de legat. 3.

Qui cautionē debitori reddit, videt̄ quēss̄e ne p̄ta
m̄lit. l. 2. de pact.

Liberationē legata, neq̄ debitor neq̄ ip̄sij heres, q̄ue lo
heredis obtinet̄ querri p̄. h. vers. 7 neq̄. Vel.

Liberationis legatum tantum legatariu, eiq; in posteru iuris sui
cessores reddit. ut h. nisi forte psonalis fuerit liberatio, q; se-
ta Legatarij psona liberet. l. Non solum mium. §. Taly legatu. l. Au-
relis. de liber. legat.

Quoties coheret psona psona, id q; legat; ut luti psonalis psona
ad herede no transit alleg. iuris. l. q; et. in pactis utq; esse
stat. l. Juris gentium. §. Pactoz. l. si tibi drem. §. si pascat.
de pact.

Qui a reo petere nullo q; a fideiussore petere no pt, e diverso
a fideiussore damnat; no petere a Reo, q; igitur no phibet; t
l. 2. de liber. legat.

Debitor cui liberatio legata e, no tñ p psona exceptionis tuly
e, utq; et agere cum herede, ut se liberet pt, h. 7. l. ij. §.
Nunc de effectu. de liber. legat.

pt heres damnari, ut q; ad certu temp; non petat a de-
bitore suo. l. Non solum debitorum. §. 1. de liber. legat.

Si debitor creditor debitu legat inutil e Legatu, q; sint
lucro. h. 7. l. Legatu. §. ult. de liber. legat.

Debitor creditor si p; in legato e, quam in debito legari
pt. h. 7. d. l. Legatu. §. ult. de liber. legat.

Si creditor nro tuly aduers; eu exceptione id q; ei debet legat
gen, utile e legatum, quia remissa exceptio videt; ut p; in
l. si creditor. de legat. 1.

Quoties debitor creditor suo legat, ita utile legatum est, qm
si nihil in teste creditoris ex testo p; agat, qua ex p; p; hinc
oblegat. Tulrang. l. si debitor. de liber. legat.

Si id q; honoraria actioe mihi debet; legat; mihi, legatu ual-
ga civilis mihi d; actio, q; honoraria. d. l. si creditor. de
legat. 1.

Civiles actioes p; p; hinc pt; ex p; p; hinc pt; et post. annu. usq; as

196

ad tempus ex causa circumstantia varijs modis lege scripta
non tamen ultra 40. annos. l. des. c. de script. 30. ut 40. an
ptoria utro namque temporalis sit. l. intra annum dant. v.
cum pena glintur. Nam et ipsius ptoris, intra annum pra
impium. T. tit. de ppet. et temp. act.

Si debitor legaverit pure creditori suo qui pure debuit,
utile est legatum, si sit conditio, ut in diem debuit, utile
etiam statim a morte testatoris, haeres existens pulsari
h. vers. quod si in diem.

Quotiescumque creditori modo tempore, loco, exceptione, conditio
utilitas aliqua ultra id quod in debito est per legatum acci
a debitore creditori semper utilis legatum, si nihil gra
tatis adfert, legatum non valet, ut quod sine lucro sit.
dd. et iura s. allegata.

Debitum sub condicione pure legatum, datum legatumque per se
adimplentur et vivo testatore, condicione ex papiniani sententia
l. verbis legati. de lege falcid. quam Imp. hic vers. qua
vivo probavit notata pauli et Marcelli sententia in l. de
de legat. et l. existimo, de verb. obl.

Si legatum quod semper consistit, in eam rem pervenerit, a qua in
non petuit, non ideo inutile est. l. verbis legati. ad l. falcid. et.

Et si res pro qua actus sit perfecte deveniens ad rem, a qua non
potest nichilominus utriusque d. l. pluribus s. 1. et l. existimo. Vbi dd. de
obl. dicitur in l. in ambiguis. 1. §. Non est novum. de reg. iur.
hoc tamen non proaudit, quia casus superioris tenderet
eundem finem, quia tunc actus utcumque non sit confirmatus.

non uisat d. l. In ambiguis .i. §. Non est nouum. de reg. iur.
 certe ubi casus superueniens alio tenderet, fortassis posset aliquando
 subuertere legatum, prout recte constitutum. l. 3. de ijs q. q. no. scrip.
 hab. l. enia in eum. ad l. Agl.

Quae semel recte & utiliter constituta sunt, durant, licet casus superueniat
 ueniat a quo initium capere non possunt. d. l. In ambiguis .i. §. Non
 est nouum. de reg. iur.

§. Sed si uxori

Dotem uxori maritus legat §. h. & tot. tit. de dot. r. p. l. g. licet
 ex regula iuris totis inter uirum & uxorem donatio prohibita
 sit l. 1. & tot. tit. de don. inter uir. & uxor. Mulier tamen legata
 accipere a uiro non prohibetur h. Idem exemplo donationis tam
 uis receptum & q. inter coniuges admittitur. l. si tu serui
 §. ult. iunctis duab. ll. seq. de donat. inter uir. & uxor.

Dotis legatum idcirco ualere, quia plerumque eo qua dotis actione guntur
 ff. hic.

plerumque mulieri actione ex testamento ad dotem relicta, quam ex testi-
 pulatum prospiciat. §. h. uerb. plerumque.

Olim dos annua bina trina dos restituebat. l. 1. de dot. r. l. g.
 hodie nouo iure immobilia statim, mobilia post annum debentur
 l. 1. §. exactio. c. de rei uxor. act.

Legatum dotis non aliter imminuitur quam §. l. falcidia. l. 2. de dot. r. l. g.
 at dotis actio non potest exigere semper solidum nec plerumque qua reguntur
 de factis §. si uir maritus e, si uis totis filij mariti haeres.

l. et. solut. matr. non item si exheres, propter hoc privilegium
 marito in gratiam liberorum geritur. Bart. in l. enia talp. so-
 lut. matr. arg. l. quod fauore. c. de legib.

Dotis legatae solutionem haeres differre non potest, ob aliquas
 alias impensas, ab haerede factas, qua ob necessarias q. dotis ipso
 iure minuantur. l. dot. q. legata. de dot. r. l. g.

Legatum dotis et non acceptum tum ualere, cum certa res pro
aut notatim legata & h. Verf. Sed si quomodo non accepit. d. l. de
legata. de dot. relig. Ideo si legauerit ea quae dotis instrumentum
continent, licet nihil accepit legatum ualere. L. Non designatum
sub fin. 7 ibi gl. 7 ad. C. de falsi ca. adu. Ang. 7 per
hic.

Insoliditas tam legata quam gratia uincit. h. 7 l. In solidum
latq. in prin. de Verb. obl.

Generalis promissio dotis ab eo facta cuius, non datur, si
sustinetur, sicut et legatum dotis a patre relicto in certa gratia
uile & fauile. n. certa constituta quantitas, ex dignitate fan
lia patris 7 sponsi. L. Euer. de rit. nupt. L. Cum post. §. Item
a socero. de iur. dot. port. h.

§. Si res legata.

Haeres interitus rei legata, si sine ipsius culpa perierit liberatur.
L. Non amplius. §. 1. §. l. Titia in fi. de legat. 1. L. Si ex legat.
de Verb. oblig. adeo ut nec aestimatione ultra rei perempta
stare debeat. L. vlt. ad l. Rhod. de iact.

Speciei perit legatum periculo legatarij, nisi haeres fuerit in malicia
uel culpa. h. l. Cum res. §. vlt. d. l. Non amplius. §. 1. de
legat. 1. Cum allegatis similiq.

Speci debitor interitus rei debite, ante mortem 7 sine eius culpa
ipso iure ab obligatione liberatur, quia peremptum est fundamentum ob
gationis, adeo ut nec aestimatione quae eius rei consistere cogatur. d.
cum res de legat. 1. L. eundem tibi. si cert. port. gdi. l. 2.
si ergo subalternum debeat. L. In certa res de certis, ut unq
et egs testatoris, ob q. n. egs testatoris praesumptis legat.
extinguuntur. L. In non 2. §. Imperator. ad l. Falcid.

Quantitatis legati vel garris p̄culo e heredis, quonia quantitas
sicut nec gng p̄re negt. s̄ in una quavis sp̄e semp̄ ḡservat. l. In
condiu. c. si cart. pot.

Haeres alieni serui legati manumissionis libertatis. h. v. v. et si
seru. l. si haeres. de legat. 1. l. si seruū. §. 1. de verb. obl.
quodmodū si is mortuus fuisset. l. si mihi alienū. de solut.

Haeres q̄ seruū suū legatū siue sciens siue ignorans manu
miserit temp̄e nihil atq̄. l. si q̄s inglinos. §. 1. l. si seruū.
de verb. obl. h. v. v. si vero heredis.

Haeres q̄ seruū suū alicui donauerit, quamuis eū a se legatū ig
norat, tñ si donatarij eū manumiserit tenet. h. v. v. s̄
et si alij. l. si q̄s inglinos. §. 1. de legat. 1. quia nullo mō in
p̄tate heredis e sepe suo facto libertate simul, eludat homo
stam liberalitate siḡte f̄atoris a quo hereditatem accepit.
dd. hic.

Si haeres n̄m legatū ignorans in funḡ ḡsumpserit legatario ḡsta
re debet indemnitatem. l. si haeres. de legat. 2.

§. Si quis ancillas.

Cui res cum accessione legata e, ei res p̄empta nō debet accessione. h. 7.
si ancilla. cum l. seq. de legat. 1.

Cui ancilla cum suis natis legata e, si et ancilla mortua debr̄
nati. l. si ancilla. cum l. seq. de legat. 1. 7 h. quia duo legata sp̄
pata s̄, partj. n. a ventre sep̄at, sep̄ate q̄ siderat, non it̄m si ad
huc in utro sit, tunc n. portio uis̄q̄ ē cens̄at. l. 1. §. 1.

de vent. inspic.

Hoc ut non ēt ēt infructu. §. In p̄m̄d̄n. §. de rer. diuis. ita
nec accessionis loco ten̄e debet. l. iustissime. de adilit. etiā si
partj anteq̄ adat, mulieris portio sit, d. l. 1. §. Ex hoc.

de vent. inspic.

Duabz rebz giunctim legatis aequo principaliter est
illa cum nabis, ordinarij cū vicarijs, si una perit, mibi
orig altera debet. h. 7 d. l. si ancilla. Cum l. seq. De legat
Copulatoz alterz ferente, aliud aqz principale firmū man
et lex. mūn. 7 d. l. ancilla.

Cur ordinarij serui cum suis vicarijs legati sūt, ei et illi
mortuis aut manumissis vicarij debent. h. vers. Item d. 2.
de pecul. Etia duo legata sepe data sūt, 7 vicarij aqz primo
liter ut ordinarij legati, quamuis n. maxime serui sūt.
hotes tñ sūt, sūt nō sūtqz humana nra dignitas hon
tēbre in accessionem venire. d. l. Iustissim.

Duabz rebz giunctim legatis accessorie ut serui cū pe
lio fundū instructū principali corrūente, 7 id qz accedit n.
debet h.

Cui seruz cū peculio legatū ē, ei serus mortuo, ut manum
vel alienato nihil debet. l. 1. 7 2. De pecul. Leg. h. vers. 7
si seruz qz peculia locū accessionis obtinent.

Quae accessionū locū obtinent extinguuntur cum principale
res sūt emptae fuerint. l. Cum principalis. De reg. iur.

Pem certa cum nabis ceteris legata 7 gsumpta, ne uasa gda
legato cedunt. l. 2. 7 4. De pecul. Legat.

Cui fundū instructū legatū ē, ei fundū alienato nihil debet
h. vers. Item d. si fundū. l. 1. l. si cui fundū. De fund. instr.
Seu instrum. Leg. Perimittit. n. cū re principali, qz aqz
sionis iure venit. d. l. Cum principalis.

Non ut peculium serui, aut instrumenta fundi, sic natus
nulla, uel vicarij ordinarij accessio. E. ut h.

§. Si Rex.

Rege legato gregis ex grege supra legatario debet. h. 7. l. Ordo
de legato. de legat. 1.

Rege non de grege alium apprehendit quod gregeatim nascitur
l. Legatis. §. prioribus. de legat. 3.

Ut grex intelligatur oportet saltem. 10. de minoribus actibus, ut si ma-
iora. l. Oues. de abigeis.

Rege legato sicuti si postea accedunt legato accedunt solent, ita si
postea decedunt, adeo ut si grex ad unum aut redierit, Legata-
rio eam uendicare potest. h. 7. d. l. Rege legato. de legat. 1. l.

Egus per fidei commissum. de usuris. Legato non grege singulae oues res-
pondent de uidentibus.

Sicut non universitas ita finem gregis quandoque in unum
capite consistere potest. l. sicut. §. ult. Quod cuique universis. §. h.

Collegium licet ab initio tria saltem capita requirat, ut constitutum po-
stea tamen uel ad unum reductum seruatur et retinetur pristina iura. l.
Agriculus. de uerbis significati.

Si gregis ususfructus legatus sit, et occiderit in eum numerus qui grex
constare non potest finis ususfructus. l. ult. C. de ususfructu. amit. Ca.
solus ususfructus in qua aliud aliud gerit, ut solida res spiritus
tas ad unum reuertatur. §. finis. §. de ususfructu. l. Repti. §. Rei muta-
tionem. quibus modis ususfructus amit.

Rege legato et minima particulae eius legatario uidentibus
gregis ante ususfructus in parte non intelligitur, h. cum similibus
d. l. ult. C. de ususfructu. amit.

Grego legato corpꝫ legatum videtur q̄ die legati cedente a m-
te testatoris extabit. h. vers. Grego aut legato. 7 d. l. Grego.
legat. 1. vel:

Cui grex legata e, et et oia capita q̄ postea grege adija
ip̄ legata intelliguntur. 2. l. Grego 7 h.

Domo legata q̄ post testam adiecta fit 7 partibꝫ eig domꝫ et ce-
runt legato cedunt. h. vers. adibꝫ. 7 l. Castra. §. p̄m. De Legat. 1.

Si arbor legate domꝫ imposita fuerit legatario debet. l. scri-
de Legat. 1. c. n. q̄ solo in edificatꝫ solo credit. §. cumq̄ in su-
s. de rer. diuis.

Columnæ 7 marmora ad eo adibꝫ cedunt, ut et si alteri legati
essent anteq̄ a testatore girantur, legatum hoc extinguitur
7 semel iuncta nō p̄nt alteri legari, quā ei q̄ cedens habitus e. d. l.
tra de Legat. 1.

Si ex toto fundo legato, testator partem alienauit, reliqua pa-
duntaxat debet, quia etiam si adiecit aliqd ei fundo augmen-
tum legatario accedit. l. si ex toto. De Legat. 1.

§. Si peculium.

Cui peculium legatum e, ad eundem eig accretio, deceptioq̄
p̄tinet. h. l. Denig. §. Vtrū aut. De paul. act. Legat.

Peculij 7 gregis legati q̄ ad augmentum 7 decemum eade
nō. §. p̄cept. 7 h.

Quod peculio mortuo testatore ante accessit, si fructus legatum e ei
dit, sin extraneo heredi. h. 7 d. l. Denig. §. Vtrū aut. De
legat.

Quod accedit ut decedit legato, donec legatum credit ad legatar
p̄tinet. l. si ex toto. De Legat. 1. d. l. Denig.

In sermo dies legati ab adita hereditate cedit, in extraneo
 a tempore mortis. D. l. Danij. l. Heredis. cum l. seq. qm dies
 legat. ced. tñ n. libertas nō p̄rig p̄stat q̄ adita hereditate
 si legati dies ante cederet, inutilis legatum foret. d. l. Heredis, in
 l. seq.

Dies legati p̄rit ut in diem certū relictū hodie a morte testatō-
 ris cedit. l. Incipit deberi. Ita ut si legatarij post mortem
 ad herede transmittat legatum, licet agere nō p̄t ante adita
 hereditate, cū nemo sit qm ḡm̄ re q̄at. l. Vinc. §. Cum aut
 C. de caduc. tollen. l. si post diem. En dies legat. ced.

In legatis in diem in carta relicto ut ḡditionalibz nō alias
 rei legate dominū ḡseq̄ Legatarij nec transmittit, quā
 si dies ut ḡditio eueniat. l. Sempronij. Atalg. de usufr. Legat.
 d. l. si post diem. Vers. sed si sub. En dies legat. ced. §. Item q̄
 si ḡditio apponatur, q̄ ut ḡbra leges uel bonos mores, aut in
 possibilis sit. l. ḡditiones. 1. 72. de ḡdit. in stit. tum n. p̄m.
 4. con. §. Impossibilis. 5. de hered. in stit.

Legati dies cedit a tempore adite hereditatis, in ijs q̄ p̄t,
 uo manumisso legatarij. 7 in ijs q̄ ad herede nō transmittit
 ut cū seruitū p̄sonalis, usufructū, usq̄, habitatio, legatū ḡ casu
 frustra ante aditam hereditate cederet dies l. 2. 73. En.
 dies usufr. leg. ced.

Adita hereditate si legatarij legatum p̄rū agnouit, domi-
 nium illij recta uia 7 ipso iure nō facto heredis, statim
 acquirit, licet nō p̄pria auctoritate occupare, s̄ ab herede
 petere debeat. l. 1. Quorum legato.

§. peculium autem.)

Non ut in ter uiuos sic in testamento manumisso seruo pecunia
sua donata intelligitur. h. 7 l. vnic. c. de pecul. eig q. libert.
mtra.

Peculium seruo in testamento manumisso, non alias debetur, quam si
illi notatum relatum sit. l. vnic. §. sed ne circa. c. de coi. str.
man. d. l. vnic. c. de pecul. eig q. libert. mtra. quae q. in
ter uiuos manumissat pecunia adempta esse non sufficit.
l. si stjicho. de peculio. d. nae remem. uide q. Accurs. 7 Ba.
in d. l. vnic. c. de pecul. eig. 7 Fab. h.

Legato peculij q. in rones dominicas seruo expendit non glimiss.
vers. yde. rescripserunt p. rone legato. 7 l. si p. rone §. siunt. 7 l.
dng stjicho. §. test. de pecul. legat. nisi dng reddere solita sit, q.
glimiss. n. pristina, tui uoluntatem in re dubia gijing. h.
seruo plurim. §. ult. de legat. 1.

Qui rone reliquis redditis liber esse iussit, ei legato peculij
intelligitur h. vers. uide rescripserunt p. rone. l. d. rone §. d. rone
dum. de pecul. leg. quomodo. n. rone reddere potest, nisi ex pe-
lio ea q. in d. rone detrimtatu uirgunt resarciant. de rone §. a
e si seruo rone reddere uoluit, hoc n. g. seq. ut mag.
gentia ro no h. atq. sed tantu fraudu, no itam ut illi pe-
culium legari uideat. l. seruo uoluit sit. 7 ibi Bart. d.
legat. 1.

§. TAM ALTEM.)
Non solum res corporales, sed et incorporales legari possunt, h.
7 l. cetera. de legat. 1. Paulg. Et q. de corpora legari oia 7 i-
ra 7 seruitutes possunt.

Nec usq[ue] nec usq[ue] fructu[rum] itineris adq[ue] uia legari pot[est] q[ui]a fructu[rum] & itin[er]is
 seruitutib[us] ee no[n] pot[est]. L. 1. de usu. & usufr. legat.
 Cui testator q[ui] sibi ab altero debebat[ur] legauit haeres ei
 p[ro]stare ad p[ro]u[er]sione[m] debet, q[ui] postea suis sumptib[us] legata exigit,
 L. 1. & L. si sic legatum. §. 1. in fin. & L. Legatu[m] ita erat
 de legat. 1. vtilis tu[m] actiones reales et sine cessione heredi-
 dis tut. L. ex legato. Vbi Taf. C. eo. L. sed nec Legatarij. de
 gdi. furt. personales aut ita cessat[ur] & medullis defuncti
 affixe s[un]t, ut in multa nisi in v[er]itatem successor[um] transferat
 Deo Legatarij eas sine cessione heredis no[n] tut. Gl. in l. 3.
 pro hoc. Arot. h.

Et q[ui] g[ra]tuitu[m] & litigiosu[m] recte legari pot[est], q[ui] haeres suis
 sumptib[us] p[ro]sequit[ur], eiq[ue] legato videt[ur] testator litis curam
 relinque[re] aut[em]. Nunc cu[m] haeres. C. de ling. Nouell. Const.

112.
 Cui non q[ui] legauerat ipse aut exigit, adimere legatum
 intelligit[ur], nisi legatarij alio a[n]i[m]o factu[m] p[ro]bauerit. h. L. si
 sic legatum. §. 1. de legat. 1. L. p[ro]m. de adm. leg. exegisse aut
 or si iudicio p[ro]batu[m] sit & q[ui] p[ro]t[er]at accepit. L. Non s[er]u-
 aut. §. Libertatio. de lib. legat. aliud si tu[m] g[ra]tuitu[m] sit de-
 bitor. L. p[ro]p[ri]i de fund. instruit. vel si debitor ultro obtulisset
 q[ui] no[n] potuit no[n] recipere creditor, q[ui]a nulla fuit exactio, nullu[m] in-
 de colligere ademptio[n]is aut mutatae voluntatis argum[ent]u[m]. L. fidei
 gmissa. §. si r[ati]o. de legat. 1. Emadmo[n]u[m] & ubi unq[ue] apparet no[n]
 esse exactu[m] non a[n]i[m]o adimendi manet ratu[m] & vtilit[er] legatu[m]. L. qui filii
 unu[m]. de legat. 3. L. Fi. ho. §. Fi. h[er]e. de adm. legat.

§. sed et tale.)

Et facta ab herede quae p[er]sona legari p[ro]nt h. vel legatum ut ha-
res domum alicuius resiciat, eumque res alieno liberet ual-
h. 7 l. mortuo boue. §. vlt. de leg. 2.

Sicut gradus factio[n]e 7 datione p[ro]mittit l. 2. de verb. ob-
ita 7 legat[ur] ut aliquid des[er] ut fuit r[ati]o[n]e p[ro]nt. h. 7 d. l. mo-
tuo boue. §. vlt. de legat. 2.

Legatum ut heres aliquid faciat adeo ual[et] ut ar[bit]rio
partis uideat[ur] obligat[i]o[n]em quam gradus inter uiuos, pa-
latis non fiti offerre id q[ue] int[er]u[er]it, sed o[mn]i[no] facere oportet q[ui]s
iussit, l. fidei commissa. §. vlt. de legat. 3.

Cum facta non soltant diuisione admittit legatum quo plure
heredes aliquid facere dammati obliget unumq[ue] in solidu[m]. d. l. 7
de iur. iur. §. si in ope. ubi Bart. de legat. 2. 25. t[er]m[in]o q[ui] in solidu[m] qua-
m[od]o imputabit coheredi sumptu[m] arg. d. §. si in ope. Bart.
l. stipulationis no[n] diuidunt[ur]. de verb. ob. Aug. 7 Zo. Inok in
l. in executione. de p[ro]p[ri]e p[ar]te. d. tit.

§. Generaliter.

Quod si a iura limitatione accipit legatum, etiam si testator nullam
speciem t[er]rat, legatum t[ame]n ual[et]. h. 7 l. Generaliter. l. si seruus. §. de
hoc. de legat. 1. Item in g[ra]t[ia] q[ui] factio[n]is limitatione acci-
pit. 2. as. si. g. in tot. cap. Contra coem defendit.

Qui frumenti ut uini decem amphoras lega uerit no[n] libe-
rabit[ur] etiam si nihil huiusmodi res[er]uat, coactus n[on] quatuor
ea speciem p[ro]st[itu]at arg. l. Inuolutu[m]. c. de reb. cred. in s.
testator dixit lego ut p[ro]mitto uini uini amphoras decem
na si nihil habuerit o[mn]i[no] liberabit[ur]. l. Inp. §. si uero
in p[ar]te. de legat. 3. arg. l. Rutilia. p[ro]lla. de gra. h.
empt. 7 arg. l. si ita. de aur. 7 arg. leg. l. vlt. §. 1.
colla. 2.

Si decem amphorae vini ex certo fundo ut legentur vel
promittantur, tunc si primo anno non nascantur, reliqua
annorum fuerint expectare debent. L. Inter stipulante. §. Sacra.
vers. si ita stipulatus fuero. De verb. obl.

Quoties vinum frumentumque ex fundo erit legatum ut promittitur
si, si minus quam solvendum sit in eo fundo nascantur, non tamen amplius
solvendum erit, quam natum est. L. Cum certis muneribus. De trib.
7 vin. 7 ol. leg.

Quoties frumentum ut vini amphorae decem quas in cella magis
a vinaria aut horreo tunc legantur, tunc si exigendi vinum
proerit periculo legatarii aut creditoris sit. Arg. L. si ex leg.
gati. de verb. obl. quia iam spes remissa in solvendo quod proempto
debitore quod librari necesse est. L. ubi aut. §. Illud. vers. sed quod ut
num. De verb. obl.

Quoties testator vini alicuius optima amphoras centum
legavit ut promissit quantum habet vinum fuerit haeres ut debitor
non libentur nisi forte vinum eius loci non reperiat. arg. L.
In romo. 2. §. In certis. ad L. falid. quod via Latii. D. 24. d. cap.
si sing. nihil. habet.

Rei legatae electio eius in primis erit cui testator igitur elegit
di ut agere ut tante dederit. tot. tit. de optio. leg. 7 §. seq.

Illi autem electione testator dedit ut videtur in qua legat.
executiva verba dixerit, ut si dixerit haeres meus dato
haereditis sit. si vero dicat Titius accipiat, Titius legatarius sit.
L. Lucio. de legat. 2.

In legato generis quod vel utraque vel facta tunc limitatione accipit
electio erit legatarii, si testator legati speciem in suo patrimonio habuit
ita ut nec possit nec optimum eligat. L. ult. §. 1. c. coram. de legat.
gl. in L. si quis filio. §. Si quis plures. de legat. 1. nisi huius legato

genri dua tanta spes subiecta eent, inter has. n. no plura
H legatariis melior eligere. l. si serui legaty. §. Cum ho. de
legat. 1. si no sit spes in testatoris patrimonio electio herede
erit, qua spes in no p[er]g[ra]m inu[er]it legatario restimat. p.
§. stat. l. 3. in prin. 7 l. 4. de vin. trit. 7 ol. leg. l. Titia. §.
sempronius. de aur. 7 arg. leg. ad. h.

In Legato eaz. r[ati]o q[ue] pondere, numero, mensura g[ra]nt. herede
E electio no legatarij. d. l. 3. 7 4. de trit. vin. 7 ol. leg. l. 1. §.
de dono carta sensu testator. l. si domo de legat. 1.

postquam electio simul e legitime facta amplius non
h[ab]et, q[ui]a tunc do[mi]nium rei legata, redit in legatariu[m] transit. l.
gatum ita. de legat. 2. l. non e dubium. c. eo.

§. Optio[n]is.

Cui optio notatim a testatore legata e optimu[m] eligere p[er]
l. 2. de opt. leg. at an a leg. tribuit. e. ut in Legato g[ra]m.
§. §. 40. Cuiusq[ue] 7 modestoq[ue] p[er]tinet debet ut no nisi meliora
rem eligat. l. ult. §. 1. c. comun. de legat.

Optio[n]is legatu[m] olim si legatarij no optasset ad eig herede[m]
no transibat, sed simul cu[m] eo extinguebatur. ut h. 7.
ult. c. cora. de legat.

Legata g[ra]ditionalia ante g[ra]ditionis euentu[m] ad heredes transire
no p[er]t. l. si p[er]t. diem q[ui]n. dies leg. 40. l. vnic. §. sin aut aq[ui]
sub g[ra]ditione. c. de caduc. tollon.

Is cui serui electio legata e tres p[er]t. eligere l. 1. de opt.
leg. licet alioqui pluralis legatio duos numero g[ra]nta p[er]
l. ubi numerus. de h[er]ed. §.

Adie cui optio legata e et eig herediq[ue] si unus ipse no op
nit optio de b[er]f. h. 7 d. l. ult. c. cora. de leg.

Si uel plures legatarij uel unig heredes in optando diffiniant, unig forte q optet q hinc, & is alijs portionis sua est hinc hinc q stare compellat, satis ubi res electa no sit quode diuidi h. 7 d. 1. vlt. c. coia. de legat.

In diuidenda hereditate ad fortune & sortis arbitria recurring. h. 7 l. 2. c. qu. 7 7 qd. Quarta pars d' h'p. sed 7 in alijs reb. Sed in ambo. de iudic. l. Conualiter. d. Quis ergo statuat de fidei. com. libert. l. Si que sunt. famul. arcif.

d. Legari.)

Legari illis solum fit in q h'g testi factio e. Vel:

Qui ex testamento aliquid accipere snt, hi legatum accipere non snt h' h' h'.

Cum pegrinis in testamento damatis sntis auctatis de adu. l. 1. c. 1. cu' d'na, hereticis q h'gda apostatis, collegijs illicitis testi factio no e. Acurf. h. in gl. Verb. testi factio

Peregring sicut nec heres institui, ita nec legati uero aliquid q snt q pt. l. 1. c. d' hered. inst. Quod tu illi relictu e fissa q modis applicat notat in d. l. 1. c. de hered. inst.

Legatu ei q in testamento damat e r' h' d' n' q no scripto h' p'nt q herede remanet. l. Si in testatu. de his q q no scrip. h' h' g. Ut is s'ntu legari pt. qd. e. p' s' s'na. testi factio, ita i' solum i' snt legare q h' g e ad h'na testi factio x q i' g testandi h'nt. l. 2. de legat. 1.

olim in l'rtia gl'ona nec legata nec fidei p'missa nra in l'rtia qto r' h' g p'ntat h. Quia legata ut annuatim ut moriti an ta r' l'ngunt. Atq in in certum no cadit affectio q no h' adhuc obtinet in in certis nullo tempore certi ficandis, de. h. 7 in l. Quidam. de reb. dub.

Iure p̄cedat q̄modo h̄ere et inc̄rtis legari
lebat, si n̄o talis inc̄rtitudo, ut ex futuro euentu, ut p̄
gen tolli possit Fab. h. 2d. in d. l. eundam.

Legatu ad pias cas captivis vel paupibz relictu valet
arbitratu Episcopi erogaff. l. si q̄s ad declinandu. l. 2o
paupibz. l. Nulli. c. de Epif. & Cler.

Incerta p̄sona videt̄ q̄a testator aīo suo inc̄rta opinio
subijit. h.

Incerta p̄sona usq̄ ad ea a legatis arcebat̄ ut nec libertas q̄ leg
tis multo favorabilior e, ei relinq̄ p̄t. h. 7 l. Libertas aīo
de reg. iur. §. sub certa uero.)

Ex certo p̄sonaz numero legari inc̄rta p̄sona olim et iḡ
h. l. eundam. de reb. dub.

Ex certis p̄sonis inc̄rta p̄sona legatu valet h. 7 d. l. e
de reb. dub. Im̄o & inc̄rta ex inc̄rtis legari p̄t, si in
inc̄rtitudo postea testatoris iudicio mirua p̄udati si leg
uerit ijs q̄ eent testm̄ suū p̄ signatū. l. si q̄s ita scrip
sit. de reb. dub.

Qui legatu aut fid̄ignissu in certis p̄sonis relictu in
p̄dens soluit n̄o repetit. ut h. Quom̄a intrate debitu er
cuq̄ soli ḡdictio nulla c. 2d. not. in l. fr̄r. a' fr̄e de
ḡdict. in d̄b.

Necate debitu in d̄biti ḡdictio n̄ impedit. 2d. in d. l.
ter a' fr̄e.

Multa s̄t q̄ p̄t non p̄t si t̄n errore facti soluant̄,
ti n̄o p̄t. §. ult. 7. de oblig. q̄ s̄ p̄t ḡratu nascunt̄.

Alimenta legata si fuerint ultro soluta, ex ineffeci

testo repeti non pot. quimò brienio p̄bita obligant hereditatē
in postq. l. i. c. de fideicom.

Legata in debita q̄ errore facti soluta repeti pot. l. fidei, v.
gnissum. c. de gōdit. indub. exceptis enumeratis sp̄ty

§. Posthumus

Olim alieno posthumo nihil magis quā in certis p̄sonis
legari poterat, sed utrumq; Iustiniani q̄stitutione correctū
ē h.

Iustiniani lege tam incertis p̄sonis quā alienis posthumis
legare i; ē. ut h.

Posthumus suus ē q̄ si natus est testatori suus heres est. §. Ita
demum. T. de hered. q̄ ab intest. defer. Alioq; gra ut ex p̄p̄o
posthumus q̄ natus inter suos heredes testatori nō foret. ut h.

§. Tutor autem

Hodie tutor in certis sicut nec olim dari pot. h. l. Tutor
incertis. l. Duo. ff. Titij. de testam. tut. Certiorum n. iudicab. con.
solummodo pupillis. Nec tutor recte datur in certis p̄sonis. l. Tutor
c. de testam. tut.

§. Posthumus autem

Antea posthumus alieno inutiliter legabatur. §. posthumus. §. eo. de
utiliter hereditas relinq̄batur.

Alienū posthumus hereditas institueret q̄d hinc hinc q̄ nunc legat
ut hic intellige quoad effectū nā antea illis q̄d bonorū possessio
nō imp̄iebatur, q̄ iure honorario succedebant.

Hodie Iustiniani Lege civili iure ad successionem admittuntur.
l. i. T. de bon. pos. gl. h. verb. poterat.

Si ex ea q̄ alij nupta sit posthumum q̄ heredem instituit, ipso tū
iure non valet, q̄ turpis sit nimis institutio q̄d sit adulterij suspicio,
nam. l. si quis posthumos. §. pen. de lib. & posth.

§. Si quidem in note

Error in aliq note, primo de psona q stat, nec legatu nec
institutiōe uitiat. h. 7 l. si in note. C. de testam.

Error Quois, nois, cognois, agnois, ei cui aliqd relinq
ad legatu q sequū nihil offiat, si q de de mente testatoris
risimilitate glare pit. h. 7 d. l. si in note. C. de testam. l.
fortidianū. C. de legat.

Cum uerba sint nota ruz l. Labro. de supplet. leg. no ten
id q dictū ē, q in mente inspiciat de long l. In gationibz. De
dit. 7 dem. l. Semp in stipulationibz. De reg. iur.

Error in artificij seu instituti uocabulo legatu no uiti
ut si qz Seio Fulloni cu is pistor eet legauit, pistor. n
nois quam artificij demonstrati no l. q stat. De reb. dub.
Et si in patria uocabulo sit erratu. l. Qui tibat. 7 idi n
de legat. 3.

Error nois no uitiat si de corpore q stat intellige de note
seq in appellatiuo in quo maxime error cu q pp sit intol
rabilis id q relictū ē substatit. l. Si qz in fundi uocabo
de legat. 1. minime tu error no uitiat, ut si qz h
legare uolens Chartas nuncupauit. l. Libroq. De leg
3. ga appellatiua q ruz ntra ferē induentz ppria m
arbitraria ff, 7 ob id error in his quā in illis ten
bi hor.

Ruz uocabula imutabilia sunt, horum uero mutabi
Vbi ang in d. l. Si qz in fundi uocabulo. De legat. 1.

Si de psona cui qd legatu ē non constat corrui legatu, si
7 igia institutiō. l. Quoties. de hered. instit. Cua n. noia

personam eam honorare non uoluit testator, 7 quā uoluit
eam non notauit, nec aliter demonstrauit.

Si in finibz agri legati demonstrandis errata sit nō obē er-
ror legato, si aliter de corpore qstet, qmadmodū est in
regione designanda lapsa eet. L. pabrom. §. Sempronio. 7 §.
libertis. de legat. 3.

Nota imposta sunt ad recognoscendos heredes. h. 7 L. Ad recog-
nosendos. C. de gen. manu. haec rōnē nōn mutari in alicuius
fraudem prohibita ē. L. vnic. C. de mutatio. nois.

Si res aliter quā p nōn demonstrat nihil in iure. L. certum.
si cert. pot. cond.

Nihil refert proprio noie res appellat, an digito ostendat, an u-
cabulis qbzda demonstrat, qmā mutua uicq funguntur qmā
tude qstent. 2. L. certu. si cert. pot. cond. L. exoties. §. sigs.
de hered. instit.

Demonstratio plerumq uicq nois fungit nec interde falsa an
uera sit, si certa sit qm testator demonstrauerit. h. cū similibz
adductis. 7 §. seq.

§. Huius proxima est.)
Falsa demonstratio legata nō pimit si de re qstet. h. L. falsa de-
monstratio. L. demonstratio. C. si noiatim. L. cum tal. §. falsa. de
pōit. 7 dem. L. C. Mutig. 1. De aur. 7 arg. leg.

Falsa demonstratio psona legatarij adiecta q cam legato dicitur
se uidet nocet. L. si pater. C. de hered. instit. ut si legatari-
um magna necessitudinis uel cognationis uinulo sibi
deuinctu falso diat, cui utrisi simile ē si qstisset legata
nō ee relicta, nisi testator ipse falsa ee ignorauerit,
ut si admodū familiarē 7 amicu ex qstitudine firmo q-
pillet. L. nemo dubitat. §. 1. de hered. instit.

Erronea institutio nullig e momenti. L. Nec apud. §. Si pater. c. de hered. instit.

Error in persona honorata dispositione irritat d. l. si pater. Instituti ut tales non e bona qualitate repellit d. l. si pater.

Quando unum disponit supponendo aliud nisi suppositum utriusque, dispositio non eperit: Vel brevig.

Deficiente supposito deficiat dispositio d. l. si pater. c. de hered. instit.

Falsa demonstratio si guri adijciat post gditione efficit 7 g tario veritate demonstrationis no g hante legatu currit, ut si dicitur. Testator. Lego uxori vestes quas eig ca gpaui, si nullas gpaui, tanq̄m deficiente gditione legatu currit, na nec apparet id g legatū corrig. L. c. Mutig. de ann. targ. leg. Si tm vltas a his vestes legasset testator, no obest tunc adiecta hac demonstra tio, quas eig ca comparat.

§. Longè magis.)

Sicut falsa demonstratio, ita nec falsa ca adiecta legatu irritat §. Quod. 7 h. l. Demonstratio. Inprin. 7 §. Quod aut. de gdit. 7 dem.

Demonstratio grrahiter e q̄ vel verbis vel notis designat, vel legatū, vel quod legatū. §. Quod. ca utro e p̄terita g p̄ter gū aliq̄ fit, ut q̄a me absentē negotia mea curavit. L. de gdit. 7 dem. ea no legati 7 ca imp̄llens vulgo tr. l. ca talp. de gdit. 7 dem.

Conditionis vtra e ut futura respiciat. L. cum ad g. l. Itaq̄. Si art. p̄t. cond. ca de p̄terito intelligit. Bald. h. l. ita 12. de gō. 7 dem.

Falsa ca no nocet ultimis voluntatibz L. cu talp. §. falsa

De gdit. 7 den. sed neq; ijs q; in str uinos gerunt. L. i. de cond. l. d. d. uig. L. In summa. §. 2d qd. De gdit. in deb.

Falsa ca legato no obli, q; legandi no legato no coheret, ex mora n. purajq; liberalitate, sine ulla prioris uirtute. Legari pot et solut, si tu hanc pbare pot alias legatna no fuisse, doli exceptio legatario in obit. d. l. cu tal. §. falsa. De gdit. 7 den.

Si ca finalis falso offerat q; legatu uirtut nulla dubi- tatio e. L. demonstro §. Quod aut. De gdit. 7 den. Illa n. in futurz pmet, 7 ut modg adijct Legato, ueluti lego cam, tum ut hoc aut illud facias, ea ier deficiente, gstat defici- re effectum

Defectg ca finalis uirtut dispositionp. L. ult. De hered. inst. L. ult. De test. tut.

Falsa ca C impulsiva no finalis. Misi gditiona litter adiecta sit legatu no uirtut. ut h.

Conditiones in pstritu gcepta C si ita appellande st ca gditionaliter exisse. Si falsae sint nocent tam ultimis uoluntatis quam gradibus. ut h. L. Cum ad pstru. L. Itaq; si cert. p. cond.

Ca q; futurz respicit modg et appellat, ut certu lego ut opg ex- truat. gl. hic L. demonstro. §. ult. De gdit. 7 den.

Sub mo legatum no st pti nisi impleto mo ut data in hoc cautione. L. Cuius §. ult. 7 L. Eas cas. De gdit. 7 den. 7 si modg no impleto, ff. legatu soluta uancari st. L. Libertate §. Lucig. De annu. legat.

Modg neq; obligationem differt suspenditue neq; impedit diem adent, ut legatu ad herede legatarij transmittit. Licet Legatarij antequa motu illum impleat decesserit, sed neq; diem uirtut

modo sibi obit, q. statim decessit, p. alij p. f. Cautio. n. offerri suffiat. d. l. quibz. §. vlt. vbi Bart. 7 d. l. eas a de gdit. 7 detn. Condicio autem ante oia implenda e. ut q. sub ea relicta e. gsequamur.

Cum legatum sub mo relicta e. si p. illu no stat. g. m. modu assignatu impliat ei decessit 7 ad herede transit u. h. l. lego puella ut imbat illi. l. i. c. de his q. s. modo.

§. An seruo.

Heredis seruo pure legari no p. l. caetera §. i. de legat. 1. Legatum heredi instituto no ualor. l. et q. de. l. legat. §. i. de legat. 1.

Non p. q. s. simul 7 legatarij de 7 heres, ut nemo sibi sibi debere p. d. l. et q. de. 7 l. legat. §. i. de legat. 1.

Confundit obligo si in una p. sona gaurant rem ad rem 7 rei. alleg. iurib. l. plano. §. si duob. de legat. 1.

Legati puri des cedat a morte testatoris. l. vnic. §. in m. uissimo c. de caduc. toll. l. si post die. cu dies legat. ced.

Heredis seruo pure legatum, quamuis testator uiuente de p. tate ipsi exierit no ualor h. 7 l. caetera §. i. de legat. 1.

Quod legatum pure si testi facti tempore decessisset testator inutile foret, id quicunq. decesserit non ualor. h. §. sed si rem. §. eod.

Quod legatum moriente glimus testator infirmu p. p. no gfirmatp. l. i. 7 tot. tit. de reg. caton. 7 h.

Quod ab initio uisus no p. tractu tempis conualescere paul. de reg. iur.

Heredis seruo s. gditio legatum, si q. de ea existente de p. tate heredis exierit, ualor. h. 7 l. in l. i. de cond. 7 dem.

Dies legati gditionalis primu existente gditione credit. L. cedere diem. De verb. sig.

Ab acta hereditate credit dies hereditatis quos ipse acquirat. L. vnic. §. In nouissimo. C. de caduc. tol. In legati juris tunc, p. mortis testatoris inspicendum. C. l. si post diem. in dies leg. cad. d. §. In nouissimo, dies autem legati f. gditione no ante gditionis euentu credit. L. tunc demum legatu de p. cum exhibit. gditionis. d. l. cedere diem. De verb. sig.

Regula Catoniana legati's pnis no et gditionalibz obistere solet. d. l. Catona. §. Tractari. De legat. 1.

Ei cuius serus haeres institutus e, et pnis et f. gditione recto legat. h. l. A. filio. De leg. 1.

Legatum ei cuius serus haeres institutus e, si eius iussu serus adierit interdit. L. C. sicut. De legat. 1. Cu. n. idem haeres repiat q. legatarij gfusionis iurum Legatu extin. gnis l. i. n. et actoris iura, in unu gfluunt.

§. Ante haereditis.

Olim nec legata nec libertates ante haereditis in institutionem deponere licebat, q. p. as test. munu sumebat ab institutione, v. l. inst. cap. 24. l. Intestat. De verb. sig.

Testm ex haereditis institutione robur et firmitatem sumit. h. l. Quod q. mang. De iur. Cod.

Non pot. illud testm valere q. haeredit no test. L. pen. De his q. in test. d. p.

Tabula q. by haeres scripta no e, magis codicilli qua testm existimanda s. l. vlt. De iur. Cod.

Haereditis institutio caput e et fundamentu totij testariae dispositionis. h.

Veteres maiorem voluntatis quam ordinis scriptura-
rentem ducebat. l. Cum pater. §. fidei tua. De legat. 2. pa-
pin. Ordo scripturae non solum impeditur tam iuris ac volunta-
tis.

Iniuria & adeo scripturae ordini inherere, ut testatoris
voluntas negligenter. Leges. n. cum demum sequitur ordi-
nem scripturae, cum facit adiecturam dubiae voluntatis. l.
Nec. n. De solut. l. Curatiter. §. si quis ergo. De fideicom-
libert. l. Etas. De usufr. l. e. solvendo. De hered. instit.

Vitia scripturae aut tabellionum non obsunt voluntati. l.
ambiguitates. c. De testam.

Ambiguitas ut ordinis fatisso tabellionis errore & ad-
testam non vitiat. d. l. Ambiguitates.

Olim inter medias institutiones legari solent, ante insti-
tutiones non item. Paul. Lib. 3. recept. sen. tit. De Legatis.

Hodie aequae ante institutiones & legata & libertatis
atque in intermediis institutiones recte legantur. ut h.

Hodie Justiniani Constitutione non modo ante sed et inter
medias hereditum institutiones & legata & libertates legari
relinquitur. h. d. l. Ambiguitates. c. De testam.

§. Post mortem.

Olim post heredis legatarijum morte inutiliter legari
sunt ab heredis herede legari videat. h. vbi. in instit. de
cap. 24. Paul. lib. 3. recept. sen. tit. De Legatis. Et quod
quoniam sit herede habitum incerta est. l. Sciendum. De ver-
sig. Deinde quia mandare alieno heredi non licet.

Olim ad hō q̄ aduersus nō cepit, nec aduersus heredes nros tra-
ire poterat. L. Vnic. C. de actio. ab heredi & con. heredi. ma. p.
Hodie Justiniani Lege post heredis legatarijū mortem legat-
ariū relinquere, nō minus quā q̄ fideicommissū licet. h. 7. L. Vnic.
C. ut actio. ab heredi. L. fideicom. §. 3. q̄ in contractib. hodie
obtinēt. De quo in §. post mortem. T. de iur. lib. sup.
Actio nec & ab heredi & p̄tra heredes in q̄to p̄nt. d. L. Vnic. C. de
ut actio. ab heredi.
per oīa Legata fidei commissis ex q̄ta ff. L. 1. de legat. 1. §. sed
nō usq̄. 5. ed.

§. Vlt. p̄na quorū noīe.)
Olim p̄na noīe nri legari, nec legatū transsumi adimiri
poterat, tunc q̄a iij libertatis infringi videtur. L. Titio. §. 2. de
p̄dit. 7. dmi. tum q̄ Lex oderat Legatū ab heredis arbitrio
dependens, tum et q̄ Legata tempus lētia, 7. p̄p̄na in Legatari-
um affectionem nō odio heredis relinq̄ debent. L. Nec adierit.
pro soc. Theoph. h.
P̄na noīe Legatū d̄r q̄ multandi heredis tā si q̄d faciat
vel nō faciat imponit. h. 7. L. Vlt. in instit. cap. 24.
Justiniani Lege Heredes iusti defunctorū mandatis nō obtem-
perantes et modo hereditatis multantur. L. Vlt. C. de fidei-
com. Nouel. const. 1.

Libertas matrimoniorū p̄na q̄te adstringi non pot. L. Titia. §. 1.
usq̄. obl. p̄missa t̄nē alicui ad matrimoniu mutare
vel ab eo deterrere p̄posita s̄p̄ alicuius lūri, cum impune sit nō
parere. L. Titio. C. de sum. §. Titio. C. de verb. obl.

Olim p̄na tā et principis legatū uim nulla trahat. h. 7.
d. L. Vnic. C. de ijs q̄ p̄na noīe.

Pertinax impator d̄p̄bat, nihil se capere uelle ex ulla scrip-
tura, cui iuris auctoritas desit. §. Vlt. §. Quib. mod. de
testim. infr.

Licit in militem testis nil q̄ta voluntas eoz reſtra
olim tu pena cā ut a milite q̄de Legatū ualebat. h. 7
d. l. vnic.

Licit libertas oibz rebz fauorabilior ſit, pena tñ noie
reling nō poterat. l. Libertas. De reg. iur. h. 7 d. l. vnic.

Olim pena noie coheredem adijci nō licebat, nō. n. tan
coheredis inſtitutio quā heredi inſtrimitatio poſita uidebat,
h. Verſ. eo amplij.

Hodie pena noie Legatū, reling, adimi, tranſſerriq̄ p̄
h. 7 d. l. vnic. c. de ijs q̄ pena noie.

Teſtatoris uoluntas pro lege ſeruari debet. §. Diſponat,
Novel. de nupt. l. ſeruo. §. vlt. De Legat. 1. l. In condi
tionibz. De gdit. 7 dem.

Juſtiniani Lege pena noie Legari p̄t niſi ſub impoſſibili, in
ſi, aut iniuſta gditione Legatū ſit. h. 7 d. l. vnic.

Sicut gditio impoſſibilis gra leges ut bonos mores herede
uſq̄ Legatario nō non nocet. §. Impoſſibilis. 5. de herede
ſit. ita nec heredi nocet quo uing Legatū a ſeruitutu pen
noie retineat, nemini. n. inſingulari debet, q̄ impoſſibi. l. legi
interdidum aut alioq̄ p̄roſu nō q̄ſtitit, niſi ipſe ſi
legen tunc imponat ut in gtractu. §. Si impoſſibilis. 1. De
utilib. ſtipulat.

Impoſſibiles gditiones tam in heredu inſtitutionibz quā
gatis reſciunt, ut maneat diſpoſitio pura. l. 1. De gdit.
ſit. l. obtinuit. De gdit. 7 dem. Intellige ubi adſcribit,
gditio cui relingit. Coeterz ubi adijcit ipſi a quo re
git, nihil e diſpoſitio. ut. h.

Nemo efficitur p[ro] q[uo]d leges in suo test[ame]nto h[ab]ent locu[m].
Nemo. De legat. 1.

DE ADEMPTIONE ET TRANS-
latione legatorum. Tit. 21.

Ambulatoria e[st] ultima h[om]inum voluntas, ad exercitiu[m] usq[ue] iu-
ta sp[iritu]m. l. 4. sub. fi. De admi. leg.

Nemo sibi legem in test[ame]nto dicitur p[ro] a qua illi recedere no[n]
licet. l. si q[ui]s in pri. test[ame]nto. De legat. 3. adeo ut iuranti-
tum q[uo]d priori test[ame]nto accessit nihil hinc mutationi officiat. arg.
l. stipulatio h[oc] no[n] g[e]n[er]alia. De verb. obl. c. Non e[st] obligatoriu[m].
De reg. iur. in 6.

Is p[otes]t adimere q[uo]d p[otes]t d[omi]nare. l. 3. de re iudic.
Eig[ent] e[st] n[on] n[on] p[otes]t q[uo]d p[otes]t n[on] velle. l. 3. de reg. iur.

Legatu[m] e[st] eode[m] test[ame]nto e[st] Codicillis tum adim[er]i tum in adim[er]i
transf[er]ri q[uo]d h[ab]uit p[otes]t uerbis. h. l. 1. e[st] passim ff. eo. tit. De
admi. e[st] transf[er]re. Legat.

Ademptio nihil aliud e[st] qua[m] ablatio legatoru[m], ab eo cui res h[ab]ita
fuerant, ea q[ue] aut in parte aut in toto fieri p[otes]t. l. 2. ff. eo.
Fidei commissu[m] ut legatoru[m] aequalis e[st] ut h[ab]itandi e[st] adim[er]endi
facultas. l. 1. De legat. 1.

Legatu[m] test[ame]nto rep[re]sentu[m] Codicillis et test[ame]nto non g[e]n[er]alis ad-
mi p[otes]t gl. h. verb. Codicillis cum aditronu[m]. gl. in l. si ita
De legat. e[st] uam[en] id quod test[ame]nto adim[er]it, ip[s]o iure ad imp[er]iu[m]
tu[m] e[st] c[on]sp[er]it. In Codicillis uero test[ame]nto no[n] g[e]n[er]alis ademptio
facta exceptionis oppositio[m] desiderat. gl. in d. l. si ita scriptu[m]. fort.
e[st] Ang. h. tametsi Bart. ibid. hanc g[loss]a[m] distinctione[m] impugnat.

Legatum in eode[m] test[ame]nto uelator ex intervallo adim[er]it p[otes]t h. In
Intervallo in sp[iritu]m correctione[m] arguit. l. Non ad ea, circa mod.
De g[e]n[er]al. e[st] d[omi]n. at si in g[e]n[er]ali legatu[m] datum adem[er]it, tunc
p[ro]pter pugnantiam uincit, id e[st] de ag[er]e. l. ubi repugnantia. De
reg. iur. l. 1. in addit. ad pore. h.

Ademptio legati non solum in scriptis puta testamento ut patet in d. l. sed et sine scriptura coram testibus saltem duobus fieri potest. l. fidei iuramentum. ubi Bart. Bald. et Cast. c. de fidei iur.

Sola uoluntas sufficit ad infirmam legatam ut fidei iuramentum. pagin. l. si iure testamento de legat. 3. diuersa etiam in hereditate quae nuda uoluntate adiri non potest. §. Ex eo aut. s. quibus. m. test. in fir. l. Ex pte. ff. eo. Nam et heredis institutio quoque solennis est et plena. l. 1. de testam. Aliud in l. obuenit. de verb. sig. Ideo otio solennitate desiderat in reuocatione quae in institutione necessaria est. Arg. l. Nihil tam ueritate. de reg. iur.

Fidei iuramentum placet ei qui reliquit praesentia testari non debet. d. l. fidei iuramentum. c. de fidei iur.

Ademptio legati non solum expressis cum discretis uerbis admittitur aut gratiis, aut alijs quibuscumque ut h. l. 2. 73. ff. aut si inducat, debeat, g. collat, et scriptum est. l. Nihil intere. ff. et ea uel fieri potest ueluti obortis capitalibus inimicitijs, ut magis ante mortem reconciliata gra. d. l. 3. §. ult. d. l. Ex parte ff. eo. Nec enim inimico benefactore quod uelle possunt, et legat propter beneficentia ac beniuolentia dari solent. l. Nec adiecit. pro. soc. Imo et ex sola talium inimicitiaque superueniente causa legatum ademptum consistit, licet eam testator non residerit. gl. in d. l. fidei iuramentum. et si post mortem testatoris tale quod propter designauit legataris quod ademptionem utriusque inducere potest gl. in d. l. fidei iuramentum, et in l. serorum. verb. Indig. nam. c. de his quibus ut indig. quae causa si uiuo testatore superuenit.

ut prior apud heredem manet legatum. Sin utro post testatoris
mortem, quasi indigno ablato regulariter fisco applicat. L. p. au.
primang. §. Mmuni. ff. de in off. test.

Quod vni legatum e, id in altera transferri, tu eode test. tu
et codicillis pot. h. Verj. transferri quog. L. sicut. ff. eo.

Et priori amplig non debet, tametsi nouissim talis sit, in
cuius persona legatum no g'istat. L. plan. de legat. 1. L. si trans-
ferri. 7 L. Legatu. §. pater. ff. hoc tit.

Si alij legat sub g'itione, q' alij sunt legatu e, no plan re-
cessu vide bit, a' primo, s' ita demum si g'itio sequitis extitit,
rit. L. Quod si ff. eo.

Legatum sub g'itione data cum transferat sub eade g'itione
transferri videt, etiamsi eiq' in translatione nulla fiat mentio
L. Legatu sub g'itione. ff. hoc tit.

DE LEGE FALCIDA

Tit. 22.
Legandi p'tas q' ex lego. 12. tab. infinita erat lege falcidia,
sic imminuta e, ut plg in Legata quam deducantem glum est non
licet. h. 7 L. 1. ff. eo. Ad L. Falciat.

Lege decumirali inuicig ut totu patrimoniu erogare licet
h. 7 L. Verbis leges. Vbi Alciat. de verb. sig.

Nihil magis debet h'itig, qua ut supra voluntatis, postq'
iam aliud velle no pot' liber sit. Nig, 7 licet q' itaq' no rit ar-
bitrium. Constantig in L. 1. c. de ss. Eccl'is.

In testatoru gram ne intestati nem sum obiant falcidia den-
tatio introduda e h.

Et is intestaty decessisse videt, ex cuius testamento nemo hoies extitit.
h. 7 §. 1. de hered. q' ab intest. defer.

Hodie Justinianus patrimonij sui non ignavis prae-
bitus non utantur heredes falcidia et hanc eorum prohibitionem
expressim factam rata sunt. Nouel. cost. 1.

Portio legitima quae libertis, penitibus, et interdu fratribus intra
bonis pueris manet, quae nec expressim immouetur. l. 1.
c. de inoff. test. auth. hoc amplig. C. de fideicom.

Utilitas Legis falcidia illa est, ne testis destituatur,
lo pposito ex aditione hereditatis institutis modo. Ut h.

Lex falcidia ne plusquam in Legata sumeret ut ab
l. 1. ff. eo. 7 h.

Hodie legare ita licet dum tunc pars quarta patri-
nij penes herede remanet h. 7 d. l. 1. ff. eo.

Lex falcidia non tantum in Legatis, sed in singularibus fidei-
missis l. filigfam. ff. eo. l. 1. C. eo. (In uerbis in quarta
Trebellianica loca sunt. T. tit. prox.) Item in mortis.

donationibus. l. 2. C. de don. ca. mort. et donationibus inter uir-
et uxorem quae morte confirmantur. l. Cum hic statq. de iur. dot.

In donationibus C. eo. sicut et in mortis causa capionibus l. pen. C. e.
Bart. in l. Cuiuslibet. de don. ca. mort. l. cum sunt. Angely
7 Fab. post gl. h.

Falcidia in una re particulari retineri non potest gl. h. vero
decedentem. 7 l. 2. C. eo. nisi rei necessitas, ut quae gmdan
diuisionem non admittat aliud suadeat. l. plantig. §. Vlt.
eo. Et legatarij uoluntas ultra gcedat. de in d. l. 2. C. eo. 7

Falcidiam non retinet heres si in uoluntate facte non hereditarij
§. sed uia. §. de hered. qual. 7 orna, si testator uoluit herede
falcidia uti quod olim facte non poterat auth. Sed immo h.

tor. C. eo. Nouel. Const. 1. Si legitima intra debita legata fuerit.
 it. L. Sancimus. C. De inoff. test. Si scienter uel errore iuris
 totum legatum sit solutum. L. 2. C. hoc tit. Si in pias casu
 legatum sit. §. Si uero heredes, aut de Ecclesiast. tit. Si testator
 uellet alienari. §. Vlt. vt sponsal. larg. Si instrumenta liti
 legata sint. L. Si quidam. C. eo. Si libertas relicta sit. L. Sa
 pientia. §. Sed an libertas. De inoff. test. Si uis uxori qd
 legata sit. L. Cum dote. ff. eo. Si miles legauerit. L. Si
 carit. §. Vlt. 7 seq. De testam. milit. L. In testam. C. hoc tit.
 hodie tu et in militum testis falcidia lacum eo tenet gl.
 in §. Quia uero. auth. De hered. 7 falcidia Const. 1.

§. Et cum quaesitum.)

Quarta falcidia in oes tantu usq. et singuli heredes, ex
 sua uiggi pte retinere pnt. Vel brangi:

In singulis heredibz penenda e ro falcidiae legis. h. 7 l.
 In singulis. ff. eo.

In quarta falcidia non imputat q. iure legati p. cipit
 L. Nescimus. ff. eo. gl. Vlt. h. L. et in Trebellianica sufficit
 aut qd mo ro ad herede ex testatoris iudicio uenisse. L. In
 quarta. ff. eo. De rona. Irna uide. Aciat. Lib. 6. par. 1.
 Cap. 4. Duar. Lib. 2. Amiur. disput. Cap. 10.

§. Quantitas.)

In subuenda legis falcidia non temp. mortis testatoris
 non ad ita hereditatis inspiciendu e, ita ut ad illud qua
 titate patrimonij redigant. h. 7 l. In quantitate. ff. eo. 7 l. In
 temp. 2. ff. eo. nam 7 legata hoc tempore qd uent. L. Vm.
 §. Cum iur. C. de caduc. tol. 7 morte qfirmatq. testam ut am
 plig immutari non pnt. L. 4. De adim. legat.

Et inter mortem 7 adita hereditate accedit ut dicitur hereditati
 usq. no est, neq. p. legataris. vt h. 7 d. L. In quantitate.

Fructus iactante hereditate pcepti in falcidia no pputant
nisi testator idipsum voluerit. L. quod aut ff. eo. auth. sed an
testator. C. eo. aut mortis tempe sint sati, na cum pars re
intelligunt. L. Fructus. De rei vend. L. In Lege falcidia ff. eo.
ut nisi testatoris iudicio percipiantur ex re qua legantur
L. paulus. §. 1. 7 L. quod De bonis. §. Fructus. ff. eo.

Partis annulla et q forte pcepta erat tempe mo-
tis testatoris postea edita, in rontem Legis falcidiae non
mit ut h. neg. n. q nato h. ut alijs est. L. Qui in utero. De
stat. homi.

Sicut incrementu heredis lucro e ita 7 heredis dim-
nuto qn ad eum ptingat nulla dubitatio e arg. L. Dign. De
pre. 7 com. rei vend. L. scdm nram. De reg. iur.

Spei Legata miterit, q sine ulla heredis culpa uti
mora ptingit heredi ipsi nihil oio ingradere pt. §. si
Legata. §. de Legat.

Haeres scriptis adire legatorum seruandorum ca cogi no p-
t cum Legatarijs aut pacisci pt, ne destituto testate nihil
sequat. hic.

Destitui testam dr, cum haeres ex eo nullus existit h. qn no-
ta ex testate hereditate nihil in testate relictum ualor. L. eo
quam. C. de fidei com.

Si fuerit q transgressa inter haeredem 7 Legatarium de qnta
patrimony testatoris, ad haereditate ptingit q bare, fuisse ea
exiguam, ut oio Legi falcidiae locy ee del pat. L. cum de q.
De pbat. q factus poterit etiam si Legatarij iurasset locu e
no pt. L. ult. C. de reb. cred.

§. Ultimus

Antequa sumta q. h. i. u. a. f. ex qua quarta retinenda e. as.
 alienum, funeris sumptu, 7 q. cia. s. p. r. o. z. m. a. n. u. m. i. s. s. o. z. d. e. n.
 trahenda ff. h. 7. l. In f. u. l. i. t. a. t. e. §. v. l. t. ff. eo.
 Bona cuiusq. intelligunt q. d. e. d. u. c. t. o. c. e. r. e. a. l. i. e. n. o. s. u. p. s. u. m. t.
 l. sub signatu. §. Bona. De Verb. sig. l. Non amplig. De Legat.

In falcidia rone deducenda no. ff. q. u. e. r. a. t. i. o. n. e. t. u. d. e. b. e. n. t.
 l. 1. §. Id q. n. t. r. a. ff. eo.

Naturalis obsequio sola civili auxilio destituta no. actione sed ex
 gestatione tantu 7 retributione induat. l. Juris gentium. §. T. g. r.
 nuda. De pact. To. Fab. T. De oblig. in prin.

Quando Creditor debitori succedit extinguunt actio 7 o. e.
 q. crediti. l. Debitori. C. De pact. Fallit in materia Legis
 falcidia. H. e. r. e. s. n. e. t. a. s. q. s. i. b. i. d. e. b. e. r. e. d. e. d. u. c. e. r. e. p. t. l. In h. i.
 imponenda. C. eo. l. Qui fundu. §. 1. ff. eo.

Impensa funeris semp ex hereditate deducit, q. et o. e. creditu. De
 solet q. d. e. r. e. l. §. p. o. n. De relig. 7 sumpt. fun. e. g. g. u. e. l. u. a. n. i. s. t. i.
 no. case legataris, qua testatorum sepulchru i. a. t. r. o. l. E. g. g. 7
 g. s. §. 1. d. tit.

Funeris appetitio intelligit q. q. d. corporis ca. anteq. sepul
 cras consumpta e. l. Funeris. De relig. 7 sumpt. fun. l. i. d.
 Item q. q. testatoris dignitate in sepulchru 7 alia iusta impendit
 phum e. l. 1. §. v. l. t. 7 l. seq. ff. hoc tit. no. q. ad Luxuria
 phunt. l. seruo alieno. §. v. l. t. De Legat. 1. N. i. s. e. f. o. r. t. e. l. e. i.
 regionis no. aliud exposceret. Bart. 7 Alciat. in l. Impen.
 s. e. De Verb. sig.

Ad Legatum libertatis falcidia non pertinet, sicut nec heredes
nono iure ad ultimum in legato. Nouel. 131. gl. ult. h.

Ad hoc falcidia legum non est nisi heredes inuentaria spectent
alias. n. G. Summ. Lex bona hereditaria sufficit, autem
ann. testator. C. eo. Nouel. Constit. 1.

In rem falcidia legata modum hereditatis exuperantia pro
curat ad hereditatis quantitate reuocanda ff. h. 7. l. 2. In g.
titate. §. ult. ff. eod.

DE FIDEI COMMISSARIIS hereditariis. Tit. 23.

Fideicommissorum alia in re ff. alia singularia, vtriusque heredes
ut tota ut eius pars in re restituunt. Ut hoc tit. singularia quibus
singula aliam restituunt ff. de quibus tit. seq.

Docendi methodus vtriusque existit, ut ab vtriusque & coloribus, ad
larium & vtriusque totum in re sumat h. 7. l. 1. de vtriusque iuris l. 1. §.
art. p. cond. §. His igitur. 5. de iust. 7. iur.

Primum temporibus fideicommissum vim nullam habent, sed ex heredes
fidei & benivolentia pendebant h.

Cum fideicommissorum impulsiva fuit, quod is cui testator voluit
uoluit, discepta heredes scribi non poterat. hic.

Fideicommissa ex nomine habentur & ex sola fide heredes pen
nent h.

Dignus Augustus primus auctoritate dedit aduocatis & fideicom
missis. h. 7. de codicil. in prin.

Augusti auctoritas tanta in fideicommissis affirmandis ut
ut tandem fideicommissarius qui de iis igitur dicitur creatus.

h. l. 2. §. post deinde. De orig. iur. l. 4. §. Vlt. ²⁵ C. i. b.
ad liber. proclam. no lic. l. Sicut Legatu. De g. d. i. 7 d. i. i.
l. 2. C. q. pot. in pig. hab.

§. In primis igitur.)
Ante fideicommissum directis uerbis hereditate cuius fidei
commissi institui oportet h. Intelligi si in Teste fideicommissi
saria hereditas reliquit.

Dispositio fideicommissi no tantum in Teste sed et codicillis
7 ab intestato fieri potest, heredes q. ab intestato ueniunt
de hereditate restituenda rogari. §. p. t. r. t. eod.

Si Teste sit adiuncta clausula codicillaris, ex quo nemo
directe sit heres, fideicommissa tanq. ex codicillis peti poterunt.
l. Vlt. C. de iur. codicil.

Si institutio e. uitiata ex ca. p. t. r. i. o. m. i. s. uel exheredat.
tione hodie fideicommissa firma manent. ant. h. ex ca. 7 i. b. i.
Bart. C. de liber. p. t. r. i. o. m. i. s.

Testes sine heredis institutione consistere neq. h. §. 1. T. de
hered. q. ab intest. defer. Cum heredis institutio principia
um sit 7 caput Teste. l. 1. de hered. instit. §. Ante
heredis. 5. de legat.

Testes q. nulli heredis institui in utroq. e. 7 imperfectum
nec codicillos facere testatorem uoluisse p. s. u. m. i. s. i. s. i. s.
p. o. r. t. l. 1. C. de iur. codicil. l. Conficiunt. ff. de tit. Ant.
7 Taf. h.

Fideicommissa relinq. pot. ut tota hereditatis, Legati, fidei
commissi, uel partis. ut hic.

Fideicommissi et pars hereditatis p. t. ut h.

Licit ex die certo haeres recte iure institui no pot. §. de
res. §. de haer. d. instit. no qd uideat partim testat, par
tim nullo testat decessisse. L. Tus. n. m. de reg. iur. fidei
gmitti tñ no solum pure, s. 7 sub gditione 7 ex certo
die p. ut h.

§. Restituta

Qui restituit haeres pmanet, is uero cui restituitur
reddis loco h. 7 l. 1. §. 1. Ad Trebell. vel.

Non si institutus hereditate restituat, idcirco qd ad ig alt
ut haeres ee desinit. d. l. 1. §. 1. Ad Trebell.

Is q semel haeres extitit, no p. o. desinere haeres ee
L. aut. §. 1. Sed q pagin. de minor. L. ei q solut. de
de haer. d. instit.

Qui hereditate restituit nihil atq gaurini, 7 agere
re hereditario p. sed exceptione tuleri ut remouere
p. h. 7 l. 1. §. Quaq. aut. ff. eod. Ad Trebell. l. 1. c. eo.

Restituta hereditas uidet aut r. ipsa si forte passy ee
haeres possidri res hereditarias: aut uerbo si dix
rit se restituer. L. Restituta. Ad Trebell. l. Falta. eo.

Facta fidei gmissi restitutione statim oes res in bonis fun
eig unq restituta e hereditas et si nodum puz nullo
fuerit possessionem. §. l. Restituta ff. eo.

Cui ex fidei gmissio hereditas restituta e, interdu haer. Cap.
interdu legatarij loco h. 7 si uerbo sit fidei gmissio ha
dis C. q. n. in uniuersu r. succedit, haer. d. loco h. 7
in puri. §. de reg. iur. Sin particulari legatarij lo.
h. 7. T. de reb. p. fid. rel. g.

Senatq. q.ulto Trebelliana instituta & ut actiones oes
fidei commissaria darentur, adtrebelliana eam spectant, h. 7. l. 1.
ff. eod. Ad Trebell.

Directe actiones q. iure civili ad herede ptinebant
ad fidei commissu translata utiles appellantur. Not. Di. h. 7.
in d. l. 1. Aliqu. et nota restituta hereditate actiones
in fidei commissu ipso iure transeunt, ut si heres res,
stituti mori faciat, ut glumax sit, aut latit. l.
Sancimus. §. Cum aut. C. eod. ad Trebell.

§. sed quia heredes.

Caput pegasiani
sc.

Ex §. pegasiano q. fidei commissu sive utro sive singulari
re sive particulari restituit q. tantum detrahit q. modum
du ex l. Falcidia Legatis q. doctate excedunt detrahit. h.
Hodie postq. Iustiniani institutione Legata fidei commissu
exaquata ff. §. sed no usq. §. de Legat. sicut ex Legat.
falcidia, ita ex fidei commissu Trebelliana detrahit. h.
In falcidia imputat tantu q. iure hereditario heredes
hnt defuncti iudicio & ideo q. captiones & Legata, nisi hoc
Legata sint, ut integra Legata soluat, no imputantur. In §.
tam aut Trebelliana, et Legata, fidei commissu, & q. ditione
implenda cu data imputantur. l. In quarta. ad l. Falcidia
C. de iur. n. fidei commissu qua Legata q. pari antiq. uoluerunt. §.
post mortem. §. de Legat.

2
11. Caput.

post scriptu pegasianu heres q. rogatu erat restituit pte
maioris doctate contra hereditaria suscipit, et extra
ditonibz oibz tantuq. fidei commissu utro q. p. hario Legatar
hntur h. vers. post quod. sc. Partitio g. erat Legati d.

Caput. III.

quo vide Theoph. h. Vlp. in frag. cap: 24. Antonium
Continuum lib: 2. subseruaz l'p'ditionu cap: 12.

Caput. IIII.

Cum tota hereditas defuncti rogatu restituta p
empta & uendita & hereditatis stipulationes integram
tant h. Vers. Si utro totam.

Haeres quasi suspectam adire recusans, ita p' Glor
adire cogit, ut oneribz in indignissimam transferat
ipse cum quomodocumque & in quomodocumque sit exps. h. Vers. sed si
reusabat. l. poterat. Ad Trebell.

S. Sed quia stipulationes.

Simplicitas amica legibz h' & T. de legit. agnat. succes.
Hodie hereditas fideicommissaria ex Trebelliano scripto
restituenda q' h.

Exploso scripto pegasiano ad Trebellianu om' fidei
missor' auctoritas p' Iustinianu & translata h.

Cui nihil utl' m'ng quarta relicta e, ei quarta qu
ipsi d' ee retinere solutumue repetere permittit h.

Hodie quota Trebellianica Testatoris p'hibetur si
aut & falcidia minui p' Nouell. Const. 1. Cu eade sit
utriq' r'o. l. 3. S. quod aut. ad Trebell. Dd. Colten in aut.
sed cum Testator. C. eod.

Haeres q' uiriu hereditatis no satis q' siq' hereditatem
totam restituerit solutu' repetere p' gl. h. Verb. solutu'
saltem si plus fuerit solutu' iusto aliquo facti error.
amq' error' haeres p'lit. l. si haeres ab eo. S. si totam
ff. eo. l. Error. C. ad l. falcid.

Haeres ante restitutionem fidei commissi, tempore obitus tantum
 foribus quam legatariis, si eis soluerit, tanto magis fidei
 commissis restituit. gl. in l. 1. §. ult. Ad Trebell.
 partis restitutione facta & rata omnia & actiones dicitur
 duntaxat. h. vers. & rata portione.

Facta totius restitutione, statim omnes res & actiones
 transferuntur in eum qui restituta est hereditas. vid.

Lege Iustiniani & sponte tota hereditate restituitur cum
 omnia atque actionem & exp. h. vers. si utro tota.

Haeres gravatus restituere adire recusans, adire appellat
 & obitus tunc quomodocumque in quomodocumque remouetur. h. vers. sed
 etiam id.

§. Nihil autem interest
 Quae de haerede ex asse instituto dicta sunt, et ad eum qui
 ex parte institutus est ualent. h.

Quotumadmodum & totam hereditatem restituere gravatus est
 iuxta Trebellianam causa deducere potest. §. pro. §. Ita & si
 restituit: ut actiones & rata recipiat. l. si filius qui hereditatem
 cum familia erit. §. si & si totam restituendo, & adire re-
 cusando quod iuris iussu ad eum omnes a se actiones remouetur
 re, atque in filium hereditatem transferunt. ut h.

Quae de asse eiusque parte restituenda dicta sunt, et in fidei
 commissum de parte partem reddenda quae ualent. ut h.

Quae de tota re dicitur eadem in parte restituta certum est vel
 iuris & de parte ad partem, quod de toto ad totum. l. quae de tota
 de re vend. l. qui scit. iunct. ibi Concord. in gl. de
 usura. l. iuris gentium. §. Adeo. & ibi Zas. & alij de parte
 quod obtinet ubi eadem aequalitatis ratio id suadet, alias dicitur

diversum quosq; arguit. l. ex mille. in prin. de
evict. l. papiria. §. sed nec. de iust. test.

§. Si quis una)

Haeres quarta iure hereditario retinens, inter ipsam
et fideicommissarium adhaerens pro rata dividunt. l. si lega-
ty. §. Multum intere. ff. eod. Ad Trebell.

Legatus restituere hereditate pretium ex q^a institui-
tus est procepta res certa sumam q^a quarta exequatur
vel et maxima hereditatis parte gignat omnes heredita-
riis actionibus liber ac solutus. l. 1. §. si haeres. 7. d. l.
si legatus. §. Multum intere. ff. eo. 7. h.

Haeres q^a una aliquid certa res sumam procepta restituere gra-
tuat legatarij loco huius, et fideicommissarij haereditis laudem
obtinet, sicut est diversis, ubi certa quantitas ut res pro-
fideicommissum relinquit, fideicommissarij loco legatarij huius. l. c.
haeres ab eo. ff. eo.

Haeres q^a ex certa res est institutus dato grati cohaere,
de huius loco legatarij, nec potest uti vel gubnari legatarij
actionibus. l. pen. c. de haer. inst.

Legata ad legatarium sine ullo onere transeunt, Legatum
n. donatio, et semper ligatum ac purum lucrum adfert. l. si ha-
reditatem. Mandat.

Cui quartae retentio non in re sed in iure posita est ad eum
et rata parte actiones hereditariae pertinent. h. Verfallten
utro casu. d. l. si legatus. §. Multum intere. ff. eo.

§. Praeterea)

222 Fideicommissum et is q̄ iustitiam moriturus relinquitur p̄. h. i.
l. 1. §. hoc aut. 7 l. Reusare. §. 1. ff. eo.

Fideicommissum contrari non p̄t, qm̄ nullo modo defendit hono-
ravit. L. Ab eo. c. De fideicom.

Fidei eorum mitti p̄t ad q̄s aliqd̄ putatur q̄ morte eorum ut de eis
dicitur ut tu eis nō admittit. l. 1. §. sciendum. de legat. 3.

Si q̄s in iustitiam decidens ab eo q̄ primo gradu succedere potuit
natiuam fideicommissum reliquit, si illo repudiante ad sequentem
gradum devoluta sit successio fideicommissi evanescit. d. l. 1. §. vlt.

De legat. 3. Si q̄s t̄n sit in pari gradu coherens, deficiente
his portio ad eum transit cū contra fideicommissum. l. si Titio
7 Mevio. §. 1. 7 l. Cum patre. §. Cum existimaret. de legat.

2. Idem e si q̄s agnascat hæres q̄ antea t̄n t̄n uig fidei
defuncti q̄miserat. l. 3. §. 1. De iur. codic.

Si generaliter q̄s hæres futurus sit fideicommissum grauatur oēs
quocumq̄ loco 7 ordine successuri sint, sicut nati, sicut nasci-
turi rogati uidentur. l. si q̄s eū. de iur. codic.

Non modo hæres institutus, sed 7 legitimus 7 honorarius
rogari ut hæreditate renuat aliam restituat p̄t. h. 7 l. l. 1. §.
hoc aut. 7 l. Reusare. ff. eo.

Legata non nisi in testis relinq̄ ualent, fideicommissa uero ab in-
testato et, ut h. hodie tu ab intestato et codicillis legata relinq̄
p̄nt, cū q̄ oia Iustitiani q̄stitutione æquata s̄t fideicommissis
L. 2. c. cna. de legat. §. sed nō usq̄. §. de legat. 1. ff. ad
iur. h. ad utr. §. Fabr. 7 Arg.

Fidei commissarius ut eandem rem, ut alia, recipere potest alteri
restituatur rogari. l. 1. §. de illo. ff. hoc. tit. 7. h.

Fidei commissarius et gravari potest, ut id quod sibi ex fidei commissio
dum restituatur alij: h. Verf. Eum quod idem iuris est, si ex legato
quod, vel donationem causa mortis aliquid in capiat. l. Ab eo. C. de
fidei com. Nec is modo cui aliquid restituitur, sed et eius heredes
potest contrari fidei commissio. l. Si fuerit. §. 1. de legat. 3.

In tantum quod contrari potest in quantum est honoratus et non amplius
l. 1. in fine. C. de legat. l. lapsus. C. de fidei com. l.
plano si filium. §. ult. de legat. 1.

§. Vltimus.

Fidei commissio et in tantum et non, et statim ab herede fide accep
runt. h. 7. §. eo. arprin.

Et in epistola ut libello, ut sine scriptura, imo et nullis fidei
commissio, modo adhibiti testes eent restituitur. l. Et in epistola.
de fidei com.

Quingui testes ut rogatos vel fortuito instrumentos in fidei commissio
adhiberi satis est. l. ult. C. de codicillis.

Fidei commissio non tantum in testamento aut codicillis sed nudis verbis restituitur
potest. Theoph. h. 7. d. l. Et in epistola. C. eo. Bart. in d. l. ult. C. eo. de
fidei com.

Qui fidei commissio nec testibus nec scriptura signata potest misti
tuit, de calumniis iurare cogitur. In iurandum est, se non
calumniandi esse, sed quod ita forte teneat, ut aut plures et suam totam
litem hanc institueret. d. l. ult. C. de fidei com.

Quotiescumque alius alteri dedit iuramentum, prius ipse cogi
tuit iuramento adferre, se non calumniandi esse iuramentum dedit. l. Si iur
fuit. de iurjur.

Fides de fidei commissio stando, quamvis sine scriptura & testibus
data sit, adeo tamen servanda est, ut postquam de ea lumen peritor iura
verit, haeres vel iurare cogatur, vel recusans per gressu tractat. h. f. de
ult. c. de fideicom. de cuius in illud uideat. l. b. l. d.
max. cap. 4.

Regulariter actorem nihil probante reus non absolui debet. l. g. accu. q.
re. c. de edend. l. ult. de iurjur. & simil. hic tamen etsi actor nihil
probit, ne semel tamen facte, nisi illa habeat et presumptione esse
reum tamen ad iurandum compelli potest. h. f. d. l. ult. c. de fideico.
Cui iurisdictioni delatum est iuramentum inferre potest. l. delata. c. de
reb. cred. & iurjur. l. manifeste. ff. tit. de iurjur. hic tamen haec
res iuramentum sibi delatum fideicommissario inferre non potest, cum
sit ignorare is an reuera sit ei fideicommissum relictum.

DE SINGVLIS REBUS PER

fideicommissionem relictis. Tit. 24:
Non solum hereditas tota uel pars eius sed et res singularis &
singularis per fideicommissum relinq. potest. v. l. h.

Non solum ab herede fideicommissa singularia sed & ea legatario
relinq. potest, ut h. sed & ab herede legatarij fideicommissa relicta
ualet. l. si fuerit. §. 1. de legat. 3.

Iure antiquo legari a legatario non poterat, at fideicommissum relinq.
poterat, & a hodie legata sunt fideicommissis ito exacta, ideo a
legatario legata benigna interpretatione relinq. potest. l. 1. de legat.
1. l. 2. c. coia. de legat. §. sed non usq. §. de legat. Et ois q. hono.
ratq. potest et contrarij l. 1. §. ult. circa fin. c. coia. de legat. qua
de re disputat eleganter Fab. h. f. Bart. in d. l. si fuerit. §. 1.
de legat. 3.

§. potest & autem.)
Quomodo autem heredis aut testatoris res itidem & aliena legari
potest & fideicommissum relinq. non testator aliena esse sciat. h. f. §.
non solum §. de legat. c. de u. §. Legat. & fideicommiss. no. d. §. sed non usq.
§. de legat.

per fidei commissum relinquitur res ipsa testatoris, heredis, legatarij, fidei commissarij, aut alterij, q̄ aut ipsa e redimenda, aut eig non astimatio q̄ stando. h. 7 d. s. Non s̄ta. 7 s. sed si. 5. de legat. 2. ca. aliena. c. de legat.

Legatarij 7 fidei commissarij de ea re qua acciperent, vel alia alteri restituenda rogari p̄nt, nisi id una testator obstruit, ne pl̄q̄ eo restituerent nisi qua acciperent. Inutilis. m. e. q̄ supra q̄stitutu modu relinquit. l. pl̄ans si filiu. s. 1. 7 l. videndu. de legat. 1. gl. h. in verb. inutiliter. Tasi. in addit. ad port. ad s. Enanti in gl. verb. pacisci. s. ad l. Falid.

Quod q̄s pl̄q̄ qua ex testamento caput restituere rogat q̄stare non cogit. l. filijfam. s. apud Marcellu. de legat. 1. l. 1. s. si is q̄ ad Trebell.

Nulli pl̄q̄ oneris imponi potest, qua honorifici tributi licentia sit. d. s. si is q̄. ad Trebell. l. ab eo. vbi dd. c. de fideicom.

Onus quomodo responderi oportet 7 similitudine debet. l. pl̄ans filium. s. vlt. de legat. 1.

Rogatus rem aliena q̄stare, ut ea redempta, vel eig astimatione q̄stare cogit. h. 7 l. sed si. de legat. 1. s. aliena. 5. de legat.

s. Libertas.

Libertas quae non pecunia fidei commissum relinquitur. l. p̄no 7 l. pauly. 1. ante. de fideicom. libert.

Alienis servis directo dari libertas non potest. l. seruo. c. de man. test. l. 2. c. de is q̄ non dno q̄d impio de servis alienis nihil scire possunt, legata aut imperator relinquitur.

Libertas fidei commissum relinquitur, seruo sius proprio, sius alieno, l. libertates de fideicom. libert. non eig sit cu qua testis factus e. d. l. p̄no, nec entere scripsit ne an ignorauerit testator seruum alienum esse, quia non e similis ca libertatis 7 fidei commissi prouinciarum. d. l. fa. g. de fideicom. libert.

Si heres libertatem dare rogatus est, et illa legata agnoverit seruo
 testatoris aut suo libero ²²⁰ modo debeat. *De h.*

Si heres dare libertatem seruo legatarii rogatus est, et illa legata
 agnoverit, seruum quamvis pluris sit heredi, ad manumittendum placet
 cogitur. *L. Generaliter. de fideicom. libert.* Si vero legata repudiavit
 dicitur non cogitur. *L. Deberi. e. d. tit. l. Sed si seruus. ad l. fact.*

Si heres libertate seruo ex nro cui nihil legata dari iussit
 est, dummodo iusto in quo apparere potest manumittere cogitur, aut
 alia emendi facultas expectatur. *ut h. in fin.*

Si legatarius seruo suo libertatem dare rogatus est, si de lega-
 ta agnoverit, modo seruum suum manumittere cogitur, quamvis ser-
 uus pluris sit. *d. l. Generaliter. si nung agnoverit, non cogitur.*

Si legatarius seruum alienum manumittere rogatus est, ita demum ma-
 numittere cogitur, si tanti eum emere potest, quatenus id, quod ex testamento
 cepit. *d. l. Generaliter. §. Si quis alienum.*

Qui aliquid accepit a defuncto, cogitur iusto in quo vendere ser-
 uum manumittendum. *Theoph. h.*

Ad gratulandum ut si nemo iure cogitur. *L. Nec emere. e. d. de
 iur. de lib.*

Non si dng seruum suum, cui libertas per fidei iussuram valida est
 vendere velit, quibus fidei iussura extinguuntur, aliam emendi
 facultas expectatur. *L. Deberi. e. d. de fideicom. de q. differunt, non
 aufertur, sed nec iustitiam datur, nisi differenti mora et culpa
 obijciat. Bart. in l. Inter stipulantem. §. Sacra. de ver. b. ob.*

§. Qui autem.
 Seruus manumittitur aut directo, aut per fidei iussuram, directo man-
 numittitur, cum recto iure in testamento vel Codicillis testamento confirmato,
 dng seruum suum liberum esse iubet. *L. Libertates. de fideicom. libert.*
 Qui a testatore manumissus est, cum est et testamento et mortis testatoris
 tempore testatoris fuerit, huius libertatis esse solent, qui vero ex fidei
 iussura manumittitur non testatoris sed manumissoris libertatis esse
 cogitur. *h. et l. hi. §. e. d. de fideicom. libert.*

Directa libertas accipi nisi ab eo q testis & mortis tempore testatoris fuerit no pot. isq; manu missis oracis appellat. l. seruicij manu missis. test. l. Directis. c. eo.

§. Vltimus.

Fidei gmissa q; q; unq; uerbis ratiq; pot. l. 2. c. cetera. de leg. De uerbu tenens testatoris legitimu sensu, legat ut gmittere uolentis, utiq; atq; ualidum e. d. l. 2.

Aliis uerbis, Illucm tibi commendo, non intelligitur fidei gmissa e aliud psona commendare, aliud uoluntate sua fidei gmittere herediq; nisi uocare. l. fidei gmissa. §. si ita q; de legat. 3.

Si testator dixit, Scio, credo, aut nihil dubite, q; datur q; uel restituta, illa uerba uim fidei gmissis habent, cu; huiusmodi libertatem & uincula testatoris fiduciam no; debeat q; fallere. Etia; hoc mo. l. Et eo mo. de legat. 1. l. vnu ex familia. §. vlt. de legat. 2.

In uerbis ipsis nihil aliud q; ratiq; qua; defuncti uoluntatem, n. uiam spectamus in fidei gmissis, ad eo ut pnt et mutari sine uerbis aut scriptura. l. Et in epta. c. de fidei com. l. Nisi de legat. 3.

DE CODICILLIS.

Tit. 25

Codicilli s; ueluti appendices testoz, ut sans ming solent uti futia uoluntatis nre, de eo q; post morte nron fieri uolimus sine heredis institutione. §. Codicillis. t. cod. l. vlt. §. passim. c. eo. de Codicill.

Augustus no; fuit ming author seruandoz codicilloz, s; fidei gmissoz, ut h. 75. tit. de fidei com. herede in prin.

Olim princeps no; tamro quicq; sine q; s; lio sapientia statuerit. h. ibi. de aut Augustus quocasse q; l. Aluonum. c. de legib; l. titum. c. de testam.

Codicilli ff. eoz. qm̄ testis testatoris adiuncti dicitur superfluum
tam. Theoph. h.

Qui factis impeditur iustam sententiam testis solenni relinquere is p̄ codicillis
quod de bonis suis fieri uult breuiter describere ff. h. 7. §.

Ult. T. eod.
Qui testem facere nō potest rursus prohibetur huic negi licet codicillis
scribere. L. dicitur. §. Codicillis is demum. 7. l. ḡfirmatus. §. Codicilli.
ff. eo. de iur. codic.

§. Non tantum.)
Per codicillos fidemittere et q̄ in testatō decedit ff. h. 7. l. Ab in
testato. ff. eo.

Codicilloꝝ auctoritas usq̄ eo creuit, ut nō iam ex testis, ut ante
uel post factis uires sumat, sed suo ipsi iure ac robore consistunt.
h. 7. d. l. Confiruant. ff. eo.

Rupto testis agnatione post hunc codicilli q̄ ad testem plures
tes rumpunt. l. 1. c. eod. Cum Codicilli pars sint eiq̄
testis, qui ḡfirmatus, ab in testato aut facti consistunt obligant
dem legitimū herede, et postea natura. d. l. Ab in testato. 7.
l. 3. ff. eo.

Deficiente principali deficit 7 id, q̄ illo fundamento ni
teat. l. cum principalis. de reg. iur.

Codicilli ante testem facti quāuis eo nō ḡfirmantur, si in
uoluntate testatoris appareat ualent. h. l. Ante tabulas. ff. eo.

Hæc uerba si q̄ ad hoc testem plures relinquere uolere uolo, suffi
ciunt ad plura ḡfirmationem codicilloꝝ, q̄ prius scripti. ff. l. p̄tiana. ff. eo.

Codicilli nō debent specialiter expressis iudicio in testis ḡfirmari, si sa
tis e testatore nō recessisse a uoluntate qua in q̄s expressit. ut h. 7.
d. l. ante tabulas.

§. Codicillis.)
Codicillis hereditas directe dari uel ḡfirmari nō potest. h. 7. l. 2. §.
ult. l. Cuius q̄ man. ff. eo.

Testem a codicillis pendere non potest, q̄a potest q̄ a delictore non
ḡfirmat. alleg. iuris.

Codicillis hereditas negi tota negi pars eiq̄, negi unia q̄te rite datur
quāq̄ legari aut p̄legari q̄ hereditatis potest. D. de iur. l. c. eod.

In re certa hæres in codicillis instituitur, illa institutio
nim legati non institutionis testis, licet talis institutio in testamento
verum hæres non unquam faciat. L. Tres. C. de hæred. instit.
Licet codicillis usque dari usque adimi hæreditas potest, non tamen
hæres in codicillis declarari potest, si futurae huius declarationis testi-
tor in suo testamento expresse meminisset. Non enim lumen datur, sed data
claratur. L. Hæreses palam. §. 1. De testam. L. Affe toto. De
hæred. instit. L. Instituto. De godit. instit. Sed et Codicillis per
hæreditatem inter filios a patre dividi ostendit Justin. Novis
sua Const. 18.

Militum codicillis directo datur et admittitur hæreditas, nam quomodo
hæres voluntas enim testis. L. Militis codicillis. §. 1. L. Errebas. De
test. milit. Tota dicunt in testamento fit ad pias res. Bart. in d. l. Mil.
Bald. in rep. L. 1. C. de ss. eccles.

Quomodo nec hæres institutio, ita nec filij ex hæredato
codicillis fieri potest hic.

Hæreditas in codicillis per fidei commissum relinquitur potest. h. l. 2.
eo. L. Hæreditas. C. de his quibus ut indig. L. Quida. §. Sed cum in
res. C. de neq. ser. hæred. instit. L. Scanda. ad Trebell. L.
in fin. De godit. instit.

Codicillaris sollemnitas directas dispositiones non capit, sed utiles
obligat. §. iur. alleg.

Libertas seruo instituto codicillis relicta benignè trahitur ad in-
stitutionem, et seruo fit liber et hæres. D. L. Quida. §. Sed cum in
C. de neq. ser. hæred. instit.

Ubi apparet testatorem noluisse testem facere, sed potius codicillis,
relicta datione trahitur ad fidei commissum ut sustinetur. L. Illa
§. 1. ff. eo. In dubio tamen quod non meminisset institutionis intelligitur
potius testem quam codicillos facere voluisse. L. Non Codicillis
C. de testam.

Hæresis institutioni testamento facte conditione per codicillos adiungitur
licet, qui in defectu conditionis videtur quod cogitasse de ademptione.

restitutio iure codicillis fieri non potest h. 7. l. diui. ff. eo. l. ^{quasi}
in suo. §. ult. De gdit. instit.

Instituto heredi substituere directo p. codicillos non licet: na testam.
tatio nihil aliud est quam facti heredis institutio. h. 7. l. diui. ff.
eo. l. si idem c. eo. l. sequola. ad Triboll. Aliqua tñ substitutio substitui
tatis directe facta, potest mutari in fidei commissum. d. l. sequola.

Codicillis legata dari rursus non, libertas fidei commissaria scribi
fidei commissum relinquitur & declarari potest in testamento ad eos facta & relata
tuo tutela dari & adimi potest. h. l. 3. & 8. De testam. l. App. toto de hered.
instit.

§. Vltimus

Codicillos et plures facere licet h. 7. l. diui. §. 1. ff. eo. l. 1. 7. 3. c. eo.
testa aut plura nemo relinquit potest, semper enim posteriora rumpunt
priora, etiam si utrumque maxime querat. §. posteriora. §. qd.
mod. testam. in fin. Nempe quia testa glimunt dispensationem bonorum
& unitatis. Codicilli aut plures sunt res singulares.
Per posteriores Codicillos nihil de superioribus dehereditur, nisi ipsi
glorari possunt. d. l. 1. 7. 3. c. eo. hinc enim. Vltimi prioribus derogant
runt. l. facta nouissima. Vbi. De. c. de pact.

In dubio posteriores codicilli prioribus, quibus id admittit & alterius
erat datum. §. in l. cum sponsas. c. eo. priuatio non nequaquam potest
habitu potest. l. Maximissimus. De inst. & iur. §. de libert.
in prin.

Eade res pluribus in diuersis Codicillis relicta, si de ordine non
apparet, quousque inter eos scinditur relicta, per ea que traduntur §.
in veris transferri. De adempt. legat.

Codicilli Codicillis in sequentibus confirmari possunt. l. ante tabulas. ff. eo.
Codicilli solemnitate non desiderant testamentariam sed quibus testis et
fortuiti sufficiunt. l. ult. c. eo. In §. albo & mulier ee non
phibetur. l. qui testis. §. Mulier. De testam.

Etiam si testator in confirmatione codicillorum adiecit, ut non
alii ualent, quam sua manu signati & subscripti, facti
tamen ab eo codicilli postea ualent, licet neque ab eo signati, neque
manu eius scripti fuerint. d. l. diui. §. 1. ff. eo. quia quod postea se
rumpit prioribus derogat. l. facta nouissima. Vbi. De. c. de pact.

In Codicillis relicta conditione ex Lege, vel utri ex te
ti Int. l. 1. de condit. 7 l. Not. in d. l. VII. c. 20. l. Resista
Ad Trebel.

Finis libri secundi In
stitutionum Imperi,
alium.

